

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

TURİZM VE GÜVENLİK: İSTANBUL İLİNDE BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞÇE POLAT

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

TURİZM VE GÜVENLİK: İSTANBUL İLİNDE BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞÇE POLAT

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAYI

Enstitümüzün Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda 201612501009 numaralı Tuğçe Polat'ın hazırladığı "Turizm ve Güvenlik: İstanbul İlinde Bir Uygulama" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 23/05/2019 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Danışman)

Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Erdem TEMELOĞLU

İmza

Üye

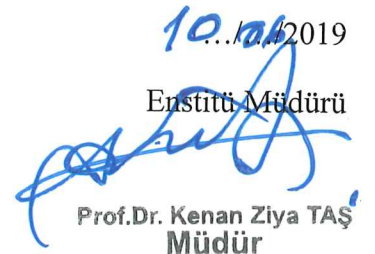
Dr. Öğr. Üyesi S. Banu YILDIZ

İmza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

10.05.2019

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ
Müdür

ÖNSÖZ

Turizm faaliyetleri, ülkelere önemli ekonomik getirisinin yanında, barış ve huzur ortamının sağlanmasına ve uluslararası iletişimin kurulmasına da katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla son yıllarda, dünyada ve Türkiye’de yaşanan güvenlik sorunları, turizm sektörü üzerinde de etkilerini hissettirmiştir. Bir ülkenin turizmini etkileyen faktörlerin büyük bir kısmını toplumsal olaylar şekillendirdiği için, Türk turizm sektörü de önemli ölçüde yaşanan olaylardan etkilenmiştir. Turistler açısından, bir bölgenin güvenli şekilde algılanması için o bölgedeki turistik talebin nasıl olduğu çok önemlidir. Turistik talep, medyada çıkan haberlerden, ağızdan ağıza yayılan söylemlere kadar birçok yönde etki göstermektedir. Güvenliğin olumsuz yönde algılanması, kişisel güvenlik endişesi ve gelecekteki seyahatlerin belirleyici olduğunu açıkça ortaya çıkarmaktadır. Güvenlik olumlu yönde algılanır ise, turist gittiği destinasyondan memnun ayrılacaktır ve gelecekte tekrar ziyaret etme niyetinde bulunabilecektir. Bu kapsamda, bu araştırmada yerli turistlerin güvenlik sorunlarından ne ölçüde etkilendikleri ve güvenlik algısı ile tekrar ziyaret etme niyeti arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yüksek lisans eğitimim, tez araştırmam ve hazırlık sürecim boyunca yardımını, desteğini ve hoşgörüsünü benden esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Sebahattin Karaman’a, eğitim hayatım boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim, beni yüksek lisansa teşvik eden ve her konuda kıymetli katkılarını benden esirgemeyen, Sayın Doç. Dr. Emrah Özkul’a ve Sayın Doç. Dr. Erkan Taşkıran’a yüksek lisans eğitimim boyunca beni destekleyen ve her zaman yüreklendiren, yönlendiren Sayın Doç. Dr. Bayram Şahin’e ve eğitim hayatım boyunca dersini almış olduğum tüm hocalarıma, sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Hiçbir zaman maddi manevi desteklerini eksik etmeyen ve beni bugünlere getiren değerli aileme, olumsuzluğa kapıldığım her anımda ve tez sürecimde yanımda olan değerli dostlarım, Öğretim Görevlisi Berna Şad’ a, Şükran Hacıosmanoğlu’na, Çağla Yumuk Mercan’a ve Sibel Akmeşe’ye sonsuz minnetlerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Balıkesir, 2019

Tuğçe POLAT

ÖZET

TURİZM VE GÜVENLİK: İSTANBUL İLİNDE BİR UYGULAMA

POLAT, Tuğçe

Yüksek Lisans, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN

2019, 184 Sayfa

Güvenlik, özellikle Soğuk Savaş Dönemi itibariyle dünyada yaşanan değişiklikler ve gelişmeler sonucu, önceki dönemlere nazaran yüksek düzeyde belirginlik kazanmış bir kavram olmaktadır. İnsanoğlunun hayatının her döneminde, temel bir kavram olan güvenlik, devletin de tüm organlarını ilgilendiren bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle, güvenliğin alanı çok geniştir. Son yıllarda, küreselleşmenin de etkisiyle ortaya çıkan politik ve siyasi sorunlar, ekonomik krizler, doğal afetler, yoksulluk, hırsızlık, uyuşturucu ticareti, küresel kriz, siber terör, siber güvenlik gibi faktörler, birçok sektörü önemli ölçüde etkilemiştir. Bu faktörlerden fazla etkilenen sektörlerden biri de turizm olmaktadır.

Turizmin, yaşanan çeşitli güvenlik sorunlarından kolaylıkla etkilenebilen bir sektör olması ve güvenlik sorunlarının turistik talebe etki etmesi sonucu, ulusal ve uluslararası seyahate katılan turistlerin güvenlik algılarını da yüksek düzeyde etkilemektedir. Dolayısıyla, turistlerin memnuniyet algıları olumsuz etkilendiğinde, tekrar ziyaret etme istekleri de azalabilmektedir. Bu çalışmada öncelikle coğrafi konumu, tarihi yapıları, kültürel ve doğal birçok zenginliğe sahip olan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistlerin seyahat ettikleri bölgeleri güvenli bulup bulmadıkları araştırılmıştır. Ayrıca, yerli turistlerin gittikleri bölgelerde edinmiş oldukları güvenlik algıları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, özellikle alternatif turizm çeşitleri açısından büyük potansiyele sahip olan bu bölgelerde çeşitli sebeplerle yaşanan güvenlik sorunlarından kaynaklı yerli turistlerin duydukları

endişelerin etkili olması ile bu durumun yerli turistlerin tekrar ziyaret etme niyetlerine etkisinin belirlenmesi olmaktadır. Bu bağlamda, ilk olarak ilgili alanyazın taranmıştır. Ardından, “güvenlik algısı ile tekrar ziyaret etme niyeti arasındaki ilişki” nin belirlenmesi amaçlanarak, yerli turistlere anket uygulanmıştır.

Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları yer almaktadır. İkinci bölümde; çalışmanın kavramsal çerçevesi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölüm; araştırmanın yöntemini kapsamakta ve bu bölüm, veri toplama aracı ve teknikleri, evren ve örnekleme, verilerin analizini içermektedir. Dördüncü bölümde araştırmanın bulgularına ve yorumlarına yer verilmiştir. Son bölümde ise, araştırmanın sonuçlarına yer verilip, öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Güvenlik Algısı, Turizm, Tekrar Ziyaret Etme Niyeti.

ABSTRACT

TOURISM AND SAFETY: APPLICATION IN ISTANBUL

POLAT, Tuğçe

Master's Thesis, Department of Tourism Management,

Adviser: Associate Doctor. Sebahattin KARAMAN

2019, 184 Pages

Security, especially due to the changes and developments in the world as of the Cold War period, has become a concept that has become more and more prominent compared to previous periods. In every period of human life, security, which is a basic concept, has a quality that concerns all the organs of the state. Thus, the area of security is very wide. In recent years, factors such as political problems, economic crises, natural disasters, poverty, theft, drug trafficking, global crisis, cyber terrorism, cyber security have affected many sectors significantly. One of the sectors that was most affected by these factors is tourism.

As a result of the fact that tourism being a sector that can be easily affected by various security problems and the security problems having impact on tourist demand, they also affect the security perceptions of the tourists participating in national and international travel highly. Thus, the rates of satisfaction with the regions visited by tourists may decrease and they may not intend to visit again. In this study, it has been investigated whether the indigenous tourists that have visited the Eastern and Southeastern Anatolia Regions, which have historical background, cultural attractiveness and many natural richness, find the regions they have visited to be safe. In addition, the relationship between the security perceptions of the local tourists and their intention to visit again was examined. For this reason, the purpose of this study is to determine the re-visiting intention of domestic tourists with the effect of the concerns due to the security problems experienced in these regions that have great potential especially in terms of alternative tourism types. In this context, firstly the related field literature was examined and a questionnaire was applied to

local tourists in order to determine the relationship between the security perception and the intention to visit again.

The study consists of five main parts. In the first chapter; the aim, importance, assumptions and limitations of the research are included. In the second chapter; the conceptual framework of the study is emphasized. Third chapter; contains the method of the research and this chapter includes the data collection tools and techniques, the universe and the sample, and the analysis of the data. In the fourth chapter, the findings and comments of the research are given. In the last chapter, the results of the study were presented and recommendations were proposed.

Key Words: Security, Perception of Security, Tourism, Intention to Visit Again.

Canım Annem, Sultan Polat'ın Aziz Hatırasına...

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	8
2. İLGİLİ ALAN YAZIN	10
2.1. Kuramsal Çerçeve	10
2.1.1. Güvenlik Kavramı ve Kuramsal Çerçevesi.....	10
2.1.1.1. Güvenlik ile İlgili Kavramlar	23
2.1.1.1.1.Emniyet	23
2.1.1.1.2.Risk	25
2.1.1.1.3.Tehdit	28
2.1.1.1.4. Tehlike.....	29
2.1.1.1.5.Suç.....	31
2.1.1.2.Güvenliğin Algılanması	34
2.1.1.3. Güvenliğin Boyutları.....	35
2.1.1.3.1. Askeri Boyut	36
2.1.1.3.2. Siyasi Boyut	38
2.1.1.3.3. Ekonomik Boyut	39
2.1.1.3.4. Toplumsal Boyut.....	41
2.1.1.3.5. Çevresel Boyut	42
2.1.1.4. Turizm ve Güvenlik İlişkisi	43

2.1.1.4.1. Turizmde Güvenlik Algısının Şekillenmiş Olduğu Başlıca Alanlar.....	46
2.1.1.4.1.1. Havaalanında ve Sınır Kapılarında Güvenlik	47
2.1.1.4.1.2. Yol Güvenliği.....	49
2.1.1.4.1.3. Otellerde Güvenlik	51
2.1.1.4.1.4. Gıda Güvenliği	52
2.1.1.4.1.5. Sokakta Güvenlik	56
2.1.1.5. Güvenliğin Turistik Talebe Etkileri	58
2.1.1.5.1. Genel Olarak Asayiş Kavramının Turizm Talebine Etkisi	60
2.1.1.5.2. Destinasyonun Genel Güvenliğinin Turistik Talebe Etkisi	62
2.1.1.5.3. Terör Eylemlerinin Turizm Talebine Etkisi	64
2.1.1.5.4. Güvenlik Sorunlarının Turizm Talebine Etkileri	67
2.1.1.6. Türkiye’de Turizmin Mevcut Durumu.....	73
2.1.1.6.1. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin Turizm Potansiyeli	77
2.1.1.6.2. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Güvenlik Sorunları..	84
2.1.2. Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Kavramı	86
2.1.2.1. Tekrar Ziyaret Etme Niyetinin Önemi	87
2.1.2.2. Tekrar Ziyaret Etme Niyetine Etki Eden Faktörler.....	89
2.1.2.2.1. Hizmet Kalitesi	89
2.1.2.2.2. Destinasyon İmajı	90
2.1.2.2.3. Memnuniyet	92
2.3. İlgili Araştırmalar.....	95
2.3.1. Güvenlikle İlgili Yapılan Araştırmalar	95
2.3.2. Tekrar Ziyaret Etme Niyeti ile İlgili Yapılan Araştırmalar	102
3. YÖNTEM.....	106
3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri	106
3.2. Evren ve Örneklem	108
3.3. Veri Toplama Aracı ve Teknikleri	109
3.4. Verilerin Analizi.....	110
4. BULGULAR ve YORUMLAR	112
4.1. Turistlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	112
4.2. Katılımcıların Seyahate Çıkma Amaçlarına İlişkin Bulgular	113
4.3. Katılımcıların Ulaşım Şekillerine İlişkin Bulgular	114

4.4. Katılımcıların Seyahatlerine Belirlerken Yararlandığı Bilgi Kaynaklarına İlişkin Bulgular	115
4.5. Güvenlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	116
4.6. Yerli Turistlerin Güvenlik Sorularına Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri.....	117
4.7. Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları .	120
4.8. Yerli Turistlerin Tekrar Ziyaret Etme Niyeti ile İlgili Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri.....	121
4.9. Demografik Özelliklere İlişkin T Testi Analizi ve Sonuçları	123
4.10. Demografik Özelliklere İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi ve Sonuçları .	125
4.11. Güvenlik Algısı ile Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Arasındaki İlişkiyi Ölçmeye Yönelik Uygulanan Korelasyon Analizi ve Sonuçları.....	128
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	132
KAYNAKÇA.....	136
Ek-1 Anket Formu	183

ÇİZELGELER LİSTESİ

- Çizelge 1.** Turistlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları
- Çizelge 2.** Turistlerin Seyahate Çıkma Amaçlarına Göre Dağılımları
- Çizelge 3.** Turistlerin Ulaşım Şekillerine Göre Dağılımları
- Çizelge 4.** Seyahate Yardımcı Bilgi Kaynaklarına Göre Dağılımları
- Çizelge 5.** Güvenlik Algısı Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları
- Çizelge 6.** Katılımcıların Güvenlik Sorularına Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri
- Çizelge 7.** Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları
- Çizelge 8.** Katılımcıların Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Sorularına Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri
- Çizelge 9.** Cinsiyet ve Medeni Durum Açısından Yerli Turistlerin Güvenlik ve Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Değişkenleri İçin Bağımsız Örneklem T Testi
- Çizelge 10.** Katılımcıların Yaşları ile Güvenlik Algılarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi
- Çizelge 11.** Katılımcıların Yaşları ile Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi
- Çizelge 12.** Yerli Turistlerin Eğitim Düzeyleri ile Güvenlik Algılarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları
- Çizelge 13.** Yerli Turistlerin Eğitim Düzeyleri ile Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları
- Çizelge 14.** Yerli Turistlerin Güvenlik Algıları ile Tekrar Ziyaret Etme Niyetleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular
- Çizelge 15.** Hipotez Sonuçları

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 2014-2017 Yılları Arasındaki Asayiş Suçları

Tablo 2. 2010-2018 Yılları İtibariyle Türkiye'ye Gelen Toplam Turist Sayısı, Turizm Geliri ve Yapılan Ortalama Harcama Tutarı

Tablo 3: Türkiye'ye 2018 yılında Giriş Yapan Ziyaretçilerin Milliyetlerine Göre Sıralanması

Tablo 4: 2018 Yılında Ülkelere Göre Turizm Gelirleri Dünya Sıralaması

Tablo 5: Korelasyon Katsayılarının İlişkili Dereceleri

1. GİRİŞ

Turizm sektörü, günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından yoğun bir şekilde ilgi gören ilk üç sektör arasında yer almaktadır. Bu durumun en önemli nedeni, dünya genelinde en süratli ve en istikrarlı gelişmeyi göstermesi şeklinde ifade edilebilmektedir. Turizm, teknolojik, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal olaylar gibi birçok iç ve dış etkilere karşı hassas bir yapıya sahip olmaktadır (Hacıoğlu ve Saylan, 2014). Bu nedenle; savaş, terör, ekonomik kriz, hırsızlık, yaralama, gasp gibi yaşanan olumsuz olaylar da, turizm sektörünü ve ziyaretçilerin taleplerini büyük ölçüde etkilemektedir. Turizm faaliyetlerinin gelişimi için, temel unsurlardan biri güvenlik olmaktadır. İnsanoğlu var olduğu sürece, her yerde güvende olma hissi onun yaşamının, temel dinamiği olmayı sürdürecektir.

Turizm sektöründe güvenlik kavramının incelendiği bu çalışmada, “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi”ne göre, insani ihtiyaçlardan ikinci basamakta yerini alan *güvenlik ihtiyacı*, hayatın her dönemini etkilediği gibi insanların katıldıkları turistik gezilerde de belirleyici olmaktadır. Çünkü, turistlerin tatil yeri seçerken, göz önünde bulundukları kriterlerin başında güvende olma hissi gelmektedir. Güvende olma hissi, ziyaretçileri gittikleri bölgede korku içinde olmamaları, endişe duymamaları, kendilerini risk altında görmemeleri, canlarının ve mallarının güvende olduğunu hissetmeleri, sokakta yürürken, konaklamalarını gerçekleştirirken, havuzda, restoranda vb. yerlerde tatillerini güvenli koşullarda, huzurlu ve sağlıklı geçirmeleri açısından oldukça önemlidir. Konaklama işletmeleri açısından güvenlik ise, turistlerin destinasyon seçiminden başlayıp, seyahatlerini gerçekleştirip, tekrar yaşadığı yere dönene kadar geçen tüm süreçlerde olmazsa olmaz bir unsur olmaktadır. Böylelikle, “güvenlik ve emniyet” turistik talebe etki eden unsurlar arasında yer almaktadır.

1.1. Problem

Turizm, günümüzde boş zaman aktivitesi olmakta ve birçok açıdan olduğu gibi, küresel açıdan da ilerleme gösteren bir sektör olmaktadır. Gelişmiş batı

ekonomilerinin birçoğu, bilhassa İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, gelir seviyesi ve eğitim düzeyinde, hızlı bir yükselme göstermiştir (Walmsley, 1981). Bununla birlikte, boş zaman aktivitelerine olan talebin de artması nedeniyle, en önemli boş zaman faaliyetlerinin de turizm ile ilişkili olduğu ifade edilebilmektedir (Gugulethu, 2010). Turizm sektörünün, insan ilişkilerine dayalı olması sebebiyle; ulusların birbirleri arasındaki ilişkiyi, kültürleri ve topluluklar arasındaki kültürel, sosyal ve ekonomik bağları güçlendirdiği ifade edilmektedir. Ancak, bazı durumlarda oluşan bu bağlar ilişkilere zarar verebilmektedir (Çakmakçı, 2015: 50). Bir turistik bölgede oluşabilecek talebin en belirgin etkenlerinin başında, *güvenlik* gelmektedir. Turistin gitmek istediği bölge ile alakalı, “canına, malına, sağlığına” gelebilecek zararlar konusunda oluşabilecek tehditler ve riskler turistin kararlaştırma sürecini etkileyecektir. Bilhassa; “savaş, terör, iç karışıklıklar, yaralanma, gasp, kapkaç, cinayet” gibi vakaların fazlayaşandığı belli başlı yerler bu nedenle, güvensiz şekilde algılanmakta ve bu durum “turizm talebi” ni ciddi şekilde etkilemektedir (Çakmakçı, 2015).

Bournie (2010), suç ve mağdur olma endişesi yaşayan turistlerin, suç algısına ilişkin incelemelerinde, iki değişken arasındaki ilişkinin negatif olduğunu ortaya çıkarmıştır. Turistlere yönelik, işlenen suçların destinasyonun imajına önemli zararlar vermesi, turizm faaliyetini engelleyebilmektedir. Bu nedenle, başarılı bir turizm faaliyeti için önemli olan şartlardan biri, suçun kontrol altına alınması ve turistin güvenliğini sağlamaktır. Turizm faaliyetleri bakımından, uluslararası alanda gerçekleşen etkinlikler sebebiyle destinasyon, suç potansiyeline açık hale gelebilmektedir. Ev sahibi olan ülkelerin, bu durumlara karşı yeterince güvenlik tedbirlerialması ve ülkeyi ziyarete gelenlerin güvenliğini sağlaması oldukça mühim bir konu olmaktadır. Gerçekleşen etkinlikler veya turizm faaliyetlerinde çok sayıda turistin yer alması, suç için fırsatların oluşabileceği müsait bir ortam meydana getirebilmektedir. Böylece bu sonuçlar, etkinlikleri gerçekleştiren turistik bölgelerde son derece önem arz eden planlama ve güvenlik hususlarını da beraberinde getirmektedir. Turistin güvenliğinin tehdit edilmesi, etkinliklere ev sahipliği yapan destinasyonların en önemli sorunları arasında yer almaktadır (Barker, 2002). Bu nedenle bu araştırmanın problemini, son yıllarda Türkiye’de yaşanan güvenlik sorunlarından, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’ni ziyaret eden yerli

turistlerin gittikleri bölgeleri güvenli bulup bulmamaları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki ilişki oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Araştırmanın amacını; ulusal ve uluslararası ilişkilerin temelini oluşturan unsurlarından biri olan ve daha sonra küreselleşme gibi nedenler ile birçok alanda etkisini gösteren güvenlik kavramının, turistik destinasyonlara giden ziyaretçiler üzerindeki etkileri ve tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Son yıllarda, yaşanan güvenlik sorunlarından kaynaklanan olaylar, turistik destinasyonlara giriş-çıkışları etkilediği gibi, ziyaret edilen bölgelerdeki memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyetlerinde de oldukça etki göstermiştir. Ayrıca, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri, güvenlik sorunlarından etkilenen belli başlı bölgeler olduğu için, bu bölgelere giden yerli turistlerin güvenlik algılarının ve tekrar ziyaret etme niyetlerinin demografik faktörlere, seyahat amaçlarına göre, ulaşım şekillerine ve seyahatte yararlanılan bilgi kaynaklarına göre farklılık gösterip göstermemesi çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmada cevap aranacak sorular aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri' ne ziyarette bulunan yerli turistlerin güvenlik algıları ne düzeydedir ?
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ne ziyarette bulunan yerli turistlerin güvenlik algıları ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ne ziyarette bulunan yerli turistlerin tekrar ziyaret etme niyetleri demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ne ziyarette bulunan yerli turistlerin tekrar ziyaret etme niyetleri ne düzeydedir?
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistlerin güvenlik algıları ile tekrar ziyaret etmeleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Önem

Turizm sektörü, ulusal ve uluslararası turist hareketlerinde gösterdiği artış ve gelişim açısından dünya ekonomileri içinde de kapsamını büyütülmüştür. Aynı zamanda, turizm gelirlerinde gerçekleşen büyüme; kazalar, sağlık, terörist eylemler gibi çeşitli tehditlerden etkilendiği için, güvenlik konuları turizm faaliyetleri içindeki belirleyiciliğini de arttırmıştır (Richter ve Richter, 1999: 596; Tarlow ve Santana, 2002: 424-425; Mansfeld ve Pizam, 2006: 1-3). Bu nedenle, turizm sektöründe güvenlik konusu, algı ve sorunlarına ilişkin yapılan çalışmalar, sektör ve alanyazın için ön planda bulunması gereken konular arasında yer almaktadır (Bentley, Page ve Laird, 2000: 239; Karl, Winder ve Bauer, 2016: 2). Güvenlik algısı, turistlerin hissettikleri mevcut güven duyguları ile güvenlikleri hususundaki görüş ve değerlendirmeleri içeren bir etken olarak, turistlerin tatmin ve memnuniyetlerinde etkili olmaktadır (Björk ve Lindqvist, 2000: 151-153, Yılmaz ve Yılmaz, 2005: 49, Ekiz ve Köker, 2012: 58-61). Ancak, bu durum seyahat tercihlerini etkileyen bir unsur olarak kalmamakta ve turizm faaliyetlerine katılma sürecinin tamamında etki göstermektedir (Şengül ve diğerleri, 2018).

Bir destinasyon güvenli olarak düşünülmediği takdirde, her ne kadar çekici unsurlara, çeşitli olanaklara, fiyat gibi konularda cazip olma durumuna sahip olsa da, tercih edilme anlamında güçlük yaşayabilmektedir (Şengül ve diğerleri, 2017). Bir destinasyonun güvenilirliğini riske atacak birçok unsur olmaktadır. Reisinger ve Mavondo (2006) risk faktörlerini; finansal, ekipman, kültürel, sağlık, fiziksel, sosyal, psikolojik, memnuniyet, performans, zaman, suç, politik ve terörizm olacak şekilde sıralamaktadır. Koyunoğlu (2003) ise, destinasyonları tehdit etmekte olan ve turizm talebinde düşüşe sebep olan unsurları; “gidilen bölgenin mevcut ekonomik ve siyasi durumu, işsizliğin fazla olması, gelir dağılımındaki adaletsizlik, genel yoksulluk, aile kurumunun ve sorumluluğunun azalması, soygunlar, hırsızlık ve gasp gibi hadiselerin çoğalması, silah kullanımının artması, radikal grupların şiddet yönlü gerçekleştirdikleri tutumlar ve terörün yayılması” olarak sıralamaktadır (Seçilmiş ve Ünlüönen, 2009).

Literatürde, güvenlik algısının çeşitli değişkenlerle ölçülerek yapıldığı birçok araştırma yer almaktadır. Bayhan ve Ünlüönen (2016) yaptıkları araştırmada,

kadınların, erkeklere göre güvenliğe daha çok önem verdiği sonucu elde edilmiştir. Araştırmacıların ulaştığı bir başka sonuç ise, evli olan turistlerin bekar olanlara göre, güvenliğe daha fazla önem vermeleridir. Seçilmiş (2009) ise, turistlerin cinsiyetleri ile toplu taşıma araçlarına ilişkin güvenlik algılarını araştırmıştır ve ikisi arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varmıştır. Bayhan ve Ünlüöner (2016), turistlerin güvenliğe verdikleri önem ile, farklı eğitim düzeyindeki turistler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşırken, Seçilmiş (2009), eğitim düzeyinin artmasıyla, turistlerin bilinçlenmesi sonucunda, güvenlik algılarının hassaslaştığını belirtmektedir. Aynı zamanda, Bayhan ve Ünlüöner (2016), turistlerin güvenliğe verdikleri önem ile yaşları arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı sonucuna varırken, benzer şekilde Seçilmiş' te (2009) hastalık riski bakımından; yaş ile güvenlik algısı arasındaki ilişkide, yaş unsurunun önemli bir değişken olmadığı sonucunu elde etmiştir. Turistlerin güvenlik algılarını genel olarak ölçen araştırmaların yanı sıra, belirli bir destinasyona ilişkin güven algısını ölçmek üzere de birçok çalışma yapılmıştır. Seçilmiş ve Ünlüöner (2009), İstanbul'a giden turistlerin güvenlik algılarını ölçtükleri çalışmada, İstanbul'da yaya olarak dolaşmanın ve toplu taşıma araçlarını kullanmalarının güvensiz olarak algılandığı sonucuna ulaşmıştır. Aksu ve diğerleri (2013) ise Alanya' da güvenlik algısı için yaptığı araştırmada tam tersi sonuçlar bulmuştur. Araştırmacıların, elde ettikleri sonuçlar itibariyle, Alanya'ya gelen turistlerin büyük bir kısmı, yaya olarak gezmeyi tercih ederken, toplu taşıma araçlarında ve eğlence mekanlarında kendilerini güvende hissettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Turizmde güvenlik konusunun etkinliğine ve önemine bağlı olarak, uluslararası alanyazında da çok fazla araştırma yapılmıştır ve bu araştırmalar; güvenlik ve asayiş sorunlarının, turizme etkileri (Aziz, 1995; Hall ve Sullivan, 1996; Pizam ve Mansfeld, 1996; Bar-On, 1996; Lankford, 1996; Goodrich, 2002 ve diğerleri), “politikalar ile politik konularda yer alan güvensizlik durumlarının, turizm üzerindeki etkileri”(Hall ve Sullivan, 1996; Sönmez, 1998; Smith, 1998; Zelinka ve Brennan, 2001; Bach, 2003), “terör ile şiddet hadiselerinin, turizm talebine etkileri” (Richter ve Waugh, 1986; Ryan, 1993; Sönmez ve diğerleri, 1999; Phipps, 1999; Pizam ve Smith, 2000) “krizler ile risk etkenlerinin, turizm üzerindeki etkileri” (D'Amore, 1988; Roehl ve Fesenmaier, 1992; Young ve Montgomery, 1998; Sönmez ve Graefe, 1998; Sönmez ve diğerleri, 1999; Lepp ve Gibson, 2003; Blake

ve Sinclair, 2003; Pizam ve diğeri, 2004; Reisinger ve diğeri, 2005; Evans ve Elphick, 2005) konularına yoğunlaşmaktadır.

Rekabetin yoğun bir şekilde hakim olduğu turizm sektöründe, destinasyon tercihi yapılırken ve karar verilirken gidilen yerde kalma süresi boyunca ya da yeniden aynı destinasyona gidilip gidilmemesi konusunda, güvenlik algısının etkisi oldukça büyüktür. Nitekim, güvenliğin diğeri alanlarda olduğu gibi turizmde de, önemli ve gerekliliğinin açık olmasına karşın, konusu turizm olan araştırmalarda güvenlik algısı ile ilgili çalışmalara, Türkiye’de pek fazla rastlanmamış olması dikkat çekmektedir (Ünlüönen ve Seçilmiş, 2016). “Turizm ve güvenlik ilişkisi” hakkında, akademik alanda veya devletlerin/uluslararası kuruluşların yapmış oldukları farklı içeriğe sahip araştırmalar söz konusu olmaktadır. Seçilmiş (2005) araştırmasında, turistlerin ziyarette buldukları destinasyonlardaki *güvenlik* algılarının, turizmde *güvenlik eğitimi* ele alarak incelemiştir. Yılmaz ve Yılmaz (2005), terörizm ve turizm arasında bulunan bağlantıyı ele alarak, terörün turizm üzerindeki etkilerini ve destinasyon imajında meydana getirdiği zararları ele almıştır. Kubilay (2006) Antalya’daki turistlere uyguladığı anket sonucunda, turistlerin güvenliğe ilişkin uygulamalara karşı bakış açılarını ele almıştır. Yeşiltaş ve diğeri (2008) çalışmasında, ikincil verilerden ve istatistiki bilgilerden yararlanarak terör olaylarının turizm hareketleri üzerindeki etkilerini, ele almıştır. Çalışkan (2009) araştırmasını, termal olan bir tesiste uygulamıştır ve “turist sağlığı ile iş ahlakı” na değinmiştir. Ünlüönen ve Seçilmiş (2009), İstanbul’a ziyarette bulunan turistlere uyguladıkları anket ile güvenlik algılarını, incelemiştir. Öncel (2010) araştırmasında, havaalanlarında çalışan güvenlik personellerini incelemiş olup, turistlerin güvenlik algılarına değinmiştir.

Turizmin bir hizmet sektörü konumunda oluşu ve turistlerin memnuniyetinin sağlanması aşamasında fazla sayıda unsurun etkili olmasından dolayı, güvenlik konusunun farklı boyutlarını içeren çalışmaların incelenmesi önemli olmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’nin zengin doğal ve kültürel kaynaklara sahip olması sebebi ile turistik işletmelerinin kalite ve güvenliği noktalarında gelişen ve profesyonelleşen bir ülke olarak turistlerin beklentilerini karşılayan destinasyonlara sahip olduğu söylenebilir. Aynı zamanda olası eksikliklerin giderilmesi, kalite ve güvenin sağlanması amacıyla, bazı alanların belirlenmesi yoluyla sağlanan ilerlemenin yaygın

ve sürekli hale getirilmesi gerekmektedir. (Tütüncü, ve diğerleri, 2011: 91-92; Aydemir ve diğerleri, 2014: 3-4). Bu nedenle bu çalışmada, son yıllarda yaşanan bir takım güvenlik sorunlarına rağmen, alternatif turizm çeşitlerinin yoğun olduğu, coğrafi konumu, geçmişteki değişik uygarlıklara ve kültürlere sahne olması gibi nedenlerden dolayı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistlerin güvenlik algıları ile tekrar ziyaret etme niyetleri araştırılmıştır. Bu bölgelerin, turizm potansiyelleri incelenerek, turizm sektörüne neler kazandırdığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Söz konusu bölgelerde, alternatif turizm potansiyeli konusunda bilgi vermesi ve mevcut potansiyelin geliştirilmesi sayesinde sunabileceği katkıların önemini ortaya çıkarılması ve bu duruma paralel olarak turistlerin güvenlik algıları ve tekrar bu bölgelere ziyarette bulunmaları için, çözüm önerileri sunması açısından anlamlı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Anketi cevaplayan yerli turistler; soruları, benzer şekilde algılamaktadır. Katılımcılar tarafından verilen cevaplar, onların gerçek düşünce, durum ve tutumlarını yansıtmaktadır. Anket soruları, yerli turistlerce dürüst ve içten bir şekilde yanıtlanmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistlere yapılan anket uygulamasında ulaşılan örneklem sayısının evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Her araştırmada olduğu üzere, bu araştırmada da birtakım sınırlamalar yer almaktadır. Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıda ifade edilmiştir:

- Araştırma, İstanbul'dan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ne ziyarette bulunan yerli turistlerle sınırlıdır. Bu sınırlamanın nedeni, turistik açıdan zengin olan bir yerden, farklı zenginliklere sahip başka bir bölgeye ziyarette bulunanların güvenlik algılarını ölçmektir.

- Araştırma, 2019 yılının belli bir döneminde, İstanbul’ da yürütülmüştür. Doğu Anadolu’ya ve GAP bölgesine/turlarına çeşitli amaçlarla gidenlere ve seyahatlerini bitirip yaşadıkları yerlere geri dönen ziyaretçiler ile sınırlandırılmıştır.
- Maddi olanaklar ve zaman faktörü de sınırlamaya neden olmaktadır.

1.6. Tanımlar

Güvenlik: Toplum hayatında, meşru düzenin aksamadan yürümesi, bireylerin korkusuz bir şekilde yaşayabilmeleri ve güven içinde hayat sürmeleri şeklinde tanımlanmaktadır.

Strateji: Bir ulusun, barışta ve savaşta benimsediği politikalara en çok desteği sunmak maksadıyla; siyasal, psikolojik, ekonomik ve askeri kuvvetleri birlikte kullanması ve düzenlemesi sanatıdır. Bir başka ifadeyle, önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için izlenen yolların ve uygulanan yöntemlerin tümü şeklinde de ifade edilebilmektedir.

Ulusal Güvenlik: Devletin “siyasi, ekonomik, askeri, toplumsal ve teknolojik” menfaatlerinin geliştirilmesi, sürdürmesi ve korunmasına ilişkin üst seviyedeki güvenlik yapılanmasında bulunan en büyük çaplı güvenlik çeşitliliğidir (Kuloğlu, 2009: 52-53).

Uluslararası Güvenlik: Güvenlik artırıcı “tedbirlerinin geliştirilmesi”, “silahsızlanma faaliyetlerin” ve “askeri işbirliği etkinlikleri”, “ortaklaşa güvenlik yöntemlerin” de bulunması çerçevesinde ifade edilmektedir. “Uluslararası güvenlik” arayışları, bir başka ifadeyle genelde “ulusal güvenlik” arayışlarından bir üst düzeyde bulunması durumu olmaktadır. Diğer tarafların ne istediğini öğrenmeye çalışarak ve benzeri çıkarılara sahip ülkeler içerisinde müttefikler arayarak, bu ülkeler ile nasıl anlaşma yapabileceği konusunu sorgulamaktadır. Bu arayışlar, her iki tarafın çeşitli çıkarlarını birleştirmenin ve uzlaştırmanın yollarını bulmaya çalışmaktadır (Yılmaz, 2008: 480).

Maddi Güvenlik: Toplum hayatında, yasal düzenlemenin aksamadan yürütülmesi, bireylerin yaşadıkları çevrede herhangi bir zarara maruz kalmamaları, rahatsız edilmeden korkusuzca yaşayabilmelerini ifade etmektedir (Çevik, 2006: 6).

Hukuki Güvenlik: Kanun önünde eşit olunması ve eziyet, işkence gibi olaylara maruz kalınmamasını ifade etmektedir (Çevik, 2006: 7).

Kişisel Güvenlik: Öncelikli olarak yaşam hakkına sahip olunması, ardından bireyin dokunulmazlık ve hürriyet haklarını ifade etmektedir (Çevik, 2006: 7).

Sosyal Güvenlik: Sosyal adaletin ve sosyal devlet ilkesinden hareketle, toplumda yoksul ve muhtaç kimselere yardımda bulunarak onların insan onuruna uyacak bir şekilde asgari geçim düzeyini sağlamaya çalışmak ve kişilerin yaşamlarını çeşitli sosyal risklere karşı ekonomik açıdan güvence altına almayı amaçlanması şeklinde ifade edilmektedir (Kantarıcı, 2003: 78-79).

Şiddet: Karşıt fikirde bulunanları inandırma ve uzlaştırmaya çabalamak yerine kaba güç uygulamak biçiminde tanımlanmaktadır. “Şiddet eylemi” tanımı ise; çevreyi sindirmek amacıyla kalkışılan tutum şeklinde açıklanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2005: 1752). Bir tutumun şiddet kavramı çerçevesinde açıklanabilmesi için acı, ölüm, yok oluş, güç kullanma veya söz konusu gücü kullanarak tehditte bulunmak, hakaret gibi durumlardan en az birini barındırması gerekmektedir (Ulu, 2016: 61).

Güç: Basit şekilde başkalarını etkileyebilme kabiliyeti veya bir başkasının davranışını etkileyebilme kapasitesi olarak tanımlanan güç, daha geniş bir kapsamda planlanan bir olguyu gerçeğe dönüştüren, hareketi başlatan ve sürdürebilecek esas bir unsur şeklinde de ifade edilmektedir (Bayrak, 2000: 22-23).

2. İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

İlgili alanyazın bölümünde; güvenlik ve güvenlik algılamaları ilgili alanyazın taraması yapılmış ve konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelenmiştir. Kuramsal çerçeve iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, güvenliğin tanımı ve tarihçesi, turizm ile ilişkisi ve Doğu ve Güneydoğu'yu ziyaret eden yerli turistlerin güvenlik algıları incelenmiştir. İkinci bölümde ise, tekrar ziyaret etme niyeti ile ilgili temel kavramlar, tekrar ziyaret etme niyetinin önemi ve etki eden faktörler yer almaktadır.

2.1.1. Güvenlik Kavramı ve Kuramsal Çerçevesi

Güvenlik kavramı, kişinin doğumu itibarıyla bireysel ve toplumsal düzeyde kullanılan bir kavram olmaktadır. Nitekim bireysel olarak çocuğun güvenliği, kişinin güvenliği, bir yapı olarak “şirketin güvenliği”, “devletin güvenliği” olarak incelendiğinde, hayatın alanlarının her birinde de önemli bir “güvenlik arayışı” bulunmaktadır (Dedeoğlu, 2014: 27). Bu nedenle *güvenlik* kavramı, kişinin varlığını koruması ve sürdürmesi amacıyla sergilemiş olduğu her türlü tutum şeklinde karşılaşılan bir olgu olarak ifade edilmektedir. İnsanoğlunun yaşam amacı ne olursa olsun, güvende olma durumu, onun yaşamının temel dinamiği olmayı sürdürecektir. Farklılaşılan nokta, sadece kişinin kendisi için istediği ile yaşam sürdüğü koşullar olmaktadır. (Dedeoğlu, 2008: 21-22). İnsanın doğası gereği *güvenlik* arayışı toplumsal anlamda da gelişerek zaman içerisinde kurumsallaşmış ve günümüzde güvenlik problemi, siyasal ve akademik açıdan uluslararası ilişkilerin önemli bir alt dalı olmasını sağlamıştır (Newman,2001: 240). Kavramın tarihçesi incelendiğinde, güvenliğin; geçmişten günümüze kadar bireyi esas alan bir olgu olması açısından, yaşamın tüm safhasında yerini aldığı ifade edilmiştir. Abraham Harold Maslow'un ihtiyaçlar teorisinde ikinci basamakta (Maslow,1943) yer alan *güvenlik* ihtiyacı değişik ortamlarda ve değişik şekillerde meydana gelmektedir. Abraham Maslow'un ifade ettiği ihtiyaçlar teorisinde *güvenlik* ihtiyacı, yaşamak için zorunlu olan fizyolojik ihtiyaçların ardından ikinci kademede bulunmaktadır.

Bireylerin buldukları her ortamda kendilerini güvende hissetme ihtiyacından, huzur ve güvenliğinin sağlanmasından, ortaya çıkan bu güven ortamının sürmesi fikri tarih süresince, vazgeçilmez bir olgu olarak önce insanların daha sonra devletlerin karşı karşıya kaldığı bir durum olmaktadır. Her devlet, kendi varlığını devam ettirip iç güvenliğini sağlayıp onları uygulayacak kanunlara ve beraberinde; bu kanunları uygulatacak güce gereksinim duymuştur (Kızılkaya ve Sönmez, 2003: 18). Güven duygusu, insan fizyolojisinde rahatlama durumunu ifade ederken; tam tersi olan güvensizlik duygusu ise; gerilim ve uzunca süren uyanıklık hali biçiminde somutlaşmaktadır. Bilgili olmak, daha dikkatli olmayı ve sakınmayı, aşırı dikkat ise gerilimi beraberinde getirmektedir (Işık, 2012: 10).

Latince’de *güvenlik* sözcüğünün kökeni; “se” (olmaksızın) ile “cura” (endişe) sözcüklerinin birleşiminden oluşan “*securitas*” sözcüğünden türeyerek oluşmuştur ve “endişeden uzak olma ve sükunet” manasına gelmektedir. “(Charlton and Charles: 1879). Varlığını koruma ve sürdürme maksadıyla gerçekleştirilen tüm eylemlerde karşılaşılan güvenlik kavramı (Dedeoğlu, 2005: 21). Hellenistik Çağ’da ilgisizlik ve durgunluk manası ile de gündeme gelen, “*ataraksia*” sözcüğüne dayanmaktadır. Roma İmparatorluğu Dönemi’nde ise, kaygıdan uzak durma ve huzuranlamına gelen “*securitas*” kavramı olarak kullanılmıştır. Hellenistik Dönem’de kent devletlerinin başka kent devletlerine karşın varlıklarının korunması ciddi bir “güvenlik boyutu”nu oluşturmaktaydı. “Emperyal Dönem” de “imparatorluğun birliğinin ve bütünlüğünün korunması, ardından hazine gelirlerinin devam etmesi ve yeni toprakların kazanılması şeklindeki talepler” güvenliğin esas unsurlarını ortaya çıkarmıştır. Fakat, güvenlik kavramının somut bir anlam kazanması, ulus devletlerin tarih sahnesine çıkmasının ardından gerçekleşmiştir (Demir, 2009: 12).

Tarihler boyunca, devletler ve şahıslar hayatta kalmak adına birçok mücadele vermişlerdir. Bu çerçevede devletler toplumsal ve bireysel anlamda güvenliği tehdit eden problemlerle sürekli mücadele etmişler ve güvenlik problemini her zaman kökünden çözmeye çalışmışlardır. Güvenlik ihtiyacı, tehdit algılaması ile yakından ilgili olmaktadır. Kişinin ya da toplumun kendini güvende hissetmesi, algıladığı tehditleri kendinden uzaklaştırabilmesi ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle güvenlik konuları her zaman tehditlerle birlikte incelenmiştir (Birdişli, 2007: 17).

Güvenlik kavramı (Urhal, 2009), toplumsal bakımdan incelendiğinde; tehlikeli durumlara, riske, düzensizliğe ve tehlikeye karşılık; “koruma durumu”, “risk yokluğu”, “kesinlik”, “güvenilirlik”, “güven ve öngörülebilirliğe” ilişkin tabirler kullanılmaktadır (Brauch, 2008: 4).

Soğuk Savaş dönemi içerisinde büyük güçler arasındaki çekişmenin askeri alanda olması sebebi ile tehdit algılaması tek boyutta, bir başka ifadeyle devletin güvenliğine indirildiği için stratejiler alışlagelmiş şekilde olmaktadır. Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte güvenlik kavramı yeniden ele alınarak koşulların güvenlik kavramı üzerinde oluşturduğu etkiler sorgulanmaya başlamıştır. Daha önceden, bir devletin kendisini dışardan gelen tehditlere karşı koruması anlamına gelen ve genelde askeri çerçevede değerlendirilen güvenlik kavramının kapsamı oldukça genişlemiştir (Kona, 2005). Soğuk Savaş dönemi boyunca güvenlik kavramı “dar” bir çerçevede incelenmiş olup “askeri güvenlik” kastedilmiştir. Bu tanımlamadan tedirginlik duyulması sebebi ile öncelikle 1970 ve 80’lerde “ekonomik” ve “çevresel” problemlerin gündeme gelmesiyle belirginleşmiştir. Daha sonra, 1990’lı yıllarda “kimlik” sorunları ve “sınır ötesi” suçlar *güvenlik* tanımlamasının genişlemesine sebep olmuştur. 2000’li yıllarda ise bu kavramlara “enerji güvenliği”, “siber güvenlik” ve “sosyal güvenlik” de ilave edilmiştir. Bu arada “askeri güvenlik” kavramının kapsamı da “uluslararası terörizm” şeklinde genişlemiştir. Böylelikle, güvenliğin daha geniş bir tanımlama ile açıklanması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Aydın, 2005:4). Güvenlikle ilgili tanımlamaların ifade edilen süreçlere göre farklılık göstermesi nedeniyle literatürdeki tanımlamalar Soğuk Savaş Dönemi öncesi ve Soğuk Savaş Dönemi sonrası olmak üzere ikiye ayrılarak aşağıda incelenmiştir.

Soğuk Savaş Dönemi ve öncesinde yapılan tanımlar incelendiğinde; İkinci Dünya Savaşı’nın ardından meydana gelen “iki kutuplu sistem”, *güvenlik* kavramının anlam açısından “stratejik ve askeri” olarak algılanmasına sebep olmuştur. Bu anlayış nedeniyle, *güvenlik* kavramının “içselleştirilmesine” ve sadece askeri gereklilik bakımından yorumlanmasına, böylelikle “askeri tehdit” ve “güç” arasında doğrusal bir algılamanın güçlenmesine sebep olmuştur. Bilhassa iki kutup arasında yaşanan askeri rekabetin “uluslararası sistem” in esas belirleyici bir özelliğini oluşturması sebebi ile de güvenlik kavramı söz konusu değişkenler çevresinde belirlenmiştir (Balkan, 2009: 11).

Wolfers 1952 yılında güvenlik kavramının ilk detaylı incelemesini yapmıştır ve güvenliği; “kazanılmış değerlere kasteden tehditlerin ya da bu tehditlerin varlığına dair korkuların bulunup bulunmaması” şeklinde tanımlamaktadır. Wolfers’ın güvenlik tanımı ile ilgili vurguladığı, “hangi değerlere kasteden tehditlerin, hangi araçlarla, ne pahasına bertaraf edileceği” öğelerini de içermesi gerektiği olmaktadır (Wolfers, 1952: 485). Arnold Wolfers söz konusu tanımlamayı iki farklı bileşene ayırarak yeni bir *güvenlik* tanımlaması yapmaktadır. Wolfers açısından *güvenlik*; objektif manada mevcut ölçülere dair bir tehdidin bulunmaması şeklinde ifade edilmektedir. Subjektif manada ise mevcut ölçülere dair bir saldırının olacağı korkusunu taşımamak şeklinde tanımlanmaktadır (Buzan, 1991: 17). Ancak Baldwin güvenliği tartışmalı bir kavram bulmak yerine “kolayca karıştırılabilen ve yeterli şekilde açıklanmamış olan bir kavram” şeklinde ifade etmektedir (Baldwin 1997, 13).

Baldwin, Wolfers’e karşılık olarak “kimin için güvenlik” ve “hangi değerler için güvenlik” sorularına verilecek cevaplarla güvenliğin tanımlanabileceğini belirtmektedir (Baldwin, 1997: 13). Buzan, (1983: 11) güvenliği tehditten özgür olmak biçiminde tanımlarken Baylis (ve diğerleri) güvenlik kavramının bütün belirsizliğine rağmen “temel değerlere karşı tehdidin yokluğu” olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir (Baylis ve diğerleri, 2008: 229). Güvenlik kavramını tartışan birçok araştırmacı, kavramın bir “öteki” veya “tehdit” olmadığı durumlarda anlamsız olduğunu ifade etmektedirler (Lipschutz, 1995: 1). Güvenliği daha geniş uluslararası bir çerçevede tanımlayan Barry Buzan, “siyasi boyut”, “ekonomik boyut”, “toplumsal boyut”, “çevresel boyut” ve “askeri boyut” ları yaptığı analizine eklemiştir (Buzan, 1983).

Tanımlanması zor kavramlardan biri olan güvenliğin ne olduğu, nasıl kavramsallaştırılacağı ve en önemli sorularının neler olması gerektiği hakkında fikir birliği bulunmamaktadır. Bu nedenle güvenlik bir sorun alanı mı, bir hedef mi, yoksa bir disiplin mi ya da bir araştırma metodu mu bu durum belirsiz olmaktadır. Bu belirsizlik nedeniyle, başka kaynaklara kolayca erişebilme, dünyanın farklı bölgeleriyle ticaret yapabilme gibi “fiziksel güvenliğe” önem veren başka konular, her zaman “ulusal sınırların korunması” önceliğinde olmuştur (Erhan, 2001: 79). Tarih süresince, devletler güvenliğin en çok “fiziksel boyut”una yüklenmişlerdir.

Stratejilerini daha fazla somut tehdit ve tehlikelere göre şekillendirmişlerdir. Burada önemli olan, “devletlerin önceliğini sınırların korunmasına” vermeleri ve bunun yanında “mevcut sınırlara başka devletler aracılığıyla yöneltebilecek tehditlerden uzak tutmaya çalıştıkları” noktası olmaktadır. Devletlerin fiziksel güvenliği ile ilgili diğer unsurlar, sadece bu sınır güvenliğinin oluşturulması sonrası göz önünde tutulmuştur. Ancak, kendi topraklarından başka bir doğal kaynağa erişmek gibi veya diğer devletlerle güvenli ticaret ilişkisi kurma gibi diğer fiziksel güvenlik faktörleri, devletin sınırlarının korunabildiği ölçüde anlam taşımaktadır (Özcan, 2004: 2).

Güvenlik, ulusal devletler arasında bulunan bağlantıları hazırlayan esas belirleyici faktörlerin başında gelmektedir. Böylece, devamlı bir güvenliğin kurulmasının yanında, *güvenlik* kavramından “ne anlaşılması gerektiği” ve “güvenliğin sınırlarının nerede başlayıp nerede sonlandığı” konusunda fikir birliğinin olmadığı ortaya çıkmaktadır (Ülger, 2002: 24, Akt: Yiğittepe, 2017). Dolayısıyla, sınırları bir türlü çizilemeyen *güvenlik* olgusunun anlaşılması için de pek çok tanımlama ile karşılaşmıştır (Yiğittepe, 2017). *Güvenlik* tanımının bir hayli tartışmalı olduğunu savunanlardan bir diğeri olan Williams (2013) konu hakkındaki farklı yaklaşımların beraberinde, aynı fikir içinde bile, yakın tanımlamalara erişmenin güçlüğünü ifade etmektedir. Bu nedenle, en temel anlamı ile güvenliği açıklamak adına, “önem verilen ölçülere dair tehditlerin azaltılması” tanımına başvurulabilmektedir.

Soğuk Savaş Dönemi içerisinde *güvenlik* tanımını, Ullman (1983) da tehdit üzerinden kavramsallaştırmıştır. Ulusal güvenliğe yönelik, “ulusal sınırlar içerisinde yaşanan olay ve eylemler büyük ölçüde ve kısa sürede yaşam kalitesini birden düşüren, birey ve toplumu politik seçimlerle kısıtlayan eylem ve olaylar” dır (Ullman, 1983). Bu tanımdan hareket ile *güvenlik* kavramının varlık nedeninin “tehdit” olduğu ortaya çıkmaktadır. Tehdit durumu ile bağlantılı olarak; Bull (1977) güvenliği, olası bir askeri saldırı durumuna karşın, başkalarının yardımı gelmesi kesin olmamakla beraber, bu durumda geçerli kuralın “self-help” (Nordlinger, 1996: 238) olarak da bilinen ve “herkesin kendini koruması ve ulusal çıkarları yönünde hareket etmesi” şeklinde ifade etmektedir. En üst düzey, ulusal çıkar da devletlerin varlıklarını devam ettirmeleri, yani *güvenlik* olmaktadır (Bull, 1977). Soğuk Savaş Dönemi içerisinde görüş sunmaya devam edenler arasında bulunan McSweeney,

güvenlik kavramını “tıpkı barış, onur, adalet gibi bir dizi diğer kavramla ilişkilendirilebilen ama tanımlanmaya direnen bir terim” olarak değerlendirmektedir (McSweeney, 1999: 13).

Güvenlik kavramının öneminin giderek artması ve günlük hayatın yansımaları haline gelmesi akademik alanda da güvenliğe olan ilgiyi arttırmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sonucunda yaşanan yıkım ve felaketlerin etkisi ile barışı tesis etme, savaşı önleme bu dönemde yapılan çalışmaların çıkış noktası olmuştur. Özellikle 1920-30'lu yıllarda İdealizmin yükselmesi ile birlikte uluslararası barışın sağlanması konusunda kolektif güvenlik, uluslararası barış, uluslararası hukuk ve self-determinasyon gibi düşünceler hakim olmuştur. Uluslararası ilişkiler de realist ve idealist düşünce okulları arasındaki tartışmalara göre; Realistler, *güvenlik* kavramını seçtikleri “güç görüşü” altında incelemektedir. İdealistler ise, *güvenliği* “barış” kavramı altında değerlendirmektedir (Buzan, 1991). Böylelikle, *güvenlik*, sadece devletlerin fiziksel açıdan hayatta kalışlarını değil; “değerleri, sosyal bağlantıları ve insanların yaşam biçimlerini ve standartlarının korunmasını” da kapsamaktadır (Salmon, 1992). Bu dönemde güvenliğin sağlanmasına yönelik askeri etkenlerin öneminin kısmen azaldığı, uluslararası hukukun ve uluslararası örgütlerin öneminin arttığı görülmektedir (Baldwin, 1996: 119; Akt: Baskın, 2018).

Güvenliğin temeli hakkında ifade edilebilecek kavramlar arasında “mülkiyet” kavramından da söz etmek de mümkün olmaktadır. “Mülk” sözcüğü “hükümdarlık”, “hükümdarlık onuru”, “hükümet etme”, “yürütme”, “yönetme”, “dünyevi otorite”, anlamlarını da karşılamaktadır. “Mülk” kavramının temel olarak ifade ettiği mana, “evrensel bir siyasal örgütlenme biçimi” olmaktadır. İbn Haldun, temel bakımdan egemenlikle donatılmış örgütlenmeyi “mülk” şeklinde ifade etmektedir (Hassan, 1977: 256-257; Aktaran: Fırat, 2008: 208). Güvenlik ihtiyacının esasını bu çok boyutlu “mülkün” korunması açıklamaktadır. Dedeoğlu (2004)'nin görüşüne göre, 1980'li yıllar itibari ile ortaya çıkan, gelişmelerle devletlerin daha fazla güvenlik önlemleri almaları söz konusu olmaktadır. Artan güvenlik önlemleri, gerilimleri arttırmış olup, bir tür “ikinci soğuk savaş” dönemine girilmesine sebep olmuştur (Holliday, 1985: 10). Küresel dinamikler karşısında “yeni tehdit” (1963 Tokyo Sözleşmesi, 1970 La Haya Sözleşmesi, 1971 Montreal ve Washington Sözleşmeleri, 1980 Viyana Sözleşmesi) tanımlarına bağlı olarak artan güvenlik önlemleri ve yeniden silahlanmalar, ikinci soğuk savaşın en önemli göstergelerinden biri olmuştur.

Modern silahlardaki niteliksel ve niceliksel artış anarşik süreci güçlendirmiş olup, bunun üzerine silah üretim ve teknolojisi üzerinde olan devlet denetimi azalmıştır. Topyekün ve sınır aşırı çıkabilecek çatışma ihtimalleri yükselmiştir. Bu nedenle, devletler aldıkları güvenlik önlemlerini yeniden yapılandırma yolunda baskı yaratarak, uluslararası müdahalelerin ve gerginliklerin artmasını sağlamışlardır (Dedeoğlu, 2004: 582). *Güvenlik* kavramının 90'lı yıllardaki döneme dahil olan tanımları incelenmeye devam edildiğinde, kavramın “yeni bir nitelik” daha kazandığı ortaya çıkmıştır. “Geleneksel yaklaşım”; güvenliği, uzun seneler boyunca, “askeri ve devlet odaklı” bir yelpaze ile belirleyerek tanımlamıştır (Mantar, 2010).

Soğuk Savaş döneminde “*Geleneksel güvenlik*” düşüncesi güvenliği, “devlet odaklı”, “askeri tehdit odaklı”, güce dayalı ve anarşik bir uluslararası sistem halinde ele almıştır. “Batı ve Doğu Blokları” ile süren bir mücadeleye dönüşen bu devletler ya “iki bloktan birine katılmış” ya da “bağlantısızlık” şeklinde bir dış politika stratejisi izlenmiştir. “Soğuk Savaş Dönemi” süresince güvenlik sorunları, sürekli olarak askeri güç ile bağlantı kurulduğu süre boyunca askeri güç ile ilgili etkenler, devletlerin “birincil politikaları” arasında yerini almıştır (Morgenthau, 1970). Geleneksel güvenlik anlayışının askeri gücün kullanılması ve denetimi ile sınırlı yapısının sorgulanması ile ilgili çabalar, Soğuk Savaş'ın yumuşama dönemine girmeye başladığı 60'lı yılların sonunda başlamıştır. Bu dönemde, geleneksel güvenlik anlayışına en etkili eleştiriyi “Barış Çalışmaları” adı altında bu güvenlik anlayışını savunanlar yapmıştır (Turan ve Köroğlu, 2017). Savunucular, analizlerin merkezinde bireyin güvenliğini oluşturan kuvvet kullanımını tamamen ortadan kaldırılması görüşünü desteklemektedirler. Bu şekilde, gündeme gelen barış araştırmaları geleneksel güvenlik anlayışından farklılaşmıştır. Ana teması, yapısal şiddete maruz kalan bireyler olan barış araştırmaları, güvenliği barışın doğal bir neticesi olarak görüp sürekli bir şekilde barışa nasıl ulaşılacağına odaklanmıştır. Bu nedenle, askeri gücün dışında kalan “ekonomik, çevresel, sağlık” gibi çeşitli faktörlerin güvenlik ile karıştırılmamasının gereği görüşünde olmaktadır.

Soğuk Savaş Dönemi öncesi ile ilgili son olarak, 1989 yılında “Demir Perde'nin yıkılışı” ve ardından ABD tarihinde, 11 Eylül 2001' de gerçekleşen en büyük terör saldırısı sonrası *güvenlik* kavramı genişlemiş olup; “politik, ekonomik, sosyal, çevresel” türden alanları da içine dahil etmiştir (Buzan, 1998; Aktaran: Deveci, 2016: 80). Böylece, uluslararası güvenlik kavramı da 1940'lı yıllarda

yaşanan “süper güç çatışmaları” ve “nükleer silahlanma” merkezli “stratejik bakış” bakımından günümüzdeki “çevresel”, “ekonomik”, “insani” vb. boyutlardaki alanları da içine katmıştır (Buzan ve Hansen, 2009).

Soğuk Savaş’ın ardından nükleer gerilimlerin de sona ermesi ile birlikte nüfusun artışı, ekonomik sorunlar, yoksulluk, uyuşturucu kaçakçılığı, salgın hastalıklar, göç gibi askeri nitelik taşımayan bir takım tehditlerin önem kazanmasının yanında; dinsel çatışmalar, terörizm, iç savaş gibi komplike ve devletlerin uzlaşmadan, iş birliği yapmadan sadece askeri temelli geleneksel güvenlik anlayışıyla çözemeyecekleri problemlerin ortaya çıkışı, bu kavramın genişletilmesini kaçınılmaz kılan göstergelerden biri olmaktadır (Turan ve Köroğlu 2017). *Güvenlik* tarihsel süreçte, zamanın şartlarına ve farklılaşan durumlara uyarlanmış bir kavramdır. Sosyal bilimlerde ciddi bir yere sahip olan “*güvenlik*” kavramı ve güvenlik ihtiyacı insanın temel ihtiyaçları ya da kaygıları arasında sayıldığı için (Maslow,1943: 377) psikoloji başta olmak üzere birçok bilimi ilgilendiren disiplinler arası bir özellik taşımaktadır. Bundan ötürüdür ki, *güvenlik* psikoloji yanında sosyoloji, tarih alanında ve siyaset biliminde kendisini göstermiş ve böylece sosyal ve siyasal politikalar yoluyla günlük hayatın yansımaları haline gelmiştir (Baskın, 2018:1). Pirinççi (2010: 4)’ de *güvenlik* kavramının bilimlerle ilişkisini, “psikolojiden sosyoloji bilimine, ekonomiden kriminolojiye, biyolojiden kimya bilimine kadar fen ve sosyal bilimlerin birçok dalının ilgi alanı içerisinde yerini almaktadır” şeklinde ifade etmektedir. Temel gündem maddelerinden birini oluşturan güvenlik, incelendiği her bilim dalını farklılaştırmaktadır.

Psikoloji bilimi kişinin; neden güvende olmak ister sorusuna verdiği cevabın, öncelikle kişisel niteliklerde gizli olduğunu açıklamaktadır. Psikanalizde kişisel gelişimin önemli bir evresi kabul edilen güvenlik kaygısı veya güvenlik duygusu (Atkinson ve Hilgard,1995: 540, Aktrn: Birdişli, 2007: 18), kişileri, yabancıların baskılarından ve birbirlerine verebilecekleri zararlardan korumaları, çalışmalarının ve ürünlerinin kendilerini yetiştirmesi ve böylece doyumlu yaşamalarını sağlamak için en temel gereksinimler arasında sayılmıştır (Furtun, 2006). Bu bağlamda insanların güvenlik ihtiyaçlarının biyolojik ve sosyal zayıflıklarından kaynaklandığını söylemek mümkün olmaktadır (Fromm, 2005: 52).

Soğuk Savaşın sona ermeye başladığı yıllarda “askeri güvenlik” olgusunu sorgulayan ve “güvenlik gündeminin genişletilmesi yaklaşımı”nı benimseyen araştırmacılar arasında yer alan Mathews (1989: 162-177), “güvenlik tanımı”nın “çevresel ve demografik” unsurları da içerecek biçimde genişletilmesini savunurken, Moran (1990/91: 74-90) ekonomik unsurları, Roberts (1990: 65-75)’ da insan hakları konularını güvenlik gündemine dahil etmiştir (Açıkmeşe, 2011: 48). Buzan için *güvenlik* kavramı “tıpkı sevgi, özgürlük ve güç kavramları gibi tartışmaya açık ve oldukça karmaşık” bir kavram anlamına gelmektedir (Buzan, 1991:7). Güvenlik, “ulusal güvenlik”, “insan güvenliği” ve “uluslararası güvenlik” gibi birçok alt başlığa ayrılmakta olup, her bir alan başka bir tarihsel ve felsefi tartışmaya sebep olmaktadır. Bu bağlamda güvenlik, sabit bir tanımlamayı reddeden bir tanım olup, tartışmaya açık ve karışık *esastan tartışmalı* bir kavramdır (Gallie, 1964; Baldwin,1997).

David Baldwin tarafından *güvenlik* kavramının “tekrardan tanımlanması, son dönemlerde disiplin içi bir endüstri” şekline gelmesi şeklinde açıklanmaktadır. Bununla beraber, bu gibi emeklerin büyük bir kısmı, güvenlik kavramının “kendisiyle ilgili” olmaktan ziyade, ulus devletlerin “siyaset gündemlerinin tekrardan tanımlanması” ile ilgili olmaktadır. Bu durum genelde, “dış askeri tehditler”e karşılık olarak “geleneksel güvenlik” kaygısına ilave olarak “ekonomi, insan hakları, çevre, uyuşturucu madde trafiği, salgın hastalıklar, suç veya sosyal adaletsizlik” gibi konulara önemli ölçüde “öncelik kazandırmak” amacıyla sunulan teklifler olmaktadır. Bu tür teklifler, genellikle, “hangi halkların”veya“birey gruplarının hangi değerlerinin korunması gerektiği” konusunda normatif (kuralcı) tartışmalar ile bu değerlere ilişkin “tehditlerin doğası ve büyüklüğüne” ait deneysel (ampirik) tartışmaların karışımı ile desteklenmektedir. Zira, yapılması gereken, *güvenlik* politikalarından çok “güvenlik algılamalarının yeniden inşa edilmesi” gerektiğidir (Baldwin 1997).

Geleneksel güvenlik anlayışı açısından güvenliğin incelenmesine devam edildiğinde; “devlet odaklı, askeri tehdit merkezli” bir perspektif içinde yorumlanarak, önemli düzeyde “suni tehditler” güvenlik gündemini sınırlamıştır. Soğuk Savaş döneminde “suni” korkuların üzerine yerleşen “güvenlik anlayışı” son zamanlarda “küreselleşme süreci”nin etkisi ile yerini “gerçek” tehlikelere bırakmıştır. Çünkü, tehditler büyümüştür ve yoğunlaşmıştır. Bu da, “geleneksel güvenlik anlayışı”nın bırakılmaya başlandığını ve bunun sonucunda “yeni bir

güvenlik anlayışı”nın ortaya çıkmasına neden olmuştur. “Yeni bir güvenlik anlayışı”nın ortaya çıkmasındaki en kuvvetli kuvvet; “Soğuk Savaş sonrası dönem”de hızlanan “küreselleşme süreci” boyunca meydana gelen değişim ve dönüşümler olmuştur. (Karabulut, 2011). Küreselleşme sürecinin güvenlik alanına etkileri; güvenlik alanında yeni tehditlerin meydana gelmesi (siber terör veya bilimsel uygulamalar neticesinde ekolojik dengenin bozulması gibi), geçmişte gerçekleşen güvenlik alanı sınırları içerisinde düşünülmeyen konuların sonradan güvenlik alanına eklenişi (çevre güvenliği gibi), geleneksel güvenlik tehditlerinde değişimin ve dönüşümün meydana gelmesi (terör, savaş gibi) ardından bu durumların yeni biçimlerde meydana gelmeleri olabilmektedir (Karabulut, 2009: 7).

Güvenlik alanına eklenen diğer konular arasında, “küresel ekonomik krizler”, “yasadışı veya kaçak göçmenler”, “failed states (başarısız devletler)” ya da “etnik çizgilerde devlet çözümleri”, “medeniyetler çatışması” ya da “kapitalleşme” ile “dünyanın sonunun gelmesi”, “siber terör”, “iklim değişikliği”, “kuş gribi” gibi yeni tehditler bulunmaktadır. Daha önceden de mevcut olan ancak güvenlik alanı içinde olmayan “toplumsal güvenlik, birey güvenliği, çevre güvenliği” gibi konuların güvenlik alanına eklendiği ifade edilebilmektedir (Erdoğan, 2013). Bu güvenlik alanları “bilgi güvenliği” de eklenerek çeşitlendirilebilmektedir. Bazı araştırmacılar, “birey güvenliğini” öteki güvenlik alanlarının tamamını kapsayan bir olgu şeklinde ifade etmektedir. Bununla birlikte, güvenlik alanının bilimsel çerçevesini oluşturma hususunda bir tartışma söz konusu olmaktadır. “Yeni güvenlik anlayışı” göreceli olarak yeni bir bilimsel arayış içinde olduğundan bu şekilde bir tartışma doğal olmaktadır. Alanın sınırlarının oluşması zaman geçtikçe daha açık olacaktır. Küreselleşme sürecinin güvenlik alanına etkisi özetlenecek olursa, güvenliğin çok taraflı, çok boyutlu ve karmaşık bir alan içinde yer aldığı ifade edilebilmektedir (Karabulut, 2009).

Güvenlik dinamik bir yapıya sahip olduğundan toplumsal gelişmelerle birlikte değişime uğramaktadır. İlk insan toplumunda aç kalmama, barınma ihtiyaçları gibi bireysel ihtiyaçlar söz konusu iken, ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte ulusal güvenlik kavramı, küreselleşmeyle birlikte de küresel güvenlik kavramı literatüre girmiştir. Uluslararası sisteme yeni aktörler, bilinmeyen yeni tehditler ve bu durumda yeni güvenlik anlayışları eklemeye başlamıştır (Körpe, 2013: 24).

Herald Müller'in görüşüne göre, "yeni güvenlik anlayışı" yapısında değerlendirilebilecek yeni güvenlik alanları "toplumsal güvenlik", "birey güvenliği", "küresel güvenlik", "ekonomi güvenliği", "bilgi güvenliği" ve "çevresel güvenlik" şeklindedir (Büyükanıt, 2007). Körpe (2013)'nin görüşüne göre, Geleneksel güvenlik anlayışında genel itibariyle devlet güvenliğini baz alınan askeri güvenlik önem taşımaktayken, yeni güvenlik anlayışı, genel itibariyle bireyi güvenliğin merkezine koymaktadır (Körpe, 2013: 24).

Avrupa Birliği Standardizasyon Komitesi, 2005'te incelendiği güvenlik tanımını; bir birey, örgüt, toplum, sosyal kuruluş, devlet ve onların araçlarını (altyapı, eşyalar vb); terörizm, suç faaliyetleri ve diğer saldırı veya düşmanca hareketler, afetler (insan tarafından veya doğal) gibi tehlike/tehlikelere karşı korkutulmasının gerekli olduğu sanılmakta olan veya teyit edilen durum" (Yılmaz, 2008) şeklinde tanımlamıştır. Yine Heisenberg (2008: 149) güvenliği "emniyet altına alınmaya çalışılan sosyal bir yapı, birey veya eşyaların ileriki zamanlarda da sakınılıp korunulacağına ilişkin bir beklenti" şeklinde, Peter Hough (2008)' a göre de, *güvenlik* kavramı; insan yaşamını tehdit eden risklerin hafifletilmesi veya ortadan kaldırılması olarak tanımlanmıştır.

Soğuk Savaş sonrası döneme geçildiğinde, *güvenlik* kavramını Dedeoğlu (2003); üzerinde uzlaşılan, genel geçer bir tanımının ortaya koyulamamasının temel nedenini, kavramın açıklanmasında çok sayıda farklı yaklaşım ve tanımlamanın mevcut olmasına bağlamaktadır. Güvenlik kavramı en genel şekilde; "tehdit, tehlike ve korkulardan uzak olma" anlamında kullanılmaktadır. Sözlük anlamı ise, "toplum hayatında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu ve emniyet" şeklinde ifade edilmektedir. *Güvenlik* kelimesinin tanımlamalarında dikkat çeken iki önemli kavramdan söz edilebilmektedir. Birincisi, güvenliğin oluşturulması, ikincisi dedevamlılığın sürdürülmesidir. *Güvenlik* ile ilgili bu iki kavramın tanımlamaların tümünde yer aldığı görülmektedir. *Güvenlik* kavramının güvenliğin kurulması veya oluşturulması isimli başlığı anlamı, "ana unsur olarak aktörün kendi ile ilgili egemenlik alanında güvenli bir biçimde egemenliğinin kurulması" olmaktadır. Güvenliğin korunması kavramı ise, "devletlerin kendi egemenlik alanları çerçevesinde tesis edilen güvenliğin sürdürülebilirlik kavramı kapsamında güç unsuru esası oluşturacak biçimde korunması" olmaktadır (Dedeoğlu, 2003: 10). Soğuk Savaş ardından yapılan

tanımlamalar doğrultusunda, *güvenlik* kavramının “devletlerin, toplumların ve bireylerin varlıklarını muhafaza etmeye yönelik etkinlikleri ile bunları tehdit eden öğelerin ortadan kaldırılmasına ilişkin uygulamaları içermekte olup, yanı sıra uluslararası sistemin açıkladığı değişikliklere nazaran tekrardan yapılandığı” ifade edilmektedir (Dedeoğlu, 2004).

Soğuk Savaş’tan sonra, “Uluslararası İlişkiler” düzeninde *güvenlik* kavramı incelendiğinde, kavramın günlük hayatta kullanımından farklı bir önem taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Toplumsal açıdan *güvenlik* kavramı, “sosyal güvenlik” ve “bireylerin fiziksel güvenliği” anlamına dikkat çekerken uluslararası açıdan *güvenlik* kavramı ise önemli ölçüde güç politikalarına dayanmaktadır. Konuların uluslararası güvenlik konusu ile ilgili olup olmadığı çıkarımına varmak için yapılması gereken; geleneksel askeri politik anlayış içerisinde bulunabilme durumu olmaktadır. Bu bakımdan, *güvenlik* devletin bekasıyla ilgili olmaktadır ve bu konuya ilişkin yaşamsal bir tehdidin olup olmadığı konusu incelenmektedir. Bu bağlamda güvenlik yaklaşımı, tehdidin ortadan kaldırılması için güç kullanımı dahil olmak üzere, olağanüstü tedbirler alınması yasal olmaktadır (Buzan, 1998). Buzan’ın çalışması, ulusal ve uluslararası güvenlik endişelerinin birbiriyle uyum halinde olup olamayacağı ve devletlerin işbirliğine eğilimli bir şekilde hareket etmeye uyumlu olup olmadıkları konularında tartışmalara sebep olmuştur. Bununla beraber, ulusal ve uluslararası güvenlik arasındaki bu gerilim, tüm güvenlik uzmanları tarafından kabul edilmemiştir. Başka uzmanlar, devlete ve devletlerarası güvenliğe yapılan vurgunun, özellikle Soğuk Savaş’ın arkasından dünya politikasında yaşanan temel değişimleri göz ardı ettiğini savunmaktadırlar. Bazı uzmanlar için, birleşme ve parçalanmayı içeren çifte süreçler, “toplumsal güvenliğe” daha çok dikkat edilmesini gerektiğini vurgulamaktadırlar (Baylis, 2008). Toplumsal güvenlik kuramcıları ulus-devletin parçalanmasına işaret ederken, etnik-milliyetçi seviyedeki topluma değil, küresel topluma odaklanılması gerektiğini düşünmektedirler. Günümüzde en önemli eğilimin, “uluslararası terörizm, küresel finans sisteminin çöküşü, küresel ısınma ve nükleer kazalar” gibi risklerle bağlantılı yeni tehlikeler içeren küreselleşme olduğunu savunmaktadırlar. Dünya ortamında güvenliğe yönelik bu tür tehditler, büyük oranda ulus-devletlerin kontrolü dışında değerlendirilmektedir. Bu tehditlerle, sadece küresel bir toplumun ortaya çıkması ile uygun bir biçimde mücadele edilerek karşılık verilebilmektedir (Baylis, 2008).

21.yüzyılın başlarından itibaren, dünyanın çeşitli bölgelerinde meydana gelen kuraklık, deprem, sel, gerçekleşen kıtlık, doğal afet ve yangın gibi pek çok felaket, uluslararası güvenliğin algılamaları üzerindeki etkisini arttırmıştır. Bu açıdan devletler; iklim değişimi, ulusal ve uluslararası güvenlik arasındaki söz konusu bağlantıyı kurmaya başlamışlardır (Sağsen, 2011). Dünyanın güvenlik anlayışını değiştiren unsurların en önemlisinin küreselleşme olması nedeniyle, özellikle ekonomik boyutta etkilediğinden de söz edilebilmektedir. Böylelikle, “sosyolojik, iktisadi, etnik, çevresel, kültürel, politik” vb hususlarda modern güvenlik anlayışının tanımlarına eklenmiştir. Cengiz Okman’a göre, “ulusal güvenlik” anlayışından ziyade günümüzde yerini artık ‘uluslararası güvenlik’ anlayışına devrettiği ifade edilmektedir (Çomak, 2011: 15). Soğuk Savaş dönemi bir dönüm noktası olarak kabul edilmiş ve bu dönemden sonra, güvenlik algısı kimin ya da neyin güvenliğinin sağlandığı baz alınarak değişmiştir (Erdoğan, 2013: 267).

Soğuk Savaş Dönemi sonrası tanımların incelenmesine devam edildiğinde, Karabulut (2011)’a göre *güvenlik*, zarara uğramamak ve korku içinde olmama durumu iken, Baran (2018: 10) ‘a göre de *güvenlik* kavramı, yalnız, tehdit eden ve edilen özne, tehdit edilen değer, tehdit eşiği, güvensizliğin elimine edilişi için kullanılacak araçlarla bağlantılı birçok alt kavramla açıklanmaktadır. Bayraktar (2015:4)’a göre ise, *güvenlik* devamlılığın sağlanması adına öncelikli olarak bir yapının korunması ve sistematik bir şekilde kollanması gereken bir durum olarak ifade edilmektedir. Koyunoğlu (2003: 5)’na göre ise güvenlik, “bireylerin ırzının, canının ve malının korunması” ve “sükunet, huzur, sağlık, emniyet ve asayiş ile birlikte kamu sisteminin sağlanması ve korunması” şeklinde ifade edilmektedir.

Soğuk Savaş sonrası, günümüze yaklaşlan dönemler incelendiğinde, güvenliği tanımlayan Yiğittepe (2017)’de güvenliği; “insanın yaşama hakkı olan temel hak ve ihtiyaçlarından biri olması ve bir birey olarak insanın, ortaya çıkabilecek herhangi bir tehdit ve tehlikeye karşı kendini koruması” olarak tarif etmektedir. Devletlerin içeriden ve dışarıdan anayasal rejimi ve toplum huzurunun bozulmasına yönelik alınan koruma tedbirlerim de güvenlik çerçevesinde ele alınması gereğini vurgulamaktadır. Bu sebeple *güvenlik*, birey ve toplumların koruma ihtiyaçlarına göre yeni anlamlar kazanarak farklı boyutlara ulaşmaktadır. Kazanılan yeni anlamlar doğrultusunda, toplumsal açıdan incelendiğinde, *güvenlik*; hukuk kurallarına uyulmaması durumunu, toplumsal örgütlerin denetlemesi

olmaktadır. Dolayısıyla, kurallara uymayı sağlamak ve kurallara uymayanları cezalandırmak şeklinde açıklanmaktadır ve bu durumun sonucu olarak kamu düzeni kavramı meydana gelmektedir. Güvenlik hizmetleri; kamu düzenini sağlamak, bireyleri tehlikeli durumlara karşı korumak ve emniyetli bir ortam sağlamaya çalışmaktadır. Kişisel güvenlik; düşünme, yaşama, inanç vb. hak ve hürriyetlerin en geniş anlamda yaşanabilmesini sağlamaktadır.

Kişisel açıdan güvenlik, kişinin çeşitli endişe evrelerinin tümünü içermektedir. Bu evreler kişilerin kendilerinin ve yakınlarının can güvenliği, kişinin mal güvenliği ve bu durumun doğru bir biçimde devam ettirilebilmesi biçiminde ilişkilendirilmektedir. Söz konusu bu endişe evreleri bakımından incelendiğinde, kişilerin birtakım tedbirler geliştirerek kendi hayatlarını da bu önlemlere göre sürdürmedikleri ifade edilmektedir (Kırış, 2018). Önemli boyutlardan birisi olan “sosyal güvenlik” de, sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak meydana gelmektedir. Devletin, iş, sağlık, sosyal yaşama ilişkin bireyleri koruma amaçlı aldığı önemlerdir. Bir devletin en temel görevi; ülkede bulunanların can ve mal güvenliğini sağlamak, suç işleme oranını önleyerek kamu güvenliğini sağlamak ve bu görevleri gerekli şekilde yerine getirebilmek için örgütlenmeyi sağlamak ve teşkilat yapılarını düzgün kurmaktır (Seçilmiş, 2005:3). Konaklama işletmeleri açısından güvenlik tanımı ise; turistin canının, malının veya turizm sektöründe hizmet veren kurum veya kuruluşların her türlü tehlike ve saldırılara karşı korunması amacıyla alınan tedbirler bütünü olarak ifade edilmektedir (Çevik, 2006: 7).

Farklılaşan dünya koşullarında güvenlik hususundaki kavramlar geniş bir çeşitliliğe doğru genişlemiştir. “İnsan hakları”, “sağlık”, “eğitim”, “çevreyle ilgili değişimler”, “terör”, “göç”, “hava kirliliği” gibi pek çok kavram güvenlik kavramı kapsamında yerini almaktadır.

2.1.1.1. Güvenlik ile İlgili Kavramlar

2.1.1.1.1.Emniyet

Albrechtsen’a göre ‘safety-emniyet’, özellikle insan hayatının ve sağlığının korunması ile ilgili olmaktadır (Albrechtsen, 2003). *Emniyet*; fiziksel, mekanik,

kimyasal, finansal, psikolojik, sosyal ve diğerk tehdit türlerinin veya başka bir ifadeyle tehdit potansiyelini temsil eden risklerin en aza indirgenmesine sebep olan bir dizi önlemin belirtisi olmaktadır. Yaralanma veya ölüm riskini ve maddi hasarı önlemek amacıyla sistemlerin oluşturulmasından kaynaklanmaktadır. Temel bir örnek, ‘uçanın emniyetini sağlamak’ şeklinde verilebilmektedir (Sinay, 2011: 83).

“Emniyet” anlamında da zaman zaman kullanılan güvenlik (safety) sözcüğü “tehlike ve risk altında olmama” anlamına gelirken, herhangi bir nesnel ve öznel varlığın “tehlikede olma” durumunda ise güvenlik (security) sorunsalının oluştuğı anlaşılmaktadır (Payam, 2018). TDK sözlüğünde; *güvenlik*, “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet” (TDK, 2017) şeklinde tanımlanmaktadır.

Güvenlik, emniyetin sağlanma süreci olmaktadır. Güvenliğin tesirli olabilmesi için, emniyetin nasıl tanımlandığına ait bileşenlerin değişmeden kalması gerekmektedir (Coursen, 2017). Sinay’ a göre; *güvenlik*, kasıtlı bir şekilde yıkıcı faaliyeti önlemeye yönelik tasarlanmış, yaralanmalara ya da maddi hasara sebep olan, bunların düzenlemeleri ve etkileşimleri de dahil olmak üzere alınan önlemler sistemi olarak tanımlanmaktadır (Sinay, 2011).

Emniyet ve güvenlik kavramlarıyla ilgili hedeflenen amaçlar benzer olmaktadır. Emniyet ve güvenliğin ortak amacı; can ve mal kaybını önleyerek, hasar ve yaralanmalara engel olmak ve bu durumu en düşük seviyelerde tutmaktır. Albrechtsen’a (2003) göre emniyet ve güvenlik arasındaki farklar olağanüstü derecede farklar değildir, her ikisi de kişilerin risk olmadan iyi korunması ile ilgili durumlarını anlatmaktadır. İkisinin de temel amacı, emin ve güvenli durumlar oluşturarak varlıkları tehlike veya tehditlerden korumaktır. Başka bir ifadeyle, emniyet ve güvenliğin temelinde olan ana fikir; güvenli, emin ve risksiz koşullar oluşturarak varlıkları korumaktır (Albrechtsen, 2003). Kaypak (2012: 3) emniyet kavranımını, güven içinde olma, başka bir ifadeyle tehlikede olmama durumu şeklinde açıklarken; “güvenlikten daha dar, somut ve olumlu” bir içeriğe sahip olduğunu savunmaktadır.

Günümüzde ‘emniyet’ ve ‘güvenlik’ kavramlarında bir anlam kargaşası yaşandığı ve Türkçe olan güvenlik ile Arapça olan emniyet kavramlarının, çeviri hatalarıyla sıklıkla yanlış kullanıldığı hatta birbirinin yerine dahi kullanıldığı görülmektedir (Payam, 2018: 17). Coursen (2017)’ a göre; emniyet ve güvenlik çok sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır, fakat bu kullanım doğru değildir. Çünkü kavram olarak birbirine benzer görünen emniyet ve güvenlik terimlerinin, farklı anlamlar taşımalarına karşın aynı kavramlar şeklinde kabul görmesi, uygun olan strateji ve etkili çözüm yöntemlerinin bulunmasını zorlaştırmaktadır (Payam, 2018: 17).

Güvenlik ve emniyet kavramlarının birbirlerine karıştırılması sebebiyle, TSK, “güvenlik” kavramını; büyük ölçüde “stratejik seviyede ülke, kurum, personel” veya bir etkinliğin güvenliği olarak kullanılırken, “emniyet” kavramı ise, “taktik düzeyde malzeme, silah, birlik, araç ve teçhizat” gibi terimler için kullanılmaktadır.

Algılanma açısından incelendiğinde, “güvenlik ile emniyet” arasındaki nüans; belirli düzeyde, “sayısal büyüklükten ve nicelik” ten meydana gelmektedir. Örneğin “bir şirketin veya bir devletin” güvenliğinden söz edilebilir. Ancak, “bir binanın veya bir aracın” da emniyetinden söz edilebilir (Küçükşahin, 2006: 10). Kullanım şekilleri açısından; *emniyet*, tehditlerden daha çok bireysel özgürlüğü ifade etmek için, *güvenlik* ise bazı grupların tehditlerinden özgürlüğe atıfta bulunmak için kullanılmaktadır (Rigterink, 2015). Kısaca, güvenlik ve emniyet kavramları risk içerme bakımından benzerlik gösterse de *emniyet* tehlikelere karşı koruma, *güvenlik* tehditlere karşı koruma anlamı taşımaktadır. Emniyet olayları kaza ile olurken, güvenlik olaylarında kasıt vardır. Başka bir ifadeyle güvenlik, emniyeti de etkileyen bir faktör olmaktadır (Üstündağ, 2016: 28).

2.1.1.1.2.Risk

Latince kökenli bir kelime olan risk, İtalyanca “risco” (Gök, 2006; Çobanoğlu, 2008; Basım ve Argan, 2009) kelimesinden gelmektedir. “Risk” belirli bir zaman aralığında, hedeflenmiş olan sonuca ulaşmadaki sapma olasılığı olarak tanımlanabilmektedir (Çokgör, 2016). “Risk” en genel ifadeyle “herhangi bir durumun nicelik kısmını dikkate almadan tehlike içerebileceği korkusu”nun

bulunmasıdır (Yıldırım, 2007: 1). Yıldırım'a göre "risk" sonucun daha önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan ve kişilerde bazı durumların tehlike oluşturduğunu düşündüren, ikaz esaslı oluşan durum" olarak tanımlanırken, Vertzberger (1998) riski; " herhangi bir çevresel ortam içinde bireyin davranışlarının sonucu ile beklentilerinin gerçekleşmesi arasındaki durum" şeklinde ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle risk olması istenmeyen durumların gerçekleşme ihtimalidir ve iki boyutta açıklanmaktadır. İlki, istenmeme ihtimali iken, ikincisi ise bu ihtimalin meydana gelmesindeki "sonuç" boyutu olmaktadır (Yıldırım 2007, Patankar v.d: 53). Risk, bir başka tanıma göre ise; gelecekte gerçekleşmesi muhtemel olayları ve bu olayların meydana getirebileceği fırsatları da içine alan bir belirsizlik hali şeklinde tanımlanmaktadır (Pazarçeviren ve Celayir, 2015:451).

Risk kavramını; Yavuz (2006), sonucu olumsuz bir olayın oluşma ihtimali şeklinde tanımlarken, söz konusu olumsuzluğun ortaya çıkışını, zamanlamasını, büyüklüğü hakkında kesin olmayan bir durumu ifade etmektedir. Bazı bireyler, bazen çok büyük risk alabiliyorken, bazıları, bazen tüm risklerden kaçınmaktadır. Bu noktada, bireylerin riski nasıl algıladıkları önemli olmaktadır. Bu kavram "risk algısı" şeklinde ifade edilmektedir ve söz konusu kavrama dair araştırmalar, son zamanlarda oldukça artış göstermektedir. Bu araştırmaların özelliği, bireylerin "riski nasıl değerlendirdikleri", "risk alma" ve "riskten kaçınma" kararlarına nasıl vardıklarını, "gerçek risk düzeyi" ile "kendi risk algılayışları" arasındaki uyumun belirlenmesini sağlamaktadır (Yavuz, 2006). Eğer "risk" varsa ve bunun bilinmemesi, ortaya çıkabilecek olası zararı sınırlamaz ve ortadan kaldırmaz. Riskin denetlenememesi "korkutucu veya dünya çapında felaket"e sebebiyet verebilecek, neticeler itibariyle öldürücü ve gelecek nesiller açısından "çok tehlikeli potansiyel" durumlar şeklinde açıklanmaktadır. "Risk" kavramının içermiş olduğu tehlikeyi ikiye ayırmak mümkündür. Bu kavramlardan ilki; "tehlikeyle karşılaşma" durumu olup, ikincisi ise; "sonuç" olmaktadır (Özkılıç, 2014: 17).

Bernstein (1996) ise; "gelecekte ne olabileceğini tanımlama, tahmin edebilme ve böylece çağdaş toplumların alternatifler arasında seçim yapabilme yeteneği" olarak ifade etmektedir. "Riski yönetebilme kapasitesi ve risk alma" geleceğe dair karar alabilme ve özellikle daha iyi bir ekonomik sistem yönetimi için gösterilecek emeklerin anahtar kelimesini oluşturmaktadır. Bernstein, riskin algılanmasının riskin

yönetimini doğrudan etkilediğine işaret etmektedir. Çünkü, risk bireyden topluma genişleyerek değişen ve etkinleşen bir olgudur (Bernstein 1996).

Literatür incelendiğinde, “risk ve risk yönetimine ait bir çalışmada riskin, birbirinden değişik alanlarda hangi anlamı karşılayacak şekilde kullanıldığının ortaya konulması” nda faydalı olacağı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, risk ile bağlantılı araştırmalar, iki şekilde gruplanmaktadır: “finans, sigortacılık, bankacılık, istatistik ve doğal afetle mücadele gibi alanlarda matematiksel çözümlere dayalı çalışmalar”, ilk grupta sayılabilmektedir (Knight, 1921; Athearn, 1969; Keeley, 1990; Erb, Harvey, ve Viskanta, 1996; Borge, 2001; Mechler, 2003). “Toplumsal gelişmeler” açısından incelendiğinde ise; “sosyo-kültürel ve psikolojik esaslı yaklaşımlara yer veren çalışmalar” ile ilgili güvenlik çalışmalarını ise ikinci gruba eklemek mümkün olmaktadır (Giddens, 1991; Beck ve Ritter, 1992; Douglas, 1994; Lupton, 1999).

Risk, “olasılık ve belirsizlik” kavramlarıyla “yakından” ilişkilidir. Nitekim, aralarında bulunan farklar genellikle “gözden kaçmakta” ve “bu kavramlar birbirlerinin yerine” kullanılabilmektedir (Emhan, 2009: 210). Risk, “bir tehlikenin ortaya çıkma olasılığı” ile ilgiliyken, bu yönüyle iki boyuttan oluşmaktadır. İlki “tehlike” boyutu olmakta iken, ikincisi ise “olasılık” boyutu olmaktadır. Ayrıca, “belirsizlik” kavramı, “risk”i kapsamakta olup, onun da iki boyutu vardır: İlki “bilgisizlik” boyutu ve ikincisi “sürpriz-şok” boyutudur. Öte taraftan, “risk ve belirsizlik” arasında “bilgi” açısından da farklılık söz konusu olmaktadır. Riskte “bilgi” esastır, belirsizlikte ise “bilgisizlik” vardır (Yalçınkaya, 2004). “Risk sebepleri” incelendiğinde; işletmelerin veya şahısların katlanmakta oldukları risklerin farklı nedenler bulunmaktadır. Bu nedenler aşağıda sıralanmaktadır (Wood, 1991: 60; Akt: Emhan, 2009: 212);

- Çevresel etkiler,
- Aşırı motivasyon,
- Zaman baskısı,
- Yönetici baskısı,
- Metotsuzluk ve plansızlık,
- İhmal ve gerekli araçların olmayışı,
- Küçük riskler karşılığında büyük kar beklentisi.

Elde bulunan gücü bir noktaya yönlendirebilmek amacıyla ilk olarak, “ne istendiğini” veya “ne hedeflendiğinin tam olarak tanımlanması” gerekmektedir. Konuya güvenlik açısından bakıldığında; “ülkenin bölünmez bütünlüğü”, “halkının refah ve mutluluğuna engel olan ve olası muhtemel her türlü olayın derecelendirilerek gerekli tedbirlerin alınması” gerekmektedir. Bu aşamada öne çıkan kavramlar öncelikli olarak, “risk ve tehdit” olmaktadır (Küçükşahin, 2006: 17). Tehdidin yanında, güvenlik ve risk de birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Güvenliği arttırmak ve riski azaltmak bu ilişkinin iyi algılanmasına bağlıdır (Korkmaz, 2015: 32-33).

Literatürde bulunan “risk değerlendirmeleri”; “riski almak, ondan kaçınmak veya hasarını telafi etmek” üzerinden yapılmaktadır. Güvenlik açısından risk ise, “alınan ya da kendisinden kaçınılan bir olgu olmadığı” gibi, “önlem alınmadığı takdirde vereceği zararın telafisi” de mümkün olmayacaktır. Farklı bir yaklaşımla; güvenliğin, “varlığa ve değerlere” yönelik iki boyutundan bahsedilmektedir ve bu anlamda riske yüklenen anlamlar farklılaşmaktadır. Güvenliğin “değerlere yönelik” olan boyutunda, risk “zarara uğrama tehlikesi” şeklinde kabul görmektedir. Bu tehlike yaşandığında mevcut değer hasar görmüş olacaktır. Aynı yaklaşım “varlığa yönelik” olarak düşünüldüğünde riskin yaşanması durumunda varlık hasar görecektir ya da tamamıyla yok olacaktır. Riski kabul eden birey, eğer olgu veya olayın varlığını tamamıyla ortadan kaldırma boyutuna ulaştıysa, onun “yönetilebilirliğinden” söz etmek mümkün olmayacaktır. Zira, bundan sonra bu durum “tehdit” kavramını ortaya çıkaracaktır (Küçükşahin ve diğerleri, 2009: 16).

2.1.1.1.3.Tehdit

TDK *tehdit* kavramını, “birinin gözünü korkutma, gözdağı verme” şeklinde ifade etmektedir (TDK, 2012). “Tehdit” bir devlet, toplum veya bireyin hayatına veya sahip olduğu değerlere ilişkin olumsuz sonuçlar meydana getirme potansiyeli olan olaylar şeklinde tanımlanmaktadır (Krahmann, 2005: 4). Küçükşahin ve Akkan’ (Küçükşahin ve Akkan: 2007: 46) a göre *tehdit* kavramı; “bir tarafın, talepleri karşılanmadığı durumlarda karşı tarafı cezalandırmayı koşullu bir taahhüde bağlayan eylemler” şeklinde ifade edilmektedir (Küçükşahin ve Akkan: 2007: 46). Akçay

(2008: 17) ise *tehdidi*; birini yakın bir tehlike ile korkutma ve o kimseden bir şey elde etme, zararlı bir şeyi önceden hissettiren herhangi bir işaretle onu zorlama yöntemidir. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere; tehdit bir amaç değil, araçtır. Bu sebeple, birçok şey tehdit ögesi olarak kullanılabilir. (2008: 17)

Bir ülke açısından; tehditler, hayati, milli, temel ve ikincil tehditler olmak üzere dört şekilde ifade edilmektedir. “Hayati tehditler”, doğrudan bir ülkenin varlığına, milli egemenliğine ve toprak bütünlüğüne yöneliktir. “Millî tehditler” ülkede iç istikrarın siyasi veya ekonomik sebeplerle sarsılması, rejimin tehdit altında olması veya büyük bir afet neticesinde karışıklıkların meydana gelmesi şeklinde ifade edilmektedir. “Temel tehditler” bölgesel istikrarsızlık, demokratik süreç boyunca gerçekleşen olumsuzluklar, mafyalaşma ve suç oranının yükselmesi, ekonomik gelişmenin köklü bir biçimde aksaması olarak ifade edilirken “ikincil tehditler” ise; sistem için uzun vadede ana tehdit veya milli tehdit niteliğine dönüşebilecek tehditler olmaktadır (Akçay, 2008).

Tehdit ve güvenlik olgusu sanal alemden, toplumsal psikolojiye, askeri ve teknik tehditten, küresel ve çevre ile ilgili (ekolojik) tehlikeye varana kadar, neredeyse her şeyi içinde barındırmaktadır (Ünder,1996: 3; Aktaran: Birdişli, 2007: 17) . Güvenlik ve tehdit, “karşılıklı ve sürekli olarak birbirlerini tetikleyen” iki kavram olmaktadır. “Algılanan tehditler” nedeniyle, güvenlik önlemleri alınırken, bu güvenlik önlemleri düşmanlar açısından “tehdit” olarak algılanmaktadır ve güvenlik tedbirlerini arttırmaya yol açmaktadır (Küçükşahin ve Akkan, 2007: 44). Bir olayına ya da bir olgunun “güvenlik riski” mi yoksa “tehdit” mi olacağı, “güvenlik riski” veya “tehdidi” oluşturan unsurlar ile yönetimin kazandığı yeni yeteneklerin kıyaslamalı şekilde değerlendirilmesi sonucunda belirlenebilmektedir. Eğer, varılan sonuç “tehdit” ise, gerekli önlemler alınmaktadır. Eğer sonuç, “risk” ise, yönetilmeye devam edilmektedir (Küçükşahin ve diğerleri, 2009: 23).

2.1.1.1.4. Tehlike

TDK *tehlike* kavramını, yok olmaya sebep olabilecek veya gerçekleşme ihtimali bulunup, istenmeyen bir durum olarak tanımlamaktadır. Bir diğer ifadeyle

tehlike; tehdit oluşturan bir olayın, bir bireyin varlığını ya da durumu ile ilgili kaygı uyandıran çekincelerin olması şeklinde ifade edilmektedir.

Çalışma mevzuatında tehlike tanımına, “6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” maddeleri (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012) gereği, *tehlike*; “işyerinde var olan veya dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar ya da hasar verme potansiyeli” olarak tanımlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 1950) ise “tehlike” kavramını; “bir nesne veya bir kişinin belirli şartlar altındaki faktörlerin insan sağlığı ve çevre sağlığı bakımından olumsuz olması” şeklinde tanımlamıştır. ISO/IEC Guide 51 (1999)’e göre “tehlike”; “potansiyel zarar kaynağı” şeklinde, zarar kavramı ise “sağlık veya varlığa gelebilecek fiziksel yaralanma veya ziyan” şeklinde tanımlamıştır (Uluslararası Standardizasyon Örgütü, 1999).

“Tehlike”; “doğal veya insan yardımıyla oluşturulmuş çevrede, kişilerin yaşamlarını, sosyal ve ekonomik faaliyetlerini, mal ve hizmetlerini büyük ölçüde etkileyebilecek olumsuz ve nadir olaylar” olarak şeklinde tanımlanmaktadır (Gigliotti ve Jason, 1991). Duru ve Besbelli (1997)’ye göre tehlike tanımı, “bir nesne veya olgunun kendi yapısında olan ve etkileme durumlarından insan veya çevreye zarar oluşturma ihtimali” şeklinde yapılmıştır. Yapılan tanımlamalar doğrultusunda; tehlike ve risk tanımlarının farklı alanlarda ve değişik şekillerde kullanılsa da, tanımlamaların genelinde bu iki kavramın birbiri ile bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, risk tanımlamalarının genelinde de tehlike kavramı geçmiş olup, tehlikenin olasılığından, ihtimalinden söz edilmektedir (Er, 2018: 21). Tehlike unsurlarının belirlenmesi, “risklerin değerlendirilmesi ve periyodik kontrol ölçümlerinin yapılması” için bir işletmede; “ölüme, hastalığa, yaralanma vakalarına, zarara veya diğer kayıplara sebep olan ve istenmeyen olaylar” tehlike olarak tanımlanmaktadır (Çakmak, 2014).

Birbirinden farklı, iş kazalarını engelleyici önlemler olarak, sağlanan kişisel koruyucu donanımını doğru bir şekilde kullanmak ve kullanımın ardından uygun bir şekilde yerine geri konulması, tehlikelerin kontrol edilmesi ve güvenliğin sağlanması açısından önemlidir. Tehdit kaynaklarını oluşturan faktörlerin, sebep olduğu kayıpların önüne geçilmesi, çalışanların sağlıklarının ve güvenliklerinin geliştirilmesi

adına ilk olarak şirket politikası içinde “iş sağlığı ve güvenliği” konusuna imkan verilmelidir (Çilkaya, 2014).

İş kazaları ve meslek hastalıklarının oluşumu, teknolojideki hızlı gelişim ve değişim, “makineleşme, işyerlerindeki fiziksel ve kimyasal etmenler” gibi üretimde yararlanılan hammadde ve yardımcı maddelerin yanı sıra; “psikolojik, sosyolojik, fizyolojik, ekonomik ve ergonomik” pek çok faktör rol oynamaktadır. Özellikle “Sanayi Devrimi” ardından yaşanan “teknolojik gelişmeler” neticesinde üretimin yapısı oldukça karmaşık bir hal alarak, “hızlı ve kontrolsüz sanayileşme süreci” ve “üretimin giderek yoğunlaşması durumu”, “iş kazaları ve meslek hastalıkları ile çevre kirliliği gibi problemler”in önemli boyutlara ulaşmasına neden olmuştur (Özkılıç, 2014).

Hızlı gelişen teknolojinin beraberinde “ham madde ihtiyacı artmış”, “yapılan işlemler karmaşıklaşmış” ve bunların sonucunda tehlikeler çoğalmıştır. Tehlikelerin çoğalması, kazaları önlemek adına iş güvenliği önlemlerinin alınmasını da zorunlu hale gelmiştir. İşin yapıldığı esnada, “sağlığa, işe ve iş yerine” hasar verebilecek, farklı nedenlerden kaynaklanan kayıpları en aza indirmek amacıyla yapılan “sistemli ve bilimsel araştırmalara dayalı güvenlik önlemleri”ne iş güvenliği denmektedir (Er, 2018: 1).

2.1.1.1.5.Suç

Toplumların tarihsel süreçlerinde, her tür sosyal yapıda suç, hep var olmuştur. Suçu oluşturan fiiller, toplumdan topluma zaman içinde farklılık gösterebilmektedir. Bir toplumda suç olarak tanımlanan bir davranış, farklı bir toplumda suç olmayabilmektedir (İçli, 2007). Bilim insanları, suçun sebebini araştırma konusu olarak belirleyip, toplumda çoğalan suç durumunun önüne nasıl geçilmesi gerektiği konusunda tartışmaya, suç ve suçluluğun üzerine bilimsel eserler vermeye başlamışlardır (Yumak, 2015: 550). Her toplumun, “yazılı ve yazısız kuralları” vardır. Bu “yazılı ve yazısız kurallar” ı, toplum içerisinde ihlal edenlere yönelik belirli yaptırımlar gerçekleştirerek korunmaya çalışılmıştır. Bunun beraberinde, suç faktörünün her toplumda söz konusu olan “sosyal bir olgu” olması, onun her

toplumda aynı biçimde değerlendirildiği anlamına gelmemektedir (Gökulu, 2010: 209).

Suç; ortaya çıkma sebebi, neticeleri ve sosyal hayat üzerinde oluşturduğu etkiler bakımından, sosyal bir olgu olması sebebiyle sosyoloji bilimini yakından ilgilendirmektedir. Çünkü suç; sosyal bir ortamda, sosyal düzeni sağlayan bir kurala aykırı olan davranışların var olması sonucunda meydana gelmektedir (Akpınar, 2018: 3). İnsanlık tarihi kadar eskilere dayanan suç kavramı; sosyoloji sözlüklerinde bireysel alanı aşarak kamusal alana giriş yapan ve yapılması yasak olan kuralları ve kanunları çiğneyen, bunlara bağlı olarak yasal yaptırım ve cezaların uygulandığı ve bir kamu otoritesinin müdahalesini gerekli kılan eylemler olarak tanımlanmaktadır (Marshall, 2005: 702). Suç, topluma ya da özel olarak bireylere zarar veren veya tehlikeli olan eylem, tavır, davranış ve hareketlerin tümü olmaktadır (Arem, 2003: 4). Suç oluşturan her fiil, bir ceza ile yaptırıma tabi tutulma durumundadır. Söz konusu cezalar suç işlenmesini engellemek amacıyla caydırıcı etkiye sahip olmak durumundadır (Dolu ve Büker, 2009: 4). Türk Ceza Kanununun 1. Maddesine göre, kanunun açık şekilde suç saymadığı bir eylem için hiçkimseye ceza verilemeyeceğinden bahsedilmektedir. Suçun kanuni olması durumu, 1961 Anayasası ile kurumsallaşmıştır (5237 Nolu Türk Ceza Kanunu: 2004).

Akpınar (2018) günümüzün en önemli sorunlarından birisi olan suçu, bütün dünyada olduğu üzere ülkemizde de ciddi bir problem olarak ifade etmektedir. Tüm kriminologlar suçun politik süreçlere dayanan yasal bir kavram olduğunu kabul etmektedirler. Sezal (2003), suçun bilimsel olmadığını, yasal olduğunu savunmaktadır. Bir fiil eğer, suç sayılacaksa kanunen suç olarak belirtilmiş olması gerekmektedir. Sanayileşme, kentleşme, küreselleşme, göç, sosyal denetimin zayıf olması, geleneklerden kopma gibi modernleşme süreçleri geleneksel değerleri zayıflatarak toplumda sapma ve suç oranlarının artmasına sebep olmaktadır. Buna paralel olarak artan “işsizlik, yoksulluk, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, demografik yapı ve kadınların toplumsal konumlarındaki değişimler” de suç olgusu üzerinde etkili olmaktadır (Akpınar, 2018). Suç kavramını kişilerin “emniyetini ve güvenliğini”, “mülkünü”, “iyi olma duyguları”nın yanı sıra sosyal düzeni tehdit eden evrensel bir sosyal olgu olarak ifade etmektedir. Bir kişinin yaşam kalitesi suç

nedeniyle düşüyorsa, suçun kendisi sosyal açıdan bir problem olmaktadır (İçli, 2007; Gugulethu, 2010).

Giddens (1990) turistlere yönelik işlenen suçların, turizm işletmeleri açısından da olumsuz sonuçlar doğuracağını ifade etmektedir. Suç mağduru olan kurbanlar ve aileleri yanlarında bir çok kişiyi de etkileyeceklerdir. Çünkü turistlerin yaşadıkları negatif deneyimler medya yoluyla veya ağızdan ağıza aktarım yoluyla birçok kanala ulaşacaktır. Bu sebeple kötü bir tanıtıma neden olacağı için turizm bölgesine yönelik turizm talebi azalması kaçınılmaz olacaktır (Gugulethu, 2010). Turistler konakladıkları yerlerde, birçok olumsuzluklara maruz kalmaktadır. Glensor ve Peak (2004: 1) turistlerin karşılaşabileceği “suç türleri” ni aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Cinsel Saldırı,
- Kapkaç olayları,
- Kumarhane saldırıları,
- Çalıntı mal satma,
- Organize ve çete saldırıları,
- Dolandırıcılık,
- Yaşlılara yönelik saldırılar,
- Tatil evlerinin soyulması,
- Eğlence yerlerinde hırsızlıklar,
- Turistlere yönelik terör saldırıları,
- Toplu taşıma araçlarında gerçekleşen saldırılar.

İnsanların, kendilerini güvende hissedişlerinin bir işareti olarak kabul edilen “suç korku seviyesi,” devlet yaptırımını aracılığıyla sunulan “güvenlik hizmetlerinin” de “kalitesini ve etkinliğini” belirleyecek en önemli ölçütlerden biri olmaktadır. Başka bir ifadeyle, vatandaşların tatillerini yaptıkları ülkede eğer bir suçun mağduru olmaları söz konusu ise ve endişelerinin eriştiği boyut ve bu endişeye bağlı bir biçimde günlük yaşamlarında ortaya çıkan olumsuzluklar, o ülkede sunulan “güvenlik hizmeti” nin ne seviyede bir amaca hizmet ettiğinin göstergesi şeklinde kabul edilebilmektedir (Dolu ve diğerleri, 2010: 61).

2.1.1.2. Güvenliğin Algılanması

Algı kavramı, dış dünyadaki somut veya soyut nesnelere ilgili alınan duyuşsal bilgi olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2000: 44). Güvenlik algısı, devletlerin kendi güvenliği ile birlikte ÷lkede yaşıayan vatandaşların güvenliğine tehdit oluşturabilecek, ulusal veya uluslararası aktörlerin davranışlarını, konumlarını ve olaylara ilişkin deneyim sürecini ve bilgi birikimini kapsayan algı olarak ifade edilmektedir (Aydın ve Öztürk, 2018: 36).

Güvenlik algısı, turistlerin hissetmiş oldukları mevcut güven duyguları ile güvenlikleri hakkında görüş ve değerlendirmelerini kapsayan bir unsur olarak turistlerin tatmin ve memnuniyetleri üzerinde etkili olmaktadır (Björk ve Lindqvist, 2000: 151-153; Yılmaz ve Yılmaz, 2005: 49; Ekiz ve Köker, 2012: 58-61). Güvenlik algısının belirlediği süreçte; duruma, amaç ve araçlara en uygun şekilde güvenlik algısının belirlenmesi gerekmektedir. Algı boyutuna karar verilirken, karşı tarafın zarara nasıl uğratılacağı değil, kendi güvenliğini nasıl sağlayacağı ön planda olup, bu çerçeve de güvenlik algısı şekillenecektir (Çetin, 2015: 68).

Turistler açısından bir destinasyonun “güvenliğinin algılanması”, o destinasyona turistik talep meydana gelmesinde en önemli etkenlerden biri olmaktadır. Turistlerin “güvenlik algısı” na etki eden etmenler; medyada çıkan birtakım haberler, turistlerin gittikleri ÷lkede yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimler veya arkadaşlarının yaşamış oldukları tecrübeler gibi sebepler olmaktadır. Bu etkenler nedeniyle, bölge hakkında yaşanan durum ve olaylar gidilecek bölge hususunda belirleyici bir rol oynamaktadır (Seçilmiş, 2009: 155). Güvenlik algısının “olumsuz oluşu” veya “kişisel güvenlik endişesi”, turistlerin ilerideki seyahat planlarının da belirleyicisi olabilmektedir (George, 2003; Pizam ve Mansfeld, 2006; Kozak, Crofts ve Law, 2007).

Turizm endüstrisi terör, savaş, hırsızlık, göç, sosyal ve politik krizlere karşı oldukça “hassas ve kırılğan” bir yapıda olmaktadır. Turist çeken bölgelerde gerçekleşen siyasi istikrarsızlıklar, turizm sektörü üzerinde son derecede etkili olmaktadır. (Çetin, 2015). Olumsuz durumlar ile karşılaşan turistler, destinasyon tercihlerini değiştirmekten, seyahatlerinin iptaline kadar birbirinden farklı

reaksiyonlar gösterebilmektedir. Bu bağlamda, turistik bölgelerde, terör faaliyetleri başta olmak üzere farklı sebeplerle meydana gelen “güvensizlik ortamı”nın giderilmesi ve yok olması çok önemlidir (Albayrak, Mil ve Küçükaltan, 2015). Turizm endüstrisinin “dünya çapında” ilerleme kaydedebilmesi için, bilhassa turistik bölgelerdeki “güvenlik riskleri”nin en aza indirgenmesi gerekmektedir. “Dünyanın herhangi bir yerine” veya bir “turizm destinasyonu”na ziyaret esnasında algılanan ve var olan “terör riski”, turistlerin temel gereksinimlerinden biri olan “kişisel güvenlik algısı”na etki edeceğinden, turistlerin vereceği “seyahat ve tatil kararları” da bu durumdan doğrudan etkilenmektedir (Aymanıkuy ve diğerleri, 2016: 966).

2.1.1.3. Güvenliğin Boyutları

Küreselleşen dünyada “güvenlik kavramı” içinde bulunan “risk ve tehdit” unsurları giderek artmaktadır. Son dönemlerde çoğalan bu “risk ve tehdit” unsurları “güvenlik kavramı”nın çok boyutlu bir kapsamda büyümesine sebebiyet vermiştir. “Güvenlik” kapsamındaki mevcut büyüme literatürde, “uluslararası teoriler”e ve farklı yansımaları sebep olmuştur (Bakan ve Şahin, 2018: 147). Güvenlik algısının boyutu kavramı; güvenlik sistemlerini yürürlüğe koyanların davranışlarının belirlenmesi ile ilgili ortaya çıkan kavram olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle güvenliğin oluşması için, hem değişkenlerinin hem de karakterinin belirlenmesi gerekmektedir (Çetin, 2015: 68).

Soğuk Savaş döneminin yaklaşık 50 sene kadar sürmesi, bu dönemi bitiren Varşova Paktı, SSCB’ nin yıkılışının ardından 20 yıldan az bir sürenin geçmesi, iki dönemde de karşılaşılan olaylar incelendiğinde, değişim çok kısa aralıklarda yaşanmıştır. 11 Eylül olayları ise, bu değişime çok daha hızlı bir ivme kazandırmıştır. Büyükkanıt, bütün bunların neticesinde güvenlik kavramının çok boyutlu bir hale geldiğini ve askeri yönü dışında hukuki, siyasi, psikolojik vb. gibi geniş bir çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Büyükkanıt, 2007). Literatür incelendiğinde, güvenlik tanımlarından “korku ve tehlikeden uzak olma durumu”nu belirten “fiziksel” boyutun askeri boyut olduğunu, “korku ve tehlikeden uzak olma hissi”ni belirten “psikolojik” boyutun ise; ekonomik, siyasi, toplumsal, çevresel, kültürel ve son zamanlarda ortaya çıkan bilişim ve internet güvenliği

şeklinde ifade ettiği söylenebilmektedir (Buzan, 2009; Özcan, 2004: 448; Deveci, 2016: 67).

21.yüzyıl “dünya ve insanlık” açısından “durağanlığın ve öngörülebilirlik” in yerini artık belirsizliklere bıraktığı ve bu belirsizliklerin, “farklı tehdit algılamaları” na sebep olduğu bir dönemdir. Çünkü, insanlığın karşılaşmış olduğu bu “tehditler” “çok boyutlu ve öngörülmesi zor” olan belirsizliklerdir. Soğuk Savaş dönemindeki “askeri tehditler”in yerini artık “bilgi teknolojilerindeki gelişmeler” izlemektedir. Ardından bu doğrultuda gerçekleşen “farklı ve yeniden yapılanan stratejiler” gelmektedir (Bandoğlu, 2014). “Körfez Krizi, Yugoslavya’nın parçalanması, 11 Eylül saldırıları, bölgesel çatışmalar, ekonomik krizler, çevre ile ilgili problemler (özellikle nükleer atıklarla ilgili olanlar)” tehdit algılamalarını tek boyutta incelenen askeri boyuttan çıkarmıştır. Artık “tehdit” in ; “ekonomiden, sosyal olaylardan, politikadan ve çevreden” bağımsız düşünülemediğini sonucuna varılmıştır. Başka bir ifadeyle, “klasik güvenlik anlayışı”nın temeli olan “devletin fiziksel güvenliği” düşüncesi de değişime uğramıştır. Dolayısıyla, devletin güvenliğinin yanında artık “bireyin ve toplumun güvenliği” de yeni güvenlik anlayışına eklenmiştir. Bu anlayıştan sonra güvenliğe sadece “askeri boyut”tan yaklaşma düşüncesi yerine, güvenliğin “ekonomik, siyasal, sosyal ve çevresel boyutları” da kapsayan “bütüncül bir yaklaşım” ın kabulünün gerekliliği ortaya çıkmıştır. (Bandoğlu, 2014; Ütenler, 2015: 37).

2.1.1.3.1. Askeri Boyut

Geleneksel yaklaşımlar incelendiğinde, güvenlik kavramı; askeri-stratejik boyutta ele alınmaktadır. Güvenlik, geleneksel yaklaşımda devletlerarası güç ve çekişme ile ilgili olmaktadır (Demiray ve İşcan, 2008). “Askeri açıdan güvenlik”, “devletin saldırı gücü, savunma yetenekleri ve diğer devletleri bu çerçevede algılayışı” olarak ifade edilmektedir (Buzan, 1991: 19-20). Soğuk Savaş süresince, “güvenlik çalışmaları” daha çok devletin askeri boyutuyla alakadar olan bilim adamlarının gerçekleştirdiği çalışmalar ile kısıtlı olarak incelenirken, bu dönemin güvenlik anlayışının odak noktası “güvenlik değil”, “askeri güç” söz konusu olmuştur (Baldwin 2003: 10-11).

Soğuk Savaş Dönemi ile ilgili gerçekleşen askeri müdahalelerin çözümlenmesi konusunda, “açıklayıcı” bir teori olarak karşımıza, “güvenlikleştirme kavramı” çıkmaktadır. Güvenlikleştirme, “ilk olarak” 1995 yılında (Ole Waever, 1995: 7) tarafından ortaya atılmıştır. Güngör (2016: 38), güvenlikleştirmenin işlevini; daha önce güvenlik ile ilgili olmadığı öne sürülen konuların bir güvenlik meselesi olarak ifade etmektedir. Bu kavram; daha sonra, Kopenhag Okulu yazarları tarafından “sektörel güvenlik ve bölgesel güvenlik kompleksi teorisi” gibi yaklaşımların da temelinde kullanılmıştır (Baysal ve Lüleci, 2011: 63).

Soğuk Savaş kapsamında, güvenlik tehditleri çerçevesinde sadece askeri konuların “devlet merkezli” çözümlenmesine yoğunlaşan ve Soğuk Savaş’ın son dönemlerine kadar “Stratejik Çalışmalar” olarak isimlendirilen “Güvenlik Çalışmaları”, iki kutup arasında bulunan gerginliğin başta azalmaya başlaması, sonra da sonlanması birlikte devlet dışı aktörleri ve askeri niteliği olmayan problemleri de analiz kapsamına ekleyen bir evrim sürecine uğramıştır. 1940 - 1980 yılları arasında “güvenlik analizi” nin neredeyse tek hakimi olan “Stratejik Çalışmalar”, güvenliğin sadece “askeri sorunlar çerçevesinde algılanmaması gerektiği ve devlet merkezli analizlerin yetersiz olduğu anlayışı” ile 1970’li yıllarda sorgulanmaya başlanmıştır (Açıkmeşe, 2011). 1970’li yıllarda ABD ve Sovyetler arasındaki nükleer denge olgunlaşarak; güvenlik kavramının gerçek sınırları yeniden belirginleşmeye başlamıştır. Söz konusu olgunlaşma dönemi, askeri gündemin yoğunluğunda gözden kaçan farklı konuların yeniden keşfedilmesine olanak sağlamıştır (Çolak, 2017: 10).

1990’lı yıllarda geleneksel güvenlik yaklaşımının temelini oluşturan, iki kutuplu sistemin sona ermesi, beraberinde alternatif güvenlik yaklaşımlarını daha önce olmadığı kadar geniş bir faaliyet alanının içine dahil etmiştir. Bu dönemde ekonomik güvenlik, çevresel güvenlik, toplumsal güvenlik gibi boyutların yanında; uyuşturucu tehdidi, insan hakları, sivil toplumun özerkliği gibi konular, güvenlik çalışmaları içerisinde yerini almıştır. Bu noktada Kopenhag Okulu; güvenliğin kapsamını, askeri gündemin ötesindeki ekonomi, çevre ve kimlik gibi diğer unsurları ele alarak genişleten, hem de devlet dışındaki aktörleri güvenlik çalışmalarına dahil ederek güvenlik kavramını derinleştiren yaklaşımı temsil etmektedir (Çolak, 2017: 10).

Kopenhag Okulu'nu geleneksel güvenlikten ayıran önemli nokta; çok sektörlü güvenlik yaklaşımı olmaktadır. Buzan, ilk olarak 1983 yılında kaleme aldığı *People, States and Fear* isimli kitabında insan topluluklarını etkileyen faktörleri “askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel” olmak üzere beş boyuta ayırmaktadır. Buzan'a göre güvenliğin genel bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak, güvenliğin “ne hakkında” olduğu bilindiği müddetçe genel geçer bir tanımın olmaması, güvenlik çalışmalarının önünde engel oluşturmamaktadır. Çünkü, farklı dinamiklere sahip olan güvenlik kavramı, içerisinde güvenliği kurgulayan intersubjektif (öznelarası) süreçlerin yer aldığı farklı senaryoları meydana getirmektedir. Güvenliğin ne için tanımlandığı konusuna karar verildiği noktada, hangi boyutta incelenmesi gerektiği de ortaya çıkmaktadır.

2.1.1.3.2. Siyasi Boyut

Askeri boyutta da söz edilen, Kopenhag Okulu' nun görüşlerine göre; sadece askeri tehlikeler güvensizliğe kaynak oluşturmamaktadır. Bu okul, güvenlik yaklaşımının temelini, Güvenikleştirme Teorisi'nin oluşturduğunu ifade etmektedir. Güvenikleştirme Teorisi'ne göre, bir problemin “güvenlik alanı” na alınabilmesi için; problemin “siyasal alanda devletin algısıyla acil ve önemli bir kategoride olması ve güvenlik alanına alınan sorunun belirli bir kitle tarafından kabul görmesi” gerekmektedir (Ütenler, 2015: 98).

Siyasi güvenlik, devletin işleyişine ve meşruiyetine dair askeri olmayan tehditlere yönelik bir savunma mekanizması olarak ifade edilmektedir. Devletin egemenliği, yönetim şekli, uluslararası organizasyonlarda yerine gelebilecek sorunları veya zararları önlemeye yönelik politikalar, siyasi güvenliğin temel unsurlarını oluşturmaktadır (Kurt, 2018). Siyasi güvenlik, Bandoğlu (2014: 27)' na göre; hükümet sistemleri ile ideolojilerin yasal oluşu ve istikrarına dayanmaktadır. Buzan (1991: 19-20)'a göre ise, siyasi açıdan güvenlik; devletlerin hükümet sistemleri, örgütsel kararlılığı ve bunlara yasallık kazandıran altyapılarının güvenliği şeklinde de ifade edilebilmektedir. AB ülkeleri gibi güvenlik toplumunda yaşayan ülkelerin askeri faaliyetlerinin son derece önemli bir bölümü, güvenlikten ziyade, siyasi alan içerisinde kullanılmaktadır (Buzan 2008: 108).

Uluslararası ilişkilerde bir ilke ve sistem olarak tercih edilen, “güç dengesi siyaseti”, dönemin güvenlik politikalarını şekillendiren önemli bir politik araç olarak ifade edilmektedir (Birdişli, 2009: 48). Birinci Dünya Savaşı öncesinde; sanayide yapılan gelişmeler, hammaddeye ve enerjiye olan talebi artırırken, piyasalarda yaşanan küçölmeler, uluslararası sistemi adeta tehlikede bırakmıştır. Çıkan siyasal krizler, bu duruma eklendiğinde güç dengesi politikası barışı koruma konusunda yetersiz kalarak, yeni bir paylaşım savaşının oluşmasına sebep olduğundan, bu savaş her şeyin dengesini değiştirmiştir. Bu savaş sonucu; büyük imparatorluklar dağılarak, yönetilmesi kolay küçük devletlere ayrılmış ve buna rağmen uzun süreli bir barış yine de sağlanamamıştır (Birdişli, 2009: 48). Dünya ekonomisinin devletlerarası siyasal krizleri sebebiyle, büyük zarar görmesi durumu, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yeni bir uluslararası yapılanmayı zorunlu hale getirmiştir (Newman, 2001: 247).

Devletler arasında savaşın olmaması, “uluslararası barış” ve “güvenlik” için garanti olmamaktadır (Karabulut, 2009). Her ne kadar, “terörist eylemler” sebebiyle, “can güvenliği ve siyasal endişeler” öne çekilmiş ve çevresel ortamdaki endişeleri arka plana itmiş olsa dahi; “çevre ve yaşam güvenliği” sağlanmadığı zaman, siyasal güvenliğin de bir anlamı olmayacaktır. Çünkü, hayatın sürdürülebilir oluşu, birtakım endişelerden önce gelmekte ve güvenliğin de temelini oluşurmaktadır (Kaypak 2012).

2.1.1.3.3. Ekonomik Boyut

“Bir bireyin, bir toplumun, bir varlığın tehlikelerden uzak olma ve güven içinde olma durumu” şeklinde tanımlanan “güvenlik kavramı”; “ekonomik güvenlik”i de içermektedir. “Ekonomik güvenlik”; güvenlik algısındaki “yeni gelişmeler” kapsamında meydana gelen oldukça önemli bir “güvenlik alanı” olmaktadır (Emiroğlu, 2015: 2). “Ekonomik güvenlik” te iki ana amaç bulunmaktadır. Birinci amaç, “ekonomi içindeki (ulusal-uluslararası) fırsatları maksimize etmek” ve “ikinci amaç ise, ekonomi içindeki riskleri veya ekonomiye yönelen tehditleri minimize etmek”olarak sıralanabilmektedir (Birdişli ve Bařurđan, 2010: 20-83). Ekonomik güvenlik için sınırların da belirlenmesi gerekmektedir. “Yapabilirlik”, “güvenlik ve huzur” bu alanların kontrol altına alınması ile

başlamaktadır. Eğer, “sermaye yoksa” yatırımdan söz edilemez, devam eden süreçte eğer “yatırım yoksa” kardan da söz edilemez. Bunların hiçbiri yoksa istihdam da olmayacaktır. Ekonomik güvenliğin olması için, bu koşullar sağlanmak durumundadır (Ronis, 1997).

“Ekonomi politikaları”nın esas amacı; “makroekonomik istikrarın sağlanması, korunması ile sürdürülebilir ekonomik büyümenin ve dengeli gelir dağılımının olması için uygun şartların oluşturulması” olmaktadır. “Makro dengelerin bozulması” ekonomik istikrarsızlıkları ve bu durumun sonucunda devlet için büyük önem taşıyan birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple, güvenlik ve ekonomi ile ilgili alanlardaki küresel problemlere “çözüm arayışları”, gelişmiş ülkelerin bilhassa ABD’ nin bu alandaki yaklaşımları ile “yeniden şekillenmiş ve büyük oranda ekonomik güvenlik” ön plana çıkarılmaya başlanmıştır (Emiroğlu, 2015: 5). Bun nedenle, “ekonomik istikrar”, güvenliğin en önemli unsurlarından biri olmaktadır. Bir ekonomide “üretimin ve yatırımların korunması ve devam ettirilmesi”ekonomik güvenlik açısından oldukça büyük önem arz etmektedir (Draghici, 2007: 151).

Ekonomik sektör; üretim, ticaret ve finans ilişkilerini kapsamaktadır. Aktörlerin, refahını ve siyasi gücünü kabul edilebilir düzeyde sürdürebilmek amacıyla, ihtiyaç duyulan kaynaklara, paraya ve pazarlara erişim sağlayabilme kabiliyetine bağlı olmaktadır (Çolak, 2017: 10). Öte yandan, her ülkenin kendisi için koymuş olduğu hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için belirlemiş olduğu stratejiler bulunmaktadır. Dünya ekonomisinde yaşanan her değişiklik bir anlamda pastanın yeniden paylaşılması anlamını taşımaktadır ve her ülke bu pastadan daha fazla pay alma isteğinde olmaktadır. Türkiye 2023 yılında, dünyanın en büyük on ekonomisinden biri olmayı hedeflemektedir ve tüm planlamalarını da bu hedefe göre planlamaktadır. Nitekim, başka ülkelerin de benzer hedefleri bulunmaktadır. Daha da önemlisi dünyanın on yedinci ekonomisi olan Türkiye’nin, önündeki ülkeleri geride bırakarak on yıl içinde bu hedefi gerçekleştirmesi arzu edilmiştir. Türkiye bu hedefi gerçekleştirirken; kriz tecrübesi, genç ve dinamik nüfusu, gelişmiş dinamik girişimci iş dünyası, bilgiye, bilgi teknolojilerine ve yeniliğe açık oluşu, konumu gibi avantaj ve fırsatları olduğu gibi, dezavantajları ve kendisine yönelmiş tehditler ile de karşı karşıya kalmaktadır (Emiroğlu, 2015: 26).

2.1.1.3.4. Toplumsal Boyut

Güvenliğin sağlanması, “toplumsal bir ihtiyaç” olmakla birlikte, “toplumda huzuru, sükunetin ve asayişin devamlı olarak sağlanması” anlamına da gelmektedir. Güvenlik ihtiyacı karşılanmamış bireyler, daha üst kademelere yükselme, sosyalleşme, özel ve iş hayatında kişisel gelişimini tamamlama başarısına erişememektedirler (Kaypak, 2012: 4). Toplumsal güvenlik tanımları incelendiğinde; Brauch (2008) toplumsal güvenliği; “tehlike, risk, düzensizlik ve korku”nun aksine; “koruma, risk yokluğu, kesinlik, güvenilirlik, itimat ve güven ile öngörülebilirlik”e yönelik durumlar şeklinde ifade ederken, Seçilmiş ve Ünlüöner (2009), hukuk kurallarına uyulmamasının toplumsal örgütler tarafından denetlenmesi şeklinde ifade etmektedir. Bu denetim; “kurallara uyulmasını sağlamak ve uymayanların da bu amaçla cezalandırılması” şeklinde ortaya çıkmaktadır. Tirab (2017: 160) toplumsal güvenliği; toplumda var olan çeşitli kimliklerin korunması ile bağlantılı bir kavram olarak ortaya çıktığını savunurken, Waever (2008: 153) “toplumsal güvenlik” kavramını; “bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan bir tehdide karşı savunulması” şeklinde tanımlanmaktadır. “Kimlik” kavramı da, “kişinin yaşamda kendine uygun gördüğü rol veya kendini algılayış biçimi” şeklinde tanımlanmaktadır (Yakışır, 2009: 11). Toplumsal boyutta, temel kavram “kimlik” olmaktadır. Eğer bir topluluk, “bir gelişmeyi veya potansiyel bir durumu, kendi varlığına yönelik bir tehdit” şeklinde algılayıp tanımlarsa, bu durum “toplumsal güvensizlik”e zemin hazırlamıştır. “Toplumsal güvenlik” kavramı ayrıca “kimlik güvenliği” şeklinde de kullanılmaktadır (Waever, 2008: 155).

Toplumsal güvenlik, sosyal güvenlik ile de karıştırılmamalıdır. “Sosyal güvenlik” daha çok kişilerle ilgili olup, önemli ölçüde ekonomiktir. “Toplumsal güvenlik” ise, daha çok “ortaklaşa (kolektif) yapılar ve onların kimlikleri” ilgilidir (Waever, 2008: 155). Kişinin, yaşamını sürdürdüğü “sosyal şartlar, kolektif kimlik süreçleri”ni etkilediğinde, deneysel (görgül, ampirik) bağlantılara çok sık rastlanmaktadır (Kelstrup: 2004). *Toplumsal güvenlik kavramı*, “kişisel düzeye ve ekonomik olaylara değil, kolektif kimlikler düzeyine ve bu düzeyi savunmak için alınan tedbirler”e işaret etmektedir (Waever, 2008).

2.1.1.3.5. Çevresel Boyut

Çevre; “insan etkinlikleri ve canlı varlıklar” üzerinde “uzun bir süre içinde” dolaylı veya dolaylı olmayan bir etkide bulunabilecek “fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamı” olmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 2015: 32). Çevre ile güvenlik ilişkisini çevre sorunları ve toplumsal sorunlar açısından en iyi tanımlayan kavram "çevresel güvenlik" kavramı olmaktadır (Vural, 2017). Çevresel güvenliğin kapsamı son derece geniştir. Kaynak kıtlıkları, iklim değişikliği, kuraklık ve çeşitli çevresel felaketlerin hepsi ve bunların yarattığı tüm sorunlar çevresel güvenliğin konusu içinde yerini almaktadır. Farklı çevresel sorunların etkisi bir bölgede ya da alanda olmayıp, küresel açıdan da tüm dünyayı etkileyebilmektedir. Ayrıca kaynak kıtlıkları ve iklim değişikliği gibi çevresel sorunların neticesinde birtakım çatışmaları etkilenmekte, ülkeler arasında sorunlara ve iç işlerinde bir takım problemlere yol açmaktadır (Viotti ve Kauppi, 2014: 506-508). Bu anlamda çevresel güvenlik günümüzde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Çevresel güvenlik, yerel ve evrensel anlamda yeryüzünde hayat bulan, tüm bölgelerin üstünde bir savunma sistemi oluşturmakla ilgilenmektedir (Buzan, 1991: 431-451).

Çevresel konuların, güvenlik çerçevesinde düşünülerek tam anlamıyla ilgi çekmeye başlaması, kaynak sorunlarıyla bağlantılıdır. Özellikle 1973 Petrol Krizi ardından bireyler, çevre ile ilgili konulara daha çok duyarlılık göstermiştir. Aynı dönemlerde sanayileşmenin dünya üzerinde çevresel anlamda yarattığı bozulmaların fark edilmeye başlanması üzerine, devletleri etkilemesiyle birlikte, güvenliğin çevresel boyutlarının olup olmadığı tartışılmıştır. Ardından 1980'li yıllarda ozon tabakasının delinmesinin gözlenmesi, küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkilerinin hissedilmeye başlanması sonucunda bu gibi sorunlar popüler bir hale gelerek, çevrenin ulusal güvenliğe etkisini artırmıştır (Sençermen, 2013: 7-8). 1989 yılı sonrasında başlayan “iklim değişikliği ve güvenlik algılamaları arasındaki ilişki” incelendiğinde; “gıda güvenliği, su kıtlığı, göç, yaygın hastalıklar” gibi birçok unsuru etkileyen “iklim değişikliği” önemli bir biçimde “bölgesel güvenlik unsuru” şeklinde değerlendirilmektedir (Freidmuth, 2008: 46-47).

Küresel iklim değişikliği, küresel açıdan “en küçük birimden en büyük birime kadar”, canlı ve cansız tüm varlıkları etkilemektedir. Bu sebeple, güvenlik

kavramının neye göre ve nasıl bir algı yarattığı önemli olmaktadır. Çevresel güvenlik kavramı her ne kadar Soğuk Savaş sonrasında literatüre girse de, çevresel konular güvenlik ihtiyacının ortaya çıktığı ilk andan itibaren, güvenlik kavramıyla bağlantılı olmuştur (Vural, 2017).

Özetle Soğuk Savaş'ın sonunda çevresel problemlerin negatif etkilerinin anlaşılmasının artışı üzerine bilimsel, politik ve askeri çevrelerde daha geniş kapsamlı bir güvenlik arayışı üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu aşamadan sonra güvenlik artan bir biçimde, yalnızca belirli bir devletin vatandaşlarının güvenliği olarak değil, herhangi bir insan olarak bireyin güvenliği şeklinde algılanmaya başlamıştır. Çevreyle ilgili problemlerin çözülmesi ve sürdürülebilir bir gelecek oluşturulmasının da dahil olduğu güvenliğin sağlanması için artık, insan ve insan çevresi dikkate alınmaya başlanmıştır (Ewing, 2010).

2.1.1.4. Turizm ve Güvenlik İlişkisi

“Turizm”; bireylerin, devamlı ikamet ettikleri yerler dışında, tatil, dinlenme, eğlenme, kültür, gezme-görme gibi gereksinimlerinin karşılanması amacıyla gerçekleştirdikleri seyahat ve geçici konaklamaları şeklinde tanımlanmaktadır (Bahar ve Kozak, 2015: 30). “Turizm”, tanımında da belirtildiği gibi turistler, özgür vakit geçirmek ve eğlenmeyi talep etmektedir ve herhangi bir durumdan endişelenmeyi istemezler. Temel olarak bu imkanı sağlayabilecek alt yapı; güvenlik sorunlarının bulunmadığı bir ortamda mevcuttur. Bu anlamda, her turizm ülkesi ve her bölge için “turizmde güvenlik”, üzerinde önemle durulan bir konu olmaktadır (Emsen ve Değer, 2004: 67-83).

Turizm sektörü; ekonomik, sosyal, çevresel ve siyasal olaylar gibi farklı iç ve dış etkenlere karşı oldukça duyarlı bir yapıya sahip olması sebebiyle; savaş, terör, çevresel ve ekonomik kriz gibi olaylardan en fazla ve en hızlı etkilenen sektörlerin de başında gelmektedir (Hacıoğlu ve Saylan, 2014). Günümüzde sanayinin gelişimi ile “ekonominin büyümesi” sonucu “artan refah seviyesi”, bireyleri turizme yönelten başlıca nedenlerden biri olmaktadır. “Kişi başına düşen milli gelirin artması”, “insanların boş vakitlerinin artması”, “ulaşım olanaklarının kolaylaşması”,

“teknolojinin gelişmesi” gibi etkenler, turizm sektörünün gelişimine yüksek ölçüde katkıda bulunmaktadır. “Dünya genelinde”, ülkemizde de turizm sektörü hızlı bir şekilde gelişim gösteren sektörler arasında yerini almaktadır (Filiz ve Yılmaz, 2017: 1800). “Turizmin ekonomik etkileri”, nedeniyle devlet, “toplum ve bölgesel planlama ve ekonomik kalkınma” açısından önemli bir konudur. “Ekonomik etkiler” ayrıca “pazarlama ve yönetim” kararlarının alınmasında da önemli faktörler olmaktadır (Stynes, 1997: 1). Turizm sektörü, “dış ödemeler dengesi, istihdam, gelir, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması ve yatırım ve diğer sektörler” üzerinde *olumlu* bir ekonomik etkiye sahip olmaktadır. Ancak, “fırsat maliyeti, bölgesel enflasyon, mevsimlik dalgalanma ve ithalat eğilimi” üzerinde ise olumsuz ekonomik etkilere sahip olmaktadır. “Turizmin gelişmesinin ve yönetilmesinin” çevre ile uyumlu olması gerekmektedir. “Turizmin mevcudiyeti ve gelişimi” çevrenin varlığına bağlı olmaktadır (Avcıkurt, 2009: 42). “Turizm” özellikle, 20. yüzyılın ortaları itibariyle, potansiyeli olan ülkelerde ekonomik açıdan önemli bir sektör durumunda olması sebebiyle “turizm sektörünün tüm dünyadaki hızlı gelişimi, uluslararası seyahatlerdeki artış” ile de paralellik göstermektedir (Küçükaltan, 2012: 3). Turizm, fiziksel etkileri açısından incelendiğinde; “doğal çevrenin korunması, alt ve üst yapı yatırımları, bölgesel imaja katkı, yeşil ve rekreasyon alanları ortaya çıkarma ve vahşi yaşamın korunması” şeklinde “olumlu” etkilere sahip olmaktadır. Ancak “çarpık kentleşme, karbon salınımı, orman yangınları, erozyon, çevre kirliliği, sulak alanlar ve sahiller açısından “olumsuz” etkilere de sahip olmaktadır (Filiz ve Yılmaz, 2017: 1802).

Her dönemde, “turizm ve güvenlik ilişkisi”, ülkelerin üzerinde hassasiyetle durdukları bir konu olmaktadır. Özellikle, 11 Eylül saldırılarından sonra (Kasım, 2011; Bayhan, 2014), artan uluslararası terörizm faaliyetleri, güvenlik olgusunu birçok ülkenin gündeminde üst sıralara taşımıştır. Terör örgütlerinin önceliği “turizm sektörünün güvenlik boyutu” aynı zamanda ülkenin kamu düzenini, asayiş durumunu, ulaşım ve konaklama güvenliği gibi hususları da içermektedir (Seçilmiş, 2005: 1). Bu sektör, birçok boyutu ile, ülkelerin gelişmesinde aktif rol oynamasına karşın; bir çok olaydan da etkilenmiştir.

1974 yılında “petrol fiyatlarının aniden yükselmesi” ile ortaya çıkan “Petrol Krizi”, 1986 yılında “Çernobil Olayı ve Amerika-Libya Savaşı (Bozok, 1996)”, 1991

yılında “Irak Savaşı”, 1990’lı yıllarda bölgelerde meydana gelen “siyasi istikrarsızlıklar ve uluslararası terörizm”, 2003-2004’ te Asya’da yaşanan Kuş gribi, 2003 yılında “ABD’nin Irak’ı işgal etmesi” sonucu meydana gelmesinden endişe edilen zatürre salgını, SARS (Ağır Akut Solunum Yetersizliği Sendromu) ve sonrasında yaşanan küresel ekonomideki ve Avrupa bölge ülkelerinde gerçekleşen ekonomik performansın düşmesi (Kalkınma Bakanlığı, 2012: 33), Lübnan’daki “iç savaş, İsrail-Filistin arasında yaşanan çatışmalar”, Türkiye ve İsrail arasındaki huzursuzluk verici durumlar, 2008’de yaşanan “ekonomik kriz”, Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Körfez Ülkeleri’nde yaşanması beklenmeyen “protesto olayları (Arap Baharı)”, “iç savaşlar ve darbe hareketleri (Weigert, 2012)”, tüm dünya ile birlikte Arap ülkelerinin turizmini de etkilemiştir.

Ülkeler, turizm sektörünün güvenlik ile ilgili sorunlara maruz kalmaması ve olumsuz yönde etkilenmemesi açısından, mevcut politikalarını sıklıkla ele almaktadır. Ülkelerin bireysel girişimleri ile birlikte “Avrupa Birliği, İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı” gibi kurumlar da turizm etkinlikleri hususunda bazı standartlar üzerine yoğunlaşan kurumlar olmaktadır. Ülkeler arasındaki, “turizm amaçlı” düzenlenen seyahatler, “uluslararası ve ikili anlaşmalar” ile kolaylaştırılmaya çalışılırken, bununla birlikte turizm alanındaki sorunları engellemek amacıyla (güvenlik kaygısı vb.) farklı ortak politikalar da hedeflenmektedir (Hayta, 2008: 31-33).

Bireyler bir arada yaşamaya başladıkları süreden itibaren, toplumda bireyler arasında; “düzen, asayiş, huzur ve güvenlik” unsurlarının sağlanması gibi sorunlarla karşılaşılması olağan olmaktadır. Zaman içerisinde, toplu yaşamı sistemli bir biçimde sürdürecekt kuralları tüm bireyler adına yerine getirebilecek bir “yaptırım mekanizması” gerekmektedir ve bu mekanizma, kolluk kuvvetleri şeklinde ortaya çıkmaktadır (Tataroğlu ve Subaşı, 2009). Türkiye’de; “yasalar, iç güvenlik hizmetlerinin sunulması, görev ve yüklenilecek sorumluluklar” İçişleri Bakanlığı’nın yetkisinde olmaktadır (Gül, 2008: 72). Bakanlık, görevlerin yürütülmesi konusunda yetkiyi temel olarak; “polis, jandarma ve sahil güvenlik” teşkilatlarına vermektedir. Temel yaklaşım açısından incelendiğinde; belediye sınırlarında genel asayiş ve huzurun sağlanması görevleri, polislerin yetkisinde olmaktadır (Altuntop, 2015: 875). Mülki sınırların, belediye alanı dışında kalan bölgelerdeki görevleri yerine

getirme yetkisi jandarmanın görevi olmaktadır. Bu görevi yerine getirirken; tüm iç sular, denizler ve karasular da sahil güvenlik komutanlığının görev tanımı içinde yerini almaktadır (Resmi Gazete, 2016). Ülkemizin, dört tarafının denizlerle çevrili, doğal ve tarihi güzelliklerinin fazla olması sebebiyle, turizm sektörünün gelişmeye devam ettiği açıktır. Turizm gelirlerinin artarak devam etmesi ve ülkemizin; emniyet ve asayiş bakımından negatif bir imaja sahip olmaması adına, ziyaretçilerin de kolluk açısından her türlü önlemi alma durumu söz konusu olmaktadır (Resmi Gazete, 2016).

2.1.1.4.1. Turizmde Güvenlik Algısının Şekillenmiş Olduğu Başlıca Alanlar

Turist güvenliği, turistin canına, ırzına ve malına zarar verecek herhangi bir riskten korunması ve turistlerin bulunduğu bölgelerdeki toplum hayatında endişe ve korku gibi durumların olmaması, turistin kendini huzurlu ve rahat hissetmesi, hiçbir sağlık sorunu ile karşılaşmadan geldiği yere geri dönmesinin sağlanmasıdır (Koyunoğlu, 2003: 5). İncelenen araştırmalar; turistlerin en fazla, “güvenlik” konusunu önemseydiğini, konaklayacakları ortamın “rahat ve konforlu” olmasını talep ettiklerini, “çalışanların misafirlere kendilerini özel hissettirmelerini beklemediklerini”, bununla birlikte, “çalışanların temiz ve düzgün görünümlü” olmalarını önemsediklerini ortaya koymaktadır (Çalışkan 2009). Turistlerin konakladıkları turistik tesisin güvenliği ve hizmetin kalitesi gibi unsurlar tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Turistler, ziyarette buldukları yerlerin “kültürünü, doğal ve tarihi zenginliklerini, mimarisini, yaşam biçimini” de görmek istemektedirler. Turistler ziyaret ettikleri bölgelerin, eğlence mekanlarında, alışveriş yerlerinde, gezdikleri “tarihi alanlarda”, kısacası vakit geçirdikleri tüm alanlarda kendilerini “güvende ve rahat hissetmek” istemektedir (Seçilmiş, 2005: 15). Turistler yaşadıkları yerden ayrılarak “yeni ve yabancı” yerlere gitmenin oluşturduğu “psikolojik belirsizlik” sebebi ile gittikleri bölgelerde karşılaştıkları küçük bir olay nedeniyle dahi kolayca karamsarlığa düşebilmektedir (Koyunoğlu, 2003: 23).

“Güvenlik konusu” bireylerin seyahatlerine karar vermeleri noktasında çok önemli bir konu olmanın beraberinde, gittikleri tesiste “turist sağlığı ve güvenliği” hususunun da ön planda tutulduğunu bilmesi ve görmesi, bireyin memnuniyetini yükselten bir unsur olmaktadır. Turizm alanında yapılan çalışmalar ve örnekler incelendiğinde, turistik destinasyonun güvenliğinin, turistlerin tercihlerinde “belirleyici” olduğu görülmektedir. Bir tesis yöneticisi, tesise uzun süredir Avrupa’dan gelen bir ailenin her yıl, “gelecek yıl” planında farklı bir ülkede konaklama söylemlerine karşın, bir sonraki sene kendilerine “tekrar geleceklerinden emin” olduğunu belirtmektedir. Buradaki esas düşünce, “ülkemizin ve tesisin güvenilir” olmasından kaynaklanmaktadır (Tütüncü, 2014). Turistler açısından oldukça öneme sahip olan güvenlik olgusu; otelde, sahilde, sokakta, yolda, sınır kapılarında ve havaalanlarında, gıda alanında ve turistik mekanların güvenliği olmak üzere kendi içinde de bölümlere ayrılmaktadır (Koyunoğlu, 2003: 6).

2.1.1.4.1.1. Havaalanında ve Sınır Kapılarında Güvenlik

Turizm faaliyeti, insanların devamlı yaşadıkları yerlerin dışına çıkıp seyahat etmeleri ile başlamaktadır. Seyahati mümkün kılan ulaşım faktörü, turizmi tamamlayan elemanların içinde yerini almaktadır. Turizm, uzaklık ve zamandan büyük ölçüde etkilenmesi sebebiyle, ulaşım son derece bağımlı olmaktadır. Çünkü, uzaklığın fazla olması, turizm sektöründe, fiziksel erişilebilirliği kısıtlamaktadır. Turizmde erişilebilirliğin önemi, pazar alanlarına yakınlık ile ilgili olmaktadır (Soykan, 1996: 72).

Karayolu, denizyolu, demiryolu ve havayolu gibi temel ulaştırma sistemleri içerisinde, havayolu ulaşımının önemi her geçen yıl artmaktadır. Özellikle uzak destinasyonlara seyahatler enasında, varış süresini kısaltması açısından, havayolu ulaşımının turistler tarafından tercih edilme oranı daha fazla olmaktadır. Havayolu ulaşımında meydana gelen “gelişmeler ve turistlerin talep düzeylerindeki değişimler” ile birlikte yurtiçi ve yurtdışı destinasyonlara uçak seferleri yapılmaktadır. Türkiye’de de “yurtiçi uçak seferlerinin sayısı ve yeni uçuş noktaları” zamanla çoğalmaya başlamıştır. Yerli turistlerin yurtiçi seyahatlere yönelmesi, iç

turizm pazarının geliştirilmesi ve yurtiçinde yeni uçuş noktalarının belirlenmesi gibi faaliyetlerle iç turizm hareketlerinde etkinliği sürmektedir (Taşkiran, 2016: 1).

Turizmin gelişimine ve küresel dünyada turist akışının sağlanmasında önemli bir rolü olan havayolu ulaşımı; günümüzde, dünya ekonomisinde meydana gelen değişimler sonucu, küreselleşme ve teknolojik gelişmeler açısından oldukça hızlı bir büyüme gerçekleştirmiştir (Duval, 2007). Özellikle turistler tarafından havayolu ulaşımının tercih edilmesinin sebebi; uzak destinasyonlara gerçekleşen seyahatler sırasında varış süresini kısaltmasından kaynaklanmaktadır. Havayolu ulaşımı, turizmde sadece dış turizm hareketlerini değil, iç turizm hareketlerini de etkilemektedir (Taşkiran, 2016: 2). Havayolu ulaşımında gerekli olan ön koşullar; can ve mal güvenliğinin sorunsuz olarak sağlanması, uçuşların vaktinde ve uygun şartlarda gerçekleştirilmesi, uçuş emniyetinin sağlanması ve uluslararası standartlarda iyileştirilmeler yapılması güvenli bir uçuş için gerekli olmaktadır (DPT, 2001: 134).

Taşkıran (2016) ın yaptığı “Türkiye’de Havayolu Ulaşımının Gelişimi ve İç Turizm Hareketlerine Etkisi Açısından Değerlendirilmesi: THY Örneği” adlı çalışma da; “uçuşların, ekonomik ve sosyal etkilerine ilişkin, katılımcıların değerlendirmeleri” incelenmiştir. THY uçuşlarının bulunduğu illerde turizm faaliyetlerinde canlanmanın olmadığı, buna bağlı şekilde “ekonomik ve sosyal gelişim”in de yaşanmadığı belirtilmiştir. Son yıllar incelendiğinde, Doğu Anadolu Bölgesi; “Türkiye’deki terör olayları”na şahitlik ettiği için, turistik amaçlı insanların havayolu ulaşımını bu bölgeler için tercih etmedikleri sonucuna varılmıştır. Değerlendirmeler; güvenlik tehdidini, “altyapı ve üstyapı” yatırımlarının yetersiz oluşunu ve belli sayıdaki konaklama tesislerini, uçuşların bir ulaşım aracı olmasından öte, bölgeye turizm anlamında yarar sağlamadığını açıklamaktadır. “Güvenlik kaygısı” yaşanan Doğu Anadolu illerinde havayolu ulaşımını daha yüksek oranda bölgeye gelen “askerler ve polisler” tercih etmektedir (Taşkiran, 2016: 12).

“Sınır kapısı işlemleri” dışında güvenlik birimlerinin, havayolu hususundaki görevleri arasında “havaalanlarının güvenliği” nin sağlanması yer almaktadır. Çünkü, bazı durumlarda yaşanan uçak kaçırma gibi olaylar eğer minimize edilmezse, “havaalanlarına ve hava taşıtlarına yönelik saldırılar” gerçekleşebilmektedir. Hedef olan havaalanlarında, hava yolu şirketlerinin tur düzenlemesi negatif sonuçlara neden

olabilmektedir. Bu açıdan havaalanlarının “fiziki güvenliğinin sağlanması” da son derece önemli bir etmen olmaktadır. Alınan güvenlik tedbirlerinin en az uluslararası seviyede olması, “havaalanlarının diğer ulaşım araçları ve yolları ile entegre olması” ön koşul olmaktadır (Kubilay, 2006: 49).

Türkiye’de sınır güvenliği hususu da, “ulusal ve uluslararası gündem” in son dönemlerde önemli başlıkları arasında yerini almaktadır (Yeşiltaş, 2015: 9). Türkiye’nin sınır güvenliğine dair tehditler, “kapsamı ve boyutları” açısından “Cumhuriyet tarihi boyunca” değişmekteyken, bu tehditler karşısında, “sınırlarda güvenliğin sağlanması” na ilişkin siyaset düşüncesinde ve güvenlik mekanizmalarında da ciddi bir dönüşüm yaşanmaktadır (Tekin, 2014: 134). “Türk Silahlı Kuvvetleri” (TSK), uzun bir zaman sınırların korunmasından sorumlu “en önemli aktör” olmuştur. Çünkü TSK, sınır kapılarının güvenliği konusunda, 1980’li yılların ilk yarısında, Türkiye’nin gündeminde olan “Kürt sorunu” kapsamında artış gösteren “PKK terörü” sebebi ile “teröristlerin geçişini” engellemenin oldukça önemli bir boyut olduğunu vurgulamaktadır. Böylelikle, “Türk Silahlı Kuvvetleri” “sınırların korunması ve güvenliği” konusunda esas aktör olmaya devam etmektedir. Bunun yanında, “terörün ekonomi-politiğinin” esas etkenlerinden birisi olan, yasa dışı malların (genellikle İran, Irak ve Suriye sınırından) Türkiye’ye getirilmeye çalışılması, sınır güvenliğinin sadece terör saldırıları ile sınırlı kalmadığını da göstermektedir. Öte yandan, sınırlar arasında “devlet kontrolünün dışında kalan kaçakçılık gibi yasa dışı giriş-çıkışlar, sınır güvenliğinin daha kapsamlı bir biçimde ele alınmasını” zorunlu kılmaktadır. Güvenliğin sağlanmasında, “görevli kurumların da çeşitlenmesi bir zorunluluk” şeklinde ortaya çıkmaktadır (Setav.org; Yeşiltaş, 2015: 16).

2.1.1.4.1.2. Yol Güvenliği

Turizm, ulaşım sistemlerine bağlı şekilde gelişim göstermiştir ve turizmin sürekli gelişimi, ulaşımı canlandıran bir faktör olmuştur. Turizm amaçlı faydalanılan ulaşım; turistik amaçlı yapılan yolculuklarda; turistin turizm pazarlarından, turizm çekim merkezlerine, daha hızlı, güvenli ve düzenli bir şekilde gitmesini sağlayan bir hizmet olmaktadır. Turizmde ulaştırma hizmeti; karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu ulaşım sistemlerinden en az biriyle yapıldığı gibi, gidilecek destinasyona

göre ulaşım açısından, birden fazla ulaşım şekli de kullanılabilir (Doğaner, 1998: 1).

UNWTO verileri incelendiğinde, 2018 yılında “uluslararası turizm hareketlerine katılan kişi sayısı” 1,4 milyar kişi olmaktadır. “Kültür ve Turizm Bakanlığı” verilerine göre ise; kullanılan ulaşım türlerine göre oranlar %76 oranında havayolu, %21 oranında karayolu, %2,96 oranında denizyolu, %0,04 oranında ise demiryolu tercih edilmiştir. Ulaşım olanaklarının gelişmesi ile birlikte, erişilmesi zor olan ve birçok çekiciliğe sahip olan turistik destinasyon da, bulunduğu bölgede turizm pazarından pay alabilmektedir (Çeken ve diğerleri, 2008: 84).

Bir bölgede “ulaşım hizmetleri” nin güvenilir olması, “turizmde güvenlik” in önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Sıklıkla kazaların gerçekleştiği bir bölge/yöre, seyahat etmeyi planlayan insanlar açısından “ulaşım güvenliği olmayan bir bölge” olarak algılanabilmektedir. Öte yandan, turistlerin “bir noktadan farklı bir noktaya transfer” edilmeleri esnasında meydana gelebilecek ulaşım sorunları, turistlerin seyahat tercihlerinin değişiklik göstermesine veya farklılaşmasına sebep olabilmektedir (Seçilmiş ve Ünlüönen, 2009: 71).

Çoğunlukla, “karayolu taşımacılığı” açısından önemli bir unsur olan “ulaşım güvenliği”, turistlerin seyahatlerini “güven ortamı içerisinde geçirmesini sağlamak” maksadıyla, bölge içindeki “trafik problemlerinin giderilmesi ve trafik kazalarına engel olabilecek şekilde yol düzenlemelerinin yapılması” bakımından önem arz etmektedir (Bayhan, 2014: 28). “Trafikte ve ulaştırma” konusundan, esas faktörün birey olması; toplumda, trafik kazalarının en aza indirgenmesi, “düzenli ve güvenli bir trafik ortamının tesis edilmesi” trafik kurallarına uyma alışkanlığının kazanılması ve geliştirilmesi, turizmde ulaşım güvenliği açısından da önemli olan diğer etmenlerden olmaktadır. Bu durum ise, trafiğin ana faktörü olan insanın trafik kültürünü kazanması ile mümkün olabilmektedir (Seçilmiş, 2005: 24).

Ülkelerin trafik kazalarındaki artış sebepleri arasında, ülke yollarındaki altyapı problemleri, otomobil sayısındaki aşırı yükselme, yük taşımacılığında karayollarının ağırlıklı olması, toplu taşıma olanaklarının yetersiz olması gibi sebepler yer almaktadır. Ayrıca, yaya ve sürücülerden kaynaklanan problemler de

ülkedeki trafik yoğunluğunu ve kazaları arttıran nedenler arasında sayılabilmektedir. Tüm bu unsurlar iç ve dış turizm de için olumsuz bir algı oluşturabilmektedir (Kubilay, 2006: 37).

Türkiye’de karşılaşılan ve çok büyük bir risk faktörü olan trafik ve terör, turistlerin ülkemizi ziyaret edip, olumlu izlenimlerle ayrılmış olsalar dahi, trafik hakkında olumsuz yorumlarda bulunabileceklerini göstermektedir. Trafik problemlerinin, Türkiye’yi “ziyarete gelen yabancı ziyaretçiler” üzerinde bıraktığı “olumsuz etki, tedirginlik ve korku”, ülkemizin bütünsel ve turizm imajı hakkındaki olumsuz etkiyi ifade etmektedir. Trafikte güvenlik, “rahat, huzur içinde ve mutlu bir seyahat” in olmazsa olmaz şartı olmaktadır. Bu sebeple trafik; “bir ülkenin tanıtımı, imajı, seyahat kararlarının verilmesi, turistlerin o ülke hakkında edindikleri izlenim” bakımından belirleyici bir rol oynamaktadır (Tataroğlu ve Subaşı, 2009: 79).

Ulaşım güvenliği konusunda özellikle, sürücülerin yorgun ve yoğun çalışma şartlarının trafik kazalarına sebep olması, ulaşım güvenliği ile ilgili oluşabilecek sorunlar arasında yer alabilmektedir (<http://www.turktrafik.org/>). Nitekim, çeşitli ülkelerde gerçekleşen trafik kazalarında ölen turistlerin medya aracılığıyla yayılması, ilgili ülkenin güvenlik algısı için son derece olumsuz etki yaratabilmektedir. “Trafik kazalarını önlemeye ilişkin hizmetler”, “yolların ve yol sisteminin iyileştirilmesi, sürücülerin eğitilmesi ve sürücüler için etkin yasal düzenlemeleri” gerektirmektedir. Taşıt sistemlerinin iyileştirilmesi ile birlikte, “ilk yardım ve acil sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, haberleşme sisteminin geliştirilmesi” gibi konular da turizmde “ulaşım güvenliği” açısından “önem verilmesi gereken konular” arasında yer almaktadır (Koyunoğlu, 2003: 77).

2.1.1.4.1.3. Otellerde Güvenlik

Oteller; turistlerin konaklamasından yeme içmesine, sosyal statüsünden prestijine kadar farklı ihtiyaçlarını bir arada karşılayabilen işletmeler olarak ifade edilmektedir. Bu sebeple, “otellerde müşteri tatmini” müşterinin konaklama arzusu ile ilk bağlantıyı kurmasından, hesabını ödeyip otelden ayrılış vaktine kadar geçen zaman zarfında gerçekleşen olaylar zincirine bağlı olmaktadır (Çakıcı, 1998: 11). “Otel

işletmelerinde güvenlik” sadece “müşteri, personel ve işletme mülkiyetinin güvenliği” olarak sınırlandırılmamaktadır. Bununla birlikte, söz konusu kavram “müşterinin, personelin; can, mal ve sağlık güvenliği ile mülkiyetinin emniyeti” şeklinde de ifade edilmektedir (Gümüş, 2018: 46).

Otel işletmelerinde konaklayan müşterilerin, en önemli gereksinimlerinden biri de “güvenlik” olmaktadır. Müşteriler, tatillerini sürdürdükleri yerlerde kendilerini güvende hissederek, “güvenlik kaygısı” yaşamamayı istemektedir. Müşteriler tarafından, eğer güvenlik kaygısı algılanmışsa, sunulan hizmetin kalitesi yüksek olsa da, bu durumu algılayışı farklı olacaktır. Bu nedenlerden dolayı, otel içinde veya dışında güvenlik; “kaliteli otel hizmetleri açısından üzerinde durulması gereken önemli bir konu” olmaktadır (Öztürk ve Seyhan, 2005: 135). İşletmeciler de, otel kuracakları yerlerin seçiminde özellikle güvenlik unsurunu göz önünde bulundurmaktadır. Çünkü daha az güvenli yerlerde kurulan otellerin tercih edilmesi belli problemlere yol açabilmektedir. Otel dışı sorunlar arasında olan otelin çevre sorunu şu örnek ile açıklanabilmektedir: İstanbul’da güvenlik ve asayiş problemlerine sıklıkla rastlanan bir bölge olan “Tarlabaşı”na yakın bir otel işletmesi ile kentin toplumsal merkezlerinden biri olan Beşiktaş meydanında faaliyet gösteren bir oteli ziyaret edenlerin güvenlik kaygıları birbirinden farklı olmaktadır (Bayhan, 2014: 29). Otel içinde meydana gelebilecek sorunlar arasında; yangın, ölüm, kaza, hırsızlık ve genel güvenlik konularına örnek teşkil etmektedir (Karayığit, 2004: 78-79). Oteldeki güvenlik biriminin görevi, “müşterilerin otel içerisinde her türlü dış etkiden uzak, rahat hareket edebilmeleri” hususunda onlara yardım etmeye özen göstermektir (Öztürk ve Seyhan, 2005). Turistleri karşılayan personellerin de, bir turistin kendini daha çok nasıl güvende hissedeceği ve nasıl memnun olacağı hususunda eğitilmesi de otelde güvenlik için son derece önemli bir unsurdur (Kubak, 2004).

2.1.1.4.1.4. Gıda Güvenliği

Dünya genelinde hızla gelişim gösteren “turizm faaliyetleri” şüphesiz, Türkiye ekonomisine de önemli katkılar sağlamaktadır. Bu doğrultuda, turizm faaliyetlerinin sürdürüldüğü işletmelerde sunulan “yiyecek - içecek hizmetlerinin kalite ve güvenliğinin iyileştirilmesi ve bunun yanında hizmetin hijyenik koşullarda sunulması” gerekmektedir (Türksoy ve Altınığne, 2008: 606). Turizm işletmelerinde;

sunulan hizmetler arasında, “turist sağlığını tehdit edebilecek” her türlü probleme karşılık, gereken sağlık donanımlarının bulundurulması gerekmektedir (Resmi Gazete, 2000). Turistlerin, tatillerini arzu ettikleri şekilde geçirmesi ve tatil süresi boyunca yüksek bir “memnuniyet düzeyine ulaşabilmeleri” için, öncelikle sağlıklarının yerinde olması gerekmektedir. Bir dikkatsizlik sonucu doğacak olan sağlık probleminde otel işletmeleri, gereken özeni göstermek durumdadır (Öztürk ve Seyhan, 2005: 135-136).

DPT (2001) güvenli gıdayı; “fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik özellikleri sebebiyle, tüketime uygun şekilde ve besin değerini kaybetmemiş gıda maddesi” olarak tanımlamaktadır. Daha geniş bir anlamda “gıda güvenliği” ise; bütün insanların “her zaman aktif ve sağlıklı bir yaşam sürmeleri için gerekli olan besin ihtiyaçlarını ve gıda önceliklerini karşılayabilmek amacıyla güvenli, yeterli ve besleyici gıdaya fiziki ve ekonomik açıdan erişebilmeleri ile birlikte bunun sürdürülebilirliği durumu” şeklinde tanımlanmaktadır (Ortadağ, 2005; Hacıoğlu ve Girgin, 2008: 282). Bir başka ifadeyle, gıda güvenliği; “insanların yeterli, düzenli ve besleyici gıda edinme hakkı” olarak da tanımlanabilmektedir (Bölükbaşı, 2006). Mutfaklarda, sağlıklı yiyecek ve içeceklerin hazırlanabilmesi için; gıda güvenliği, hijyen faktörü, sanitasyon ve temizlik, dikkat edilmesi gereken hususlar arasında bulunmaktadır. Özellikle hazırlık, pişirme, depolama aşamaları ve bulaşık bölümlerinde daha da dikkatli olunması gerekmektedir (Hacıoğlu ve Girgin, 2008; Türksoy ve Altınığne, 2008). Mutfak hizmetlerinde gerçekleştirilecek herhangi bir aksaklık, müşterilerin hastalanmasına, hatta ölümlerine sebep olabilecek tehlikeli durumların, meydana gelmesine yol açmaktadır. Özellikle mutfak hizmetlerinin karmaşık bir yapıya sahip olması, hijyene verilmesi gereken önemi daha fazla ön plana çıkarmaktadır. Bu yüzden mutfakta verilen hizmetin her aşamasında hijyen kurallarına uymak gerekmektedir (Güler, 2008).

Otel mutfakları, müşteri grubunun sağlığını, yiyeceklerden bulaşan enfeksiyonlardan veya bu toksin maddeler arasında zarar veren kimyasal maddelerden korumak amacıyla gereken hijyen kurallarına uymak durumdadır. Bu kuralların gerektiği şekilde yerine getirilebilmesi, yönetimin bu konuya olan yaklaşımı ve mutfak personelinin gereken dikkati ve özeni sayesinde

gerçekleşebilmektedir. Otel mutfaklarında hijyenik bir ortamın oluşturulması, ancak ekip çalışmasının başarısı ile ortaya çıkmaktadır (Meyer, 1997).

Besin sağlığı; “bir besinin temizliği ve tümüyle hastalık yapıcı etkilerden arınmış olması” olarak tanımlanmaktadır (Bierer, 2002: 174). Bir besinin, kaliteli olması ile güvenilir olması arasında bazı farklar bulunmaktadır. Yiyeceklerin güvenilir olması, hastalık yapan patojen mikroorganizmalar tarafından kirlenmediği anlamına gelmektedir. Yiyeceklerin kaliteli olması ise; tat, koku, renk ve dokusal yapılarında meydana gelen değişiklikler olarak ifade edilmektedir (Güler, 2006). Her birey sağlıklı olarak hayatına devam edebilmek için; sağlıklı ve güvenilir şekilde gıda tüketimine ihtiyaç duymaktadır. Bu durum, ancak hijyen kurallarına uymakla gerçekleşmektedir. Genellikle hijyen ve sanitasyon kavramı eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Sanitasyon, gıda maddelerinin temiz olarak elde edilişi, hazırlanışı, taşınması, saklanması ve müşterinin önüne temiz olarak sunulması şeklinde tanımlanmaktadır. Sanitasyon, hijyen ve sağlık koşullarının oluşturulması ve devam ettirilmesinde, uygulamalı bir bilim dalı olmaktadır (Korkmaz, 2007: 20). Sanitasyon temizlikle eş değer olmamaktadır. Sanitasyon kavramı, hijyen kavramından daha geniş kapsamlı olup, ev ve fabrikaların görünümünün iyileştirilmesinde, atık yöntemlerinin geliştirilmesiyle çevre korunmasına da katkı sağlayan bir kavram olmaktadır.

Turistlerin, gezileri esnasında hastalanmalarının en önemli sebebi; bulaşıcı hastalıklar olabilmektedir. Çünkü turistler, bir süre için de olsa alıştıkları bir ortamdan ayrılarak, “yeni ve yabancı” bir ortamda yaşamaya başlamaktadır. İhtiklerisi sudan, “yedikleri yiyeceklerin türleri ve pişirilme usüllerine kadar, barındıkları ortam, iklim, çevre ve alışkanlıkları” bir süreliğine değişmektedir. Nitekim, dünyada birtakım bulaşıcı hastalıklar için “riskli bölgeler” bulunmakta ve bu bölgelere “gidecek kişilerin uyması gereken sağlık kuralları” mevcuttur. Bu kuralları, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Uluslararası Sağlık Mevzuatı ile düzenlemiştir (DSÖ, 2005). Yolculuğa çıkacak olan kişiler, sağlık sorunları varsa, “hastalığını gittiği bölgeye veya ülkeye taşıyabileceği gibi, sağlıklı olan bir kişi ziyaret ettiği yerlerde bir hastalığa yakalanarak, bunu ülkesine taşıyabilme” olasılığına da sahip olmaktadır. Bazı durumlarda da, yolculuk sırasında hastalık faktörü de kişilere eşlik edebilmektedir. 1969-1999 yılları arasında “12 ülke” tarafından havaalanı çevresinde

yaşayan kişilerde, “toplam 87 sıtma vakası” raporu bulunmaktadır. Bunun nedeni, “uçaklara yerleşen sivrisinekler (jet-setting mosquitoes” olarak ifade edilmektedir (Aytaç ve diğerleri, 2017).

Amerika’da yapılan bir araştırmada yılda 2 milyondan fazla gıda kaynaklı hastalıkların ortaya çıktığı, bu hastalıklara neden olan ve bunların yayılmasında etkili olan etmenler ortaya konmuştur. “Güvenilir olmayan kaynaklardan elde edilen gıdalar %7”, “kontamine gıda işleme kaynaklı oran %10”, “yetersiz pişirme %17”, “yetersiz kişisel hijyen %22”, “yetersiz depolama ısıları %37” ve “diğer faktörü %7” oranında bu hastalıklara neden olmaktadır (Eren, 2012). Dünya tarafından kabul görmüş bir gıda güvenliği sistemi olan HACCP; (Hazard Analysis Critical Control Point - Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları) fiziksel, biyolojik ve kimyasal tehlikeleri en başından önleyerek, değerlendiren ve kontrol altına alan bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Özellikle, yaz aylarında sıcaklık derecelerinin yükselmesi ile birlikte besinlerden kaynaklı oluşan hastalıklarda artış görülmesi, tatile gelen misafirlerin hastalanması sosyal ve ekonomik anlamda bir çok soruna yol açmaktadır (Güler, 2009).

“Güvenilir olmayan gıdaların tüketilmesi” sonucu, meydana gelen gıda kökenli “hastalıklar ve ekonomik kayıplar” tüm ülkeler açısından önemli problem teşkil etmeyi sürdürmektedir. Dolayısıyla, “gıdaların güvenli bir şekilde üretilmesi” amacıyla gerekli olan “gıda güvenliği yönetim sistemleri” dünyada gelişerek ve yaygınlaşarak uygulamaya konmaktadır. Bu uygulamaların en yenisi, ISO (International Organization for Standardization - Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu) tarafından 2005’te hazırlanan ve Türkiye’de 2006 yılında kabul gören “ISO 22000: Gıda Güvenliği Yönetim Sistemleri Standardı” olmaktadır (Koçak, 2007: 156).

“Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA) ve Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (ECDC)” 12 Aralık 2018 tarihinde, zoonoz hastalıkların ve gıda kaynaklı salgınlardan ve ortaya çıkış eğilimleri ile ilgili bir rapor yayınlamıştır. 28 Avrupa Birliği (AB) üyesi ve 9 üye olmayan Avrupa ülkesinin 2017 yılına ait verilerinin değerlendirildiği raporda, en yaygın olarak gözlemlenen gıda kaynaklı hastalıklar arasında Campylobakter, Salmonella ve Listeria enfeksiyonları yer almaktadır. E.coli, sığır tüberkülozu, brusella, kuduz gibi zoonoz hastalıkların

kaynakları ve dağılımları ile ilgili verilere de ulaşılmıştır (Toplum Sağlığını Geliştirme ve Koruma Bilim Dalı, 2019). Raporda özellikle gıda kökenli enfeksiyonların görülme sıklığında 2008 yılı itibariyle gözlemlenen düşüşün durakladığına dikkat çekilmektedir. Campylobakter ve Salmonella vakalarının görülme sıklığı son beş yılda sabit kalırken, Listeria vakalarında artış gözlemlenmiştir. Gıda kökenli salgınların yaklaşık %15'ine yol açan *Salmonella enteritidis* vakalarında 2013-2017 yılları arasında bir düşüş yaşanmamaktadır. Bu eğilim, yumurta tavuklarında da benzer şekilde seyretmektedir. Salgınların çoğunluğu, enfekte et ürünleri ve yumurtadan kaynaklanmaktadır. Düşüş eğilimi göstermeyen diğer bir hastalık türü de, Campylobakter enfeksiyonları olmaktadır. Yaygın olarak bildirilen bu etken en çok tavuk eti (% 37,4) ve hindi etinde (% 31,5) tespit edilmiştir.

Son zamanlarda sayısında artış gözlenen zoonoz ve gıda kaynaklı hastalıklar toplum sağlığı açısından önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Bulaşıcı hastalıkların %60'ı ve yeni ortaya çıkan hastalıkların %75'inin hayvansal kökenli olmaktadır. Bu alandaki mücadelenin önündeki en büyük engellerden birisi de gıda sektörünün kar amaçlı işlemesi ve denetim mekanizmalarını aksatması olmuşken, küresel iklim değişikliği de vektör-kaynaklı hastalıkların ortaya çıkmasını ve yayılmasını büyük ölçüde etkilemektedir.

2.1.1.4.1.5. Sokakta Güvenlik

Bir ülkede, kamu düzeni ile ilgili sıkıntıların ve asayiş problemlerinin olmayışı turizm açısından önemli bir unsurdur. Ülkeye tatil maksadıyla gelen turistler, bilmedikleri, tanımadıkları veya yabancı oldukları bir ülkede çeşitli tedirginlikler yaşayabilmektedir. Bu duruma ek olarak, “ülkede yaşanan asayiş ile ilgili güvenlik problemleri”, turistik destinasyon seçiminde olumsuz bir etken olmaktadır.

Ülke içinde yaşanan hırsızlık, otel çevresinde yaşanan kapkaç olayları, sokaklarda yaşanan taciz veya şiddet olayları, destinasyona gelen turistlerin güvenlik algısına olumsuz etki etmektedir. Bu sorunlar yabancı basına yansıdığı anda ise, birçok turist tercihini, daha güvenli ülkelere yönlendirmesine sebep olabilmektedir. Bu

nedenle ülkelerin turizm politikalarında önem vermesi gereken konular arasında güvenlik tedbirlerinin başında, sokaklardaki asayiş ve emniyet sorunları gelmektedir (Bayhan, 2014: 32). Turistler, kendilerine yönelik saldırıların olabileceği, tehlikeli yerleri veya yerel durumlar hususunda bilgi sahibi olmadıkları gibi, yeni gittikleri yerlerde kolay tanındıkları için de suça potansiyel oluşturabilmektedir (Kubilay, 2006: 20).

Turizm faaliyetleri ile ilgili sadece kentler değil; çeşitli ilçeler, belde ve diğer yerleşim yerleri ve sokaklar da akla gelmektedir. Turizm seçenekleri düşünüldüğünde; macera turizmi ve dağcılık faaliyetlerinde turistlerin bulunduğu yerler genel olarak insan yerleşiminin olmadığı yerler olabilmektedir. Özellikle köy ve beldelerde polisin sorumluluk alanı dışında jandarma kuvvetlerinin etkinliği söz konusu olmaktadır. Aynı şekilde jandarmanın ya da diğer güvenlik kuvvetlerinin sorumluluk alanında olan yerlerdeki güvenlik politikalarının turizm hedefleri doğrultusunda şekillenmesi son derece önemlidir. Bu nedenle, turistlerin güvenliğini sağlayacak önlemlerin aşırıya kaçmadan uygulanması yönünde politikaların gözden geçirilmesi önemli bir faktör olmaktadır (Bayhan, 2014).

Toplumun sosyo-kültürel yapısı gereği; turistler ilk gittikleri yerlerde bir takım aktiviteler yapmak istemektedir. Bunlar; “sokakları gezmek, mimari yapıları incelemek, tarihten izler taşıyan müzeleri ziyaret etmek, yerel halkın yaşam şekilleri ve gelenekleri hakkında bilgiler edinmek, tiyatro, konser, gösteri gibi aktivitelere katılmak, eğlence ve alışveriş merkezlerine gitmek, uluslararası spor müsabakalarını takip etmek” şeklinde farklı maksatlar ile kentleri ziyaret edilebilmektedir. Ziyaretçilerin işletmede konakladıkları zaman zarfında, “yeme-içme, konaklama, alışveriş ve çeşitli aktiviteler için yaptıkları harcamalar” da kent ekonomisine önemli düzeyde katkı sağlamaktadır (İçellioğlu, 2014: 38). Bir ülkeden farklı bir ülkeye seyahate giden ve o ülkede çeşitli harcamalarda bulunan turistler, “istihdam artışı ve çarpan mekanizması” aracılığıyla; “milli gelire, döviz gelirini arttırarak; ödemeler dengesine” katkı sağlamaktadır (Dinçer, 1993). Turistlerin bir bölgeye seyahat edebilmesi için önemli faktörlerden birisi de bölgenin ulaşılabilirliğinin kolay ve güvenilir olmasıdır. “Ulaşım sistemleri hızlı, ucuz ve kaliteli” olan bölgelerde turizm sektörü de gelişebilmektedir (Bahar ve Kozak, 2006).

Bir bölge birçok çekiciliğe sahip olsa bile, turistler kendilerini güvende hissetmedikleri zaman orayı ziyaret etme niyetinde olmayacaklardır. Türkiye’ de bazı illerde güvenlik sorunu hala yaşanabilmektedir. Bu sorunlar, turistlerin saldırıya uğraması, taciz olayları veya soyguna uğrama durumları olabilmektedir. Ülkenin, “siyasi bir karışıklılık içinde olması, terör probleminin olması ve sokaklarda çatışmaların yaşanıyor olması” da turistlerin bölgeden uzaklaşmalarına sebep olmaktadır. Komşu ülkelerde yaşanan güvenlik sorunları bile, bir ülkedeki turizm potansiyelini etkileyebilmektedir (İçellioğlu, 2014: 51).

Emniyet Genel Müdürlüğü, yerli ve yabancı ziyaretçilerin huzurlu ve güvenli tatil yapabilmeleri için “turizm uygulaması” gerçekleştirmektedir. Genel Müdürlük’ün yapmış olduğu açıklamaya göre, “turizm uygulaması” ile turizm bölgelerinde “genel asayiş ve kamu düzeninin devamının sağlanması, yerli ve yabancı ziyaretçilerin huzurlu, güvenli bir şekilde seyahat edebilmeleri ve tatillerini yapabilmeleri” amaçlanmaktadır. “EGM ve Jandarma Genel Komutanlığı” tarafından başta “asayiş” olmak üzere, “narkotik ve terör olayları” gibi “suç işleme” amacı taşıyan “kişilerin caydırılması, aranan şahısların yakalanması için denize kıyısı olan kentlerde tur tekneleri, marina ve limanlar, otobüs terminalleri, hava alanları, yoğun cadde, sokak, bulvar, alışveriş merkezler, umuma açık eğlence ve dinlenme yerlerinde” “turizm uygulaması” gerçekleştirmektedir.(www.turizmgunlugu.com., 2018).

2.1.1.5. Güvenliğin Turistik Talebe Etkileri

“Talep”, Arapça kökenli kavram olup; istek veya arzu anlamında kullanılırken, ekonomi dilindeki karşılığı; “belirli bir dönemde tüketicilerin farklı fiyatlardan satın almak istedikleri ve satın alma güçleriyle desteklenmiş mal ve hizmet miktarı” olmaktadır (Kılıçaslan ve Şiriner, 2014; Ünlüönen ve Seçilmiş, 2009: 44). “Turizm talebi” toplumsal açıdan, “yeterli satın alma gücüne ve boş zamana sahip olan bireylerin” turistik mal ve hizmetlerden, sınırlı bir piyasada sınırlı bir fiyata “rasyonel ve irrasyonel” nedenlerle sınırlı bir dönemde, kendi konakladıkları yerler dışında “satın alma” isteğinde bulunmaları şeklinde tanımlanmaktadır. (Olalı ve Timur, 1988: 195; Tunç ve Saç, 1998, 80; Ooi ve diğerleri, 2013: 378). Bir ülke bakımından, turizm talebini “ülke içi ve ülke dışı”

olmak üzere iki gruba ayırmak mümkün olmaktadır. “*Ülke içi turizm talebi*”; insanların kendi ülkelerinde turistik gereksinimlerini gidermeleri durumunu ifade ederken, “*ülke dışı turizm talebi*” ise; insanların ülkeleri dışında turistik gereksinimlerini karşılamalarının sonucu olarak ifade edilmektedir (Olalı ve Timur, 1988: 195).

“Turizm sektöründe güvenlik”, talebi önemli ölçüde etkileyen faktörlerden biri olmaktadır (Aydın ve diğerleri, 2015: 150; Özdiçiner, 2008: 137). Bir bölgede veya ülke sınırları içerisinde “yaşanan politik sorunlar” veya “yaşanan çeşitli çatışmalar”, turizm endüstrisinde özellikle “kısa vadeli planları” etkilemektedir. “Terör olayları ya da benzeri sorunlar”, “tatil alma kararı ya da mevcut planları iptal etme” konusunda son derece etkili olmaktadır. Bunun yanında turizm sektöründe güvenlik; sadece “politik sebepler” olarak değil, aynı zamanda “turist sağlığı ve turist konforu” nun belirsizlik içinde olduğu bölgelerde güvenlik açısından problemli yerler olarak kabul edilebilmektedir (WTO, 2001: 9). “Turizm ve güvenliğin”, esas olarak birbiriyle “ilişkili ve etkileşim” içinde oluşunu, somut verilerle ortaya çıkarmak mümkündür (Serçek ve Serçek, 2016: 436). “Savaş ve terör” gibi durumlar ve “risklerin bulunduğu dönemler”, bu olayların yaşandığı ülkelerdeki turizm talebini düşürmektedir. Yine “çeşitli salgın hastalıkların varlığı” da söz konusu talebi “olumsuz” yönde etkilemektedir. Bir başka ifadeyle, “güvenlik riskinin arttığı durumlarda, turizm talebi” azalmaktadır. Bu nedenle; “kişinin güvenliği, genel güvenlik ve sağlık açısından güvenliğinin” turizm talebiyle doğrudan bir bağlantısı bulunmaktadır (Emsen ve Değer, 2004; Gögebakan, 2015: 54).

Son dönemlerde küreselleşmenin artış göstermesi, ülkeler arasındaki “coğrafi sınırların ortadan kalkması” (Kıvılcım, 2013), “uluslararası yatırımların gerçekleştirilmesi”, “turizm bilincinin oluşması”, “teknolojinin gelişmesi” şeklinde çeşitli nedenler turizm talebinin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Çeken, 2003: 120). Dünyada, seyahate çıkan insanların sayısı 1950' lerden günümüze kadar sürekli artmaktadır. 1950 yılında 25,3 milyon kişi olan turist sayısı, 1965 yılında 100 milyon turist sayısına ulaşmıştır. Bu sayı zaman içerisinde artış göstererek 1995 yılında 567 milyon ve 2010 yılında 940 milyon turist sayısına ulaşmıştır (UNWTO, 2009). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün açıkladığı veriler doğrultusunda,

dünya genelinde seyahat eden kişi sayısı; 2017 yılında ise % 7'lik artış göstererek, 1.322 milyon kişi seviyesine ulaşmıştır. (UNWTO, 2018; TUROB, 2018). Kısaca, turistler bir bölgeyi ziyaret etme kararını verirken, öncelikli olarak güvenlik konusuna dikkat etmektedir ve bir bölgenin farklı açılardan güvenli olup olmayışı “turistin talebi” ni doğrudan etkilemektedir (Seçilmiş, 2005).

2.1.1.5.1. Genel Olarak Asayiş Kavramının Turizm Talebine Etkisi

Turizmde güvenliğin önemli unsurlarından biri, turistik bölgede asayişin sağlanmasıdır. Eğer asayiş sağlanamazsa, yaşanabilecek büyük sorunlar, turistleri gittikleri yerlerde zor durumda bırakabilmektedir. “Asayiş suçu” toplumsal olaylar, terör olayları ve çeşitli ideolojik sebeplerle işlenen “suçlar, trafik kazaları dahil olmak üzere trafik suçları ile kaçakçılık ve organize suçlar dışındaki, örgüt halinde işlenenler” de dahil olmak üzere bireylerin veya malların varlığına karşı işlenen suçları ifade etmektedir (Asayiş Daire Başkanlığı, 2019).

Turizm bölgelerinin güvenliği sağlanırken güvenlik birimlerinin “daha fazla görünür” olması, hususunda çok dikkatli olunması gerekmektedir. Çünkü; insana yönelik, güvenlik tedbirlerinin daha fazla görünür olması, turizm sektöründe asayiş açısından veya farklı durumlarda risk içerebilmektedir. Turizm bölgesinin özelliklerine uygun ve estetik kaygıları da bozmayacak şekilde olan sivil kıyafetler giyilmek üzere, turizm polisinin veya turizm jandarmasının görünürlüğü turistler açısından rahatsız edici olmayabilmektedir. Fakat, bu nitelikteki güvenlik tedbirlerinin görünür olmaması da eleştiriye sebebiyet verebilmektedir. Turistler seyahat ettikleri yerlerde, üniformalı polis veya jandarma memuru görmediğinde, gerekli asayiş ve güvenlik tedbirinin bulunmadığını düşünerek, güvensizlik hissine kapılabilmektedir (Aras, 2017: 595).

Toplumda “huzur ve güvenliğin sağlanmasını” gerekli kılan en önemli unsur; “ülkelerin, sürdürülebilir kalkınması” olmaktadır. Dünyada; “ülkelerin sosyoekonomik yapılarına bağlı olarak farklılıklar göstermekle birlikte, suç olaylarındaki artış global bir problem” olarak karşımıza çıkmaktadır (UNCHS,

1998). Turistik talebi etkiyebilecek, Türkiye’de meydana gelmiş bir takım asayiş suçları aşağıda Tablo 1’ de gösterildiği gibidir.

Tablo 1. 2014-2017 Yılları Arasındaki Asayiş Suçları

	2014	2015	2016	2017	Toplam
Dolandırıcılık	2545	2964	6020	5227	16756
Hırsızlık	19274	20241	32670	31301	103486
Cinsel Suçlar	2880	3039	3594	3520	13033
Gasp	3668	4176	10565	8483	26892
Yaralama	24449	23081	28616	26783	102929
Cinayet	4615	5049	7162	5888	22714
Trafik suçları	1737	2571	3477	5422	13207
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imali ve ticareti	6912	7776	10019	11513	36220

Kaynak: TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu, 2018), Bölgesel İstatistikler

Turistlere karşı işlenen suçların sebebi, onların yerleşik yaşıyanlara göre daha kolay hedefler olmasından kaynaklanabilmektedir. “Turizmdeki büyüme” suç için fırsatların artmasına da neden olmaktadır. Bu fırsatların nedenlerinin birincisi, turistlerin kazançlı hedeflerin olacağını düşünülmesidir (Ryan, 1990; Kelley ve diğerleri, 1993). Çünkü, turistler paralarını ve birtakım kıymetli eşyalarını yanlarında taşımaktadırlar. Böylelikle, hırsızlık, gasp ve yaralama olaylarının başta gelmesinin nedenlerini de oluşturmaktadır. İkincisi ise, turistlerin savunmasız oluşudur. Çünkü turistler, tatilde iken özgür davranabilirler ve korunmasızdırlar. Bazen de dikkatsiz olabilmektedirler. Üçüncü olarak ise, turistlerin suçları bildirmeleri ve şüphelilerin aleyhine tanıklık etme ihtimalleri daha düşük olmaktadır. Çünkü gittikleri bölgede problem istemezler ve problemleri engellemek ya da tatillerine geri dönme arzuları öncelikli olmaktadır (Ryan, 1990; Kelley, 1993). Ek olarak, turistik yerlerde “yasa dışı mal ve hizmetlere olan talep” te de bazı suç olaylarına yol açabilmektedir (Bianca ve diğerleri, 2012; Glensor ve Peak, 2004). Turistlere karşı işlenen suçlar da “hırsızlık en yaygın olanıdır”; “fiziksel ve cinsel saldırı, kredi kartı sahtekârlığı ve dolandırıcılık” gibi diğer suçlar ile de turistler karşı karşı gelmektedir (Glensor ve Peak, 2004).

2.1.1.5.2. Destinasyonun Genel Güvenliğinin Turistik Talebe Etkisi

Destinasyon kavramı, insanların seyahat etme alışkanlıkları arasında, seyahat eğilimlerinin şekillenmesine etki eden önemli bir faktör olmaktadır. “Destinasyon”; turistler tarafından; gezilip görülen yöreler, kasabalar, ülkeler, bölgeler, köyler ve diğer coğrafi yerler şeklinde tanımlanabilmektedir. Ziyaretçiler, gittikleri yerlerde bir gece veya daha fazla kalmaya gereksinim duyabilmektedir. Turizm sektörünün faaliyet gösterdiği ve varlığını sürdürdüğü bu yerler destinasyon olarak ifade edilmektedir (Erdoğan, 1995; Atay, 2003: 26; Çağatay ve Sezgin, 2005: 162). Turistik bir destinasyon, o bölgeye ait “turistik talep”in oluşmasını sağlayacak, “turistik çekicilikleri bünyesinde barındıran ve turistlerle birlikte yerel halkın da içinde yer aldığı bir yer veya bölge” olarak tanımlanmaktadır (Ülker, 2010).

İmaj kavramı ise, turizm açısından incelendiğinde; turizm sektöründe sunulan mal ve hizmetleri, insanların algılamaları sonucu meydana gelen bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Ancak, “destinasyon imajı” sunulan mal ve hizmetlerle sınırlı olmayıp, tüm destinasyonun özelliklerini içeren bir unsur olmaktadır. Turistlerin, “satın alma tercihlerinin ve memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi” nde en önemli unsurların başında “destinasyon imajı” gelmektedir. Potansiyel turistlerin, “destinasyon hakkında sahip oldukları imaj”, o destinasyonun geleceğini etkileyen ve belirleyen temel etken olarak kabul edilmektedir (Akyurt ve Akay, 2009: 3). Bir destinasyonu, “bilişsel ve duygusal” açıdan değerlendirmek mümkün olmakla birlikte, bunun sonucunda o destinasyonun genel imajı ortaya çıkmaktadır (İlban, 2008: 108). Bir destinasyonu, ziyaret etmeden evvel turistlerin edindikleri bilgiler genelde, onların belirlemeye çalıştıkları destinasyon ile ilgili “zihinsel imaj” ile desteklenmektedir. Aynı zamanda, destinasyon seçiminde, potansiyel turistlerin kararlarını etkileyen çeşitli birçok faktör daha bulunmaktadır (Baloglu ve Mangaloğlu, 2001: 1). Bu faktörler; coğrafi uzaklık, ulaşım imkanları, destinasyonda uygulanan fiyat politikaları gibi değişkenlerden oluşabilmektedir (İlban, 2007: 93). Tatil planlaması uzun zaman alan bir süreçtir. Turistlerin karar alma süreçlerinde, “bir dizi bilgilendirme sonunda imge” olarak da ifade edilebilen objektif bilgilendirme ile birlikte; sahip olunan hayaller, gerçekleşmesi istenen beklentiler, mevcut eğilimler, önyargılar, izlenimler, duygu ve düşüncelerden oluşan imaj da, tutum ve davranışlar üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Avcıkurt, 2004: 7).

Turistler; tatile çıkmaya karar verirken, öncelikle tatillerini güven içinde ve en iyi şekilde nerede geçireceğine karar vermektedir (Seçilmiş ve Ünlüönen, 2009: 66). Turistler, konaklamış oldukları veya konaklayacağı destinasyon ile ilgili bireysel olarak güvenlik açısından herhangi bir risk algıarlarsa veya kendilerini güvensiz hissedersen bu yerlere karşı negatif bir imaj oluşabilmekte ve tatil planlarında değişiklik yapabilmektedir. Ziyaretçiler tarafından bir bölgenin nasıl algılandığının bilinmesi, uygulanacak turizm pazarlama stratejileri hususunda avantaj sağlayacağı gibi turizm güvenliği konusunda da yapıcı ya da etkili politikaların üretilmesine katkıda bulunacaktır (Aksu ve diğerleri, 2013). Dolayısıyla güvenlik ve emniyet konusunda; güvenlik riskinin düşük olduğu destinasyonlar, tatilciler açısından tercih edilebilir bölgeler olmaktadır. Bu bağlamda turizm güvenliği konusu, seyahat ve turizmin en önemli konularından biridir (Mansfeld ve Pizam, 2006; Reisinger ve Mavondo, 2005; Ryan, 1993; Sönmez ve Graefe, 1998), ve temel olarak turizm sektörünün gelişimi de bu konuyla paralellik göstermektedir (George, 2003; Lepp ve Gibson, 2003; Mawby, 2000; Sönmez ve Graefe, 1998). Bir ülkenin gelişmişlik seviyesine bakıldığında, turizmden elde edilen, gelir etkisinin değişiklik göstermesine karşın (Bahar ve Kozak, 2008), bünyesinde destinasyon olma özelliklerini barındıran bir turizm bölgesi ne kadar çok talep edilirse, turizmden de o ölçüde gelir getirmesi beklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında, harcama durumu; talep ile doğrudan ilişkili bir kavram olmaktadır. Çünkü turizm talebi, belli bir süre boyunca farklı fiyatlardaki turizm ürünlerinin satın alınması yönündeki tüketici isteği olmaktadır (Dwyer ve diğerleri, 2009).

Ülke ekonomilerinin kalkınabilmesi için de önemli girdi sağlayan turizm sektörü açısından “güvenlik faktörü” turistik faaliyetlere yönelik tercihlerin oluşmasında temel belirleyici olmaktadır. Bu nedenle bir turizm destinasyonundameydana gelebilecek güvenliğe yönelik, yaşanan olumsuz bir olay, bu destinasyona ait olan talebin düşmesine (Kubilay, 2006: 28) ve yaşanacak bazı problemler sonucunda, seyahat edilecek ülkenin döviz girişine sınırların getirilmesine, polis kontrollerinin hava alanında veya sokaklarda artmasına neden olabilecektir (Koyunoğlu, 2003: 5-6; Hayta, 2008: 31-33). Ülkeleri tehdit eden ve sonucunda turizm talebinde azalmaya neden olan faktörler aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (Seçilmiş ve Ünlüönen, 2009: 70):

- Bölgenin siyasi ve ekonomik durumu,
- Aile kurumunda ve sorumluluklarda azalma durumu,
- Silah kullanımının yaygınlaşması,
- Gelir dağılımındaki adaletsizlik,
- Yüksek düzeyde karşılaşılan işsizlik,
- Soygun, hırsızlık, gasp gibi olayların çoğalması,
- Radikal grupların sergiledikleri şiddet yanlı tutumlar,
- Terörün yaygınlaşması.
- Genel yoksulluk,

Bayhan (2014: 21)' a göre; yukarıda sözü edilen bu etmenlerin yoğun olarak yaşandığı ülkelerde, güven unsurundan bahsetmek oldukça zor olmaktadır. Bu nedenle, turizm olgusu kapsamında güvenlik durumu son derece önemli bir tercih sebebi olmaktadır. Bu bağlamda ülkeler, turizm politikaları ve stratejilerinde ülke güvenliği üzerinde hassasiyetle durmaktadır.

Özetle; destinasyonlar açısından, turizm talebi çok esnek bir yapıya sahip olduğu için, negatif ya da pozitif yönlü siyasi olaylardan hızlı bir şekilde etkilenmekte ve turistik amaçla gelen tüketicilerin zihninde destinasyonlar açısından kolayca güvenli veya güvensiz bölge imajı oluşabilmektedir. Bu durum da, doğrudan turizm talebinde artış veya düşüslere sebep olabilmektedir (Buluk ve Özkök, 2016: 43).

2.1.1.5.3. Terör Eylemlerinin Turizm Talebine Etkisi

Kavramsal açıdan incelendiğinde terör; uzun vadeli “korku ve dehşet” durumunu ifade etmekte iken, “terörizm” kavramı ise; terörün ortaya çıkarılmasını hedefleyen stratejiyi belirtmektedir. “*Terörizm*”, “şiddet ve tehdit kullanılarak hedef alınan kesimlerde korkuyu ve kargaşayı meydana getiren eylemler” olarak tanımlanabilmektedir (Caşın, 2008:102-103). “*Terörizm*”, kavramsal açıdan bir güvenlik problemi şeklinde ön plana çıkmış olsa da; bu sorunun beraberinde; “siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik” nedenlere de dayanmaktadır. Terörizm, ortaya çıkış amaçlarına göre farklılaşabilmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde genelde; terörizm, “hedef aldığı ülkelerde propaganda yapmak ve

bununla birlikte toplumun sosyal, politik, ve ekonomik yapısını istikrasızlaştırarak, değiştirmek ve sistem içinde karar verme süreçlerinde etkili ve belirleyici olmak” gibi amaçları da bünyesinde barındırmaktadır. Bu amaçlara ulaşabilmek adına, “devlet otoritesini zayıflatmak, hedef alınan ülkede rejimi yıpratmak ve kendi ideolojilerine karşı çıkan kesimleri korkutma ve yıldırma yöntemi” ile bir baş eğmeye zorlamaktadır (Topal, 2005:44). Terörizmde asıl endişelenilmesi icap eden senaryoların başında, “kitle imha silahları olarak tanımlanan, nükleer, kimyasal ve biyolojik silahların ya da bu silahların üretiminde faydalanılan maddelerin kullanıldığı terör saldırıları” gelmektedir. Bu tür saldırıların gerçekleşmesi geri dönüşü olmayan zararlara, yıkımlara ve can kayıplarına yol açabilmektedir (Kıbaroğlu, 2006: 120). Terörizm, teknolojinin gelişmesi, devletler arasında doğal kaynakların kontrol edilme isteği, devletlerarasında değişen roller ve küreselleşme gibi süreçlere dayanan olan birçok nedenden dolayı dünya gündeminde sıklıkla yer almakta, bireyleri ve ülkeleri oldukça uğraştırmaktadır (Küçükaltan, 2006: 29).

Dünyadaki, teknolojik gelişmeler sebebi ile bilginin hızlı aktarılması sonucu, dünya yeni bir tehlikeyle de karşı karşıyadır. Bu tehlikenin ismi “siber terörizm” olmaktadır. “Siber terörizm” kavramı, sınırlı bir sosyal veya politik hedefe ulaşabilmek adına “bilgisayar sistemlerinin, bireylere ve ürünlere karşı bir hükümeti veya bir toplumu yıldırma politikası”, baskı altında tutma maksadıyla kullanılması olarak tanımlanabilmektedir (Yamaç, 2002: 116). Başka bir ifadeyle; “siber terörizm”, terör örgütlerinin gelişen teknolojiye paralel olarak eylemlerini, klasik yöntemlerden öte bilgisayar ve internet ortamlarından faydalanarak havayolu firmalarının, devletlerin, bankaların önemli olduğu düşünülen ulusal ve uluslararası kuruluşların elektronik bilgi akış sistemlerine ulaşılması şartıyla gizli bilgilerine ulaşarak veri bankalarını tahrip etmek ve kargaşa yaratmak amacıyla uygulanan ya da uygulanması muhtemel olan yeni bir terör türü olmaktadır (Örgün, 2002).

Terörizm, ülke ekonomilerine mühim kayıplar yaşatmaktadır. Bu kayıpların sebebi; genelde ülke kaynaklarının ciddi bir bölümünün, “askeri harcamalara aktarılması ve terörizmle kaybolan güven ortamının getirdiği belirsizlikler” olmaktadır. Öte yandan, “terörizm doğrudan ekonomideki kilit sektörleri” de hedef almaktadır. Özellikle, “terör ve şiddet eylemleri”ne karşı aşırı şekilde duyarlı olan ve Türkiye ekonomisinde, ödemeler dengesinin açıklarını karşılama konusunda ciddi bir “döviz girdisi sağlayan, dış ödemeler bilançosuna ve ulusal gelire katkısı olan, ülke

ekonomilerinin büyümesine ve istihdam arttırıcı özelliği” ile oldukça önemli bir yere sahip olan turizm sektörü, terör örgütlerinin sıklıkla hedefi haline gelmektedir (Serçek ve Serçek, 2016; Yavaş, 2004: 79-82). Turizm, sürekli gelişim gösteren bir sektör olsa bile “terör ve şiddet olayları”ndan bir hayli etkilenmektedir. Söz konusu durum, uzun süredir “terörle mücadele eden Türkiye” açısından önemli ölçüde bir risk oluşturmakta ve terör olayları “Türk turizmi” ni ciddi kayıplara uğratabilmektedir (Karagöz, 2016).

Terör örgütü taraftarları; “İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, İtalya, Rusya, Avustralya” ve daha birçok ülkede günlerce “Türkiye karşıtı gösteriler” düzenlemiştir ve bazı ülkelerdeki Türk temsilciliklerine saldırılar düzenlemiştir (Unur, 2000:176). Yurtdışında bu eylemler sürerken, yurtiçinde “gösteriler ve saldırılar” devam etmiştir. Bu “gösteri ve saldırılar” bazı yabancı medya kanallarının (Liu ve Pratt, 2017) da destek vermesiyle Türkiye'ye karşı bir karalama kampanyasına dönüştürülmüştür. 11 Eylül 2001 ise, terörizmin boyutları bakımından bir dönüm noktası olmaktadır (Öktem, 2004: 134). 11 Eylül'de ABD'ye yönelik gerçekleştirilen saldırıların ardından, terör hareketleri yeniden tartışılmaya başlanmıştır. Terörün sadece, bir ulusu tehdit etme özelliğinin son bulduğunun ve bunun yerine küresel terör denebilecek bir kavramın ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Cırhinlioğlu, 2003: 159). Türkiye, 11 Eylül saldırılarının ardından ilk sekiz aylık dönem içinde, bir önceki senenin aynı dönemine nazaran, turizm gelirlerinde yaklaşık olarak %8'lik bir azalma yaşamıştır (Atasever ve Bahar, 2006). 2003' te ise; İstanbul'da bombaların patlaması tekrar dünyadaki kamuoyunun dikkatini, Türkiye'nin üzerine çekmiştir. 2005 ve 2006 yıllarında yoğunluk kazanan, terör eylemleri hususunda özellikle turizm bölgeleri hedef alınmıştır. Son zamanlarda, Irak ve Suriye'de oluşan “İşid (Irak Şam İslam Devleti) terör örgütü” Türkiye'yi hedef almaya başlamıştır. (Karagöz, 2016: 7).

Bir ülkenin “turizm talebi” o ülkenin turizm sektöründeki hizmet kalitesine, turistik tüketicilerin can ve mal güvenliğini tehdit edebilecek terör saldırılarına ve turistik destinasyon imajını zedeleyebilecek, siyasi gelişmelere oldukça hassas bir yapıdadır. Son dönemlerde “etkinliğini ve şiddetini arttıran”, terör eylemleri turizm sektörünü de negatif yönde etkilediği için, ülke yönetimlerinin bu konuda önemli ölçüde önlemler almaları gerekmektedir (Serçek ve Serçek, 2016: 432).

Terörizmin, turizm talebine etki alanının belirlenmesi hususunda akademisyenler, iki unsur üzerinde durmaktadır (Pizam ve Fleischer: 2001: 8). Birinci unsur; ülkedeki terörün şiddeti (terör olaylarında ölen veya yaralananların sayısı) olmaktadır. İkinci unsur ise; ülkedeki terör olaylarının gerçekleştiği sıklık (belli zamanlarda belli ülkelerde gerçekleşen terör olayları sayısı) olmaktadır.

Bir ülkede meydana gelen terör şiddeti ve sıklığı, turistlerin destinasyon tercihlerini meydana getirmektedir. Ülkede kronik bir hal alan terör, turizm talebini son derece olumsuz etkilerken, gerçekleşme sıklığı ve şiddeti, düşük olan terör olaylarının kısa sürede olmasa bile, orta ve uzun vadede destinasyon seçiminde çok fazla etkisi bulunmamaktadır (Küçükaltan, 2012: 38). Uzun yıllardır terörün yaşandığı; Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, bulunan illerin hemen hemen tamamı, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında listenin sonlarında bulunmaktadır. Oysa ki, terörden az etkilenen; Gaziantep, Kahramanmaraş ve Malatya gibi illerin diğerlerine göre oldukça geliştiği açıktır. Bu ve benzeri illerimizin terörden etkilenmemeleri, yurt içinde bu bölgelere yatırımın rahat yapılabilirdiği ve dolayısıyla istihdam sağlandığı bir gerçektir (Öztürk ve Çelik, 2009: 10).

“Turizm ve güvenlik” hususu, sadece; “kriz, savaş, terör gibi kitlesel olumsuzluklar” dan etkilenmemektedir. “Münferit olaylar” da, turizm talebine önemli düzeyde etki etmektedir. Örneğin, “bir hava yolu şirketine ait uçağın düşmesi ya da kaçırılması olayı”, ülkenin “ulusal hava yollarına” da son derece zarar verebilmektedir (Kuveloğlu, 2004: 141). Bu anlamda, çok önemli bir güvenlik sorunudur. Ancak, başka sorunları da gölgelememesi gerekmektedir. Güvenlik, bir bütün şeklinde ele alınıp, incelenmelidir (Seçilmiş, 2004: 23).

2.1.1.5.4. Güvenlik Sorunlarının Turizm Talebine Etkileri

Güvenlik sorunu, çoğunlukla devlet üzerinde odaklanılan bir konu olmuştur. Çünkü, devletin temel amacı; vatandaşlarını korumaktır. Devletler açısından, güvenliğin bir sorun teşkil etmesi, güvenliği sağlamaındaki yetersizliklerden kaynaklanmaktadır (Axworthy, 2001).

“Ulusal güvenlik stratejileri” kullanarak devletler; “tehditleri, kendi imkanları” ile azaltmaya çalışmaktadır. Bu anlamda, “ulusal güvenlik stratejileri” için; “toplumda özgüven artırılmaya çalışılması, spesifik tehlikeler karşısında birtakım kırmızı çizgilerin belirlenmesi, ekonomik tehditler karşısında arz kaynaklarının çeşitlendirilebilmesi, askeri bir takım tehditler karşısında ise, silahlı kuvvetlerin güçlendirilmesi gibi tedbirler” alınabilmektedir (Nordlinger, 1996). “Uluslararası güvenlik stratejileri” çerçevesine göre, devletler; “güvenlik sorunlarıyla bölgesel veya uluslararası” düzeyde ilgilenmektedir. Bu nedenle, söz konusu tercih, “devletlere çok daha etkili bir güvenlik politikası izleme şansı” sunmaktadır. Eğer tehditler, kaynağından yok edilebilirse, “ekonomik kaynaklar” da rahatlıkla etüt ve işbirliği amacıyla kullanılabilir. Ayrıca, “uluslararası güvenlik stratejilerinden, Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında, geri planda ve marjinal kalmış olan küçük devletler” de faydalanmıştır (Dannreuther, 2007: Akt: İşyar, 2008: 5). Soğuk Savaş’ın sonlanmasının ardından, dünya küreselleşme olgusunun ivme kazandırdığı hızlı bir değişim dönemine girmiştir. Küreselleşme kavramı, bazı düşünür veya yazarlar tarafından; “ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal alanlarda ortaklaşa değerlerden bazılarının ulusal sınırları aşarak dünya çapında yayılması” şeklinde tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2008: 17).

Dünyayı tehdit eden “çevre kirliliği, yasadışı ve yoğun şekilde yaşanan uluslararası göç hareketleri, ekonomik istikrarsızlıklar, ulus-ötesi organize suçlara iştirak eden şebekeler, terörist örgütlenme ağı, kitle imha silahlarının çoğalması şeklinde karşılaşılan güvenlik sorunları”, hiçbir ayırım gözetmeden ülkeyi ve vatandaşları yakından etkilemektedir. Bu nedenle, bu gibi “güvenlik sorunları” ile sadece, “yerel veya ulusal” ölçekte mücadele etmek imkansız olabilmektedir. “Küreselleşme”, “bir yandan bu gibi sorunların oluşumunu ve zarar verebilme kapasitelerini arttırmaktayken, öte yandan devletleri de bu sorunlarla baş etme hususunda, stratejiler” izlemeye teşvik etmektedir (Oğuzlu, 2007: 11).

“Küreselleşme”, güvenlik problemlerinin küreselleşmesini de yanında getirmekte ve devletlerin “uluslararası güvenlik sorunları” ile tek başına mücadele edebilme olanağını ortadan kaldırmıştır. Bu durumun en önemli sonucu, “devletlerin her alanda birbirlerine bağımlı hale gelmeleri” olmuştur. En güçlü olduğu farz edilen, bir güç dahi olsa, “uluslararası güvenlik” konuları söz konusu olduğu zaman, farklı

güçlerin yardımına ihtiyaç duyabilmektedir. Bu ihtiyaca örnek olarak, ABD'nin özellikle "uluslararası terörizm" e karşı verdiği mücadelede müttefiklere ihtiyaç duyması, verilebilmektedir (Özcan, 2004: 461). Bu nedenlerle, yeni dönemde "uluslararası güvenlik sorunlarının çözümü", ancak "uluslararası işbirliği" ile mümkün olabilmektedir. Irak'ta yaşananlar "dünya kamuoyunu, sürekli olarak rahatsız etmekte ve yeni güvenlik problemlerinin temellerini" atmaktadır. Günümüzde "dünya sistemi" şekil alırken muhakkak tarihten etkilenmiştir ve etkilenmeye de devam edecektir. 11 Eylül ardından tekrar şekillenen "güvenlik anlayışı ve şiddetli küresel politikalar" ABD'yi, içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtaracağı yerde ABD'yi ve bütün dünyayı "içinden çıkılması zor bir kaos"un içine sürüklemiştir. Politikalarının "şiddetli olması ve uluslararası hukuku hiçe sayması durumu" ABD'nin uluslararası kamuoyunun bakışındaki, "itibarını azaltmakta ve meşruiyet problemi" ile karşı karşıya bırakmaktadır (Özcan, 2004).

Ülkenin, "sosyo-ekonomik gelişim" düzeyine, "siyasi istikrara" ve "dünya ekonomik konjonktüründeki negatif gelişmelere karşı duyarlı bir sektör" olan turizm, ülkedeki bu tür sorunlardan çeşitli ölçütlerde ve olumsuz şekillerde etkilenebilmektedir (Ünlüönen ve diğerleri, 2009: 40). Türkiye'de turizm sektörü, özellikle 2015 ve 2016 yıllarında yaşanmış olan terör eylemleri ve çeşitli tarihlerde turistlere yönelik olan münferit olaylar sebebiyle, bu yıllarda zorlu bir dönem yaşamıştır. Türkiye'ye turist göndermekte olan ülkelerdeki "hükümetlerin ve medyanın" olumsuz yaklaşımları da bu zorlu döneme etki etmiştir. Nitekim, 09-13 Mart 2016 tarihleri arasında Türkiye Otelciler Birliği (TUROB)'nin, Berlin'de yapılan "2016 ITB Berlin Turizm Borsası Fuarı" nın sonuç raporunda belirttiği gibi, özellikle Türkiye son yıllardaki terör eylemleri sebebiyle, "Avrupalı turistler için güvenlik endişesi taşıyan bir ülke" konumuna gelmiştir. Bunların, Türkiye'de turizm sektörüne etkileri, "Kültür ve Turizm Bakanlığı" tarafından yayımlanmış olan turizm istatistiklerinde, Tablo 2'de gösterilmektedir (KTB; Aras, 2017).

Holidaycheck.de aracılığıyla uygulanan ve binlerce Alman turistin katılım sağladığı araştırmanın bazı sonuçları incelendiğinde, Türkiye çoğu Alman turist için "güvenli liman" olmaktan çıkmıştır. Aynı endişe oranının diğer ülkeler bazın oranları Mısır için %90, Tunus için %89 oranında olmaktadır. Ankara saldırısının hemen ardından düzenlenen anket uygulaması incelendiğinde, Almanların %59'u,

Türkiye'yi “Hiç güvenli değil” veya “Yeterince güvenli değil” biçiminde tanımlamıştır. Bir başka yayın organı olan Tourexp'i de yer alan haber doğrultusunda, bu algıya göre “Alman basınında Türkiye hakkında çıkan haberlerin büyük payı” bulunmaktadır. Ulaşılan bir başka sonuç ise; “Alman turistlerin %30'unun Meksika, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Tayland ve Endonezya” gibi ülkelerin turistler bakımından güvenliği üzerine “Hiçbir fikrim yok” şeklinde verdikleri yanıtlar olmuştur. Buna karşılık; ABD, Yunanistan, Bulgaristan, Hırvatistan ve Karayipler “En güvenli ülkeler” arasında yer almaktadır (Turizm Aktüel, 2016).

Türkiye açısından, turizm endüstrisinde bu azalışı etkileyen nedenler arasında; “turist gönderen ülkelerin Türkiye'deki güvenlik sorununa bakış açıları”nın önemli yeri olmaktadır. Bu ülkeler, vatandaşlarına karşı duydukları sorumluluklarına ve turist çeken farklı ülkelerle geliştirdikleri güçlü ilişkilere dayanarak, o ülkelerle birbirlerine destek olarak, vatandaşlarını Türkiye'ye gitmemeleri konusunda uyarılmışlardır ve bu durum, Türkiye turizmini 2016 yılında oldukça olumsuz yönde etkilenmiştir (Davras ve Aktel, 2018). Bu nedenle Türkiye'de turizm politikalarının, güvenlik ihtiyaçlarına ilişkin, özgün çözümler içerecek şekilde oluşturulması veya gözden geçirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki mevcut turistik bölgeleri cazibe merkezleri haline getirmek, yeni turizm bölgeleri açmak, turizm çeşitliliğini artırmak gibi konular, Türkiye'de turizm sektöründeki krizin sona ermesi için gerçekleştirilen etkili çalışmalar arasında sayılabilmektedir (Aras, 2017).

Medya kuruluşları, destinasyonların tanınması hususunda önemli bir güce sahip olmaktadır. 1990 yılında yaşanan “Körfez Savaşı” uluslararası düzeyde bir televizyon kanalı (CNN) aracılığıyla canlı olarak yayın yapmıştır. Bölge yakınında bulunan bütün “turizm destinasyonları”, uzun bir süre boyunca yaşanmış olan bu olumsuz imajı silmek için çabalamıştır. Konu, “turizm sektörü” olduğunda, “destinasyonun sahip olduğu imaj”, ciddi anlamda önem taşımaktadır. Bu nedenle “imaja verilebilecek zararlar”, çoğunlukla; “politika ve altyapıya ait zararlar ile pazarlama faaliyetlerinde yapılan stratejik hatalar” olmaktadır (Göçen ve diğerleri, 2011).

Ülkede yaşanan krizler, turizm endüstrisinde en fazla ürüne olan talebi negatif şekilde etkilemektedir. Bu bakımdan incelendiğinde, turizm sektöründe gerçekleşen “krizlerin şiddetini” anlayabilmek adına, çeşitli açılardan incelemeler yapılması gerekmektedir. Bunlar; “krizin turizm talebi üzerindeki etkisinin şiddeti, coğrafi alan üzerine yayılışı ve etki ettiği süreç” şeklinde ifade edilmektedir (Pizam, 1999). “Etkinin şiddeti” bakımından, turistik bölgelerde yaşanan kriz ortamları “talep üzerinde farklı etkiler” meydana getirebilmektedir (González ve Pratt, 1998: 86). Turizm endüstrisinde “kriz kavramının tanımı” turizmle alakalı işletmelerin var olan etkinliklerini tehdit eden, “turistik bölgenin güvenli olmadığı” izlenimini veren, turistleri bölgenin “turistik çekicilikleri ve rahatlığı” hakkında olumsuz şekilde etkileyen ve “bölgenin turizm talebinin ve harcamaları”nın düşmesi sebebiyle, “yöresel turizm işletmelerinin, faaliyetlerini yerine getiremedikleri veya varlıklarını devam ettiremedikleri için, turizm talebi ve bölgesel ekonomik hızlanmanın azalmasına sebebiyet veren olaylar”, şeklinde yapılmaktadır (Hacıoğlu ve diğerleri, 2004:42).

Turizm sektöründe krizler; “birincil nedenler” e, bir başka ifadeyle; “sektörün kendi dinamiklerinden kaynaklanan sebepler” den dolayı gerçekleşebilmektedir. İkincil nedenler ise; “sektör dışında gerçekleşen olaylara bağlı” olarak meydana gelebilmektedir. Ayrıca, “turizm sektöründeki yapısal farklılıktan kaynaklanan bir başka unsur” da, gerçekleşen krizlerin tekrar olasılığının fazla oluşudur. “Terör, savaş ya da doğal felaketler”, dünyanın farklı yerlerinde farklı zamanlarda tekrar tekrar gerçekleşebilmektedir. Turizm endüstrisinde “çarpan etkisinin fazla olması” kriz ortamlarında alt sektörlere daha çok olumsuz şekilde yansımaktadır (Ghaderi ve diğerleri, 2012). Örneğin, “uluslararası bir tur operatörünün yaşadığı ekonomik sorun”, turist gönderdiği bölgede yerel hizmet ve olanakları gerçekleştiren “seyahat acentesini, konaklama yapılan otel işletmesini, ulaşım için seçilen havayolu şirketini” de etkileyebilmektedir. Turizm endüstrisinde, meydana gelen kriz ortamlarının oluşmasına en fazla; “depremler, doğal afetler, terörizm/savaş, hastalıklar (zehirlenmeler) ve ekonomik/finansal krizler” neden olabilmektedir (Göçen ve diğerleri, 2011).

Birçok destinasyon açısından önemli bir “gelir kaynağı ve barışçıl çabalardan biri olan (Unur, 2000:169) turizm ve seyahat sektörü”, kırılğan bir yapıya sahip olması sebebi ile (Thompson, 2011:693), doğal olarak veya kişiden kaynaklanan krizlerden kolay bir şekilde etkilenebilmektedir (Faulkner, 2001). Son dönemlerde, dünyanın çeşitli yerlerinde gerçekleşen “doğal afetler, salgın hastalıklar, iç çatışmalar, teknolojik başarısızlıklar (Tse, 2006:30), terör saldırıları, ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklar ve gıda güvenliğine tehdit oluşturan unsurlar dahil olmak üzere” (Faulkner, 2001), “SARS (şiddetli akut solunum yolu enfeksiyonu), 11 Eylül saldırıları, Körfez Savaşı gibi küresel krizler ve bu krizlerin etkileri (Scott ve Laws, 2005:150)” turizm talebini olumsuz açıdan etkilemiştir (Köşker, 2017).

Türkiye, son yıllarda “komşu ülkeleri olan Suriye ve Irak” ta yaşanan politik ve bölgesel istikrarsızlık nedeni ile ve iç çatışmalardan, oldukça fazla etkilenen bir ülke olmuştur. Bölgenin “küresel, bölgesel veya yerel güçlerinin savaş alanına dönüşmesi ve Türkiye’nin bu alana çekilmeye uğraşılması” Türkiye’nin dış turizm talebi açısından da korku uyandırmaktadır. Bunun beraberinde, Türkiye’nin “sınır ihlali” gerekçesiyle, 24 Kasım 2015 tarihinde “Rusya Federasyonu’na ait Su-24M savaş uçağını düşürmesinin ardından, Türkiye’nin ikinci büyük turizm pazarı olan Rusya Federasyonu ile politik bir gerginlik” meydana gelmiştir (Kaya, 2015; Seta, 2015; 2016, www.sputniknews.com). Rusya Federasyonu’nun ekonomik yaptırımları neticesinde, “tur satışlarını ve charter uçuşlarını yasaklaması” ile birlikte başta “turizm sektörü olmak üzere birçok alanda” Türkiye’yi zor durumda bırakmıştır. Üstelik, “15 Temmuz darbe girişimi”, iç çatışmaların, sokaklarda yaşanan olayların, terör eylemlerinin, “Sultan Ahmet Meydanı ve Atatürk Havalimanı’nda meydana gelen terör saldırısının”, Türk turizm talebini olumsuz yönde etkilediği ifade edilebilmektedir (Köşker, 2017).

Krizlerin “sistem ve ülkeler üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri olabildiği gibi”, “bölge ve işletmeler için de olumlu veya olumsuz etkileri” ortaya çıkabilmektedir. Krizlerin “olumlu etkisi”, bir ülke veya işletme için fırsat olabiliyorken, “olumsuz etkisi” tehdit olmaktadır (Scott ve Laws, 2005). Mısır sokaklarında “meydana gelen olayların” ve “istikrarın sağlanması için”, askeri darbenin gerçekleşmesi, “Türk turizm talebi açısından” bir “fırsat” iken; “Suriye ve Irak’ta yaşanan iç savaş, “Türk turizmi açısından” bölgesel istikrarsızlıktan

kaynaklanan bir tehdit sayılabilmektedir (Sönmez, 2017). Kriz dönemlerinde “turizm talebi ve turizm harcamalarındaki ani dalgalanmalar ve bozulmalar” turizm sektöründe kriz döneminde hızlı kararlar alınmasına sebep olabilecektir. Krizlerin etkilerini azaltmaya yönelik çalışmalar yapılarak, hatta fırsata dönüştürebilecek alternatif çözümler üretilerek, kriz dönemlerinin iyi yönetilmesi, ülkenin menfaatine olacaktır (Göral, 2014: 95; Köşker, 2017).

Tüm olumsuzluklara karşın, “krizlerin etkilerinin kalıcı olmadığı”nın da bilinmesi gerekmektedir. “Turizm talebi”, kriz dönemi aşıldıktan ve bir düzen ortamı kurulduktan sonra, kısa bir süre içinde toparlanabilecek ve eski durumuna gelebilecek bir yapıya sahiptir (Wang, 2008:75). Önemli olan “turizm talebini olumsuz etkileyen olası krizlerin önceden öngörülerek, bu krizlere veya sorunlara uygun kriz yönetim stratejilerini geliştirmek”, “krizlerin etkisini zamanında azaltabilmek” ve kısa sürede toparlanabilmektir (Seymen ve diğerleri, 2004).

2.1.1.6. Türkiye’de Turizmin Mevcut Durumu

Dünyada turizm hareketleri hızlı bir şekilde değişmekteyken, Türkiye’de dünyadaki değişimler doğrultusunda gelişmektedir (Yıldız, 2011: 57). Tüm dünyada, 21. yüzyılın en hızlı ve istikrarlı gelişen ilk üç sektörü arasında olan turizm sektörü, sanayi devrimi ile birlikte gelişmeye başlayarak, 1950 yılından itibaren ülke ekonomilerinin kalkınmasında (Koçtürk ve Gölalan, 2010) önemli rol oynamıştır. Türkiye’de ise turizm endüstrisi, 1980’li yıllardan günümüze kadar büyük bir gelişim sergileyerek, “ülkenin kalkınmasına katkı sağlayan öncül sektörlerden biri” haline gelmiştir. 1983 yılı, “Türk turizmi” açısından, “canlanma döneminin başlangıcı” kabul edilmektedir (Zortuk ve Bayrak: 2013). 1980’li dönemlerden günümüze kadar geçen zaman zarfında; “Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olan turizm sektörü”, turist sayısı ve turizm gelirleri bakımından ciddi düzeyde artış göstermiştir (Hepaktan ve Çınar, 2010: 140).

Türkiye, son onbeş yılda özellikle uluslararası turist varışlarında ilk on ülke içerisinde yer almaya başlamıştır. UNWTO (2011) verilerine göre, 2005 yılında uluslararası turist varışlarında dokuzuncu sırada yer alan Türkiye, 2015 yılında

altıncı sıraya yükselmiştir. 2016 yılında, yaşanan darbe girişimi ve Rus uçağının düşürülmesi gibi olayların ardından, yaşanan kriz sebebi ile Türkiye'ye olan turist varışlarında azalma yaşanmıştır (Okuyucu ve Somuncu, 2018: 8). Türkiye uluslararası turist varışları sıralamasında, 2016 yılında onuncu sıraya gerilemiştir. Türkiye'de 2010-2018 yılları arasında “toplam ziyaretçi sayısı, turizm geliri ve ziyaretçilerin ortalama harcama tutarları” ile ilgili durumu, Tablo 2’ te gösterilmektedir.

Tablo 2. 2010-2018 Yılları Arasında Türkiye'ye Giriş Yapan Turist Sayısı, Turizm Gelirleri ve Ortalama Harcanan Tutarlar Tablosu

Yıllar	Toplam Ziyaretçi Sayısı	Turizm Geliri (Milyar \$)	Ziyaretçilerin Ortalama Harcaması (\$)
2010	32.997.308	24,9	755
2011	36.769.039	28,1	778
2012	37.715.225	29,0	796
2013	39.860.771	32,3	824
2014	41.627.246	34,3	828
2015	41.114.069	31,4	756
2016	30.906.680	22,1	705
2017	37.969.824	26,2	681
2018	46.112.592	29,5	647

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018 verilerinden düzenlenmiştir.

“Turizm gelirleri”, 2018’ de bir önceki yıla göre %12 artarak; 29,5 milyar \$ olmuştur. “Turizm gelir ve giderlerinin ülke ekonomisinin geneli” bakımından, büyük bir önemi bulunmaktadır. Çünkü, “ödemeler dengesi” içerisindeki turizm payı, ülkenin “yıllık ekonomik seyri” ni belirlemektedir (Soyu ve diğerleri, 2017: 446). Bu nedenle, “turizm sektörü” özellikle “döviz sorunu yaşayan” ve “cari açık veren ülkeler” açısından önemli döviz kaynağı olmaktadır (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008: 353; Kar ve diğerleri, 2004: 89; Hamitoğulları, 1968; Aruoba ve Alpar, 1992:113; Pınar-Tavmergen, 1998; Çakır, 2001; Tosun ve diğerleri, 2003). 2018’de ülkemizde kalan ziyaretçilerin, kalış süreleri kapsamındaki ortalama harcamalarının

azalma göstermesi; olumsuz bir durum olsa dahi, “yıllık turizm geliri”, bir önceki yıla nazaran değer kaybetmemiştir.

Türkiye’ye 2018 yılında giriş yapan ziyaretçiler incelenerek, Tablo 3’ te gösterilmiştir.

Tablo 3: Türkiye’ye 2018 yılında Giriş Yapan Ziyaretçilerin Milliyetlerine Göre Sıralanması

Sıra	Ülke	Ziyaretçi Sayısı
1	Rusya	5.964.613
2	Almanya	4.512.360
3	Bulgaristan	2.386.885
4	İngiltere	2.254.871
5	Gürcistan	2.069.392

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı 2018

Son otuz yılda Türkiye’yi ziyaret eden ülkelerin başında Almanya yer alırken, son on yılda Rusya’dan, Türkiye turizm pazarına önemli sayıda turist gelmektedir. Ancak 2016’da, Rus uçağının düşürülmesinden sonra, Türkiye ve Rusya arasında çıkan kriz nedeniyle, Türkiye’ye az sayıda, Rus ziyaretçi gelmiştir. 2015 yılında, Türkiye’ye 1.864.682 ziyaretçi göndermiş olan Rusya, 2016 yılında, 866.256 ziyaretçi göndermiş ve sıralamada en çok ziyaretçi gönderen ikinci ülke iken, sekizinci sıraya gerilemiştir (Okuyucu ve Somuncu, 2018: 9). Türkiye ve Rusya ilişkilerinin düzelmeye başlamasının ardından, “Türkiye’yi ziyarete gelen Rus turist sayısı” 2017 yılının ilk altı aylık döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine nazaran %820 artış gözlenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017).

Türkiye için, gelecek yıllarda “yeni havalimanları ve diğer yatırımlarının sonuçlanması” ile birlikte, rakiplerine nazaran daha avantajlı bir duruma doğru ilerlemesi ve yabancı ziyaretçiler bakımından önemli ölçüde artışlar göstermesi öngörülmektedir. 2016 yılı turizm açısından kayıp bir yıl olarak nitelendirilse dahi, Rusya ile iyileşen ilişkiler ve yeni pazarlar sebebiyle, 2017 yılı bir toparlanma yılı olmuştur. 2018 yılı Türkiye’nin, eski günlerine dönüş yılı olarak kabul edilmiştir. 2018’ de, ziyaretçi sayıları bakımından, 2014 yılı rakamlarına yeniden ulaşılmış ve

2017 yılında tekrar kazandığı Dünya sıralamasındaki yerini sağlamlaştırmıştır (TÜROFED, 2018).

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine incelendiğinde, 2018 yılında, Türkiye'nin ülkelere göre turizm gelirleri bakımından sıralaması Tablo 4' te gösterilmektedir:

Tablo 4: 2018 Yılında Ünelere Göre Turizm Gelirleri Dünya Sıralaması Milyar (\$)

Sıralama	Üneler	2017	2016	2015
1	A.B.D	210.7	206.9	206.9
2	İspanya	68.1	60.5	56.6
3	Fransa	60.7	54.5	58.3
4	Tayland	57.5	48.8	44.9
5	İngiltere	49.0	47.9	50.2
6	İtalya	44.2	40.2	39.4
7	Avustralya	41.7	37.0	34.2
8	Almanya	39.8	37.5	36.9
9	Macao	35.6	30.4	31.0
10	Japonya	34.1	30.7	25.0
11	Hong Kong	33.3	32.8	36.2
12	Çin	32.6	44.4	45.0
13	Hindistan	27.4	22.4	21.0
14	Türkiye	22.5	18.7	26.6
15	Meksika	21.3	19.6	17.7

Kaynak: KTB, 2018

Dünyada ülkelerin toplam turizm gelirleri, 2017 yılında, 1 trilyon 317 milyar 169 milyon dolar şeklinde gerçekleşmiştir. Yabancı turistlerin, en çok harcama yaptığı ilk 10 ülke, dünya turizm gelirlerinin %49'luk bölümü olan 643 milyar doları paylaşmıştır. 2017'de dünyadaki tüm turist harcamalarının %16'lık olan kısmı 211 milyar dolarını ABD almıştır. Dünyanın “en fazla turizm geliri elde eden” ilk 10 ülke sıralamasında yer alamayan Türkiye, 2018'de; 29,5 milyon dolarlık gelir ile “dünyanın en çok gelir elde eden” 14'üncü ülkesi olmuştur. Türkiye, dünya turizmi gelirinin %1.7'sine sahiptir (KTB, 2018).

Turizm faaliyetlerin “en etkili ve en önemli sonuçları” arasında, ülkelere önemli düzeyde “gelir getirici” bir etkiye sahip olması yer almaktadır. Özellikle, hızlı bir şekilde kalkınmak isteyen ülkelerin karşılaşmış oldukları ekonomik güçlüklerle baş edilmesinde, turizm gelirlerine duyulan ihtiyaç devamlı artmaktadır. Turistik faaliyetler sonucunda, “elde edilen gelir, hem yatırım ürünlerinin ithalinin gerektirdiği döviz girdisine, hem de dış ticaret dengesi açıklarının kapatılmasında”, önemli bir rol oynamaktadır. Öte yandan, turizm gelirleri yatırımları arttıran, yeni istihdam olanakları yaratan, ulusal ve bölgesel ekonomiye katkıda bulunan önemli bir faktör haline gelmiştir (Çoşkun, 2010).

2.1.1.6.1. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin Turizm Potansiyeli

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri, Türkiye’nin doğu yarısında yer almaktadır. Bu iki coğrafi bölgenin sahip olduğu araziler; ülkenin doğu sınırlarında bulunan 6 ülke ile (Gürcistan, Ermenistan, Nahçıvan/Azerbaycan, İran, Irak ve Suriye) komşu olmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu bölgeler, Anadolu’ya doğudan ve güneyden giriş kapısı özelliğine sahip olmaktadır (Arınç, 2018: 2130). Bu bölgeler, oldukça temiz bir doğaya, değerli flora ve faunaya sahip olmaktadır (Bulut, 2011: 133). Söz konusu bölgeler; “Orta ve Ön Asya ile Avrupa” arasında kavimlerin ve kültürlerin, karşılaşma noktası konumunda olmasından dolayı, kültür turizminin gelişmesi açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Bu bölgelerin bir kısmı uzun süredir bilinen, bir kısmı ise yeni keşfedilmiş olan birçok doğal güzelliğe sahiptir. Ulaşım zorlukları olmasına rağmen, yüzyıllarca başta “termal kaynaklar” olmak üzere özellikle, “sağlık turizmi” için de uygun bir coğrafya olarak kabul edilmektedir. Bu potansiyel iyi değerlendirilirse, bu bölgeler ülkemizin “sağlık turizmi” nde önemli destinasyonlar arasında yer alabilecektir (Ateş, 2016).

Türkiye’de, 1982 yılında yürürlüğe giren; “Turizm Teşvik Kanunu” ile özellikle Türkiye’nin kıyı kesimlerinde, büyük ölçekli yatırımlar hız kazanmıştır (Çakıcı ve Özdamar, 2013: 50). Turizm hareketleri, Türkiye’ de kıyı turizmi ile başlayıp zamanla çeşitlenerek, kültürel ağırlıklı ziyaretler ve diğer turizm türleri ile yeniden bir yapılanma içine girerek, mekansal çeşitlenmeye uğramıştır. Son yılların

turizm politikaları, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda; alternatif turizmi ortaya çıkarmıştır (Aksakallı ve diğerleri, 2017: 216). Turizm türleri; “yayla turizmi, köy turizmi, kırsal turizm, ekoturizm, termal turizm, inanç turizmi” gibi turizm türleri ile çeşitlenebilmektedir (<http://www.turizm.gov.tr/>). Turistlerin, kültürel mirasa ilgi duymaları sonucunda, gelişen kültürel turizm; tarihi yerler, müzeler, tarihi kalıntılar, festival ve fuarlar ile gelişme göstermiştir. Geçmiş medeniyetlere ait kalıntılar ile birlikte, “yaşam şekilleri, gelenek ve görenekler, müzik ve eğlence türleri, el sanatları, yemek türleri ve alışkanlıkları” kültürel turizmin en önemli ürünleri arasında yer almaktadır. Küreselleşen dünyada, bu gelişim oldukça önemli bir hale gelmiştir. Ancak, her kültürel ürün, turizmde çekicilik yaratmayabilmektedir. Kültürel çekiciliği turistik ürün haline getirmek, “imaj ve marka oluşturmak” planlama ve tanıtım çalışmalarını da beraberinde getirmektedir. Çünkü, kültürel turizmin temelini, kültürel çekicilikler oluşturmaktadır (Emekli ve diğerleri, 2006; Bayazıt ve diğerleri, 2012).

Türkiye genelinde olduğu üzere, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri geniş turizm potansiyeline sahip olmasına karşın bu bölgelerde, imkanların yeterince gelişmediği ifade edilmektedir. Ancak, Emekli (2005: 103)’ ye göre; bu bölgelerin, Anadolu’nun dünya tarihi süresince “uygarlıkların doğuşuna, gelişimine ve çöküşüne sahne oluşu, çok çeşitli ve zengin kültürel mirasları barındırması”, bu bölgelerde kültür turizminin oldukça önemli hale gelmesini sağlamıştır (Ateş, 2016).

Dünyada, “turizmin çeşitlendirilmesi ve gelirlerinin artırılması” nedeniyle, oluşturulan özel alanlardan biri de gastronomik değerler olmaktadır. “Gastronomi turizminin geliştirilmesi” için, öncelikli çalışmalardan biri, bölgenin “gastronomi değerleri” nin araştırılıp, envanterinin çıkarılması ve “turistik ürün” haline getirilebilmesi olmaktadır (Öney, 2013: 159-160). Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri, Dünya çapında tanınan gastronomi merkezleriyle gastronomi turizmini ve tüm turizm çeşitlerini destekleyecek bir potansiyele sahip olmaktadır (Arınç, 2018). Turistik destinasyon seçiminde, ülkenin yemek kültürü, önemli bir etken olmaktadır. Bu nedenle seyahat edilen ülkenin, bölgenin hatta yörenin kendine özgü lezzetleri, turistin en çok ilgisini çeken konular arasında yer almaktadır. Çünkü turist, gittiği ülkede yaşayan insanların yeme-içme zevklerini tanımak ve tatili boyunca orada yaşayan biriymiş gibi rahat etmeyi istemektedir. Bu durum da turistin tatil keyfini

arttırmada çok önemli bir unsur olmaktadır (Dilsiz, 2010: 67). Güneydoğu Anadolu Bölgesi; Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Şırnak, Siirt, Adıyaman, Batman gibi illerinin yöresel tatlarıyla mutfak kültürünün gözde bölgelerinden birisi olmaktadır. Bu bölgede yapılan kebaplar Türkiye'nin hemen hemen her yerine yayılmıştır (Dilsiz, 2010). Doğu Anadolu bölgesi illeri Erzurum, Erzincan, Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars, Malatya, Bingöl, Muş, Bitlis, Elazığ, Tunceli, Van, Hakkari olup bu bölgemizde de kendine has yöresel tatlar bulunmakta ve kendine özgü yemek kültürü bu bölgemizde de kendini göstermektedir.

Tarım ve sanayi faaliyetleri bakımından incelenecek olursa, yeterli kaynak ve gelişme imkanlarına sahip olmayan, fakat zengin turizm potansiyeline sahip olduğu düşünülen Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde “planlı ve etkili bir turizm politikası” uygulanabilirse, turizmde “dengeli bir gelişme” sağlanabilecektir. Bu durum sağlanabildiği ölçüde, söz konusu bölge ve ülke ekonomileri uluslararası turizm gelirinden, belirli oranda pay elde edebilecektir (Bahar ve Kozak, 2006: 141). Turizm, ekonominin öteki sektörlerine nazaran ülkenin “geri kalmış veya az gelişmiş” bölgelerindeki “ekonomik gelişme” için daha etkili alternatif fırsatlar sunmaktadır. Eğer, ülkelerin geri kalmış bölgelerindeki “mevcut turizm potansiyeli ve alternatif fırsatlar” iyi değerlendirilebilirse, bölgenin turizm sektörü yardımıyla, kalkınması sağlanabilmektedir. Kısaca, “ülkenin kırsal ya da az gelişmiş bir bölgesinde turizmin gelişmesi, o ülkenin gelişmiş ve az gelişmiş bölgeleri arasındaki ekonomik dengesizliklerin de azalması” anlamına gelmektedir (Bahar, 2007).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri, turizme birçok açıdan katkıda bulunmasının yanında, belki de en önemli katkısı “özellikle yeni iş imkanlarının yaratılması” olabilmektedir. Çünkü “yeni iş imkanlarının oluşturulması”, her iki bölgede ekonomik kalkınmanın “en önemli amaçlarından biri” olmaktadır. Bu nedenle “işsizliğin, en yüksek olduğu bu bölgelerde turizmin emek yoğun bir sektör olması” sebebiyle, insanlara gelir kazandırıcı iş olanakları noktasında önemli katkılar sağlayabilecektir. Bununla birlikte, “sağladığı iş imkanlarının yanında, özellikle de turizme yardımcı sektörlerin gelişmesine” de katkıda bulunabilecek ve “turizm talebini” karşılamak adına işletmelerin “yeni yatırımlar” gerçekleştirmeleri için öncü olabilecektir. Dolayısıyla, “emek yoğun olan bu sektörün gelişimi”; istihdamı

artırmak suretiyle, “ülke ekonomisine de önemli katkılar” sağlayacaktır (Kar, Zorkirişçi ve Yıldırım, 2004: 90).

Turizmin, mevsimsellik özelliğinden dolayı, talebin çoğunlukla yaz aylarında yoğunlaşması nedeniyle, yazın artan bu talep, “deniz-kum-güneş” üçlüsüne dayanan “kitle turizmi” şeklinde kendini göstermektedir. Ancak, tatillerini çoğunlukla yazın gerçekleştiren insanlar son senelerde bu alışkanlıklarını kış mevsiminde de sürdürmeye başlamışlardır. (Zeydan ve Sevim, 2008; Gülcan, 2010: 111; Korgavuş,2017). Son yıllarda, turist profilleri incelendiğinde, değişimlerin yaşandığı görülmüştür. Artık yoğun olarak “talep edilen turistik yerlerden ziyade”, “doğal ve bozulmamış alanlara da seyahat etme eğilimi” artış göstermektedir (Akoğlan Kozak ve Kızılırmak, 2006). Bir başka ifadeyle, “çoğu turist birçok kez deneyimlediği ve aşına olduğu turizm çevrelerine gitmekten artık kaçınmakta ve yerel kültürün hakim olduğu doğal zenginlikleri ve çeşitlilikleri deneyimlemeyi” istemektedir. Turizmin sürdürülebilirliğine, olanak veren değerlerin bilinmesi ve korunması, geliştirilmesi ve çekiciliklerinin gelecekte de devam ettirilmesinin sağlanması, turizm açısından önemlidir (Karapınar ve Barakazı, 2017: 9).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin turizme katkılarına eklenecek unsurlardan bir diğeri ise, her iki bölgede de eski kültür merkezlerinin bulunmasıdır. Bu merkezler; Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Bitlis ve Erzurum illeri olmaktadır. Özellikle, Hz. İbrahim, Hz. Yakup, Hz. Musa Hz. Eyyub, Hz. Yusuf, Hz. Lut, Hz. Elyasa ve Hz. Şuayb gibi peygamberlerin yaşamış oldukları yer olmasından dolayı *Peygamberler Şehri* olarak tanımlanan Şanlıurfa, binlerce yerli ve yabancı turistin ilgisini çeken inanç turizmi alanlarına sahip bir il olmaktadır. Halilürrahman (Balıklıgöl) olarak bilinen alanda, Hanif din olarak da adlandırılan tevhid dininin temsilcisi Hz. İbrahim Peygamberin doğduğu mağara bulunmakta, ibadet mekanları ve kutsal olduğuna inanılan balıkların yaşadığı gölalanı yer almaktadır (KTB, İnanç Turizmi ve İllerde Yer Alan Önemli Eserler, 2019). Yine bu şehirde yakalandığı hastalıktan sabrederek kurtulmuş olan, Hz. Eyüp Peygamberin çilehanesi de yoğun şekilde ziyaret edilen mekanlar arasında yer almaktadır.

Şanlıurfa, Hristiyanlığı ilk kabul eden devlet olarak bilinen Abgar (Osroene) Krallığı'nın merkezi olması sebebi ile (MÖ 132-349), bu dinin mensupları tarafından da önemsenmekte ve *Kutsal Şehir* olarak anılmaktadır (Sarıkavak,1997:8; Özükan,2007:145). Şanlıurfa'da kültür-inanç turizmine olan talep gittikçe, artış göstermektedir. Talebin artmasındaki nedenler; ilin GAP bölgesindeki destinasyonların merkezinde bulunması, bölgede terör olaylarının giderek azalması, bölgeye ulaşım kolaylığının sağlanmış olması, yatırımların artması, tanıtım ve pazarlama konusundaki çalışmaların çoğalması ve Göbeklitepe gibi yeni cazibe merkezlerinin turizme açılması olduğu düşünülmektedir (Çakıcı ve Özdamar, 2013). Bununla birlikte bu konu; Türkiye'nin "2023 yılı Turizm Stratejisi"nde; sürdürülebilir turizm yaklaşımının benimsenerek, "bölgede istihdamın çoğaltılması, bölgesel gelişimde turizmin öncül bir sektör konumuna ulaştırılması ve uluslararası bir marka haline getirilmesi" olarak da ele alınmaktadır (Çakıcı ve Özdamar, 2013; Baran ve Sat, 2015: 603).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Diyarbakır ve Siirt illeri de önemli inanç turizmi merkezleri olarak bilinmekte ve Diyarbakır'ın tarihsel çekirdeğini oluşturan Suriçi, inanç turizmi açısından bir açık hava müzesi konumunda olmaktadır. Suriçi'nde, İslam ordularının Diyarbakır'ı kuşattığı esnada, şehit düşen 48 sahabenin kabri yer almakta ve bu sahabeler arasında, Cennetle müjdelenmiş on kişi arasında, ismi geçen Saad ibni Ebu Vakkas ile İslam komutanı Halit Bin Velid'in oğlu olan Hz. Süleyman'ın da kabri bulunmaktadır. Ehl-i Sünnet geleneğini temsil eden dört mezhep mensuplarının aynı anda ibadeti için ayrılmış olan mekanlara sahip olan, Ulucami de Suriçi de Diyarbakır' da bulunmaktadır. Türkiye'nin en önemli inanç turizmi merkezlerinden birisi olan Diyarbakır kentinde, son terör saldırılarının izleri silinmiş ve Diyarbakır'ın kentsel gelişimine katkı sağlayan en önemli unsurlardan biri haline gelmiştir (Çatalbaş, 2012:47). Meryem Ana Kilisesi ve Diyarbakır Surları' da bu kentte, ziyaretçiler tarafından oldukça ilgi gören yerler arasında olmaktadır (KTB, 2019).

Siirt ilinin Tillo ve Baykan ilçeleri de önemli inanç turizmi alanlarına sahip yerler olmaktadır. Baykan ilçesine bağlı Ziyaret Beldesi, İslam peygamberi Hz. Muhammet'i (SAV) görmek istemesine rağmen, yardıma muhtaç olan annesini bırakamaması sebebiyle, bundan mahrum kalan ve İslam peygamberinin kendisine

gönderdiği hırkasıyla tanınan Hz. Uveys el Karani'nin (Veysel Karani) makamının bulunduğu yer olmaktadır. Burası binlerce yerli ve yabancı turistin ilgi odağında olan bir inanç turizmi alanı olmaktadır (Özgen, 2013:261-263; Sönmez, 2012; Alkan, 2018: 178; KTB, 2019). Batman' da bulunan; kültürel ve turistik merkezler; Hasankeyf ve Memikan Köprüsü olmaktadır. Gaziantep ise, Şeyh Fethullah Cami ve Külliyesi (Aşağı Şeyh Cami-Merkez), Zeugma Antik kenti, Tarihi Antep Evleri, Dülük Antik Kenti, Türkiye'de "ayakta kalabilen kalelerin en güzel örneklerinden birisi olan Gaziantep Kalesi", Gaziantep'te yer alan "sosyal amaçlı su yapılarından birisi olan Kasteller", Antep mimarisinin önemli simgelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Kendirli Kilisesi, Nizip Fevkanı Kilisesi, ve Gaziantep'deki müzeler, Anıt Mezarlar ve mağaralar da turistik yerler arasında bulunmaktadır.

Mardin ili de oldukça önemli inanç turizmi alanlarıyla tanınmaktadır. Çeşitli inançlara sahip toplumların, uzun yıllar bir arada yaşamış olması sebebiyle, farklı dinlere ait kültürel öğeler bu ilde birikmiştir. Özellikle, Süryani mezhebine ait olan manastır ve kiliselerin fazlalığı dikkati çekmektedir. Bu kiliseler arasında Mardin'deki; Dara Harabeleri, Mardin Kalesi, Deyr'ül Zaferan ve Midyat'taki Deyr'ul Umur manastırları dini anlam içermekte ve bolca ziyaretçi çekmektedir. Mardin, Anadolu'ya İslam dininin girdiği konumlardan biri olması sebebiyle, çok değerli anıtlarla süslenmiş bir il olmaktadır (Arınç, 2018). Tarihsel geleneğin günümüze kadar, sürdürülmesinin bir sonucu olarak, özgün mimariye sahip bir yapılaşmayla birlikte anılan Mardin evleri de turistler açısından oldukça dikkat çekici bulunmaktadır. Mardin'e benzer evlerin, taş konakların, kemerli geçitlerin bulunduğu ve minare gibi yükselen çan kuleleriyle Süryani kiliselerinin bulunduğu Midyat, turistik merkezlerden biri olmaktadır (KTB, 2019).

Doğu Anadolu Bölgesi, doğal coğrafi özellikleri bakımından zengin ve geniş bir alana sahiptir. Bu bölge; Erzurum, Erzincan, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Van ve Elazığ illerinde termal kaynaklar açısından zengin bir yapıya sahiptir. Jeomorfolojik, iklimik ve floristik özellikleri, akarsu ve göllerinin zenginliği bakımından, önemli doğal turizm potansiyellerini de bünyesinde barındırmaktadır (Özgen, 2010: 1413). Doğu Anadolu Bölgesi inanç turizmi açısından da, önemli mekanlara evsahipliği yapmaktadır. Bu bölgede inanç açısından, saygı duyulan bazı doğal yapılar bulunmaktadır. Doğubayazıt ve Iğdır arasında 5137 metreye kadar yükselen Ağrı

Dağı ile Doğubayazıt ilçesine bağlı olan Telçeker ve Üzengili köyleri arasındaki bir heyelan sahasında ortaya çıkmış olan gemi biçimli silüet; Nuh tufanı ile ilgili anlatımların odak noktasını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Hristiyan tanrıbilimine göre, önemli bir yere sahip olan bu konumlar; birçok yabancı ziyaretçi tarafından ilgi görmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde sahabe ve daha sonraki dönemlerde İslam dinine hizmet etmiş şahsiyetlere ait türbeler, hanlar, hamamlar da çok sayıda bulunmaktadır (Arınç, 2018). Muş Ovası, Van Gölü, Van Kalesi, Malazgirt Arak kilisesi de bölgenin diğer kültür değerleri arasında yer almaktadır (Ateş, 2016).

Son yıllarda oldukça popüler olan Doğu Ekspresi' de, Doğu Anadolu Bölgesi'ne turistik açıdan katkı sağlamaktadır. Sosyal medyanın da etkisiyle popüler hale gelen, TCDD'nin Ankara-Erzurum-Kars arası düzenlediği Doğu Ekspresi tren seferlerine, son zamanlarda yaklaşık, 15 bin bilet talebi bulunmaktadır (www.cnnturk.com). Doğu Ekspresi; Türkiye'nin İç Anadolu bölgesinden başlayıp, doğuya kadar uzanan bir hatta ilerleyen, Ankara- Kırıkkale- Kayseri- Sivas- Erzincan- Erzurum- Kars istikametinde giden ekspres tren hattı olmaktadır. Ankara'dan Kars'a 24 saatte varan Doğu Ekspresi, yerli ve yabancı turistlerin yoğun ilgiyle karşılaşmaktadır. Özellikle 18-25 yaş arası gençlerin günübirlik veya iki günlük hafta sonu tatilini değerlendirmek için gittiği Erzurum ve Kars, en çok ziyaret edilen yerler arasında olmaya başlamıştır. Sarıkamış ve Palandöken Kayak merkezi, Çıldır Gölü, Ani Harabeleri, Kars Kalesi, Erzurum'a yaklaşırken sipariş ettikleri çağ kebablarını, Erzurum Gar'daki 10 dakikalık molada satın alabilmeleri gibi çeşitli imkanlar, ziyaretçileri cezbetmektedir (www.turkiyegazetesi.com).

Tüm bu çekici unsurların yanında, Doğu veya Güneydoğu Anadolu bölgelerinin Türkiye için, binlerce yıla şahitlik eden tarihi geçmişi, “birçok eski uygarlığa ev sahipliği yapması ve doğal güzellikleri”, denize ulaşımı olmayan bu bölgelerde kültür turizminin oldukça önemli hale gelmesine neden olmaktadır. Ayrıca, bu bölgeler Türkiye genelinden “farklı olarak terör olaylarından birincil düzeyde, etkilenmiş bir coğrafyada yer almalarından dolayı”, turizm imkanlarının geliştirilmesi konusunda güvenlik faktörünün olumsuz etkileri de söz konusu olan bölgeler olmuştur. (Ateş, 2016: 112). Dünyanın veya Türkiye'nin hangi ülkesi veya hangi bölgesi olursa olsun, hiçbir turist, belli bir para ödeyerek, risk satın almayı istememektedir.

Güvenlik ihtiyacından dolayı, risk ve tehlikeler ile anılmakta olan bir coğrafyada, tarihi, kültürü veya doğal zenginlik açısından ne kadar olanak sunulursa sunulsun, o ürüne talep oluşması ve bu talebin sürdürülebilirliği beklenmemektedir (Kuveloğlu, 2004: 142).

2.1.1.6.2. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Güvenlik Sorunları

Dünya üzerindeki, jeopolitik ve jeostratejik konumu açısından, “önemli bir yere sahip olan Türkiye”, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, petrol kaynaklarına yakın olması, “batı savunma sisteminin son ve en önemli halkasını oluşturması, zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olması gibi avantajlarından dolayı”, terörün hedefi olmuştur (Koca, 2000: 835). Terör problemi, uzun yıllardır; ekonomik, sosyolojik, psikolojik yönden pek çok sorunu beraberinde getirmiştir (Şen, 2005: 18). Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da, terör olayları, ilk olarak “sosyo-kültürel değerlerdeki zafiyetlerin ve yetersiz ekonomik koşulların birikimi” olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonra, bu olumsuz ortamın “dış güçler tarafından kendi menfaatleri doğrultusunda” kullanılmaya başlanması ile birlikte tırmanma eğilimi göstermiştir (Küçükşahin, 2005: 92).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’nin yoğun şekilde “terör olaylarına maruz kalma sebepleri” arasında; bölgelerin sosyo-ekonomik koşulları da yer almakta ve bu koşulların yaşandığı ülkeler kalkınma açısından olumsuz yönde etkilenebilmektedir (Erkan ve Aydın, 2010). Özellikle, terör örgütünün eylemleri 1990’ un ardından Doğu ve Güneydoğu Anadolu’ da yaşayan bölge halkını oldukça “mağdur etmiş ve bu bölgelerin/illerin” “*Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması*”nda geride kalmasının belli başlı sebepleri arasında yer almaktadır. “Terör eylemleri”; “tarımdan hayvancılığa, turizmden insan göç”üne kadar her alanda “olumsuz etkisi”ni göstererek, “bölge halkının yaşamında kırılma noktası”na sebep olmuştur (Aksoy, 2004; Şen, 2005). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri, yapısal açıdan birbirinden değişik coğrafi özelliklere sahip olsalar da, genel anlamda “iki bölge de terörün gelişimine, sürekliliğine ve güvenlik kontrolünün sağlanması konusunda bazı problemlerin ortaya çıkmasına” sebep olabilmektedir (Aksın,1998: 331). Dünya gündeminde de yer alan terör faaliyetleri, küresel ekonominin ciddi bir

parçası olan turizm sektörünü de “doğrudan veya dolaylı” olarak etkilemektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’ nin de aralarında bulunduğu birçok destinasyon, hala “terör tehdidi altında” yaşamaktadır. Çok fazla sayıda insanın kişinin hayatını kaybettiği terör saldırılarının sonucunda, “turizm sektörü ve ulusal ekonomiler” ağır ölçüde zarar görmüştür. Bu sebeple, “terör saldırıları ve terörizm” kavramı; küresel ölçekte turizm faaliyetlerini ve gelişimini olumsuz yönde etkilemekte olan en önemli etkenlerden biri olması açısından önem arz etmektedir (Serçek, 2016: 433).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri, belirli bir “turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen”, yıllardır ülke turizminden yeterli payı alamamıştır. Her iki bölge için de, turizm gelişiminin önündeki en önemli engelin; güvenlik algısı olduğu açık olmaktadır. Son senelerde, bölgede huzur ve güvenin hakim olması sebebi ile daha önce binlerle belirtilen “yerli ve yabancı turist sayısı” bu bölgelerde, 2016 yılında 2.633.485 iken, 2017 yılında, 4.010.943 sayısına ulaşmıştır. 2018’ de ise, 3.810.774 yerli ve yabancı turist bu bölgelere turistik ziyarette bulunmuştur (Tüik, 2019).

Güvenlik algısı, yalnızca “turistleri değil”, “yatırımcıları da” karar verme aşamasında negatif yönde etkilemiştir. Güvenlik algısının olumsuz olduğu bölgelerde işletmecilerin “yatırım kararı almalarını” da engellemektedir (Yenişehirlioğlu ve diğerleri, 2013: 59). Bu durum, bölgelere yatırım yapan girişimcilerin olumsuz etkilenmelerine ve bölgelerde dev otel, tatil köyü, özel hastane yatırımlarının askıya alınmasına sebep olmuştur (Sarı ve Tımas, 2018: 35). Son yıllarda ise, çeşitli terör örgütlerinin düzenlediği eylemler sonucunda, bir çok insanın hayatını kaybetmesi sonucu özellikle turistik bölgelere talep, kriz dönemlerinde oldukça azalmıştır.

“Terör saldırıları o ülkeyi ziyaret eden veya ziyaret etmeyi planlayan turistler” açısından da büyük bir endişe hissine neden olabilmektedir. Bir ülkeye tatil yapmayı planlayan bir turist açısından, “ülkenin güvenliği” karar vermeyi belirleyen “en önemli faktörlerden biri” olmaktadır (Aydın ve diğerleri, 2015).

2.1.2. Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Kavramı

Azjen (1991)' e göre niyet kavramı; “kişinin bir davranışı hayata geçirmek için istekli olması ve harcadığı çabanın yoğunluğu” olarak tanımlanmıştır. Tekrar ziyaret etme niyeti oluşmadan önce, davranışsal niyetler meydana gelmektedir (Bayrakçı, 2014: 29). Davranışsal niyet kavramı, kişinin gelecekteki davranışını tanımlaması veya beklenti içinde olması şeklinde ifade edilmektedir. Başka bir görüşe göre, davranışsal niyet; çoğunlukla müşterilerin hizmeti almalarının ardından, hizmetle ilgili düşünceleri çerçevesinde yapacakları davranışları içeren bir kavram olarak ifade edilmektedir (Oliver ve Swan 1989; Yücenur ve diğerleri, 2011: 160). Turizm sektörü çerçevesinde, “davranışsal niyet teorilerinin, bir turizm hizmetini, tekrar satın alma ya da bir destinasyonu tekrar ziyaret niyeti” şeklinde ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Pratminingsih ve diğerleri, 2014; Yoon ve Uysal; 2005).

Gitelson ve Crompton (1984) ziyaretçilerin, tekrar ziyaret etmelerinin, önemini ilk kez vurgulamışlardır ve destinasyonların, tekrar gelen ziyaretçilere ihtiyaç duyduğunu ifade etmişlerdir. Geçmişte, bölgeyi ziyaret eden turistler, ilk kez ziyaret edenlere nazaran, daha çok “rahatlama” ve “arkadaşını veya tanıdığını görme” maksadı ile aynı bölgeyi tekrar ziyaret etme eğilimi göstermektedir. “Tekrar ziyaret etme niyeti” kavramı; Pratminingsih, ve diğerleri, (2014)'e göre, turistin bir destinasyonda gerçekleştirdiği ziyaret sonrası, yeniden o bölgeye gitme arzusu olarak ifade edilmektedir. Hellier, ve diğerleri (2003)'ne göre ise “tekrar ziyaret etme niyeti” bir bireyin daha evvel edindiği tecrübelerle dayanarak, geçmişte gerçekleştirdiği satın alma şekilleri ile yine başka bir satın alma isteği olduğunu göstermesi olarak da tanımlanmaktadır. Ziyaretçilerin daha önce yaşadığı seyahat deneyimleri, kişinin bir destinasyona “tekrar ziyaret davranışı”nı ciddi ölçüde etkilemektedir. Böylelikle, daha önce gerçekleştirdikleri seyahatleri “turistlerin tutum ve davranışlarında olumlu veya olumsuz” etki bırakabilmektedir (Huang ve Hsu, 2009). Bu nedenle, turizm destinasyonunda yaşanan tatil deneyimleri ile turistlerde oluşabilecek “sürdürülebilir turizm”e ilişkin *olumlu* tutumlar; “tekrar ziyaret niyeti”ne etki etmektedir (Çamlıca, 2014: 53).

Parasuraman ve Grewal (2000)'ın anlayışına göre “turisterin iyi bir seçim yaptıklarını, ürünün ihtiyaçlarını karşılama ve bekledikleri hizmeti aldıklarını düşünmeleri”, gelecekteki ziyaret etme niyetlerinde “olumlu bir etki” yaratabilmektedir. Farklı bir ifadeyle, “müşteri memnuniyetinin belirleyicilerinden herhangi birinde yaşanabilecek memnuniyetsizlik” de, destinasyona gelecek olan müşterilerin, gelecekteki ziyaret etme niyetlerini azaltabilmektedir. Ayrıca, Venetis ve Ghauri (2004) “müşterilerin duygusal bağlılık” hissetmemelerine karşın, “işletmelerin kaliteli iş üretmesi” halinde, hala “kalmaya eğilimli olduklarını” ileri sürmektedir. Destinasyonda yaşanan “tatil deneyimi”, bir bütün şeklinde incelendiğinde, bu bütünün herhangi bir bölümünde oluşabilecek bir rahatsızlık, “genel tatil memnuniyeti”ni etkileyebilmektedir (Jafari 1983). Aynı şekilde genel anlamda, “tatilinden memnun kalmayan turistlerin” aynı destinasyonu “tekrar ziyaret etmemeleri” destinasyonun başarısızlığı olarak da ifade edilebilmektedir (Kozak 2003).

2.1.2.1. Tekrar Ziyaret Etme Niyetinin Önemi

Tekrar ziyaret etme niyeti; destinasyon, paydaşlar ve turistik bölgenin gelişimi açısından oldukça önemli olmaktadır (Bayrakçı, 2014: 62; Karaçar, 2016: 45). İşletmeciler bakımından, bu tür hizmetlerin önemi ve karmaşıklığı; “tüketicileri sıklıkla kapsamlı karar alma” süreçlerine yönlendirmektedir. Tekrar ziyaret etme niyetini, tüketicilerin aynı destinasyonu ziyaret etme sayısı da etkilemekte ve buna bağlı olarak, tekrar ziyarette bulunanlar, ilk defa ziyaret edenlere göre, daha fazla ziyaret etme niyetine sahip olmaktadır (Gitelson ve Crompton, 1984; Kozak ve Rimmington, 2000).

İşletmeler açısından tekrar ziyaret etme niyeti; hayatta kalabilmeleri, işleyişlerini sürdürebilmeleri ve pazar hacmini genişletmeleri açısından, işletmeciler tarafından önem verilmesi gereken bir konu olmaktadır (Rust ve Zahorik, 1993; Chen, 2012; Kim ve diğerleri, 2012; Shin ve diğerleri, 2013; Hsu ve diğerleri, 2014). Bu durumdan hareketle, son zamanlarda önemle üzerinde durulan nokta, “tüketicilerin bir ürünü satın almaları değil”, “işletmeleri tekrar ziyaret etmeleri ve satın alım yapmalarının teşvik edilmesi” konusu olmaktadır (Zhang ve diğerleri,

2011; Kim ve diğeri, 2012; Hsu ve diğeri, 2014). Bir satıcı eğer, tüketici ile iş yapmanın “etkili ve verimli” bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak istiyorsa, birkaç yola başvurabilmektedir. Dolayısıyla, ilerideki “tekrar ziyaret etme niyetlerini teşvik edecek olumlu algılar” gelişebilecektir. Geliştirilmesi gereken bu algılar sonucu izlenebilecek yollar; reklamcılıkta yaratıcı olabilmek, tanıtımlar yapmak ve iletişimi kolaylaştırmak şeklinde örneklendirilebilir (Shiau ve Luo, 2012, 2436).

Um (1997: 44)’ a göre, turizm sektöründe; müşteri sadakatinin ve müşterilerin destinasyonları “tekrar ziyaret etmeleri”nin, “işletmelerin varlığı” açısından önemi, destinasyonun turistik değerlerinin korunması ve bölgeye yapılacak olan yatırımların sürekliliği ile doğrudan ilişkili olması şeklinde ifade edilmektedir. Huang ve Hsu (2009)’a göre, tekrar ziyaret düşüncesinin, eyleme dönüşmesi ve destinasyona sağlamış olduğu ekonomik katkıların, son yıllarda araştırmacıların sıklıkla ilgisini çekmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, Şanlıurfa’ da Göbeklitepe’yi ziyaret eden bir turist için, görmüş olduğu kültürel mirastan çok etkilenmesi ve bir sonraki yıl, tatil seçiminde yine bu bölgeyi tekrar ziyaret etme niyetinde bulunması, bölgeye ve konaklayacağı tesise ekonomik açıdan katkı sağlayacak olması, bu konuya örnek olarak verilebilir.

Turizmin yapısal özelliğinden dolayı, destinasyona gelen bir turist genelde tek bir üründen yararlanmamaktadır. Turist, gittiği bölgede ihtiyacına uygun bulunduğu işletmelerde (konaklama, yeme, içme, ulaşım) ihtiyacını karşılamakta, bölge insanıyla iletişime geçmekte, bölgenin tarihi mekanlarını ziyaret ederek, birçok turizm faaliyetlerine katılım sağlamaktadır. Böylelikle, ekonomik, toplumsal ve coğrafi unsurların birleşmesiyle ortaya çıkan nihai bir ürünü veya hizmeti satın almıştır. Bu ürün veya hizmet, turistin tatil deneyimlerinin oluşmasını sağlamaktadır (Kozak ve Rimmington 2000; Baker ve Crompton, 2000: 787). Turistlerin tatil deneyimlerinden sonra yaşamış oldukları duygusal durum, turist memnuniyeti şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla, turist; tatil süresi boyunca aldığı hizmeti göz önüne almakta ve tatil sonunda yaptığı değerlendirmelere bağlı şekilde, “genel memnuniyet yargısı” na sahip olmaktadır (Duman ve Öztürk, 2005: 11). Müşteri memnuniyeti, “satın alınan mal veya hizmetten beklenen faydaları” elde ettikten sonra, meydana gelen psikolojik bir kavram olarak da ifade edilebilmektedir (Pizam ve Ellis, 1999: 327). Güngör (2010: 87)’ ün anlayışına göre bu kavram, “turistlerin turistik ürünü veya hizmeti satın almadan önceki beklentileri ile satın

aldıktan sonra algılamış oldukları performans” arasındaki farklılıktan doğan sonuç olarak da ifade edilebilmektedir. Müşteri memnuniyeti, turizm sektöründe gidilecek destinasyonu seçmede, ürün veya hizmetin tüketiminde ve destinasyonu tekrar ziyaret etme kararında etkili olan ve araştırmalara sıkça konu olan bir kavram olmaktadır (Kozak ve Rimmington, 2000; 26).

Opermann, (2000) tarafından, turizm sektöründe önemi her geçen gün artan tekrar ziyaret etme niyetinin nedenleri aşağıda sıralanmıştır:

- Ziyarete tekrar gelen ziyaretçileri etkilemek adına, yapılan pazarlama harcamaları ilk kez gelen ziyaretçiler için yapılan harcamalardan daha az olmaktadır,
- Ziyaretçinin, destinasyona tekrar gelmesi, memnuniyetinin gerçekleştiğinin bir göstergesi olmaktadır,
- Ziyarete tekrara gelenler, gelecekte de aynı davranışı gösterme olasılığı yüksek olan kişiler olmaktadır,
- Tekrar ziyarete gelenler, ziyaret ettikleri destinasyonu arkadaşlarına veya akrabalarına tavsiye edebilme potansiyeline sahip kişiler olmaktadır.

2.1.2.2. Tekrar Ziyaret Etme Niyetine Etki Eden Faktörler

Turistlerin ziyaretleri sırasında, daha önceden yaşadıkları deneyimler sonucunda bölge ve otellerle ilgili algılarının “tekrar ziyaret niyetlerini” doğrudan etkilediği açıktır. İlgili alanyazın incelendiğinde, turistlerin memnuniyetini etkileyen; hizmet kalitesi algıları, destinasyon imajı algıları ve bu faktörlerin etkileri sonucunda ortaya çıkan durumlarına göre ise, memnuniyet oluşmaktadır.

2.1.2.2.1. Hizmet Kalitesi

Hizmet kalitesi kavramı; “verilen hizmetin, müşteri beklentilerinin ne kadarını karşılayabildiğinin bir ölçüsü” şeklinde tanımlanmaktadır. “Kaliteli hizmet sunmak” ise, tüketici beklentilerinin karşılanabilmesi şeklinde ifade edilmektedir

(Parasuraman ve diğeri,1985: 42). Hizmet kalitesi, “tüketici beklentileri ile müşteri algılamaları arasındaki fark” olarak da tanımlanabilmektedir (Zeithmal ve diğeri, 1988: 20). Böylelikle, turistlerin “hizmet kalitesi ile ilgili değerlendirmeleri, hizmeti almadan önceki beklentileri ile aldıktan sonraki algılamalarını karşılaştırarak yapmaları” şeklinde ifade edilebilmektedir (Organ ve Soydaş, 2012: 65; Grönroos 1984; Parasuraman ve diğeri, 1985; Gilbert ve Joshi 1992; Ghobadian, Speller ve Jones 1994).

“Hizmet kalitesi ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki ilişkiler” literatürde incelenmiştir (Baker ve Crompton, 2000; Oppermann, 2000; Petrik ve diğeri, Kozak, 2001; Alexandris ve diğeri, 2006; Jang ve Feng, 2007; Chi ve Qu, 2008). Araştırmalara göre, “hizmet kalitesi” sonucunda, oluşan tatmin, “turistlerin tekrar satın alma ve ziyaret niyetleri” üzerinde olumlu etkiye sahip olmaktadır (Gotlieb ve diğeri, 1994). “Tatmin düzeyi yüksek olan ziyaretçiler”, tekrar satın almaya daha eğilimli olmaktadır. Bu durumun tersine, “memnuniyet düzeyi düşük olan ziyaretçilerin”, hizmetlere ve hizmet sağlayıcılarına olan bağlılığı ve tekrar satın alma eğilimleri “daha düşük” olmaktadır (Cho ve diğeri, 2004; Cronin ve diğeri, 2000; Kelly ve Turley, 2001; Tian-Cole ve diğeri, 2002). Ayrıca, hizmet kalitesi sonucu ortaya çıkan tatmin düzeyi, “tekrar satın alma niyetlerinin güvenilir bir öngörücüsü” olarak da ifade edilmiştir (Cho ve diğeri, 2004; Cronin ve diğeri, 2000; Patterson ve Spreng, 1997; Tian-Cole ve diğeri, 2002; Yoo ve diğeri, 2003).

2.1.2.2.2.Destinyasyon İmajı

Destinyasyon imajı; arza ve talebe olan etkisi nedeniyle, “turizmin gelişimi” bakımından son derece önemli olmakta (Taşçı ve Gartner, 2007) ve “destinyasyonun sahip olduğu özellikleri kapsamından dolayı”, destinyasyona özel bir kavram olarak ifade edilmektedir (Lertputtarak, 2012). Bu kavram, “potansiyel turistlerin destinyasyona yönelik algılarının ve beklentilerinin toplamı” şeklinde de ifade edilmektedir (Murphy ve diğeri, 2000; Akyurt ve Atay, 2009).

Ziyaretçilerin, gidecekleri destinasyonu tercih etme sebepleri arasında destinasyon imajı başta bulunmaktadır (Kozak, 2010). Bir destinasyonu, “tekrar ziyaret etme niyetinin ve olumlu ağızdan ağza pazarlamanın, destinasyon imajı ve tüketim sonrası süreci belirlemeye ait yapılan çalışmalarda” iki önemli davranışsal sonucu meydana getirdiği görülmektedir (Qu ve diğerleri, 2011). Bu sonuçlar, “turistlerin sahip olduğu destinasyon imajının nasıl olduğunu anlaması ve ardından, hedef pazarın istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetleri tasarlaması” olmaktadır. Ayrıca bu durum, destinasyona rekabet avantajı da sağlamaktadır (Lertputtarak, 2012).

Seyahat ettikleri destinasyonlardan memnun ayrılan ziyaretçiler, “geleceğe dönük ziyaretçi davranışını” etkileyeceği için, “destinasyon performansı ve ziyaretçi memnuniyeti, destinasyon rekabeti” açısından son derece önemli olmaktadır. Eğer, ziyaretçi tarafından destinasyonun sunduğu hizmet performansı yüksek seviyede algılanır ise, benzerleri arasından destinasyonun hizmetini seçme olasılığı da o seviyeye göre artabilecektir. Bu nedenle, turizm destinasyonunun kaynakları ve çekiciliklerinin birlikte oluşunun, son derece önemli olduğu ifade edilmekte ve ziyaretçilerin “hizmet performans memnuniyetinin”, turizm pazarında destinasyonun “rekabeti ve uzun vadeli sürdürülebilirliği”, başarmasına yardımcı olabileceği ifade edilmektedir (Hudson ve Shepherd, 1998; Kozak ve Rimmington, 1999; Carlo, Cugini ve Zerbini, 2008; Albayrak ve Caber, 2011; Chen, Chen ve Lee, 2011).

Destinasyon pazarlaması gerçekleştirilirken, başarı elde etmek adına turistlerin “destinasyondan, her açıdan memnun ayrılmalarını sağlamak” gerekmektedir. Çünkü; “olumlu ve güçlü bir destinasyon imajı”nın oluşturulmasında önemli bir unsur olarak ifade edilmektedir (Laws, Scott ve Parfitt 2002). Etkili bir destinasyon imajı, etkenlerinden biri olan tekrar ziyaret etme niyeti, destinasyonun tercih edilme oranlarını yükseltirken, tavsiye davranışını da olumlu açıdan etkilemektedir (Sevim ve diğerleri, 2013).

Turizm sektörü, doğal, kültürel, politik, sosyo-ekonomik olaylara kısa sürede tepki vermesi nedeniyle, son derece hassas bir yapıya sahip olmasından dolayı, bir destinasyon ile ilgili güvenli bir destinasyon imajının oluşmuş olması, ilgili bölgenin tanıtımının en önemli unsurunu da oluşturmaktadır (Aksu ve diğerleri, 2013). Bir destinasyonda, turistlerin maruz kaldığı hırsızlık, gasp, yaralama ve ortaya çıkan iç

karışıklıklar gibi olaylar neticesinde, bölgenin güvenlik imajının zedelenmesinin yanında destinasyona ait turizm talebinde de düşüşlerin yaşanması olası olmaktadır (Seçilmiş ve Ünlüöner, 2009: 69). Turistik bir destinasyonda turistlere karşı işlenen herhangi suçlar, bir “turizm destinasyonunun imajı”nı olumsuz şekilde etkileyebilmekte ve turistler bakımından, “güvenlik sorunu” olduğu düşünülen destinasyonlara beklenen ve istenilen oranda turist gelişlerini de engelleyebilmektedir.

Bigne, Sanchez ve Sanchez (2001) “destinasyon imajının, tekrar ziyaret etme niyetlerine etki ettiği” ni ifade etmiştir. Buna göre, destinasyon imajı; “davranışsal değişkenler üzerinde olumlu bir etki” meydana getirmektedir. Destinasyonun genel imajında meydana gelen olumlu bir gelişme, bireylerin gelecekte “tekrar ziyaret etme niyetleri üzerinde doğrudan” etkili olmaktadır. Üstelik söz konusu durum “gelecekte, bireylerin ziyaretlerini olumlu hatırlama” eğilimlerinin artmasına sebep olmakta ve “yüksek kalitede hizmet” aldıkları algısını oluşturmaktadır. “Algılanan kalite, müşteri tatmini ve davranışsal değişkenler” arasındaki bağlantı göz önüne alındığında, “algılanan hizmet kalitesinin müşteri tatmini ve tekrar ziyaret niyeti üzerinde olumlu etkisi olduğu” da ifade edilebilmektedir.

2.1.2.2.3.Memnuniyet

Turistler, destinasyon seçimine karar verirken; sadakatini oluşturulmasında, ürün ve hizmet tercihlerinde, destinasyonu ve turizm işletmelerini tavsiye kararlarında, gelecek ile ilgili tahminlerin yapılabilmesinde ve destinasyonu tekrar ziyaret etme kararlarında, turist memnuniyetinin sağlanması son derece önemlidir (Oh, 2000: 59; Kozak ve Rimmington, 2000: 261; Yoon ve Uysal, 2005: 47).

Müşteri memnuniyeti kavramı; hizmet ya da ürünün kullanımının ardından müşteri tarafından değerlendirilmesi sonucu, bıraktığı etki olarak ifade edilmektedir (Cadotte, Woodruff ve Jenkins, 1987:305). Müşteri memnuniyeti, “ürünün ya da hizmetin değerine bağlı olduğu kadar, müşterinin beklentisine ve kalite anlayışına da bağlı” olmaktadır (Olgun, 2002). “Müşteri memnuniyeti ve hizmet kalitesi” kavramları; beklenti ve algı arasındaki ilişkiye bağlı olsa da, kaliteli hizmet

performansı ve müşteri memnuniyeti, turistlerle uzun vadeli bir ilişkiye sebep olmaktadır. Böylece, turizm endüstrilerinin başarısına öncülük eden önemli faktörlerin başında; kaliteli hizmet sunumu yer almakta ve ziyaretçilerin memnuniyetinin yüksek tutulması da, destinasyon sadakatini meydana getirmektedir. Bu nedenle, ziyaretçi memnuniyetinin ölçülebilmesi; turizm pazarlamacıları ve planlamacıları açısından, tekrarlanan işle doğrudan etkileşimli olduğu için, gerçekleştirilmesi gereken önemli bir görev olarak da ifade edilebilmektedir (Chen, Chen ve Lee, 2011).

Turist memnuniyeti, turizm sektöründe gidilecek destinasyonu seçmede ürün veya hizmetin tüketiminde ve destinasyonu tekrar ziyaret etme kararında etkili olan ve araştırmalara sıkça konu olan bir kavramdır (Kozak ve Rimmington, 2000; 26). Turizmin yapısal özelliğinden dolayı, destinasyona gelen bir turist tek bir üründen yararlanmamaktadır. Turist, gittiği bölgede ihtiyacına uygun bulduğu işletmelerde (konaklama, yeme, içme, ulaşım) ihtiyacını karşılamakta, bölge insanıyla iletişime geçmekte, bölgenin tarihi mekanlarını ziyaret etmekte ve birçok turizm faaliyetine katılmaktadır. Böylelikle, ekonomik, toplumsal ve coğrafi unsurların birleşmesiyle ortaya çıkan nihai bir ürünü veya hizmeti satın almaktadır. Bu ürün veya hizmet turistin tatil deneyimlerinin oluşmasını sağlar (Kozak ve Rimmington 2000). Baker ve Crompton, (2000: 787) turist memnuniyetini, turistlerin tatil deneyimlerinden sonra yaşadıkları duygusal bir durum şeklinde ifade etmişlerdir. Dolayısıyla, turist tatil süresince aldığı hizmeti değerlendirmekte ve tatil sonunda yaptığı değerlendirmelere bağlı “genel memnuniyet yargısı” na sahip olmaktadır (Duman ve Öztürk, 2005: 11).

Turizm alanında bu konu ile ilgili yapılan ilgili araştırmalar incelendiğinde, müşteri memnuniyetinin; “tekrar ziyaret etme, tavsiye etme ve tekrar satın alma” gibi olumlu davranışsal niyetlere sebep olduğu ifade edilebilmektedir (Chen, Chen ve Lee, 2011). Bir destinasyonun “algılanan performansı, ziyaretçi memnuniyeti ve davranışsal niyet” arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. Çünkü, daha önceki deneyimlerinden memnun kalan ziyaretçiler, geleceğe ilişkin ziyaretçi tutumlarını da etkileyebilmektedir. Turizmde yapılan alanyazın taramasında ortaya çıkan sonuç, “ağızdan ağıza olumlu tavsiye ve davranışsal niyet sonucu, tekrar ziyaret etme niyeti ile memnuniyet arasındaki olumlu bir ilişki” bulunmaktadır. Böylelikle, “genel

ziyaretçi memnuniyetinin, tekrar ziyaret etme niyeti için bir gösterge” olduğunu ifade etmek mümkündür (Chi ve Qu, 2008).

Son yıllarda özellikle “teknolojinin gelişmesi ve rekabetin artması”, destinasyonların müşteri memnuniyetine sunulan hizmetlerin her geçen gün daha çok artmasına neden olmaktadır (Umur ve Eren, 2016). Turizm sektöründe yoğun rekabet ortamında rekabet üstünlüğü sağlamak için ve “çağdaş pazarlama anlayışı” gereği, ziyaretçi memnuniyeti, destinasyon pazarlama faaliyetlerinin merkez noktasını meydana getirmektedir. Başarılı bir destinasyon pazarlamasına sahip olmak için ise “ziyaretçi memnuniyeti oldukça önemli” olmaktadır. Çünkü, bir destinasyonda ziyaretçi memnuniyeti söz konusu olduğunda, bu “destinasyon seçimi; ürün tüketimini ve seçilen destinasyonun tekrar ziyaret edilme niyeti” ni oldukça etkilemektedir (Koç, 2017: 19). Bu bilgiler doğrultusunda, bireylerin bir “destinasyonu tekrar ziyaret etme niyetlerinin, ilk ziyaretlerinde destinasyon hakkındaki genel imajı ve ziyaret esnasında verilen hizmetlerin, beklentileri karşılaması neticesinde ortaya çıkan memnuniyetle, doğrudan ilişkili olduğu” ifade edilmektedir. Hizmetlerden, “memnun kalan ve destinasyon hakkında olumlu düşünceye sahip ayrılan turistler, aynı bölgeye tekrar gelme konusunda daha istekli” olmaktadır. Lee ve diğerleri (2011) müşteri tatmini ve tekrar ziyaret niyet arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmalarda, hizmet kalitesinin memnuniyeti ve dolayısıyla tekrar ziyaret niyetini etkilediği ifade etmektedir. Çabuk ve diğerleri (2013)’de turistlerin, hem hizmet kalitesi algılarının, hem de destinasyon imajı algılarının memnuniyetleri üzerinde etkili olduğunu ve dolayısıyla tekrar ziyaret niyetinin bu memnuniyete göre etkilendiğini belirtmiştir.

2.3.İlgili Araştırmalar

Güvenlik algısı ve tekrar ziyaret etme niyeti kavramlarının hem turistler hem devletin yönetimi hem de işletmeler açısından oldukça önemli etkiler meydana getirmesi, konuyla ilgili araştırmalar yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu bölümde, konu ile ilgili daha önce yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

2.3.1.Güvenlikle İlgili Yapılan Araştırmalar

Güvenlik kavramı; devletlerin, toplumların, grupların ve bireylerin varlıklarını koruma ve sürdürme yolundaki faaliyetleri ile bunları tehdit eden unsurları yok etmeye yönelik algıları, araçları uygulamaları ve politikaları kapsamakta, konjonktürün dinamiklerine göre de her seferinde yeniden şekillenmekte olan bir kavram olmaktadır (Dedeoğlu, 2004). Güvenlik kavramı, hem ulusal hem de uluslararası ilişkiler alanında ve insan hayatını etkilemesi konusunda, son yıllarda oldukça önemli bir konu haline gelmiş olup, birçok alanda da araştırılmıştır. Güvenlik algısı ile ilgili yapılan araştırmalar ve sonuçları kronolojik sıraya göre aşağıda yer almaktadır:

Özcan (2004)' in, uluslararası güvenlik sorunları ve ABD' nin güvenlik stratejilerini incelediği çalışmada, 11 Eylül sonrasında, ABD'nin güvenlik algulamalarında oluşan gelişmeler, farklı perspektiflerle ele alınmıştır.

Seçilmiş (2005)'in, turistlerin ziyaret ettikleri yörelerdeki güvenlik algulamaları ve turizmde güvenlik eğitimi üzerine yaptığı çalışmaya, 207 kişi katılım sağlamıştır. Araştırma, İstanbul'un güvenlik boyutunun, turistlerin gözünde nasıl algıladığının tespit edilmesi için yapılmış olup, daha önceki senelere nazaran, son yıllarda turistlerin Türkiye'ye olan bakış açılarının daha olumlu olduğu vurgulanmıştır.

Yılmaz ve Yılmaz (2005)'in terörizm ile turizm endüstrisini arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, terörizmin turizm talebi üzerindeki etkileri, teröristlerin

turistleri hedef almalarının sebepleri, terör eylemlerinin yapısı, terörizmin destinasyon imajı üzerindeki etkileri, turizm endüstrisini hedef alan terör eylemleri, Türkiye’de terörizm, terörizmle mücadele yolları farklı açılardan ortaya konulmuştur.

Subaşı (2007), genel güvenlik alanında, kolluk kuvvetlerinden jandarma teşkilatının, turizm güvenliği alanında yeniden yapılanması ve Muğla ilinde turizm jandarması örneğini incelemiştir. Çalışmada, turizm suçları değerlendirilmekte olup, Muğla turizm jandarması uygulaması ile birlikte bu suçlarda ortaya çıkan değişimler saptanmıştır. Bu uygulamanın ardından önemli düşüşlerin olduğu sonucuna varılmıştır.

Birdişi (2007)’nin 1990 yılından sonra yeniden yapılanan dünyada Türkiye’nin güvenlik siyasasını incelediği çalışmada, 1990 yılı sonrası Soğuk Savaş’tan sonra yaşanan yeni dönemde, sınırların geçirgenliğinin artması, ulus ötesi kuruluşların çoğalması ve uluslararası ilişkilerde karşılıklı bağımlılığın artması unsurları üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırmanın sonucu ise, Türkiye’nin sahip olduğu coğrafi konumdan dolayı ekonomi, yer altı ve yer üstü zenginliklerini, tarihsel ve kültürel zenginliklerini, uluslararası ilişkilerde kullanabileceği etkin bir siyasi güce çevirebildiği sürece stratejik öneme sahip olacağı şeklinde vurgulanmıştır.

Buzan (2008)’ın askeri alanda güvenlikleştirmenin temel eğilimlerinde yaşanan değişimleri; Soğuk Savaş öncesi, Soğuk Savaş sonrası, 11 Eylül öncesi ve 11 Eylül sonrası olmak üzere dört dönemde incelemiştir. Güvenlikleştirmenin, klasik devlet merkezli kapsamından daha farklı referans konularının ve aktörlerin bulunduğu bir askeri güvenlik gündemine doğru geliştiğini savunan Buzan, önceki dönemlerden keskin çizgilerle askeri güvenliğin farklılaştığını ve şiddet içerdiğini savunmaktadır.

Akçay (2008); 21.yüzyılda Türkiye’nin tehdit algılamaları ve güvenlik açılımlarını incelemiştir. Araştırmada, Soğuk Savaş döneminin ardından, dünyada meydana gelen istikrarsızlıklar ve belirsizliklerden etkilenen Türkiye’nin, bu durumlardan en çok etkilenen ülkelerden biri olmasından dolayı, birçok sorunla karşı

karşıya kaldığı vurgulanmıştır. Türkiye'nin artık bölgesel güç olması yolunda gerçek potansiyelini ortaya koymasının, ulusal çıkarlarını gözetmesinin, bağımsız ve gerçek politikalar üretmesinin gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Yeşiltaş, Öztürk ve Türkmen (2008), terör ve terörizm kavramlarını, terörizm faaliyetlerinin dünya ve Türkiye açısından turizmle bağlantısını ve turizme olan etkilerini incelemiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ne devlet yatırımlarının, teşvik edivi nitelikte uygulamalarda bulunulması gerektiği, işsizlere iş imkanı sağlanması, okul, spor tesisi, dinlenme ve eğlence türünde olan tesislerin sayılarının arttırılması, Türkiye'nin bu konuya ilişkin kararlılığının göstergesi olacağı vurgulanmıştır.

Ünlüöner ve Seçilmiş (2009)' in İstanbul'u ziyaret eden turistlerin güvenlik algılarını incelediği çalışmada, turistlerin İstanbul'un güvenlik boyutu ile nasıl algılandığını tespit ettiğini ve güvenlik politikalarına ve eğitimine yön verebilecek bilgileri elde etmenin gerekliliği amaçlanmıştır.

Çalışkan (2009), Türkiye'deki 5 yıldızlı termal tesislerde 349 çalışan personelin katılımı ile gerçekleşen çalışmada; tesislerdeki, turist güvenliği, işyerindeki iş ahlakı ve çalışma şartlarını, işletmelerin kalite yönetim sistemlerini, çalışanların işe devam etme eğilimleri araştırılmıştır. Turistlerin, termal tesislerde genel anlamda güvenli oldukları, fakat yine de termal ve fizik tedavi ünitelerinde görev alan personellerin nitelikleri ve uzmanlıklarının yeterli olmaması gibi sorunların giderilmesi gerektiği vurgulanarak, işletmenin hedefleri doğrultusunda oluşturmak istediği çalışma şartlarına uygun kişilerin seçilmesin hizmet kalitesine etkisinin olumlu yönde etkileyeceğini ifade etmiştir.

Katrancı (2010)' nın turizm işletmelerinde güvenlik yönetimini incelediği çalışmada, turizm sektöründe güvenlik kavramı ve güvenlik yönetimi konuları ele alınmıştır. Alanya Utopia Word Hotel' de güvenlik açısından yaşanan olaylar örnek olarak verilerek, turizm işletmelerinin çoğunda özel güvenliklerin yer almasına rağmen, eğitim ve branslaşmanın sağlanmamış olmasına dikkat çekilmiştir.

Yıldız (2010) Soğuk Savaş döneminde dış tehditler karşısında hakim olan geleneksel güvenlik anlayışının, küreselleşme sürecindeki değişimini ve iç güvenliğe etkilerini, sebeplerini ve sonuçlarını incelemiştir.

Öncel (2010)'in turistik bölgelerde hava alanlarında görevli güvenlik personelinin etik kuralları algılama biçimlerinin değerlendirilmesini incelediği çalışmada, pek çok turistin Türkiye'ye girişte ilk karşılaştığı ve ilk iletişim kurduğu vatandaşlardan olan havaalanı güvenlik memurları ile polisler üzerinde uygulanmıştır. Turistlerin güvenlik algılamalarına ve turistlerin güvenliğine karşı yapılan ihmellere karşı tutumlarına yer verilmiştir.

Günyel (2011), Avrupa güvenlik ve savunma politikasının oluşum sürecinden son yıllara kadar yaşadığı gelişimleri, günümüzdeki mevcut durumları ve sorunları, gelecekteki olası gelişmeleri incelemiştir. Güvenlik kavramından, Avrupa'nın güvenlik anlayışına ve dönemsel güvenlik tehditlerinin Avrupa Birliği'nin güvenlik algısındaki etkisini değerlendirmiştir.

Kılıçalp (2011)'in, Türkiye'yi ziyaret eden turistlerin güvenlik algıları üzerine yaptığı araştırmaya, 118 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda, Türkiye'yi ziyaret eden yabancı turistlerin ülke hakkında gıda güvenliği ile ilgili algısının olumlu olduğu, aynı zamanda konakladıkları otel işletmesi hakkındaki gıda güvenliği algısının, ülkeye duyulan güvenden daha fazla olduğu ifade edilmiştir.

Yıldırım (2012)'in fiziksel ve sanal güvenlik algısının TBMM çalışanları bakımından analizini incelediği çalışmaya 5408 TBMM personeli katılmıştır. Personelin, fiziksel ve sanal güvenlik uygulamaları desteklediği, günün koşullarına uygun, yeni çıkacak uygulamalara ve prosedürlere hem uyma, hem de kullanma bakımından destek vereceği sonucuna ulaşılmıştır.

Körpe (2013), güvenlik algılamalarıyla değişen terörle mücadele politikalarının Türkiye'ye uygulanabilirliğini incelediği çalışmada, Soğuk Savaşın ardından güvenlik algılamalarında gerçekleşen önemli değişiklikleri incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, terör ve terörle mücadele kavramlarının, her ülke açısından farklı anlamlar ifade ettiği ve ülkelerin; kültürleri, ekonomileri, jeopolitik konumları,

hukuk kuralları kapsamında, bir mücadele şekli belirlemesi gerektiği ve ortak bir strateji oluşturularak, deneyimlerinden faydalanma durumlarını ifade etmiştir.

Alkan (2014), küreselleşme ve ekonomik güvenliği incelediği araştırmasında, küreselleşme ile insani değerlerin yerini artık maddi değerlerin aldığı, ekonomik açıdan olması gerekenin; rekabet edilebilir, istikrarlı ve adil bir ticaret sistemi yapısı olduğunu vurgulamıştır.

Bayhan (2014)'nın, turistlerin güvenlik algısı üzerine yaptığı çalışmaya, 480 kişi katılım sağlamıştır. Araştırma sonucunda, güvenlik konusunda problemlerle karşılaşanların, %81'i sorunun çözümlendiğini ifade etmiştir. Turistlerin güvenliğe, genel anlamda verdikleri önem, medeni hallerine, öğrenim durumlarına ve yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak, her grubun güvenliğe verdiği önem düzeyi yüksek çıkmıştır. Bu durum, güvenlik olgusunun turistlerin öncelikli beklentilerinden oluştuğu, sektördeki üreticilerin ve planlayıcıların ileriye dönük stratejilerini belirlerken, bu olguyu göz ardı etmemeleri gerektiğini ifade etmektedir.

Güney (2015) uluslararası yeni güvenlik yaklaşımları ve bilgi güvenliğinin önemini incelediği çalışmada, güvenliğin günümüzde, değişim ve gelişim hızının artmasını, 20.yüzyılda yaşanan yıkıcı dünya savaşlarını, iki kutupluluğu, küreselleşme ve teknolojiadaki değişimleri ve sosyal bilimlerdeki bütün kavramlarda olduğu gibi güvenlik kavramının da gelişimini vurgulamıştır.

Bayram (2016)'nın insan güvenliği ve terörizmi incelediği çalışmada, terörizmin insan güvenliğini tehdit eden ciddi bir tehdit olduğu, küreselleşmenin paralelinde sınırların yok olmaya başladığı bir dünyada, terörizmin uluslararası veya küreselliğinden söz edilirken, terörizmle mücadelede gelişmelere ayak uydurulması gerekliliği ve küresel çapta mücadele yapılmasının gereği vurgulanmıştır.

Özkösedâğ (2017)'in değişen güvenlik anlayışının örgütler üzerindeki analizi üzerinden hazırladığı çalışma, Soğuk Savaş dönemi öncesi ve sonrasında, sistemdeki değişikliklerin güvenlik anlayışının farklılaşmasına neden olduğu ve değişen anlayışın uluslararası örgütlerin yapısal yenilenmeye gitmelerine, güvenlik stratejilerini, yeni şartlara uygun düzenlemeleri konusuna dikkat çekmiştir. NATO ve

BM örnekleri verilerek ilerleyen çalışma, geleneksel güvenlik yaklaşımını benimseyen düşünürlerin, fikirlerinin aksine, güvenlik anlayışının geri dönüşü olmayacak şekilde değişim gösterdiği ve sadece bu değişimin düşünce dünyasında değil, uygulamada da değiştiği sonucu vurgulanmıştır.

Aras (2017)'in Türkiye'nin güvenlik sorunlarını incelediği çalışmada, turistlerin risklere karşı şüphe duymadıklarından değil, risklerle yüzleşmeyeceklerinden emin olmalarının önemini incelemiştir. Aras (2017), Türkiye' de 2016 yılında belirgin şekilde yaşanan krizlerin bu durumun etkisini savunmaktadır. Çalışmada, 2016 yılının başında, krize düşmüş olan turizm sektörü için hazırlanmış olan, '2016 Turizm Acil Eylem Planı' nda acentelere ve turizm işletmelerine yapılan ekonomik teşviklerin dikkat çektiği vurgulanmıştır. Ancak, Acil Eylem Planı'nda turistlerin Türki'ye gelmelerinin nasıl sağlanabileceği konusunda etkili bir strateji üretilmemiştir.

Kırış (2018)'in uluslararası güvenlik sisteminde değişen güvenlik algısının, Türk dış politikasına etkilerinin incelediği çalışmada, Türkiye'nin güvenlik algısının etkileri ve Türkiye'nin uluslararası örgütlerle ilişkisi ele alınmıştır.

Baran (2018)'in Türkiye'de güvenlik söyleminin kuruluşunu incelediği çalışmasında siyasal elitlerin devlet-içi politik ve toplumsal grupları incelediği çalışmada, hangi değerler açısından tehdit olarak kurulduğunu; etnik, dinsel, dilsel ve ideolojik gerilimleri kurgulama biçimlerini güvenikleştirme teorisi adı altında tartışmaktadır.

Yabancı alan yazın incelendiğinde; Arnold Wolfers (1952) güvenlik anlayışını ilk detaylı inceleyen araştırmacıdır. Güvenlik kavramının iki yönünden söz ettiği çalışmada, güvenliğin nesnel olarak, kazanılmış değerlere yöneltilen tehditleri ölçmekte olduğunu, öznel olarak ise, bu değerlere karşılık korkuların olmaması şeklinde ifade etmiştir.

Buzan (1991)'in Soğuk Savaş sonrası dönemin gündemindeki uluslararası güvenlik politikalarını insanların, devletlerin ve onların korkularını incelediği çalışmada, genel güvenliğin yetersiz oluşundan ve belirli tehditlere karşı farklı yollar

bulunması gerektiğini belirtmektedir. Önlenebilir hastalıklar, yoksulluk gibi tehditlere karşı insanların yüksek düzeyde güvenlik imkanlarının sağlanması konusunda çareler aranması konusunda arayışlar belirtilmiştir. Diğer tehditlere karşı ise (kanser, suç, işsizlik), güvenlik önlemleri alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Baldwin (1997)' in güvenlik kavramını incelediği çalışmada, güvenliğe yeni tanımlamalar getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Geleneksel güvenlik anlayışına ek olarak, insan hakları, ekonomi, çevre, uyuşturucu trafiği, salgın hastalıklar, suç ve sosyal adaletsizlik gibi konulara da askeri güvenlik kadar önem verilmesi gerektiği ile ilgili sonuca bağlamıştır.

Sönmez ve Graefe (1998)'in turistlerin geçmiş seyahat deneyimlerinden, gelecek seyahat davranışlarına karşılık, risk ve güvenlik algılarını belirlemeye yönelik incelenen çalışmada, algılanan risk sebebiyle bilginin entegrasyonu ve koruma motivasyon teorilerinden bahsedilmiştir. 500 katılımcı sağlanan çalışmaya, belirli bölgelerde yapılan seyahat deneyimlerinin hem oraya tekrar ziyaret etme niyetlerini arttırdığı, hem de özellikle riskli olan bölgelerden uzak durma niyetini azalttığı ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak ise, algılanan risklerin azalması ve güvenlik korkusunun ortadan kalkması, gidilecek bölgelere karşı tekrar ziyareti planlamanın daha güçlü olacağı şeklinde ifade edilmiştir.

McSweeney (1999)'in güvenliğin anlamlarını incelediği çalışmada, güvenliğin belirsizliğinden, barış, onur, adalet gibi tanımlamaya direnen bir kavram olduğunu vurgulamıştır. Güvenliğin kullanıldığı alanlar, savunmada nasıl bir yer ve öneme sahip olduğu açıklanmıştır.

Albrechtsen (2003)'in emniyet ve güvenliği incelediği çalışmada, insanların yaşama hakkı, temel hak ve özgürlüklerine sahip olabilmeleri ve bunları emniyetli ve güvenli ortamlarda etkin şekilde kullanabilmelerinin önemini incelemiştir. Emniyet ve güvenlik kavramları arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların göz önünde bulundurularak, güvenlik ve emniyet yönetiminin koordine edilmesi gerektiği vurgulanmakta olup, bu koordinasyonun gerçekleşmemesi durumunda, güvenlik zafiyetinin olası risklerinin artacağı sonucuna varılmıştır.

Baylis (2008)' in güvenlik kavramını uluslararası ilişkilerde incelediği çalışmada, güvenlik anlayışının geleneksel temellerinden, Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan yeni yaklaşımlara kadar olan gelişimi ve değişiminin önemi vurgulanmıştır. Buna bağlı olarak, uluslararası ilişkiler literatüründe güvenlik yaklaşımlarının, realist görüşlerden farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

2.3.2. Tekrar Ziyaret Etme Niyeti ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Turizm alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde, turist memnuniyetinin tekrar ziyaret etme, tekrar satın alma ve tavsiyede bulunma gibi olumlu davranışsal niyetler gibi sonuçları olmaktadır (Çelik ve Yüzbaşıoğlu, 2018). Turist memnuniyetinin ve hizmet kalitesinin birbiriyle bağdaşan kavramlar oluşu, beklenti ve algı arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Ancak, kaliteli hizmet performansı ve turist memnuniyeti, turistlerle uzun vadeli bir ilişki göstermekte ve turizm endüstrilerinin başarısına öncülük eden önemli faktörlerden yüksek kalitede hizmet sunmak ve ziyaretçi memnuniyetini sağlamak, destinasyon sadakatini meydana getirmektedir. Bu nedenle, ziyaretçi memnuniyetinin ölçülmesi, turizm pazarlamacıları ve planlamacıları için tekrarlanan işle doğrudan ilişkili olduğu için gerçekleştirilmesi gereken önemli bir görev olmaktadır (Chen, Chen ve Lee, 2011).

Ziyaretçilerin bir destinasyonu tekrar ziyaret etme niyetleri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, ziyaretçi memnuniyeti destinasyon sadakatini etkileyen en önemli faktör olmaktadır. Potansiyel ziyaretçiler, bir başka deyişle arkadaşlar veya eş, dost, akrabalarından alınan tavsiyeler genel olarak ziyaretçi sadakati olarak tanımlanmaktadır. Bir destinasyona sadakat duyan ziyaretçilerin destinasyondan memnun kaldıklarında ve o destinasyonu birden fazla defa tekrar tercih etmeleri veya destinasyonu başkalarına tavsiye etmeleri beklenmektedir. Turizm sektöründeki hızlı artış nedeniyle ve rekabette üstünlük sağlamak için pazarlamacıların ziyaretçi sadakatine oldukça önem vermeleri gerekmektedir. Her konuda sürekli yenilenen bir destinasyonun yönetiminde ziyaretçilerin beklenti ve ihtiyaçlarının her geçen gün farklı olduğu göz ardı edilememektedir. Dolayısıyla, destinasyonda deneyim sahibi olan ziyaretçilerin kendi aralarında da alt pazar bölümlerine ayrılması destinasyonlar

arası kıyaslamalarda daha etkili kararlar alınmasını sağlayabilecektir (Yoon ve Uysal, 2005; McDowall ve Ma, 2010; Yüksel ve diğerleri, 2010; Albayrak ve Caber, 2011; Arslan ve diğerleri, 2011; Demir ve Kozak, 2011). Yapılan açıklamalarda da ifade edildiği üzere destinasyon da ürün kalitesi, turist memnuniyeti ve sadakati literatürde uygulama alanı bulan temel konular arasındadır. Söz konusu bu etmenler, turistik hizmetlerde turist memnuniyeti, yüksek gelir, destinasyonu tekrar ziyaret etme gibi olumlu etkileri meydana getirmektedir. Bu nedenle turist memnuniyetinin ölçülmesi, turizm işletmeleri ve destinasyonlar açısından büyük önem teşkil etmektedir. (Oppermann, 2000; Kozak, 2001; Yüksel, 2001; Kozak, 2003; Yoon ve Uysal, 2005; Duman ve Öztürk, 2005; Valle ve diğerleri, 2006; Chi ve Qu, 2008; Ramseook-Munhurrin ve diğerleri, 2016). Konu ile ilgili yapılan araştırmalar ve sonuçları kronolojik sıraya göre aşağıda yer almaktadır:

Gitelson ve Crompton (1984), çalışmasında, ziyaretçilerin tekrar ziyaret niyetlerine dair görüşlerini incelemiştir. Bu görüşler sonucunda, gidilen turistik destinasyondan tatmin olmadan ayrılan ziyaretçiler tekrar deneyimlemek istememektedirler.

Mazursky (1989), daha önce yapılan tüketici memnuniyeti veya memnuniyetsizliği ile ilgili çalışmasının sonuçlarını amaç olarak belirlediği bu çalışmasında, turistlerin memnuniyetsizliklerinde rol oynayan faktörleri incelemiştir.

Duman ve Öztürk (2005) Mersin Kızkalesi'ni ziyaret eden turistlerin tekrar ziyaret etme niyetleri ile ilgili algılamalarının incelediği çalışmada, destinasyon ölçeğinde bulunan hizmet kalitesi algıları, fiyat algıları, genel tatil memnuniyet ve tekrar ziyaret etme niyeti arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. 231 yerli uygulanan anket sonucunda, müşteri memnuniyetini büyük ölçüde etkileyen faktörlerin, konaklama yeri, yiyecek içecek hizmetleri ve misafirperverlik olduğu bulunmuştur. Tekrar ziyaret etme niyetlerinde ise, bu faktörlere ek olarak aktivite ve hizmetlerin de önemli bir etkisi olmuştur.

Demir ve Kozak (2011) çalışmasında, tüketici davranışları modelini meydana getiren basamaklar arasındaki ilişkiyi analiz etme amaçlamıştır. Muğla'da 406 turiste uygulanan anket sonucunda, tatilinden memnun kalan turistlerin tekrar ziyaret

etmelerine bu durumun olumlu yansiyacağına ve çevresine tavsiye davranışında da bulunulacağı sonucuna varılmıştır.

Çetinsöz (2011), uluslararası seyahatlerde turistlerin destinasyonlardaki algıladıkları risklerin, tekrar ziyaret etme niyeti üzerine etkilerini incelemektedir. Araştırmaya 559 kişi katılım sağlamıştır. Araştırmanın sonucunda, algılanan risk faktörlerinden fiziksel, memnuniyet ve zaman riski boyutlarının tekrar ziyaret etme niyetini etkilediği ve sosyo-psikolojik risk ve işlevsel risk boyutlarının tekrar ziyaret etme niyetini etkilemediği sonucu elde edilmiştir.

Chen, Chen ve Lee (2011) çalışmasında, turistlerin ziyaret öncesi algıları, sonrası memnuniyet düzeyleri, tavsiye kararları, tekrar istekli olma durumları ve yabancı destinasyonlarla rekabet edebilirlik gibi değişkenleri incelemiştir. Sonuç olarak ise, turistlerin genel memnuniyeti ile hedef rekabet gücü arasında bir ilişki olmaması söylenebilmektedir. Kinmen bölgesindeki, savaş alanları, tarihi eserleri, seyahat güvenliğini, yüksek fiyatlara rağmen; rekabet avantajı sağlanması açısından değerlendirmiştir.

Yücenur ve diğerleri (2011), hizmet değerinin tüketicilerin davranışsal niyetleri üzerindeki etkilerini yapısal eşitlik modeli ile ölçtüğü çalışmasında, müşterilerin hizmeti elde etmelerindeki kaybettikleri zaman, para ve çaba gibi etkenlerin kayıplarını en aza indirmeleri gereğinden söz etmektedir.

Kement (2013), planlanılmış davranış teorisinin geliştirilmiş şeklini kullanarak Türkiye'deki 29 tane yeşil yıldız oteli ziyaret eden otel müşterilerinin aynı otelleri tekrar ziyaret etme niyetlerini incelemektedir. Araştırmaya 284 kişi katılım sağlamıştır. Ziyaretçilerin tatmin düzeylerinin ve planlı davranış teorisinin değişkenlerinden öznel normların, tekrar ziyaret etme niyeti üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan, tutum ve geçmiş ziyaret sıklığının, otel müşterilerinin tekrar ziyaret etme niyeti üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çamlıca (2014) çalışmasında, Kapadokya'ya giden ziyaretçilerin sürdürülebilir turizme yönelik tutumları ve tekrar ziyaret etme niyetlerini pazar

bölümlerine göre ayırarak ve belirlemiş olunan pazar bölümlerinin özellikleri kapsamında incelemiştir. Kapadokya'yı en çok ziyaret eden Japonya ve Güney Kore vatandaşlarının bulunduğu örneklem sayısının 385 olduğu bu çalışmada, tüm paydaşların Kapadokya'ya sürdürülebilir turizmin mevcut tüm değişkenlerine ve tekrar ziyaret etme niyetine büyük oranda önem verildiği sonucuna ulaşmıştır.

Bayrakçı (2014) çalışmasını, yerel yemek tüketim motivasyonlarının tekrar ziyaret niyetlerini Gaziantep ilinde yerli turistler üzerinde uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda, yerli turistlerin yerel yemek tüketim motivasyonlarının ziyaret niyetine olumlu etki gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Umur ve Eren (2015) çalışmasında Kapadokya Bölgesi'ni ziyaret eden yabancı turistlerin destinasyona imajı ve kişilik algılamalarının ziyaretçi memnuniyeti ve geleceğe ilişkin ziyaretçi davranışları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmaya 387 kişiye anket uygulanmıştır. Destinasyon imajı ve destinasyon kişiliği ile ziyaretçi memnuniyeti ve geleceğe yönelik ziyaretçi davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak ise, destinasyon imajı ve destinasyon kişiliğinin, turistlerin memnuniyet düzeylerini ve gelecekte destinasyonu tekrar ziyaret etmelerini ve yakınlarına tavsiye etme niyetlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Karaçar (2016) çalışmasında, rekreatif etkinliklere katılanların çevreye karşı tutumlarının ve destinasyon imajının tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki etkisini araştırmıştır. Ilgaz Dağı Milli Parkı'nda 508 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada, tekrar ziyaret etme niyetinin, çevre tutumundan ve destinasyon imajından etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aracı (2016) çalışmasında, İzmir'de bulunan restoran müşterilerinin sosyo-demografik özellikleri ile tekrar satın alma niyeti ve daha fazla ödeme niyeti üzerindeki farklılık olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, daha fazla ödeme niyeti ile tekrar satın alma niyeti farklılaşmadığı, daha fazla ödeme niyeti ile yaş arasında farklılık bulunmadığı, tekrar satın alma niyeti ile cinsiyet arasında farklılığın bulunmadığı, tekrar satın alma niyetinin medeni duruma göre farklılaşmadığı ifade edilmiştir.

3. YÖNTEM

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistlerin güvenlik algılarının incelenmesiyle birlikte, bu durumun tekrar ziyaret etme niyetleri ile ilişkisinin belirlenmesi, araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda, gerçekleştirilen ankete ait bilgiler detaylı şekilde incelenmiştir. Öncelikle, araştırmanın modeli oluşturulmakta ve hipotezler ortaya konulmaktadır. Bu aşamaları, araştırmanın evren ve örnekleminin tanımlanması, veri toplama aracı ve teknikleri hakkında bilgi verilmesi ile verilerin analiz aşamaları izlemektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Araştırmanın modeli, araştırmanın amacına uygun şekilde ve ekonomik bakımdan verilerin toplanma aşaması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesi olarak ifade edilmektedir. Söz konusu olan koşulların, düzenlenme aşamasında kullanılan iki temel yaklaşım; deneme ve tarama modelleri olmaktadır (Karasar, 2008: 77). Tarama modeli; mevcut bir durumun betimlenerek, ortaya çıkmasıdır (Balcı, 2006). Araştırma, yerli turistlerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde edindikleri güvenlik algıları ve bu bölgelere tekrar ziyaret etme niyetinde bulunmalarının etkisini belirlemeyi amaçladığından, tarama modelindedir.

Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anketin hazırlanmasında güvenlik algısı ve tekrar ziyaret etme niyeti ile ilgili ulusal ve uluslararası kaynaklar taranmıştır. Daha önce yapılmış çalışmalar, gözden geçirilerek, taslak şeklinde bir anket oluşturulmuştur. Anketin geliştirilmesi aşamasında, uzman görüşlerine başvurulmuş ve gelen eleştiriler ve öneriler doğrultusunda, ankette bazı değişiklikler yapılarak içerik geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Kişilerin, anketi oluştururken mevcut ifadelerle verdikleri cevaplardan yola çıkılarak, yöneltilen ifadelerin tamamının aynı konuyu ölçüp ölçmediği güvenilirlik analizi ile test edilmiştir (Ural ve Kılıç, 2013: 280). Analiz sonucunda çıkan alfa

değeri, 0 ile 1 arasında değerler almakta ve kabul edilebilir bir değer en az, 0.70 olması beklenmektedir (Coşkun ve diğerleri, 2015: 126). Hazırlanan anket, İstanbul'dan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden 417 yerli turiste, Mart-Nisan 2019 tarihleri arasında uygulanmıştır. İlgili alan yazından esinlenerek oluşturulan hipotezler, aşağıda verilmiştir:

H1: Turizmde güvenlik algısı ile tekrar ziyaret etme niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Yerli turistlerin cinsiyetleri ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3: Yerli turistlerin cinsiyetleri ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H4: Yerli turistlerin yaşları ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5: Yerli turistlerin yaşları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6: Yerli turistlerin eğitim düzeyleri ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H7: Yerli turistlerin eğitim düzeyleri ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H8: Yerli turistlerin medeni durumları ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H9: Yerli turistlerin medeni durumları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.2. Evren ve Örneklem

Turizm faaliyetlerine katılan, turistler genellikle; dinlenme, eğlenme, gezme-görme, yeme-içme, eğitim gibi amaçlarla tatile çıkmaktadır. Tatile çıkan her turistin, gittiği bölgede kendini güvende hissetmeye ihtiyacı vardır. Kendini her açıdan güvende hisseden turist, gittiği turistik destinasyondan memnun ayrılacaktır ve bu durum turistlerin, tekrar ziyaret etme niyetlerine etki edecektir. Araştırmada, her insanın temel ihtiyaçlarından biri olan güvenliğin, her alanda olduğu gibi gidilen turistik destinasyonda da bir gereksinim olması sebebi ile turistlere uygulanması tercih edilmiştir.

Araştırmanın evrenini, İstanbul'da ikamet eden, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistler oluşturmaktadır. Uygulama alanı olarak bu bölgelerin seçilme nedenleri; mevcut bölgelerde, tarihi eserlerin, kültürel varlıkların fazla oluşu ve doğal güzelliklere sahip olması, UNESCO kültürel miras listesine adını yazdıran şehirlerin yer alması, başta kültür turizmi açısından büyük bir potansiyel taşımasıdır. Doğal güzellikler, bakımından ve büyük potansiyel taşımasına rağmen, bu bölgelerde tanıtımların yetersizliği, turizm bilincinin bu bölgelerde düşük olması, devletin bu bölgelere turizm açısından yatırım yapmaması veya doğru yatırımların yapılamaması, altyapının yetersiz oluşu, eğitimin yetersiz oluşu, siyasi olaylar ve çatışma ortamının bulunması bu potansiyelden faydalanılamamasına yol açmıştır. Uzun yıllardır, süregelen terör olaylarına ve çeşitli güvenlik sorunlarına maruz kalan bu bölgelerde turizm faaliyetleri yetersiz kalmıştır. Fakat söz konusu bölgelerde; inanç turizmi, sağlık turizmi, kültür turizmi, yayla turizmi, kış turizmi, av turizmi, mağara turizmi, termal turizm, ekoturizm gibi turizm çeşitlerinin potansiyeli vardır. Turizm potansiyeli ve turizm imkanlarının çekiciliği açısından talep edilen illerin sıralaması; Şanlıurfa, Adıyaman, Gaziantep, Hakkari, Elazığ ve Tunceli olmuştur (Ateş, 2016: 137). Çekici unsurlara sahip olan bu bölgelerdeki güvenlik algısının, tekrar ziyaret etme niyeti ile ilişkisine rastlanmamış olması da araştırma nedenleri arasında yer almaktadır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni 2018 yılında ziyaret eden, 3,810,774 kişi bulunmaktadır (KTB, 2018). Fakat, söz konusu bölgelerde, tatilini gerçekleştiren ziyaretçilerin tümüne ulaşılması, zaman ve maliyet bakımından zor

olduğu için ve zaman kısıtı nedenleriyle, örneklem hesaplaması yoluna başvurulmuştur. Bu tür bir araştırmada örneklem büyüklüğü tabloları incelendiğinde, 384 sayısının yeterli olduğu ifade edilmektedir (Coşkun ve diğerleri, 2015: 137; Kozak, 2015:113). Araştırmada kullanılan anket formu; araştırma problemine, yanıt alınacağına inanılan kişilere uygulanması nedeniyle, kasti (kararsal) örnekleme yöntemi tercih edilerek dağıtılmıştır (Coşkun ve diğerleri, 2015: 142). Araştırma, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya, İstanbul'dan giden yerli turistler arasından 430 kişiye dağıtılmıştır. Turistlere, gittikleri bölgelerin kendilerinde oluşturduğu güvenlik algılarına ve tekrar ziyaret etme niyetleri ile ilişkisi hakkında sorular yöneltilmiştir. 13 anket hatalı ve eksik cevaplar sebebiyle araştırma dışı bırakılmıştır. Cevapları değerlendirmeye alınan kişi sayısı, 417'dir.

3.3. Veri Toplama Aracı ve Teknikleri

Araştırmada, öncelikle ulusal ve uluslararası alanda güvenlik kavramı, güvenlik algısı ve tekrar ziyaret etme niyeti ile ilgili alan yazın taraması yapılmıştır. Daha sonra, elde edilen bilgiler ışığında, birincil verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir. Verilerin toplanması aşamasında, anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formu, araştırma soruları doğrultusunda hazırlanarak, üç bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde, araştırmaya Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistlerin; demografik özelliklerine yönelik 4 soru, seyahat amaçlarına yönelik 1 soru, ulaşım şekillerine yönelik 1 soru ve seyahate katılımlarına etki eden bilgi kaynaklarını tespit etmeye yönelik ise 7 soru yer almaktadır.

İkinci bölümde, yerli turistlerin gittikleri bölgede güvenlik algılamalarına yönelik 7 ifade, güvenliğe verdikleri önem düzeyi ile ilgili 3 ifade, olmak üzere toplam 10 ifade bulunmaktadır. Yerli turistlerin güvenlik algılarını ölçmek için, Ünlüöner ve Bayhan (2014) tarafından geliştirilen ve 'Turistlerin Güvenlik Algısı' ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin, geçerlilik ve güvenilirliğinin test edildiği araştırmaya, 480 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda, Cronbach Alfa katsayıları güvenlik algısı için, .94 olarak tespit edilmiştir. Ölçek, turistlerin güvenlik algılarını ve güvenliğe verdikleri önem ile ilgili ifadelere yönelik 5'li likert tipinde 10 ifade için; 1:Çok

Güvensiz/Çok Önemsiz, 2: Güvensiz/Önemsiz, 3: Orta/Orta Düzeyde Önemli, 4: Güvenli/Önemli, 5: Çok Güvenli/Çok Önemli şeklinde hazırlanmıştır.

Üçüncü bölümde, yerli turistlerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu tekrar ziyaret etme niyetleri ölçülmüştür. Tekrar ziyaret konusunda ölçek soruları hazırlanırken, Conner and Sparks (1996), Lam and Hsu (2004), Hui, Wan, Ho (2007) ve Kozak (2001)' in hazırlamış oldukları tekrar ziyaret konulu çalışmalarından kullandıkları ifadelerden faydalanılarak, ölçek geliştiren Çetinsöz (2013)' ün ifadeleri kullanılmıştır. Ölçek, 5'li likert tipinde; 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Nötr, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum şeklinde hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veri analizi, çeşitli kaynaklardan elde edilen verilerin, işlenerek paylaşılması ve anlaşılabilir bir bilgi dizini haline dönüştürülmesi işlemidir (Kozak, 2015: 55). Araştırma sonunda, anket yöntemi ile elde edilen veriler bilgisayar ortamında, istatistik programına aktararak, gerekli çözümler için SPSS (Statistical Package for the Social Science)' ten faydalanılmıştır. Araştırmaya katılan turistlerin, demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yüzde ve frekans dağılımları verilerek değerlendirilmiştir. Güvenlik algısı ölçeği için aritmetik ortalamaların yorumlanmasında ilk 7 ifade: 1.00-1.79= Çok Az Güvenmiş; 1.80-2.59= Az Güvenmiş; 2.60-3.39= Orta Düzeyde Güvenmiş; 3.40-4.19= Güvenmiş; 4.20-5.00= Çok Fazla Güvenmiş aralıkları ölçüt olarak ele alınmıştır. Son 3 ifade ise: 1.00-1.79= Çok Önemsiz 1.80-2.59= Önemsiz; 2.60-3.39= Orta Düzeyde Önemli; 3.40-4.19= Önemli; 4.20-5.00= Çok Önemli aralıkları ölçüt olarak ele alınmıştır. Tekrar ziyaret etme niyeti için, aritmetik ortalamaların yorumlanmasında ise: 1.00-1.79= Kesinlikle Katılmıyorum; 1.80-2.59= Katılmıyorum; 2.60-3.39= Nötr; 3.40-4.19= Katılıyorum; 4.20-5.00= Kesinlikle Katılıyorum aralıkları ölçüt olarak ele alınmıştır.

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin anlaşılması için, çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Dağılımın normal olup olmadığını kontrol etmek için, Kolmogrov-Smirnov Analizi uygulanmıştır. Bu analiz yöntemi, örnek

verilerin, frekans dağılımlarının belirli bir dağılım ile uyumlu olup olmadığını incelemek amacıyla kullanılmaktadır (Kurtuluş, 2010; Coşkun ve diğerleri, 2015: 208). Analiz sonucunda, çarpıklık basıklık değeri, -2 ile +2 sınırları arasında ise, verilerin normal dağılım gösterdiği ifade edilmektedir (George ve Mallery, 2010). Bu araştırmada uygulanan Kolmogrov Smirnov analizi sonucunda, çarpıklık ve basıklık katsayıları -2 ile +2 arasındadır. Bu sonuç, verilerin normal dağılım gösterdiğini ifade etmektedir.

Araştırmada, verilerin normal dağılım göstermesinden dolayı parametrik testler kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin güvenilirlik boyutlarının belirlenmesi için, Cronbach Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Alpha katsayısına bağlı şekilde, ölçeklerin güvenilirliğine ilişkin yorumlar yapılırken, aşağıdaki bilgiler dikkate alınmıştır (Lorcu, 2015):

- $0 \leq \alpha < 0,40$ ise, ölçek güvenilir değildir.
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise, ölçeğin güvenirligi düşüktür.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise, ölçek oldukça güvenilirdir.
- $0,80 \leq \alpha \leq 1$ ise, ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Araştırmada, iki grup arasında istatistiksel bakımdan bir farkın olup olmadığını tespit ederken, T testinden faydalanılmıştır. Yerli turistlerin cinsiyet ve medeni durumları için T testi uygulanmıştır. Araştırmaya katılan turistlerin yaş, eğitim durumu, ulaşım şekli, seyahat amacı, seyahate çıkmalarında kullandıkları bilgi kaynakları için One-way Anova testinden faydalanılmıştır. Söz konusu bu değişkenlerde, tespit edilmiş olan anlamlı farklılık kaynağının belirlenmesi için Scheffe testi uygulanmıştır. Turistlerin güvenlik algısı ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla da Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırmaya katılan yerli turistlere ait demografik faktörler, turistlerin güvenlik algıları ve tekrar ziyaret etme niyetleri ile ilgili sorulara verdikleri cevaplara yönelik yüzde frekans değerleri bu bölümde yer almaktadır. Ayrıca, bu bölümde, korelasyon analizi ve farklılık testlerine yönelik bulgular ve yorumları da bulunmaktadır.

4.1. Turistlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ne ziyarette bulunan yerli turistlerin, demografik özellikleri bu bölümde yer almaktadır. Turistlerin cinsiyetleri, yaşları, eğitim düzeyleri, medeni durumları ile ilgili bulgular Çizelge 1' de görülmektedir.

Çizelge 1. Turistlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Demografik Değişkenler	n	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	240	57,6
Erkek	177	42,4
Toplam	417	100,0
<i>Yaş</i>		
18-30 yaş arası	201	48,2
31-50 yaş arası	183	43,9
51 yaş ve üstü	33	7,9
Toplam	417	100,0
<i>Eğitim Düzeyi</i>		
İlköğretim	24	5,8
Lise	71	17,0

Ön Lisans	169	40,5
Lisans	75	18,0
Lisansüstü	78	18,7
Toplam	417	100,0
<i>Medeni Durum</i>		
Evli	192	46
Bekar	225	54
Toplam	417	100

Çizelge 1’de araştırmaya katılanların 240’ının (%57,6) kadınlardan, 177’sinin (%42,4) erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya katılan turistlerin yaş dağılımlarına bakıldığında; 201’inin (%48,2) 19-30 yaş arası, 183’ünün (%43,9) 31-50 yaş arası, 33’ünün (%7,9) 51 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. Anketi cevaplayan katılımcıların, eğitim durumlarına ilişkin dağılım incelendiğinde, 24’ünün (%5,8) ilköğretim, 71’nin (%17,0) lise, 169’unun (%40,5) ön lisans, 75’inin (%18,0) lisans, 78’inin (%18,7) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Anketi cevaplayanların, 192’sinin (%46) evli, 225’inin (%54) bekar olduğu görülmektedir.

4.2. Katılımcıların Seyahate Çıkma Amaçlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan yerli turistlerin gittikleri bölgeleri, ne amaçla ziyaret ettikleri yer almaktadır. Katılımcıların, seyahat amaçlarına ilişkin bulgular Çizelge 2 de görülmektedir.

Çizelge 2. Turistlerin Seyahate Çıkma Amaçlarına Göre Dağılımları

<i>Seyahate Çıkma Amacı</i>	n	%
İş	78	10,0
Eğlenme	192	24,7
Dinlenme	216	27,8
Farklı yerler/kültürler görme isteği	280	36,0

Diğer	11	1,4
Toplam	777	100

Çizelge 2'ye göre ankete katılanların seyahat amaçları incelendiğinde; 78' i (%10,0) iş amaçlı, 192'si (%24,7) eğlenme amaçlı, 216'sı (%27,8) dinlenme amaçlı, 280'i (%36,0) farklı yerler/kültürler görme amaçlı, 11'i (%1,4) ise diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen katılımcılar, gitme amaçları; eğitim, turistik eğitim gezisi, aile ziyareti, gittikleri yerleri tekrar gezip görme isteği, gittikleri yöreleri çok beğenip taşınma, yöresel yemeklere merak, askerlikten sonra daha ayrıntılı gezme isteği şeklinde sıralanmaktadır. Çoklu seçenek olan bu soruda, bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlediği görülmüştür. Toplamda katılımcı sayısı 417 olmasına rağmen, çoklu yanıt içeren bir soru olması sebebiyle, n sayısı örneklemin hacmini geçerek, 777 olmuştur.

4.3. Katılımcıların Ulaşım Şekillerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan yerli turistlerin seyahat ettikleri bölgeye, nasıl ulaşım sağladığı yer almaktadır. Katılımcıların, ulaşım şekillerine ilişkin bulgular Çizelge 3 de görülmektedir.

Çizelge 3. Turistlerin Ulaşım Şekillerine Göre Dağılımları

<i>Ulaşım Şekli</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Kendi Aracımız	190	28,9
Otobüs	146	22,2
Uçak	269	40,9
Tren	52	7,9
Toplam	667	100

Çizelge 3'e göre ankete katılanların, 190'ının (%28,9) kendi aracı ile, 146'sının (%22,2) otobüs ile, 269'unun (%40,9) uçak ile, 52'sinin (%7,9) tren seçeneğini işaretlediği görülmektedir. Çoklu yanıt olan bu soruda, bir kişinin birden

fazla seçeneği işaretlediği görülmüştür. Toplamda katılımcı sayısı 417 olmasına rağmen, bu sorunun çoklu yanıt içermesi sebebiyle, n sayısı örneklemin hacmini geçerek, 667 olmuştur.

4.4. Katılımcıların Seyahatlerine Belirlerken Yararlandığı Bilgi Kaynaklarına İlişkin Bulgular

Çizelge 4. Seyahate Yardımcı Bilgi Kaynaklarına Göre Dağılımları

<i>Bilgi Kaynakları</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Filmler	58	5,3
Haberler	40	3,7
Merak	210	19,2
Televizyon	54	4,9
İlgi/Beklenti ve Zevkler	215	19,7
Seyahat Acentesi	53	4,9
Sosyal Medya	202	18,5
Yakınların Tavsiyeleri	163	14,9
Hikayeler/Efsaneler	90	8,2
Diğer	7	0,6
Toplam	1092	100

Çizelge 4' e göre katılımcıların, 58'i (%5,3) filmlerden, 40'ı (%3,7) haberlerden, 210'u (%19,2) meraktan, 54'ü (%4,9) televizyon, 215'i (%19,7) ilgi/beklenti ve zevklerden, 53'ü (%4,9) seyahat acentesinden, 202'i (%18,5) sosyal medyadan, 163'ü (%14,9) yakınların tavsiyelerinden, 90'ı (%8,2) duydukları hikaye ve efsanelerden, 7'si (%0,6) diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen katılımcılar; tarihi yerleri görme isteği, kitaplar, daha önce görülen yerleri tekrar ziyaret etme isteği, kültürel etkinlik gerçekleştirme isteği, Dicle Üniversitesi'nin düzenlemiş olduğu davet sonrası kültürel gezi aktivitesi, askerlik sonrası daha ayrıntılı gezip görme isteği şeklinde açıklamalarda bulunmuştur. Çoklu yanıt olan bu soruda, bir kişinin birden fazla seçeneği işaretlediği görülmüştür. Toplamda katılımcı sayısı 417 olmasına rağmen, bu sorunun çoklu yanıt içermesi sebebiyle, n sayısı örneklemin hacmini geçerek, 1092 olmuştur.

4.5. Güvenlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Güvenirlik analizi, herhangi bir konu ile ilgili örnekleme meydana getiren birimler yoluyla ve veri toplama aracıyla gerçekleştirilen ölçme aracını oluşturan ifadelerin (yargı, soru, önerme, vb.), kendi aralarında tutarlı olup olmadığını ölçme amacı ile kullanılır (Ural ve Kılıç, 2013: 280). Güvenirlik katsayısı, 0 ile 1 arasındaki değerleri alır ve bu değer, 1' yaklaşır, güvenirliliğin arttığı anlamına gelir (Kurtuluş, 2010).

Aşağıda yer alan Çizelge 5, her bir sorunun aritmetik ortalaması (\bar{x}), standart sapması (S.S) ve ilgili sorunun silinmesiyle, ölçeğin güvenirlik katsayısı yer almaktadır. Güvenirlik analizi sonucu itibariyle, 10 sorudan oluşan güvenlik algısı ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı, 0,83 olarak bulunmuştur. Güvenlik algısı ölçeği için, elde edilen bu sonuç ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Güvenirlik analizi ile ilgili sonuçlar Çizelge 5'te yer almaktadır.

Çizelge 5. Güvenlik Algısı Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları (n= 417)

	\bar{x}	S.S	Soru Silindiğinde Cronbach's Alpha
Şehirde yaya olarak gezmek	3,45	,87	,814
Araç trafiği	3,28	,88	,817
Toplu taşıma araçları ile seyahat	3,36	,84	,814
Konaklama işletmeleri	3,41	,92	,810
Turistik eğlence mekanları	3,23	1,01	,808
Hastalığa yakalanma riski açısından	3,30	,98	,808
Terör olayları açısından	2,96	1,10	,817
Gideceğiniz yerin seçiminde güvenlik sizin için ne düzeyde önemlidir?	4,13	,92	,839
Güvenliğinize ilişkin uyarı ve bilgilendirme yazıları görmek sizin ne düzeyde önemlidir?	3,70	,88	,845

Çevrenizde polislerin fazla olması güvende hissetmeniz için ne düzeyde önemlidir?	3,44	,92	,846
---	------	-----	------

Genel Standart Sapma: 0,932
Genel Aritmetik Ortalama: 3,42
Cronbach's Alpha: 0,838

4.6. Yerli Turistlerin Güvenlik Sorularına Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan yerli turistlerin gittikleri bölgelerde güvenlik algıları ile ilgili ve ölçekte yer alan sorulara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Yerli turistlerin, güvenlik algıları için belirlenen ilk 7 önermeyi; (1) Çok Güvensiz, (2) Güvensiz, (3) Orta, (4) Güvenli, (5) Çok Güvenli olarak, son 3 önermeyi ise; (1) Çok Önemsiz, (2) Önemsiz, (3) Orta, (4) Önemli, (5) Çok Önemli şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Yerli turistlerin güvenlik algılarına yönelik verdikleri cevaplar Çizelge 6'da yer almaktadır.

Çizelge 6. Katılımcıların Güvenlik Sorularına Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri

İfadeler	1		2		3		4		5		\bar{x}	S.S
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Şehirde yaya olarak gezmek	10	2,4	37	8,9	163	39,1	168	40,3	39	9,4	3,45	,87
Araç trafiği	15	3,6	46	11,0	192	46,0	134	32,1	30	7,2	3,28	,88
Toplu taşıma araçları ile seyahat	9	2,2	44	10,6	179	42,9	157	37,6	28	6,7	3,36	,84
Konaklama işletmeleri(kaza, yangın, hijyen, gıda, kişisel bilgilerin güvenliği vb.yönünden)	11	2,6	43	10,3	175	42,0	138	33,1	49	11,8	3,41	,92
Turistik eğlence mekanları (uyuşturucu, hırsızlık, gasp, yaralanma vb. yönünden)	23	5,5	70	16,8	152	36,5	132	31,7	40	9,6	3,23	1,01

Hastalığa yakalanma riski açısından	20	4,8	55	13,2	162	38,8	136	32,6	44	10,6	3,30	,98
Terör olayları açısından	49	11,8	80	19,2	158	37,9	95	22,8	35	8,4	2,96	1,10
Gideceğiniz yerin seçiminde güvenlik sizin için ne düzeyde önemlidir?	4	1,0	18	4,3	75	18,0	141	33,0	179	42,9	4,13	,92
Güvenliğinize ilişkin uyarı ve bilgilendirme yazıları görmek sizin ne düzeyde önemlidir?	8	1,9	12	2,9	161	38,6	152	36,5	84	20,1	3,70	,88
Çevrenizde polislerin fazla olması güvende hissetmeniz için ne düzeyde önemlidir?	16	3,8	26	6,2	185	44,4	138	33,1	52	12,5	3,44	,92

Genel Standart Sapma: 0,932
Genel Aritmetik Ortalama: 3,42

1: Çok Güvensiz / Çok Önemli. 2: Güvensiz / Önemli. 3: Orta / Nötr. 4: Güvenli / Önemli.
5: Çok Güvenli / Çok Önemli.

Çizelge 6 incelendiğinde; “Şehirde yaya olarak gezmek” ifadesine %2,4 ile 10 turistin çok güvensiz, %8,9 ile 37 turistin güvensiz, %39,1 ile 163 turistin orta, %40,3 ile 168 turistin güvenli, %9,4 ile 39 turistin çok güvenli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadenin genel aritmetik ortalamasının 3,45 ve standart sapmasının ,87 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden turistlerin daha çok ‘Güvenli’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Araç trafiği” ifadesine %3,6 ile 15 turistin çok güvensiz, %11,0 ile 46 turistin güvensiz, %46,0 ile 192 turistin orta, %32,1 ile 134 turistin güvenli, %7,2 ile 30 turistin çok güvenli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadenin genel aritmetik ortalamasının 3,28 standart sapmasının ,88 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Orta’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Toplu taşıma araçları ile seyahat” ifadesine %2,2 ile 9 turistin çok güvensiz, %10,6 ile 44 turistin güvensiz, %42,9 ile 179 turistin orta, %37,6 ile 157 turistin güvenli, %6,7 ile 28 turistin çok güvenli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin genel aritmetik ortalamasının 3,36 standart sapmasının ,84 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Orta’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Konaklama işletmeleri (kaza, yangın, hijyen, gıda, kişisel bilgilerin güvenliği vb. yönünden)” ifadesine %2,6 ile 11 turistin çok güvensiz, %10,3 ile 43 turistin güvensiz, %42,0 ile 175 turistin orta, %33,1 ile 138 turistin güvenli, % ,2 ile 1 turistin çok güvenli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin genel aritmetik ortalamasının 3,41 standart sapmasının ,92 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Orta’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Turistik eğlence mekanları (uyuşturucu, hırsızlık, gasp, yaralanma vb. yönünden)” ifadesine %5,5 ile 23 turistin çok güvensiz, %16,8 ile 70 turistin güvensiz, %36,5 ile 152 turistin orta, %31,7 ile 132 turistin güvenli, %9,6 ile 40 turistin çok güvenli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin genel aritmetik ortalamasının 3,23 standart sapmasının 1,01 olduğu belirtilmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Orta’ seçeneğini tercih ettiği görülmüştür.

“Hastalığa yakalanma riski açısından” ifadesine %4,8 ile 20 turistin çok güvensiz, %13,2 ile 55 turistin güvensiz, %38,8 ile 162 turistin orta, %32,6 ile 136 turistin güvenli, %10,6 ile 44 turistin çok güvenli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin genel aritmetik ortalamasının 3,30 standart sapmasının ,98 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Orta’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Terör olayları açısından” ifadesine %11,8 ile 49 turistin çok güvensiz, %19,2 ile 80 turistin güvensiz, %37,9 ile 158 turistin orta, %22,8 ile 95 turistin güvenli, %8,4 ile 35 turistin çok güvenli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin genel aritmetik ortalamasının 2,96 standart sapmasının 1,10 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Orta’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Gideceğiniz yerin seçiminde güvenlik sizin için ne düzeyde önemlidir?” ifadesine %1 ile 4 turistin çok önemsiz, %4,3 ile 18 turistin önemsiz, %18,0 ile 75 turistin orta, %33,8 ile 141 turistin önemli, %42,9 ile 179 turistin çok önemli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin genel aritmetik ortalamasının 4,13 standart sapmasının ,92 olduğu görülmektedir. Bu verilere göre, turistik

bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Çok Önemli’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Güvenliğinize ilişkin uyarı ve bilgilendirme yazıları görmek sizin için ne düzeyde önemlidir?” ifadesine %1,9 ile 8 turistin çok önemsiz, %2,9 ile 12 turistin önemsiz, %38,6 ile 161 turistin orta, %36,5 ile 152 turistin önemli, %20,1 ile 84 turistin çok önemli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin genel aritmetik ortalamasının 3,70 standart sapmasının ,88 olduğu görülmektedir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Orta’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Çevrenizde polislerin fazla olması güvende hissetmeniz için ne düzeyde önemlidir?” ifadesine %3,8 ile 16 turistin çok önemsiz, %6,2 ile 26 turistin önemsiz, %44,4 ile 185 turistin orta, %33,1 ile 138 turistin önemli, %12,5 ile 52 turistin çok önemli yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin genel aritmetik ortalamasının 3,44 standart sapmasının ,92 olduğu görülmektedir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Orta’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

Çizelge 6’ya göre araştırmaya katılan turistlerin, güvenlik algısı ile ilgili verdikleri cevapların aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde, en yüksek değer, ($\bar{x}=4,10$) ile “Gideceğiniz yerin seçiminde güvenlik sizin için ne düzeyde önemlidir?” olduğu ve en düşük değer ($\bar{x}=2,96$) ile “Terör olayları açısından” önermesi olduğu görülmektedir. Ayrıca güvenlik algısı için genel aritmetik ortalama 3,42 olmaktadır. Bu sonuç, turistik bölgelerde seyahat eden turistlerin gittikleri bölgelere güvendikleri ve güvenlik algıları ile ilgili önermeleri önemli bulduklarını göstermektedir.

4.7. Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Aşağıda Çizelge 7’de her bir sorunun bulunan aritmetik ortalaması, standart sapması ve soruların silinmesi ile ölçeğin güvenirlilik katsayısı bulunmaktadır. Güvenirlilik analizi sonucunda, 4 ifadeden oluşan tekrar ziyaret etme niyeti ölçeğinin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,94 olarak bulunmuştur. Tekrar ziyaret etme niyeti

ölçeği için tespit edilen bu sonuca göre, ölçeğin oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Güvenirlilik analizi sonuçları Çizelge 7’ de yer almaktadır.

Çizelge 7. Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi Sonuçları (n= 417)

	\bar{x}	S.S	Soru Silindiğinde Cronbach’s Alpha
Tatil için tekrar gelme ihtimalim çok yüksek.	3,65	1,04	,927
Tatile tekrar gelmeye değer.	3,73	1,06	,926
Çevremde gördüğüm yerlere gelmelerini tavsiye edeceğim.	3,94	1,03	,930
Gezmiş olduğum yerler tekrar ziyaret edebileceğim güvenlik bir turizm merkezidir.	3,76	1,04	,934
Genel Standart Sapma: 1,042			
Genel Aritmetik Ortalama: 3,77			
Cronbach’s Alpha: 0,946			

4.8. Yerli Turistlerin Tekrar Ziyaret Etme Niyeti ile İlgili Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri

Araştırmaya katılan yerli turistlerin gittikleri bölgeler, tekrar ziyaret etme niyeti ile ilgili ve ölçekte yer alan ifadelere verdikleri cevaplar bu bölümde incelenmiştir. Yerli turistlerin, tekrar ziyaret etme niyetlerine ilişkin 4 önermeye; “(1) Kesinlikle Katılmıyorum (2) Katılmıyorum, (3) Nötr, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde cevap vermeleri istenmiştir. Yerli turistlerin tekrar ziyaret etme niyetlerine yönelik verdikleri cevaplar Çizelge 8’da yer almaktadır.

Çizelge 8. Katılımcıların Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Sorularına Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri

İfadeler	1		2		3		4		5		\bar{x}	S.S.
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Tatil için tekrar gelme ihtimalim çok yüksek.	19	4,6	43	10,3	83	19,9	190	45,6	82	19,7	3,65	1,04
Tatile tekrar gelmeye değer.	21	5,0	37	8,9	67	16,1	199	47,7	93	22,3	3,73	1,06
Çevremde gördüğüm yerlere gelmelerini tavsiye edeceğim.	15	3,6	37	8,9	32	7,7	205	49,2	128	30,7	3,94	1,03
Gezmiş olduğum yerler tekrar ziyaret edebileceğim güvenlik bir turizm merkezidir.	18	4,3	41	9,8	56	13,4	207	49,6	95	22,8	3,76	1,04
Genel Standart Sapma: 1,042												
Genel Aritmetik Ortalama: 3,77												

1: Kesinlikle Katılmıyorum. 2: Katılmıyorum. 3: Nötr. 4: Katılıyorum. 5: Kesinlikle Katılıyorum.

Çizelge 8 incelendiğinde, “Tatil için tekrar gelme ihtimalim çok yüksek” ifadesine %4,6 ile 19 turistin kesinlikle katılmıyorum, %10,3 ile 43 turistin katılmıyorum, %19,9 ile 83 turistin nötr, %45,6 ile 190 turistin katılıyorum, %19,7 ile 82 turistin kesinlikle katılıyorum yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadenin genel aritmetik ortalamasının 3,65 standart sapmasının 1,04 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Katılıyorum’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Tatile tekrar gelmeye değer” ifadesine %5,0 ile 21 turistin kesinlikle katılmıyorum, %8,9 ile 37 turistin katılmıyorum, %16,1 ile 67 turistin nötr, %47,7 ile 199 turistin katılıyorum, %22,3 ile 93 turistin kesinlikle katılıyorum yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadenin genel aritmetik ortalamasının 3,73 standart sapmasının 1,06 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Katılıyorum’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Çevremde gördüğüm yerlere gelmelerini tavsiye edeceğim” ifadesine %3,6 ile 15 turistin kesinlikle katılmıyorum, %8,9 ile 37 turistin katılmıyorum, %7,7 ile 32 turistin nötr, %49,2 ile 205 turistin katılıyorum, %30,7 ile 128 turistin kesinlikle katılıyorum yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadenin genel aritmetik ortalamasının 3,94 standart sapmasının 1,03 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Katılıyorum’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

“Gezmiş olduğum yerler tekrar ziyaret edebileceğim güvenlik bir turizm merkezidir” ifadesine %4,3 ile 18 turistin kesinlikle katılmıyorum, %9,8 ile 41 turistin katılmıyorum, %13,4 ile 56 turistin nötr, %49,6 ile 207 turistin katılıyorum, %22,8 ile 95 turistin kesinlikle katılıyorum yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca, bu ifadenin genel aritmetik ortalamasının 3,76 standart sapmasının 1,04 olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, turistik bölgelere giden ziyaretçilerin daha çok ‘Katılıyorum’ seçeneğini tercih ettiği görülmektedir.

Çizelge 8’de araştırmaya katılan yerli turistlerin tekrar ziyaret etme niyeti ile ilgili verdiği cevapların aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde; en yüksek değer, (\bar{x} = 3,38) ile “Çevremde gördüğüm yerlere gelmelerini tavsiye edeceğim” olduğu ve en düşük değer (\bar{x} = 2,46) ile “Tatil için tekrar gelme ihtimalim çok yüksek” önermesi olduğu görülmektedir. Ayrıca tekrar ziyaret etme niyeti için genel aritmetik ortalama 3,77 olmaktadır. Bu sonuç, turistik bölgelerde seyahat eden turistlerin gittikleri bölgelere tekrar ziyaret etme niyetinde olduklarını göstermektedir.

4.9. Demografik Özelliklere İlişkin T Testi Analizi ve Sonuçları

T testi, temel olarak karşılaştırılan iki farklı ortalamanın istatistiki anlamda birbirleri ile farklılık olup olmadığının ölçülmesidir (Kurtuluş, 2010: 184). Bir başka ifadeye göre ise, iki grup arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farkın olup olmadığının tespit edilmesinde kullanılmaktadır (Coşkun ve diğerleri, 2015: 183).

Güvenlik algısı ve tekrar ziyaret etme niyeti ölçeklerine göre katılımcıların, cinsiyetleri ve medeni durumları açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için ayrı ayrı bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. T testinin sonuçları Çizelge 9’da görülmektedir.

Çizelge 9. Cinsiyet ve Medeni Durum Açısından Yerli Turistlerin Güvenlik ve Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Değişkenleri İçin Bağımsız Örneklem T Testi

Kriterler			n	\bar{x}	S.S.	t	p
Güvenlik	Cinsiyet	Kadın	240	3,38	,588	-1,896	,057
		Erkek	177	3,49	,609		
Tekrar Ziyaret Etme Niyeti		Kadın	240	3,71	1,022	-1,412	,167
		Erkek	177	3,85	,893		
Güvenlik	Medeni Durum	Evli	192	3,43	,605	,117	,907
		Bekar	225	3,42	,597		
Tekrar Ziyaret Etme Niyeti		Evli	192	3,71	,964	-1,081	,280
		Bekar	225	3,81	,976		

Cinsiyet ile güvenlik algısı arasındaki ilişki incelendiğinde, erkeklerin ortalaması ($\bar{x}=3,49$) kadınların ortalamasından ($\bar{x}=3,38$) farklıdır. Ancak erkek ve kadın turistlerin güvenlik algıları arasındaki bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı için, “Yerli turistlerin cinsiyetleri ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır” şeklindeki H2 hipotezi reddedilmiştir ($t = -1,906$; $p = ,057$). Bayhan (2014) da araştırmasında cinsiyet ile güvenlik algısı arasında anlamlı bir farklılığa ulaşamamıştır.

Medeni durum ile güvenlik algısı arasındaki ilişki incelendiğinde, evli olan katılımcıların ortalaması ($\bar{x}=3,43$) bekar olan katılımcıların ortalamasından ($\bar{x}=3,42$) farklıdır. Ancak bekar ve evli turistlerin güvenlik algıları arasındaki bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı için, “Yerli turistlerin medeni durumları ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır” şeklindeki H8 hipotezi reddedilmiştir ($t = 117$; $p = ,907$). Bayhan ve Ünlüöner (2016) ve Bayhan (2014) çalışmalarında medeni durum ile güvenlik algısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ancak, Bayraktaroğlu (2018) çalışmasında medeni durum ile güvenlik algısı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Cinsiyet ile tekrar ziyaret etme niyeti arasındaki ilişki incelendiğinde, kadınların ortalaması ($\bar{x}=3,71$) erkeklerin ortalamasından ($\bar{x}=3,85$) farklıdır. Ancak kadın ve erkek turistlerin tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki bu farklılık

istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı için,“ Yerli turistlerin cinsiyetleri ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır” şeklindeki H3 hipotezi reddedilmiştir ($t = -1,384$, $p = ,167$). Aracı (2016)’ nın çalışmasında da, cinsiyet ile tekrar ziyaret etme niyeti arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Medeni durum ile tekrar ziyaret etme niyeti arasındaki ilişki incelendiğinde, bekar olanların ortalamasının ($\bar{x}=3,81$) evli olanların ortalamasından ($\bar{x}=3,71$) farklıdır. Ancak evli ve bekar turistlerin tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı için “Yerli turistlerin medeni durumları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır” şeklindeki H9 hipotezi reddedilmiştir. Seçilmiş (2012)’ in de çalışmasında medeni duruma göre tekrar ziyaret etme niyeti arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4.10. Demografik Özelliklere İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi ve Sonuçları

Bağımsız örneklemeler için, tek-faktörlü varyans analizi, tek bir bağımsız değişkene yönelik iki ve daha fazla grubun, bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırılmasında ve ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven seviyesinde (%95, %99 gibi) anlamlı olup olmadığını test etmek için kullanılmaktadır (Ural ve Kılıç, 2013: 209). Genel anlamda, ikiden fazla grubun ortalamasının karşılaştırılmasında kullanılan bir analiz yöntemi olmaktadır (Kurtuluş, 2010: 186).

Araştırmanın bu bölümünde, ikiden fazla grubu karşılaştırmak amacıyla varyans analizinden faydalanılmıştır. Öncelikle, ankete katılan yerli turistlerin, yaşları ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek için varyans analizi kullanılmıştır. Sonuçlar Çizelge 10’ da görülmektedir.

Çizelge 10. Katılımcıların Yaşları ile Güvenlik Algılarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi

Güvenlik	Grup No	Yaş	n	\bar{x}	S.S	F	Sig.
	1	18-30 yaş arası	201	3,45	,623	,844	,431
	2	31-50 yaş arası	183	3,42	,554		
	3	51 yaş ve üstü	33	3,31	,688		
	Toplam	417	3,43	,599			

*0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Çizelge 10'a göre yerli turistlerin yaşları ile güvenlik algıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık yoktur ($F=,844$; $p=,431$). Buna göre, "Yerli turistlerin yaşları ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır" şeklindeki H4 hipotezi reddedilmiştir. Güvenlik algısı ile daha önceden yapılmış olan Aksu ve diğerleri (2013) ve Bayhan (2014)'ın çalışmasında yaş ile güvenlik algısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Akmeşe ve diğerleri ise (2018) turistlerin yaşları ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varmışlardır.

Yerli turistlerin yaşları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Çizelge 11' de verilmektedir.

Çizelge 11. Katılımcıların Yaşları ile Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi

Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	Grup No	Yaş	n	\bar{x}	S.S	F	Sig.
	1	18-30 yaş arası	201	3,87	,915	2,469	,086
	2	31-50 yaş arası	183	3,69	1,005		
	3	51 yaş ve üstü	33	3,57	1,054		
	Toplam	417	3,77	,970			

*0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Çizelge 11' e göre, yerli turistlerin yaşları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F =2,469$; $p = ,086$). Buna göre "Yaş ile tekrar ziyaret etme niyeti arasında anlamlı bir farklılık vardır"şeklidindeki H5 hipotezi reddedilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuç, Aracı (2016)'nın çalışmasında elde ettiği sonuç ile benzerlik göstermektedir.

Yerli turistlerin eğitim düzeyleri ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Çizelge 12’ de verilmektedir.

Çizelge 12. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Güvenlik Algılarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Güvenlik	Grup No	Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	S.S	f	Sig.	Farklılık Olan Grup
	1	İlköğretim	24	3,65	,597	5,433	,000	5>2 2>1
	2	Lise	71	3,21	,643			
	3	Ön Lisans	75	3,43	,479			
	4	Lisans	169	3,39	,604			
	5	Lisansüstü	78	3,61	,585			
	Toplam	417	2,25	,599				

*0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Çizelge 12’de görüldüğü üzere, yerli turistlerin güvenlik algıları eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 5,433$; $p = ,000$). Farklılığın kaynağının tespit edilmesinde, “n” sayılarının eşit olmadığı durumlarda uygulanan Scheffe testinden faydalanılmıştır. Scheffe testi sonucunda, lise ($\bar{x}=3,21$) ve lisansüstü ($\bar{x}=3,61$), ilköğretim ($\bar{x}=3,65$) ve lise ($\bar{x}=3,21$) eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca, lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların lise eğitim düzeyindekilere göre ve ilköğretim düzeyinde eğitim almış olan katılımcıların lise düzeyinde eğitim alan katılımcılara göre daha fazla güvensiz oldukları belirlenmiştir. Bu doğrultuda, eğitim düzeyi arttıkça güvensizliğin de arttığı söylenebilir. Buna göre, “Yerli turistlerin eğitim düzeyleri ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır” şeklindeki H6 hipotezi kabul edilmiştir. Aksu ve diğerleri (2013) de çalışmasında benzer sonuçlar saptamıştır.

Çizelge 13. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	Grup No	Eğitim Düzeyi	n	\bar{x}	S.S	f	Sig.	Farklılık Olan Grup
	1	İlköğretim	24	3,76	1,033	3,087	,016	5>2
	2	Lise	71	3,45	1,129			
	3	Ön Lisans	75	3,78	1,041			
	4	Lisans	169	3,80	,905			
	5	Lisansüstü	78	4,00	,795			
	Toplam	417	2,25	,970				

*0,05 düzeyinde anlamlı farklılık

Çizelge 13’de görüldüğü gibi yerli turistlerin tekrar ziyaret etme niyetleri eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 3,087$; $p = 0,016$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla Scheffe testinden faydalanılmıştır. Scheffe testi sonucunda lisansüstü ($\bar{x}=4,00$) ve lise ($\bar{x}=3,45$) eğitim düzeyine sahip katılımcıların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bir başka ifadeyle, lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların, lise eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre daha fazla tekrar ziyaret etme niyetinde oldukları belirlenmiştir. Bu doğrultuda, eğitim seviyesi arttıkça tekrar ziyaret etme niyetinin de arttığı söylenebilir. Buna göre, “Yerli turistlerin eğitim düzeyleri ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır” şeklindeki H7 hipotezi kabul edilmiştir. Seçilmiş (2012) çalışmasında eğitim düzeyleri ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki farklılığın anlamlı olduğunu saptamıştır.

4.11. Güvenlik Algısı ile Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Arasındaki İlişkiyi Ölçmeye Yönelik Uygulanan Korelasyon Analizi ve Sonuçları

Korelasyon analizi, “aralık ve rasyo” düzeyinde ölçülmüş olan “iki değişken” arasında bulunan ilişkinin şiddetini belirlemek amacıyla kullanılan bir analiz tekniği olmaktadır (Coşkun ve diğerleri, 2015: 228). Bir başka ifadeyle, en az iki değişkenin birbiri ile ilgili olup olmadığını ve eğer bir ilgi varsa bu ilginin yönünü ve kuvvetini tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu analizde, ilginin derecesini ölçmek için korelasyon katsayısı ‘r’ olarak kullanılmaktadır (Kurtuluş, 2010: 181). Korelasyon analizi sonucunda ölçülen veya belirlenen mevcut değişkenlerin aralarındaki doğrusal ilişki

belirlenmektedir. Korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değer almaktadır ve ilişkinin düzeyi rakamların mutlak büyüklüğünü vermektedir. İlişkinin yönünü ise, rakamların işareti belirlemektedir (Ural ve Kılıç, 2013: 243). Değişkenler arasında bulunan ilişkinin kuvvetine bağlı olan yorumlamalar Tablo 5'deki aralıklar dikkate alınmıştır (Kalaycı, 2009: 116).

Tablo 5. Korelasyon Katsayılarının İlişki Dereceleri

Korelasyon Katsayısı (r)	İlişki Derecesi
0,00-0,25	Çok Zayıf
0,26-0,49	Zayıf
0,50-0,69	Orta
0,70-0,89	Yüksek
0,90-1,00	Çok Yüksek

Kaynak: Şeref Kalaycı (2009). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın.

Seyahatlerini gerçekleştiren yerli turistlerin güvenlik algıları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analize yönelik bulgular Çizelge 11'da yer almaktadır.

Çizelge 15. Katılımcıların Güvenlik Algıları ile Tekrar Ziyaret Etme Niyetleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

		Güvenlik	Tekrar Ziyaret Etme
Güvenlik	r	1	,481**
	P		,000
	N	417	417
Tekrar Ziyaret Etme	r	,481**	1
	P	,000	
	N	417	417

* 0.05 düzeyinde anlamlı korelasyon (2-tailed).

Çizelge 15 incelendiğinde, güvenlik ile tekrar ziyaret etme niyeti arasında 0,01 düzeyinde ($r = ,481^{**}$) zayıf ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, “Turizmde yerli turistlerin güvenlik algısı ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki H1 hipotezi kabul olmuştur. Araştırma hipotezlerinin sonuçları Çizelge 15’te listelenmiştir. Şengül ve diğerleri (2018) turistlerin güvenlik algıları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu saptamıştır.

Çizelge 15. Hipotez Sonuçları

H	HİPOTEZLER	SONUÇ
H1	Turizmde güvenlik algısı ile tekrar ziyaret etme niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.	H1 Kabul
H2	Yerli turistlerin cinsiyetleri ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.	H2 Ret
H3	Yerli turistlerin cinsiyetleri ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.	H3 Ret
H4	Yerli turistlerin yaşları ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.	H4 Ret
H5	Yerli turistlerin yaşları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.	H5 Ret
H6	Yerli turistlerin eğitim düzeyleri ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.	H6 Kabul
H7	Yerli turistlerin eğitim düzeyleri ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.	H7 Kabul
H8	Yerli turistlerin medeni durumları ile güvenlik algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.	H8 Ret
H9	Yerli turistlerin medeni durumları ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.	H9 Ret

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm sektörünün, iç karışıklıklar, savaş, göç, salgın hastalıklar, ekonomik kriz, terör gibi iç ve dış etkenlere karşı hassas bir yapıda olması, turistlerin bir bölgeyi ziyaret etme kararını kolaylıkla etkileyebilmektedir. Kişi, değerlendirmek üzere ayırdığı boş vaktini bir turizm faaliyetinde kullanmaya karar verdiğinde, gideceği bölgeyi veya destinasyonu seçerken öncelikle huzurlu, sağlıklı ve güvenli bir tatil geçirmeyi istemektedir.

Turist, konaklama işletmesine adım attığı ilk dakikadan, ikamet ettiği yere dönene kadar geçen tüm süreç boyunca, talep ettiği ve beklediği hizmeti alabildiği ölçüde otelden memnun ve tatmin olmuş bir şekilde ayrılacaktır. Ancak, son yıllarda gerçekleşen ekonomik krizler, salgın hastalıklar, yaşanan göçler, gerçekleşen terör eylemleri ve bazı yerlerde turistlerin hayatlarını terörist eylemler sonucu kaybetmeleri, turistik talebi de büyük ölçüde etkilemiştir. Turistik talebin birtakım olaylardan etkilenmesinin başlıca nedenleri arasında; destinasyon imajı, medyada çıkan haberler, ülkenin ekonomik durumu, bölgede yaşanan hırsızlık, taciz, gasp, dolandırıcılık, göç gibi olaylar, gidilecek destinasyonun güvenlik açısından talep edilen yerler arasında olup olmaması ve turistik bölgelerde kolluğun etkinliği sayılabilmektedir. Turistler, gittikleri bölgelerde kendilerini ve bölgeye karşı güven hissettikleri sürece, o bölgeyi tekrar ziyaret etme niyetinde bulunabileceklerdir. Bu nedenle çalışmada, turistlerin güvenlik algılarının tekrar ziyaret etme niyetlerine etkisini belirlemek amaçlanmıştır ve çalışmanın sonuçlarına ilişkin öneriler şu şekilde özetlenebilir:

Yerli turistlerin güvenlik algısı ile tekrar ziyaret etme niyetleri arasında ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistler seçtikleri bölgenin güvenliğine verdikleri önem düzeyinin yüksek olması sonucunda, tekrar ziyaret etmeye de katılım sağlamayı tercih etmişlerdir. Bunun nedenleri arasında, son yıllarda söz konusu bölgelerdeki kültürel ve tarihi zenginlikler turistleri cezbetmektedir. Ayrıca Diyarbakır' da bulunan Diyarbakır Kalesi ve Şanlıurfa'da bulunan Göbeklitepe'nin UNESCO kültürel miras listesine adını yazdırması da turistlerin dikkatini çeken nedenler arasında sayılabilir.

Yerli turistler arasında, eğitim düzeyi lisansüstü olanlar daha güvensiz hissederken, tekrar ziyaret etme niyetinin daha fazla olduğu katılımcı grubu da yine lisansüstü eğitim alanlardan oluşmaktadır. Bayhan (2014)' göre bunun sebebi, eğitim düzeyi yüksek olanların farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu ve bilinç sahibi bir potansiyel oluşturduklarını belirtmiştir. Turistik faaliyetlere katılan eğitim düzeyi yüksek kişilerin işletmelerden de beklentilerinin yüksek olacağını belirterek, işletmeler açısından, ürün kalitesini arttırmalarını ve çeşitlendirme yoluna gitmelerini önermiştir. Seçilmiş (2012), lisansüstü eğitim düzeyine sahip turistler için eğitim düzeyinin yükselmesinin tekrar ziyaret etme niyetinin azalmasına neden olduğunu ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, eğitim seviyesinin yükselmesi ile yüksek kalitede hizmet talep edilmesi nedeniyle, tekrar ziyaret etme niyetinin artma isteği sonucu ortaya çıkabilmektedir. Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri'ni ziyaret eden yerli turistler, en çok farklı yerler/kültürler görme istekleri amacıyla seyahat etmişlerdir. Ulaşım şekli olarak en çok uçak tercih eden turistler, seyahatlerine karar verirmelerinde belirleyici rol oynayan bilgi kaynakları arasından en çok ilgi/beklenti ve zevklerinden faydalanmışlardır.

Turistler ziyaret ettikleri bölgelerde, şehirde yaya olarak gezmeyi güvenli bulurken, araç trafiğine, taşıma araçlarını kullanıma, konaklama işletmelerine (kaza, yangın, hijyen, gıda, kişisel bilgilerin güvenliği), turistik eğlence mekanlarına, hastalığa yakalanma riski ve terör olaylarına güven yönünden orta düzeyde güven hissetmişlerdir. Gidilen bölgeye duyulan güven doğrultusunda, seçilen yerin önem düzeyini belirlemede güvenliğin turistler açısından ne düzeyde önem arz ettiği konusu katılımcılar tarafından en çok önemli bulunan seçeneklerden biri olmuştur. Turistlerin güvenlikleri için etraflarındaki uyarı ve bilgilendirme yazıları ve çevrelerinde polislerin çokluğu orta düzeyde güvenli bulunmuştur. Tekrar ziyaret etme niyetinde bulunan yerli turistler çalışmada, seçtikleri bölgeye tekrar gelme ihtimalleri olduğuna, tekrar gelmeye değer bulduklarını, yakınlarına tavsiye konusunda olumlu olacaklarını ve ziyaret edilen bölgeleri güvenli bir turizm merkezi olarak bulduklarına katılmışlardır.

Öneriler:

- Turizm sektöründe güvenlik hizmetlerinin daha etkin bir duruma getirilmesi; turizmdeki pazar payının artmasına, turistlerin gittikleri destinasyonda kendilerini daha güvende hissetmelerine ve ülkenin gelişmişlik düzeyine hız kazandırması olasıdır. Bu kazanımlar doğrultusunda, hassas bir yapıya sahip olan turizm sektöründe de güvenlik politikaları geliştirilebilir.
- Yaşanan güvenlik sorunları, ekonomik, siyasi ve politik krizler gibi birçok sebepten etkilenme eğilimi gösteren turizm sektörü, olası bir krize ve güvenlik sorununa engel olabilmek için önleyici mekanizmalar kurabilir. Mevcut bir kriz durumunda ise, bu durumun ortadan tamamen kaldırılması ya da etkilerinin en az seviyeye indirgenmesi için gerekli tüm faaliyetlerin yürütülmesini sağlayabilecek durumda olmalıdır. Aksi takdirde, turistler daha çok tedirginlik yaşayabilir ve bu durum bir takım travmalara sebep olabilir. Çünkü güvende olma hissi, insanların temel ihtiyaçlarından biridir. Bu nedenle, turizm işletmeleri krizi veya sorunu yönetebilecek, planlayabilecek, örgütleyip yürütebilecek ve tesis içinde her şeyi her şekilde yoluna getirebilecek şekilde yapılandırılmalıdır.
- Turistler seyahatleri esnasında başlarına gelebilecek her türlü güvenlik sorununa karşı kendilerini güvende ve haklarını daima koruyacaklarından emin olmak istemektedirler. Güvenlik konusunda, turistleri rahatsız etmemek kaydıyla halkla ilişkiler veya müşteri ilişkileri ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Çünkü son yıllarda gerçekleşen güvenlik sorunları, özellikle turistlerin seyahatleri sırasında hayatlarını kaybetmeleri onları rahatsız edebilir ve destinasyonu ileride ziyaret etme niyetini de olumsuz etkileyebilir.
- Turistler, seyahat ettikleri yerde, huzurlu bir ortamda sağlıklı bir tatil süreci geçirmek ister. Bu nedenle onları tesis içinde, gıda, hijyen, gürültü gibi nedenlerden dolayı rahatsız eden unsurlar olduğu müddetçe, onlar memnuniyetlerini kaybedecektir. Bu tür konular, büyümeden çözüme kavuşturulmalı, gerekirse turistlere çeşitli jestler sunulmalıdır.
- Güvenlik sorunlarının geçmişte çıkış noktası olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nden artık sorunlu bölgeler ibaresinin silinebilmesi için, mevcut durum

analizi yapılarak bölgenin potansiyeli incelenmelidir. Bölgelerdeki cazibeler, çekicilikler, çeşitli zenginlikler tespit edilerek, turizmin daha da geliştirilmesine yönelik programlar yapılabilir. Bu programlar başarılı olursa, sürdürülebilir hale gelen bir turizm potansiyeli oluşabilir.

- Otellerde, toplumun daha fazla bilinçlenebilmesi ve turizm olayının sorunsuz bir şekilde gerçekleşebilmesi için güvenlik konusunda eğitimler düzenlenebilir. Turizm bilincinin geliştirilmesi, gıdaların güvenliği ve denetlenmesi, personelin hijyeni, tüketici hakları, acil durumlarda ilk yardım, turizm bilinci bu eğitimlere konu olabilir.

Sonuç olarak, bu çalışmanın bundan sonra yapılacak olan araştırmalara ışık tutacağı düşünüldüğünde, araştırmanın sınırlılıkları dahilinde değinilmiş olan bölgeler dışında farklı bölgelerde güvenlik algıları araştırılabilir. Güvenlik algısının iki farklı destinasyon için karşılaştırmalı analizi çalışılabilir. Memnuniyet algısının turizmde güvenlik algısı üzerindeki etkileri araştırılabilir veya, destinasyon imajının turizmde güvenlik algısı arasındaki ilişki incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behaviour. *Organization Behaviour and Human Decision Process*, 50(2): 179-211.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/074959789190020T?via%3Dihub> . (Erişim Tarihi: 20.04.2019).
- Akay, H. (2014). *Türkiye’de İnsani Güven(siz)lik*. (1.Baskı). İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği.
- Akçay, N. (2008). 21.Yüzyılda Türkiye’nin Tehdit Algılamaları ve Güvenlik Açılımları. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Akgül Açıkmeşe, S. (2011).Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri. *Uluslararası İlişkiler*, 8(30): 43-73.
- Akmeşe, H., Eren, T., Aras, S. (2018). Yabancı Turistlerin Turistik Bir Destinasyon Olarak Konya Algıları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(29): 3527-3536.
- Akpınar, İ. (2018). Suç Olgusu, Suç Teorileri ve Kadın Suçluluğu: Kayseri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Akyurt, H., Atay, L. (2009). Destinasyonda İmaj Oluşturma Süreci. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1): 1-14.
- Aksakallı, Z., Selçuk, Nuri S., Işık, C. (2017). Nene Hatun Tarihi Milli Parkı’nın Hüzün Turizmi ve Mabetleşme Yönünden Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4): 215-240.
- Aksoy, M. (2004). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’nde Terörün Neden ve Sonuçları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, (International Journal of Human Sciences)*, 1(2).
- Aksın, A. (1998). Doğu Anadolu’nun Jeopolitik ve Jeostratejik Yapısı. Cumhuriyetin 75. Yılında Doğu Anadolu Huzur ve Güvenlik Sempozyumu. (17-19 Aralık) Sayfa:329-334. Elazığ.
- Aksu, M., Aktaş, A. R., Oku, O.,Şentürk, F. K. (2013). Yabancı Turistlerin Güvenlik Algılarının Analizi: Alanya Örneği. *International Conference on Eurasian Economies*, Session 5C: Turizm II, 744-754.

- Akoğlan Kozak, M., Kızılırmak, İ. (2006). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi: Kültür ve Turizm Müdürleri Görüşlerine Dayalı Bölgesel Yaklaşımlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 3(5).
- Albayrak, T., Caber, M. (2011). Önem-Performans Analizi: Destinasyon Yönetimine Dair Bir Örnek. *Ege Akademik Bakış*, 11(4): 627-638.
- Albayrak, A., Mil, B., Küçükaltan, D., Uluslararası Barışı Zedeleyen Turizm Odaklı Küresel Teröre Yönelik Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım.16. Ulusal Turizm Kongresi. Çanakkale, Türkiye, (25 Mayıs 2016): 1037-1052.
- Alexandris, K., Kouthouris, C., Meligdis, A. (2006). Increasing Customers' Loyalty In A Skiing Resort: The Contribution Of Place Attachment And Service Quality. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 18(5): 414-425.
- Alkan, Ayşe E. (2014). Küreselleşme ve Ekonomik Güvenlik. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Alkan, A. (2018). *Bir Kent Coğrafyası Araştırması: Siirt Kenti*.(1.Baskı). İstanbul: Kriter Yayınları.
- Altuntop, S. (2015). Kamu Güvenliğini Sağlamada Kolluğun Aşırı Güç Kullanma Sorunsalı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(4): 873-904.
- Albrechtsen, E. (2003). *Security vs. Safety*. NTNUNorwegian University of Science and Technology. Department of Industrial Economics and Technology Management.
- Aras, H. (2017). Türkiye’de Turizm Güvenliği Sorunu. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1): 585-610.
- Arınç, K. (2018). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin İnanç Turizmi Potansiyeli ile Bölgesel Kalkınma Bakımından Değerlendirilme İmkanları. *Atatürk Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(22): 2129-2147.
- Arslan, H., Kalay, F., Oğrak, A. (2011). Turist Memnuniyeti: Van Örneği. 12.Ulusal Turizm Kongresi (30 Kasım-4 Aralık) Bildiriler Kitabı, 1. Düzce: Sidas Medya, 202-213.
- Aruoba, Ç., Alpar, C. (1992). *Türkiye Ekonomisi Sektörel Gelişmeler*. Ankara: Özyurt Matbaacılık.

- Asayiş Daire Başkanlığı (2019). Suç Soruşturması Şube Müdürlüğü. <http://www.asayis.pol.tr/Sayfalar/AsayisSuclari.aspx>. (Erişim Tarihi: 01.04.2019).
- Aydemir, B., Saylan, U. ve Aydoğmuş, F. (2014). Turizmde Rekabet: Seyahat ve Turizm (T&T) Rekabet Edebilirlik Raporunda Türkiye'nin ve Avrupa'nın Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1): 1-15.
- Aydın M. (2005). Küreselleşme Karşısında Ulus Devlet-Ulusal Ekonomi ve Güvenlik. *Panorama Dergisi*, <http://www.mustafaaydin.gen.tr/c/2138/kuresellesme-karsisinda-ulus-devlet-ulusal-ekonomi-ve-guvenlik> (Erişim Tarihi: 28.02.2019).
- Aydın, A., Darıcı, B., Taşçı, H. (2015). Uluslararası Turizm Talebini Etkileyen Ekonomik Faktörler: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0(45): 147-177.
- Aydın, N., Öztürk, K., (2018). Güvenlik Algısının Anayasa Yapımına ve Değiştirilmesine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(2): 35-68.
- Aymankuy, Ş., GÜDÜ Demirbulat, Ö., Aymankuy, Y. (2016). Yerli Turistlerin Güvenlik Algılarının Belirlenmesi – Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği. *International Journal of Human Sciences*, 13(1): 965-981.
- Aytaç, N., Yüzügüllü, Didem A., Demirhindi, H., Gönültaş, T. (2017). Pestist Kullanımının Halk Sağlığına Etkileri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 26(4): 540-551.
- Atasever, G., Bahar, O. (2017). Medya Bağlamında Politik İstikrarsızlık – Turizm İlişkisi. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6(1): 33-56.
- Atay, L. (2003). Turistik Destinasyon Pazarlaması ve Bir Alan Uygulaması. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

- Ateş, H. (2016). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Turizm Algısı ve Turizmin Geliştirilmesi Stratejileri. *Bilgi Ekonomi ve Yönetimi Dergisi*, 11(2): 111:140.
- Athearn, J. L. (1969). *Risk and Insurance*. New York: Appleton Century-Crofts.
- Atkinson, R. L. and Hilgard E. (1995). *Psikolojiye Giriş*, (2.Baskı) (Çeviren: Yavuz Alogan). İstanbul: Sosyal Yayınları. Aktaran: Birdişi, F. (2007). 1990 Sonrası Yeniden Yapılanan Dünyada Türkiye'nin Güvenlik Siyaseti. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Avcıkurt, C. (2004). Ülke İmajı ve Turizm İlişkisi - Türkiye Örneği, Turistik Yerlerin (Destinasyonların) Pazarlanması (17-19 Ekim). Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Haftasonu Turizm Konferansı IX, Nevşehir.
- Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım*. (4. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Axworthy, L. (2001). Human Security and Global Governance: Putting People First. *Global Governance*, 7 (1): 19-23.
- Ayaz, N., Apak, Ömer C. (2017). Kış Turizmine Katılan Yerli Turistlerin Seyahat Motivasyonları ve Seyahat Memnuniyetleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4: 79-94.
- Aziz, H. (1995). Understanding Attacks on Tourists in Egypt. *Tourism Management*, 16(2): 91- 95.
- Bach, R. (2003). Global Mobility, Inequality and Security. *Journal of Human Development*, 4(2): 227-245.
- Bahar, O., Kozak, M. (2006). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bahar, O. (2007). Bölgesel Kalkınmada Turizm Sektörünün Ekonomik Açından Yeri ve Önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, (19).
- Bahar, O., Kozak, M. (2008). *Tourism Economics: Concepts and Practices*. ABD, New York: Nova Publishers.
- Bahar, O. ve Kozak M. (2015). *Turizm Ekonomisi*. (7.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Bakan, S., Şahin, S. (2018). Uluslararası Güvenlik Yaklaşımlarının Tarihsel Dönüşümü ve Yeni Tehditler. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 4(2): 135-152.
- Baker, Dwayne A., Crompton, John L. (2000). Quality, Satisfaction and Behavioral Intentions. *Annals of Tourism Research*, 27(3): 785-804.
- Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Baldwin, D. A. (1996). Security Studies and End of the Cold War. *World Politics*, 48 (1): 117-141. Aktaran: Baskın, Y. Z. (2018). Türkiye’de Güvenlik Çalışmalarının Tarihsel Perspektiften Nitel Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Baldwin, D. A. (1997). *The Concept of Security*, Review of International Studies. 23(1).
- Baldwin, D. A.(2003). Güvenlik Kavramı, *Avrasya Dosyası Güvenlik Bilimleri Özel Sayısı*, 9(2).
- Balkan, C. (2006). *Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Sorunları* (2.Baskı). İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Baloğlu, Ş., Mangaloğlu, M. (2001). Tourism Destination Images of Turkey, Egypt, Greece, and Italy as Perceived by US-Based Tour Operators and Travel Agents, *Tourism Management*, (22): 1-9.
- Bandoğlu, Z. (2014). Kopenhag Siyasi Kriterlerinin Türkiye’nin Ulusal Güvenliğine Etkisi. Doktora Tezi, Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul.
- Baran, N., Sat, Necibe A. (2015). Sürdürülebilir Turizm Planlaması: Teoriden ve Uygulamadan Örnekler. 2nd International Sustainable Buildings Symposium. (28-30 Mayıs). Gazi Üniversitesi. Ankara.

- Baran, T. (2018). Türkiye’de Güvenlik Söyleminin Kuruluşu: TBMM Tutanakları Üzerinden Bir İnceleme (1978-2002). Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bar-On, R. (1996). Measuring The Effects On Tourism Of Violence And of Promotion Following Violent Acts.(In *Tourism, Crime and International Security Issues*, edited by A. Pizam and Y. Mansfeld) Chichester, UK: Wiley.
- Barker, M. (2002), Modeling Tourism Crime The 2000 America’s Cup, *Annals of Tourism Research*, 29(3): 762-782.
- Basım, N., Argan, M., (2009). *Spor Yönetimi*.(2.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Baskın, Y. Z. (2018). Türkiye’de Güvenlik Çalışmalarının Tarihsel Perspektiften Nitel Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Bayazıt, M., Ceylan, U., Saylan, U. (2012). Geleneksel El Sanatlarının Bölge Turizmine Etkisi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi., 1(1): 899-908.
- Bayhan, İ. (2014). Turistlerin Güvenlik Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayhan, İ., Ünlüöner, K. (2016). Turist Tercihlerinde Güvenliğe İlişkin Tutumların Etkisi: Bir Alan Araştırması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(56): 1-20.
- Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18):68 – 85.
- Bayrakçı, S. (2014). Yerel Yemek Tüketim Motivasyonlarının Turistlerin Tekrar Ziyaret Niyetlerine Etkisi: Gaziantep’i Ziyaret Eden Yerli Turistler Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Bayram, Duygu Ç. (2016). İnsan Güvenliği ve Turizm. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.
- Baysal, B., Lülecı, Ç. (2011). Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11(22): 61-96.

- Bayrak S. (2000). Yönetimde Bir İhmal Konusu Olarak Güç ve Güç Yönetimi -1-. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2):21-34.
- Bayraktar, Ü. (2015). Arap Baharı Sonrası Ortadoğu'daki Statüko Karşıtı Yapılanmaların Türkiye'nin Güvenlik Stratejilerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayraktaroğlu, S., Aras, M., Atay, E. (2018). Çalışanlarda İş Güvenliği ve İş Kazası: Mavi Yakalılar Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9):1-15.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards A New Modernity*. (Çeviren: Ritter, M.) Londra: Newbury Park, Calif.: Sage Publications.
- Bentley, T., Page, S. J., Laird, I. S. (2000). Safety in New Zealand's Adventure Tourism Industry: The Client Accident Experience of Adventure Tourism Operators. *Journal of Travel Medicine*, 7(5): 239-246.
- Bernstein, Peter L. (1996). *Against the Gods: The Remarkable Story of Risk*. New York: John Wiley and Sons.
- Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramlaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, (Çev: Zeynep Arkan), *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18): 1-47.
- Bianca, B., Brandano, M., Detotto, C. (2012). The Effect of Tourism on Crime in Italy: A Dynamic Panel Approach, *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, (6): 2012-25.
- Bigne, J. E., Sanchez, M. I., Sanchez, J. (2001). Tourism Image, Evaluation Variables and After Purchase Behaviour: Inter-Relationship. *Tourism Management*, 22(6): 607-616. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517701000358>. (Erişim Tarihi: 02.04.2019).
- Birdişi, F. (2007). 1990 Sonrası Yeniden Yapılanan Dünyada Türkiye'nin Güvenlik Siyaseti. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UNCHS), 1998. Press Release, World Habitat Day 1998: Safer Cities, CHS/98/05, 13 February.
- Birdişli, F. (2009). Neoliberalizm Ulusal Güvenlik Siyasaları Üzerine Etkileri ve Türkiye'nin Güvenlik Siyasası Üzerine Bir İnceleme. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (13):46-56.
- Birdişli, F., Başurgan, A. (2017). Güvenlik Politikalarının Konstrüktivist Bir Unsuru Olarak Güvenlik Kültürü ve Türkiye Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4): 58-78.
- Birer, S. (2002). Yemek Hazırlama, Turizmde Sağlık ve Beslenme: Sorunlar ve Çözümler Sempozyumu Bildiriler Kitabı Pişirme ve Servisinde Dikkat Edilmesi Gereken Sağlık ve Temizlik Kuralları S:172-183 Alanya.
- Björk P., Lindqvist L. (2000). Perceived Safety as an Important Quality Dimension Among Senior Tourists. *Tourism Economics*, 6 (2): 151–158.
- Blake, A., Sinclair, T. (2003). Tourism Crisis Management: US Responseto September 11. *Annals of Tourism Research*, 30(4): 813–832.
- Borge, D. (2001). *The Book of Risk*. New York: John Wiley, Sons Inc.
- Bourne, Paul A. (2010). Crime, Tourism and Trust in a Developing Country. *Current Research Journal of Social Sciences*, 2(2): 69-83.
- Bozok, D. (1996). Türkiye'ye Yönelik Uluslararası Turizm Talebinin Yapısal Analizi ve Gelişme Stratejileri. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Bölükbaşı, B. (2006). Aroma Üretimi Yapan Firmalarda Uygulanacak HACCP Kriterlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Bull, H. (1977). *The Anarchical Society, A Study of Order in World Politics*.
- Buluk, B., Özkök, F. (2016). Küreselleşme Hareketlerinin Turizm Endüstrisine Etkileri. *Akademik Bakış Dergisi*, (54): 37-53.

- Bulut, İ. (2011). Anadolu'da İnanışların ve Geleneklerin Doğa Korunması Açısından Önemi Üzerine Örnekler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(46): 119-134.
- Buzan, B. (1991). *People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Harvester Wheatsheaf, New York.
- Buzan, B. Waever O. Jaap de Wilde (1998). *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers. Aktaran: Deveci, M. (2016). Uluslararası Entegrasyonlar ve Türkiye'nin Ekonomi ve Güvenlik Sorunlarına Çözüm Arayışları. Yüksek Lisans Tezi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Buzan, B. (2008). Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18): 107-123.
- Buzan, B., ve Hansen L. (2009). *The Evolution of International Security Studies*. (First Published) Cambridge University Press. University Printing House, Cambridge United Kingdom.
- Büyükanıt, Y. (2007). Güvenliğin Yeni Boyutları ve Uluslararası Örgütler, Uluslararası Güvenlik Sempozyumu Açılış Konuşması, (31 Mayıs–1 Haziran), Harp Akademileri, İstanbul, 2007.
- Carlo, M., Cugini, A., Zerbini, F. (2008). Assessment of Destination Performance: A Strategy Map Approach. *Tourism Review*, 63(2): 25-37. <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/16605370810883923>. (Erişim Tarihi: 05.02.2019).
- Caşın, Hakkı M. (2008). *Uluslararası Terörizm*. (1. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Charlton T. L. and Charles S. A Latin Dictionary, Oxford, Clarendon Press, 1879.
- Chen C.M, Chen Sheu H., Lee Hong T. (2011). The Destination Competitiveness of Kinmen's Tourism Industry: Exploring The Interrelationships Between Tourist Perceptions, Service Performance, Customer Satisfaction and Sustainable Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(2): 247-264.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09669582.2010.517315>.

(Erişim Tarihi: 14.02.2019).

- Chi, C.G., Qu, H. (2008). Examining The Structural Relationships of Destination Image, Tourist Satisfaction and Destination Loyalty An Integrated Approach. *Tourism Management*, 29(4): 624-636.
- Cho, B. H., Lee, C., Chon, T. J. (2004). Effect Of Customers Service Quality Satisfaction For Repurchase Of Golf Range User. *Korean Journal of Physical Education*, 42(2): 179-188.
- Cirhinlioğlu, Z. (2003). Eşitsizlikler, Kalkınma Sorunları ve Terör. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2): 159-173.
- Cnn Türk Haber. (2018). Doğu Ekspresi Kış Turizminin Gözdesi. <https://www.cnnturk.com/ekonomi/dogu-ekspresi-kis-turizminin-gozdesi-oldu>. (Erişim Tarihi: 09.04.2019).
- Cronin, J. J., Jr., Brady, M. K., & Hult, G. T. M. (2000). Assessing the Effects of Quality, Value and Customer Satisfaction on Consumer Behavioral Intentions in Service Environments. *Journal of Retailing*, 76(2): 193–218.
- Çobanoğlu, H.O. (2008). Sporda Risk Yönetimi: Turkcell Süper Ligindeki Sporcuların Risk Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Çoşkun, N. (2010). Türkiye’de Turizm Politikaları ve Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri. Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Coşkun, R. Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. (8.Baskı). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Coursen, S. (2017). Safety vs. Security: Understanding the Difference May Soon Save Lives. <https://www.coursensecuritygroup.com/news/safetyvssecurity>. (Erişim Tarihi: 05.01.2019).

- Çabuk, S., Nakıboğlu, B., Canoğlu, M. (2013). Algılanan Otel İmajı ve Hizmet Kalitesi ile Tekrar Satın Alma Niyeti Arasındaki İlişkiler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1): 96-108.
- Çakıcı, C. (1998). Otel İşletmeciliğinde Müşteri Tatmin Düzeylerinin “Değerlendirme Formları” Kullanılarak Belirlenmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, (9): 9-16.
- Çakıcı, C., Özdamar, M. (2013). şanlıurfa’ya Kùltür Turizmi Kapsamında Gelen Yerli Turistlerin Profili, şanlıurfa’yı Tercih Nedenleri ve Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/ Journal of Travel and Hospitality Management*, 10(2): 43-52.
- Çakır, P. (2001). Turizmin Ekonomiye Katkısı Üzerine Genel Bir Yaklaşım, *Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 17(1): 377-393.
- Çakmak, E. (2014). Atölye Tipi Üretim Yapan Sanayi İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim Uzmanlığı Tezi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi.
- Çakmakçı, E. (2015). Turizm ve Suç Arasındaki İlişi ve Suçun Önlenmesine Yönelik Teoriler. *Turizm Akademik Dergisi*, 2(1): 49-59.
- Çalışkan, U. (2009). Turist Sağlığı Güvenliğinin Analizi: Türkiye Termal Tesisler Uygulaması. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çamlıca, K. (2014). Sürdürülebilir Turizme İlişkin Ziyaretçi Tutumlarının ve Tekrar Ziyaret Niyetlerinin Pazar Bölümlendirme Kriteri Olarak Kullanılması: Kapadokya Bölgesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çatalbaş, F. (2012). Suriçi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi ve Diyarbakır Turizmine Katkısı. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakùltesi Dergisi*, 1(1): 47-65.
- Çeken, H. (2003). *Küreselleşme, Yabancı Sermaye ve Türkiye Turizmi*. İstanbul: Değişim Yayınları.

- Çeken, H., Ateşoğlu, L., Dalgın, T., Karadağ, L. (2008). Turizm Talebine Bağlı Olarak Uluslararası Turizm Hareketlerindeki Gelişmeler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26): 71-85.
- Çelik, N., Karaçuka, M. (2017). Terör Saldırılarının Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneğinde Ampirik Bir Analiz. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 17(3): 313-322.
- Çelik, P., Yüzbaşıoğlu, N. (2018). Algılanan Destinasyon İmajının Memnuniyet ve Davranışsal Niyet ile İlişkisi: Kuyucak Köyü Örneği. 19. Ulusal Turizm Kongresi. (17-21 Ekim). Afyonkarahisar.
- Çevik, E. (2006). Konaklama İşletmelerinde Dış Kaynak Kullanımı Olarak Özel Güvenlik. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çetin, E. (2015). Türkiye Tarihinde Kentsel Alanda Değişen Güvenlik Anlayışı. Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.
- Çetinsöz, Burçin C. (2011). Uluslararası Seyahatlerde Turistlerin Çekim Yerinde Algıladıkları Risklerin Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkileri. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Çilkaya, B. (2014). *Turizm Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Güncel Sorunlar ve Çözüm Yolları*. 7. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu. Niğde.
- Çokgör, O. (2016). Risk Yönetimi Bilgilendirme Semineri. Gazi Üniversitesi Makine Mühendisleri Odası, Ankara.
- Çolak, Ferhan S. (2017). Kopenhag Okulu Bağlamında Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.
- Çomak H. (2011). *Dünya Jeopolitiğinde Türkiye*. (1.Baskı). İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Dannreuther, R. (2007). *International Security: The Contemporary Agenda*. Polity, Cambridge, U.K. Aktaran: İşyar, Ömer G. (2008). Günümüzde Uluslar arası

Güvenlik Stratejileri: Kavramsal Çerçeve ve Uygulama. *Gazi Akademik Bakış*, 2(3): 1-42.

Davras, G., Aktel, M. (2018). 2015-2016 Krizinin Türkiye Turizmine Yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(21): 27-38.

Dedeoğlu, B. (2003). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji* (1.Baskı). İstanbul: Derin Yayınları.

Dedeoğlu, B. (2004). Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine. *Uluslararası İlişkiler*, 1(4): 2.

Dedeoğlu, B. (2005) *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Dedeoğlu, B. (2008) *Uluslararası Güvenlik ve Strateji* (1.Baskı). İstanbul: Yeni yüzyıl Yayınları.

Dedeoğlu, B. (2014). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji* (3.Baskı) İstanbul: Yeni yüzyıl Yayınları.

Demir, S. (2009). Avrupa Güvenlik Mimarisinin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. 5(9):12.

Demir, Şirvan Ş., Kozak, M. (2011). Turizmde Tüketici Davranışları Modelini Oluşturan Aşamalar Arasındaki İlişki. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1): 19-34.

Demiray, M., Işcan, İsmail H. (2008). Uluslararası Sistemde Güvenlik Kavamının Değişimi Ekonomik ve Jeopolitik Arka Planı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21): 141-170.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2001).Ulusal Gıda ve Beslenme Stratejisi Çalışma Grubu Raporu, Turizm Politikalarındaki Değişimin Sağlık Üzerine Etkileri. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Sayı: Ekim-Kasım-Aralık 2010.

Deniz, T., Karadağ, D. (2018). Politik Çatışmaların ve Terörizmin Turizm Sektörüne Etkileri: 2010-2017 Türkiye Örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(40): 61-74.

- Dilsiz, B. (2010). Türkiye’de Gastronomi ve Turizm (İstanbul Örneği). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Dinçer, Mithat Z. (1993). *Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Doğaner, S. (1998). Türkiye Ulaşım Sistemleri ve Çevre İlişkileri. *Coğrafya Dergisi*, (6).
- Dolu, O., ve Büker, H. (2009). Caydırıcılığın Sınırları: Caydırıcılık Eksenli Suç Önleme ve Mücadele Politikalarına Eleştirel Bir Yaklaşım. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(3): 1-22.
- Dolu, O., Uludağ, Ş., Doğutaş, C. (2010). Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1): 57-81.
- Douglas, M. (1994). *Risk and Blame: Essays in Cultural Theory*. (Paperback Edition Published). Londra: Routledge.
- Draghici, A. (2007). Economic Security in the Black Sea Region. *The Economic Journal*, JEL classification codes: F52, F59.
- Duman, T., Öztürk, Ahmet B. (2005). Yerli Turistlerin Mersin Kızıkalesi Destinasyonu ve Tekrar Ziyaret Niyetleri ile İlgili Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(1): 9-23.
- Duval, Timothy D. (2007). *Tourism and Transport: Modes, Networks and Flows*. Channel View Publications.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) (2005). Uluslararası Sağlık Tüzüğü. (2.Basım). DSO Kütüphanesi Yayın Kataloqlama Verileri.http://www.hssgm.gov.tr/content/documents/uluslararasi_antlasmalar/Uluslararası%20Sağlık%20Tüzüğü%20Antlaşması.pdf. (Erişim Tarihi: 10.03.2019).
- Dwyer, L., Wu, C. L., Koo, Tay T. R. (2009), Ground Travel Mode Choices of Air Arrivals at Regional Destinations: The Significance of Tourism Attributes

and Destination Contexts. *Research in Transportation Economics*, (26): 45-53.

D'Amore, L. (1988). Tourism: A vital force for peace. *Annals of Tourism Research*, 15(2): 269-271.

EFSA, ECDC (2018) The European Union Summary Report on Trends And Sources of Zoonoses, Zoonotic Agents and Food-Borne Outbreaks in 2017. *EFSA Journal*, 16, (Toplum Sağlığını Geliştirme ve Koruma Bilim Dalı).

<http://bilimveaydinlanma.org/gida-kaynakli-hastaliklar-halk-sagligini-tehdit-ediyor/>

<http://www.efsa.europa.eu/en/press/news/181212>.

<https://doi.org/10.2903/j.efsa.2018.5500>.<http://bilimveaydinlanma.org/gida-kaynakli-hastaliklar-halk-sagligini-tehdit-ediyor/>(Erişim Tarihi: 23.03.2019).

Ekiz, E.H., Köker, N.E. (2012). Destinasyon Tatmininin Belirleyicileri: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Algılamaları. *Global Media Journal Turkish Edition*, 2(4): 45-63.

Emekli, G. (2005). Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları ve Türkiye'de Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, (14): 99-107.

Emekli, G., İbrahimov, A., Soykan, F. (2006). Turizmde Küreselleşmeye Coğrafi Yaklaşımlar ve Türkiye. *Ege Coğrafya Dergisi*, (15): 1-16.

Emhan, A. (2009). Risk Yönetim Süreci ve Risk Yönetimde Kullanılan Teknikler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3): 209-220.

Emiroğlu, S. (2015). Ekonomik Güvenliğin Sağlanmasında Piyasa Gözetimi ve Denetimin Rolü: Sanayi Ürünleri Örneği. Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Emsen, Selçuk Ö., Değer, Kemal Ö. (2004). Turizm Üzerine Terörizmin Etkileri: 1984-2001 Türkiye Deneyimi. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 23(40): 67-83.

- Er, B. (2018). Yer altı Kömür Madenciliğindeki Temel Risklerin Hibrit Bir Risk Analiz Yöntemi ile Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erb, C. B., Harvey, C. R., & Viskanta, T. E. (1996). Political Risk, Economic Risk and Financial Risk. *Financial Analysts Journal*, 52: 29-46.
- Erdoğan, İ. (2013). Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı. *Akademik Bakış Dergisi*, 6(12): 265-292.
- Erdoğan, O. (1995). *Turizm Sektörü*. İstanbul: Sektör Araştırmaları Serisi.
- Eren, B. (2012). Gıda Kaynaklı Hastalıkların Ekonomik ve Sosyal Sonuçları. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, (21):8-11.
- Erhan, Ç. (2001). ABD'nin Ulusal Güvenlik Anlayışı. Ankara Üniversitesi. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 56 (1): 79.
- Erkan, R., Aydın, D. (2010). Güneydoğu Anadolu Bölgesi İllerinde Bölge İçi ve Bölge Dışı Göç Eğilimleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(22): 31-46.
- Ernest, Cadotte R., Robert, Woodruff B., Roger Jenkins L. (1987). Expectations and Norms in Models of Consumer Satisfaction. *Journal of Marketing Research*, 24(3): 305-314. https://www.jstor.org/stable/3151641?seq=1#page_scan_tab_contents. (Erişim Tarihi: 05.03.2019).
- Ertaş, Ç., Kanca, B. (2014). Turizmin Gelişiminin Önündeki Terör Engeli: Çözüm Sürecinin Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Turizm Sektörüne Etkisinin Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi 15. Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı. (13-16 Kasım). Ankara.
- Evans, N., Elphick, S. (2005). Models of Crisis Management: An Evaluation of Their Value for Strategic Planning in the International Travel Industry. *International Journal of Tourism Research*, 7(3): 135–150.
- Ewing, Jackson J. (2010). Environmental Security in Mindanao: A Case for Comprehensive Methods. PhD Thesis, Bond University. Australia.
- Faulkner, B. (2001). Towards a Framework For Tourism Disaster Management. *Tourism Management*, 22(2): 135-147.

- Filiz, A., Yılmaz Devrim Ö. (2017). Turizm Gelişim Yaklaşımları Kapsamında Yerel Halkın Turizme Yönelik Algı ve Tutumları: Mazı Köyü-Türkbükü Karşılaştırmalı Analizi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2): 1799-1824.
- Freidmuth, L., Bromberg, G., Mehyar, M., Khateeb, N.A. (2008). Climate Change: A New Threat to Middle East Security. *Environment Conflict Cooperation*. Newsletter.ECC Review. ISSN 1861-6771.
- Fromm, E. (2005). *Kendini Savunan İnsan*, (1.Baskı) (Çeviren: Yüzer Devrim D.), İzmir: İlya Yayınevi.
- Furtun, A. (2005). *Thomas Hobbes ve Doğa Kanunları* (1.Baskı). İstanbul: Asil Yayınları.
- Gallie, Walter B. (1964). Essentially Contested Concepts. *Philosophy and the Historical Understanding*. Ed: Walter Bryce Gallie. Londra: Chatto and Windus: Vol: 56.
- Gerede, E. (2006). Havacılık Emniyeti ve Havacılık Güvenliği Kavramları Arasındaki İlişki ve Farkların Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, 17(54): 26-37.
- George, B. (2003). *Authentic Leadership Rediscovering the Secrets to Creating Lasting Value*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- George, D., Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. Boston: Pearson.
- Ghaderi, Z., Som, Ahmad, P.M., Henderson, Joan C. (2012). Tourism Crises and Island Destinations: Experiences in Penang, Malaysia. *Tourism Management Perspectives*, 2(3): 79-84.
- Ghobadian A. Speller S. ve Jones M. (1994). Service Quality Concept and Models, *International Journal of Quality & Reliability Management*, 11 (9): 43-66. <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/02656719410074297>. (Erişim Tarihi: 10.02.2019).
- Glensor, R. W., Peak, K. J. (2004). Crimes Against Tourists, Problem Oriented Guides for Police Problem Specific Guides Series. *Department of Justice*. (26).

- Giddens, A. (1990). *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford: Stanford University Press.
- Gigliotti, R., Jason, R. (1991). *Emergency Planning For Maximum Protection*. (Edition 1). USA: Washington: Butterworth – Heinmann
[https://books.google.com.tr/books?id=mMpVa4690IC&pg=PR4&lpq=PR4&dq=\(Gigliotti+ve+Jason,+1991\).&source=bl&ots=3qugNCNuXo&sig=ACfU3U0qXukhL5jnUnH6lgOzkvJdqImhg&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwixhv7yg87hAhUuz6YKHVg1AtcQ6AEwBnoECAkQAQ#v=onepage&q=\(Gigliotti%20ve%20Jason%2C%201991\).&f=false](https://books.google.com.tr/books?id=mMpVa4690IC&pg=PR4&lpq=PR4&dq=(Gigliotti+ve+Jason,+1991).&source=bl&ots=3qugNCNuXo&sig=ACfU3U0qXukhL5jnUnH6lgOzkvJdqImhg&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwixhv7yg87hAhUuz6YKHVg1AtcQ6AEwBnoECAkQAQ#v=onepage&q=(Gigliotti%20ve%20Jason%2C%201991).&f=false). (Erişim Tarihi: 14.04.2019).
- Gilbert D. C., Joshi I. (1992). *Quality Management at the Tourism and Hospitality Industry. Progress in Tourism Recreation and Hospitality Management*. Cooper C. P ve Lockwood A. (Editörler). Londra: Belhaven Pres.
- Gitelson, Richard J., Crompton, John L. (1984). Insights Into the Repeat Vacation Phenomenon. *Annals of Tourism Research*, (11): 199-217.
- Goodrich, J. N. (2002). Attack on America: A Record of the Immediate Impacts and Reactions in the USA Travel and Tourism Industry, *Tourism Management*, 23(6): 573-580.
- González Herrero, A., Cornelius, B. P. (1998). Marketing Crises in Tourism: Communication Strategies in the United States and Spain. *Public Relations Review*, 24(1): 83–97.
- Gotlieb, J. B., Grewal, D., Brown, S. W. (1994). Consumer Satisfaction And Perceived Quality: Complementary or Divergent Constructs?. *Journal of Applied Psychology*, 79(6): 875-885. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0021-9010.79.6.875>. (Erişim Tarihi: 14.02.2019).
- Göçen, S., Yirik, Ş., Yılmaz, Y. (2011). Türkiye’de Krizler ve Krizlerin Turizm Sektörüne Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2): 493-509.
- Gögebakan, Y. (2015). Dünya Üzerindeki Kültürel Varlıkların Turizme ve Ekonomiye Katkısı. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(2): 48-71.

- Gök, Y. (2006). Türkiye Voleybol Birinci Liginde Yer Alan Spor Kulüplerinin Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü . Ankara.
- Gökulu, G. (2010). Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1): 209-226.
- Göral, R. (2014). Turizm Sektöründe Stratejik Kriz Yönetimine İlişkin Bütünsel Bir Çerçeve. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32): 89-101.
- Grönroos C. (1984). A Service Quality Model and Its Marketing Implications, *European Journal of Marketing*, 18(4): 36-44. <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/EUM0000000004784> . (Erişim Tarihi: 20.02.2019)
- Gugulethu, S. Nkosi. (2010), The Impact of Crime on Tourism in the City of uMhlathuze, KwaZulu-Natal, *South Asian Journal of Tourism and Heritage*, 3(2): 76-81.
- Gül, Serdar K. (2008). Kamu Yönetiminde ve Güvenlik Hizmetlerinde Hesap Verilebilirlik. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(4): 71-94.
- Güler, S. (2006). Otel Mutfaklarının Planlamasında Hijyen Faktörü. *Eskişehir Ticaret Odası Dergisi*, 100(23): 70-72.
- Güler Ç. (2008). *Kişisel Hijyen, Çevre ve Sağlık*. (Çevre Dizisi 10). Ankara: Yazıt Yayıncılık.
- Güler, S. (2009). Rekabet Avantajı Yaratmada Otel Mutfaklarında Gıda Güvenliği Sistemlerinin Kullanılması, 3. Ulusal Gastronomi Sempozyumu (17-18 Nisan 2009) Antalya.
- Gülcan, B. (2010). Türkiye’de Kültür Turizminin Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı Ürün Farklılaştırma İhtiyacı. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 99-120.
- Gümüş, U. T. (2018). *Konaklama İşletmelerinde Maliyet Kontrol Süreci ve Oda – Menü Maliyetlerinin Belirlenmesi Denizli’deki Küçük Ölçekli Bir Konaklama İşletmesinde Uygulama*. (1.Baskı). İstanbul: Hiper Yayıncılık.

- Güney, O. (2015). Uluslararası Yeni Güvenlik Yaklaşımları Kavramsalında Bilgi Güvenliğinin Önemi. Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Güngör, E. (2010). Turistik Yörelere Memnuniyet ve Geleceğe Yönelik Ziyaretçi Davranışları: Antalya Örneği. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erciyes.
- Güngör, Ş. (2016). *Küresel Güvenlik ve Nato*.(1.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Günyel, C. (2011). Avrupa'nın Güvenlik ve Savunma Politikalarının Oluşum ve Gelişim Süreci. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Hacıoğlu, N., Avcıkurt C., Köroğlu, A. (2004). Turizmde Kriz Yönetimi ve Otel İşletmelerine Yönelik Bir Uygulama. Amforth Dünya Turizm Forumu, Antalya, s.42-50.
- Hacıoğlu, N., Saylan, U. (2014). Arap Baharı'nın Turizme Yansımaları: Arap Ülkeleri ve Türkiye. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 17(32): 55-80.
- Hacıoğlu, N., Girgin, Göksel K. (2008). HACCP Sisteminin Otellerinin Mutfak Çalışanları Tarafından Değerlendirilmesi: 5 Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 9(2): 281-301.
- Hall, C. M., O'Sullivan, V. (1996). Tourism, Political Stability and Violence,(in Pizam, A. and Mansfeld, Y.: Tourism, Crime and International Security Issues) John Wiley, Chichester, 105-121.
- Hamitoğulları, B. (1968). Türkiye'de Turizm ve İktisadi Kalkınma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 23(3): 80-131.
- Hassan, Ü. (1977). *İbn Haldun'un Metodu ve Siyaset Teorisi*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Aktaran: Fırat, S. (2008). Yoksulluk, Kentlerde Suç Artışı ve Kent Merkezlerinde Özel Güvenlik Hizmetleri Verilmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3): 201-228.

- Hayta, Ateş B. (2008). Turizm Pazarlamasında Tüketici Satın Alma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1): 31-48.
- Heisenberg, W. (2008). Heisenberg's Uncertainty Principle. *This Month in Physics History, APS News*, 17(2): 149-160.
- Hellier, Phillip K., Geursen, Gus M., Carr, Rodney A., Rickard, John A. (2003). Customer Repurchase Intention: A General Structural Equation Model. *European journal of Marketing*, 37(11): 1762-1800.
- Hepaktan, E., Çınar, S. (2010). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2).
- Holliday, Vance T. (1985). *Stratigraphy and Paleoenvironments of Late Quaternary Valley Fills on the Southern High Plains*. Published by The Geological Society of America: 186.
- Hsu, M. H., Chang, C. M., Chu, K. K., Lee, Y. J. (2014). Determinants of Repurchase Intention in Online Group-Buying: The Perspectives of DeLone & McLean IS Success Model and Trust. *Computers in Human Behavior*, 36(1): 234-245.
- Hough, P. (2008). *Understanding Global Security*. (2nd Edition). USA: Canada: Simulataneously Published.
- Huang, S., Hsu, Cathy H. C. (2009). Effects of Travel Motivation, Past Experience, Perceived Constraint, and Attitude on Revisit Intention. <https://doi.org/10.1177/0047287508328793> . (Erişim Tarihi: 26.04.2019).
- Hudson, S., Shephard, G. W. (1998). Measuring Service Quality At Tourist Destinations: An Application Of İmportance-Performance Analysis To An Alpine Ski Resort. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 7(3): 61-77.
- Işık, N., Baysal D., Ceylan, O. (2010). Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Bir Politika Aracı Olarak Kalkınma Ajansları. *Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 3(2): 1-18.
- Işık, S. (2012). Kamu Hukuku Perspektifinde Türkiye’de Kamu Güvenliği. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- İçelliöğlu, C. (2014). Kent Turizmi ve Marka Kentler: Turizm Potansiyeli Açısından İstanbul'un Swot Analizi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014(1): 37-55.
- İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi (Arem), (2003). <https://www.icisleri.gov.tr/arem>. (Erişim Tarihi: 12.03.2019).
- İçli, Tülin G. (2007). *Kriminoloji*. (7.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İlban, Mehmet O. (2007). Destinasyon Pazarlamasında Marka İmajı ve Seyahat Acentelerinde Bir Araştırma. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir.
- İlban, Mehmet O. (2008). Seyahat Acenta Yöneticilerinin Destinasyon Marka İmajı Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 8 (1) 2008: 121–152.
- İnceoğlu, M. (2000). *Tutum - Algı - İletişim*. (3.Baskı) Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Jafari, J. (1983). Anatomy of the Travel Industry. *Sage Journals*, <https://doi.org/10.1177/001088048302400112>. (Erişim Tarihi: 01.03.2019).
- Jang, S., Feng, R. (2007). Temporal Destination Revisit Intention: The Effects of Novelty Seeking and Satisfaction. *Tourism Management*, 28: 580-590.
- Kalkınma Bakanlığı (2012). Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler. Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Küresel Ekonomik Gelişmeleri İzleme Değerlendirme Dairesi. Eylül 2012 Sayı:9.
- Kantarıcı, H.B. (2003). Sosyal Devlet, Sosyal Güvenlik ve Türkiye'de Zorunlu Askerlik Hizmeti *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (10): 78-79.
- Karabulut, B. (2009). Küreselleşme Sürecinde Güvenlik Alanında Değişimler: Karadeniz'in Güvenliğini Yeniden Düşünmek. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 6(23): 1-11.
- Karabulut, B. (2015). *Güvenlik: Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*. (2.Baskı). Ankara: Barış Kitap Basın Yayın.

- Karaçar, E. (2016). Rekreatif Faaliyetlerde Çevreye Yönelik Tutumların ve Destinasyon İmajının Tekrar Ziyaret Niyetine Etkisi: Ilgaz Dağı Milli Parkı Örneği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Karagöz, H. (2016). Terörizmin Türkiye’de Turistler ve Turizm Gelirleri Üzerine Etkileri. Tartışma Metinleri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.
- Karapınar, E., Barakazı, M. (2017). Kültürel Miras Turizminin Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Göbeklitepe Ören Yeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 5-18.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karayığit, Ç. (2004). Beş yıldızlı Otel İşletmelerinde Çalışanların Etik Davranışları Üzerine Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Kamer K. (2001). 11 Eylül Sürecinde Kafkasya’da Güvenlik Politikaları. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(4): 53-64.
- Kar, M., Zorkirişçi, E., Yıldırım, M. (2004). Turizmin Ekonomiye Katkısı Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (8): 87-112.
- Karl, M., Winder, G., Bauer, A. (2016). Terrorism and Tourism in Israel: Analysis of the Temporal Scale. <https://doi.org/10.1177/1354816616686417>. (Erişim Tarihi: 02.04.2019).
- Katrancı, Y. (2010). Turizm İşletmelerinde Güvenlik Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- Kaya, A. (2015). Su-24 Krizinden Sonra Türk-Rus İlişkileri. Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/23671/su-24_krizinden_sonra_turk_rus_iliskileri. (Erişim Tarihi: 20.04.2019).
- Kaypak, Ş. (2012). Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(8):1-22.

- Keeley, M. C. (1990). Deposit Insurance, Risk, and Market Power in Banking. *The American Economic Review*, 80(5): 1183-1200.
- Keleş R. ve Hamamcı C. (2005) *Çevre Politikası* (5.Baskı) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kelley, S., Hoffman, K., Davis, M. (1993). A Typology Retail Failures and Recoveries. *Journal of Retailing*, 69(4): 429-452.
- Kelly, S. W., Turley, L. W. (2001). Consumer Perceptions Of Service Quality Attributes At Sporting Events. *Journal of Business Research*, 54(2): 161-166. https://econpapers.repec.org/article/eeejbrese/v_3a54_3ay_3a2001_3ai_3a2_3ap_3a161-166.htm. (Erişim Tarihi: 13.02.2019).
- Kelstrup, M. (2004). *Globalisation and Societal Insecurity: the Securitisation of Terrorism and Competing Strategies for Global Governance*. Stefano Guzzini ve Dietrich Jung, Contemporary Security Analysis and Copenhagen Peace Research. Londra: Routledge.
- Kement, Ü. (2013). Genişletilmiş Planlanmış Davranış Teorisi Modeli Kapsamında Otel Müşterilerinin Yeşil Yıldızlı Otelleri Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Korkmaz, E.(2007). *Otel İşletmelerinde Gıda Güvenliği ve Hijyen*. 1.Mutfak ve Gıda Güvenliği Semineri Kitabı. S:18-36 Eskişehir.
- Koşan, A. (2006). Doğu Anadolu Bölgesi “Sürdürülebilir Kalkınma” Yönlü Turizm Projeleri ve Bir Değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2): 435-454.
- Krahmann, E. (2005). *New Threats and New Actors in International Security*. New York:Palgrave Macmillan.
- Kılıçalp, M. (2011). Türkiye’yi Ziyaret Eden Turistlerin Gıda Güvenliği Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

- Kılıçaslan, Y., Güzel, A., Şiriner, İ., Yıldırım, K., Esen, E., Taşdemir, M. (2014). *İktisada Giriş*. (3.Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1): 219-230.
- Kızılkaya, A.ve Sönmez, N. (2003). Geçmişten Günümüze Güvenlik İhtiyacı ve Türk Polis Teşkilatı. *Çağın Polisi Dergisi*, <http://www.caginpolisi.com.tr/gecmisten-gunumuze-guvenlik-ihityaci-ve-turk-polis-teskilati-2/> (Erişim Tarihi: 28.02.2019) Sayı 18: 19-23.
- Kırış, R. (2018). Uluslararası Güvenlik Sisteminde Değişen Güvenlik Algısı ve Türk Dış Politikası. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kızılgöl, Ö. Erbaykal, E. (2008). Türkiye’de Turizm Gelirleri ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2): 351-360.
- Kıbaroğlu, M. (2006). Kitle İmha Silahları ile Terör: Kıyametin Yeni Eşiği mi?.*Avrasya Dosyası*, 12(3).
- Kim, C., Galliers, Robert D., Shin, N., Ryoo, J.H., Kim, J. (2012). Factors Influencing Internet Shopping Value and Customer Repurchase Intention. *Electronic Commerce Research and Applications*, (11): 374-387.
- Knight, Frank H. (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*. The United States of America: Augustus M. Kelley, Bookseller.
- Koca, H.(2000). GAP ve Güneydoğu Anadolu’nun Güvenliğini Etkileyen Yapısal Sorunların Değerlendirilmesi. I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Huzur ve Güvenlik Sempozyumu, (27-29 Mart) Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları.
- Koç, Dilara E. (2017). Destinasyon Performansının Ziyaretçi Memnuniyeti ve Geleceğe Yönelik Ziyaretçi Davranışı Üzerine Etkisi: Kapadokya Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Nevşehir.

- Koçak, N. (2007). ISO 22000: Gıda Güvenliği Yönetim Sistemleri Uygulama Sürecinde Temel Adımlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(4): 135-159.
- Koçtürk, Murat O., Gölalan, M. (2010). 1923-1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi. *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik*, 45(2): 48-65.
- Korgavuş, B. (2017). Erzurum Palandöken'in Kış Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 1(1): 13-23.
- Kona, G. (2005). 'Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Tanımı', Vatan Gazetesi, <https://www.oncevatan.com.tr/soguk-savas-sonrasi-guvenlik-tanimi-makale,18155.html> (Erişim Tarihi: 15.02.2019).
- Korkmaz, M. (2015). Turizm Sektöründe (İşletmelerinde) Güvenlik Yönetimi; İstanbul'daki Zincir Otellerde Karşılaştırmalı Analiz. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Koyunoğlu, S. (2003). *Turist Sağlığı, Turist Sigortası ve Tüketicinin Korunması*. (1.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, M., Rimmington, M. (1999). Measuring Tourist Destination Competitiveness: Conceptual Considerations and Empirical Findings. *International Journal of Hospitality Management*, 18(3): 273-283.
- Kozak, M., Rimmington, M. (2000). Tourist Satisfaction with Mallorca, Spain, as an Off-Season Holiday Destination. *Journal of Travel Research*, (38): 260-269.
- Kozak, M. (2001). Repeaters' Behavior at Two Distinct Destinations. *Annals of Tourism Research*, 28(3):784-807.
- Kozak, M. (2003). Measuring Tourist Satisfaction with Multiple Destination Attributes, *Tourism Analysis*, 7(3-4): 229-240.
- Kozak, M., Crofts, J., Law, R. (2007). The Impact of the Perception of Risk on International Travellers. *International Journal of Tourism Research* 9(4).
- Kozak, N. (2010). *Turizm Pazarlaması*. (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Kozak, M. (2015). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazı ve Yayın Teknikleri*. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Körpe, A. (2013). Güvenlik Algılamalarıyla Değişen Terörle Mücadele Politikalarının Türkiye’de Uygulanabilirliği. Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köse, T. (2017). Çözüm Sürecinin Yükseliş ve Düşüşü. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 4(1): 13-40.
- Köşker, H. (2017). Krizlerin Turizm Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma: 2016 Yılı Türkiye Örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, (62): 216-230.
- Kubak, Ç. (2004). Risk Yönetimi Türkiye İçin Neden Önemlidir? <http://gastronomi.boyut.com.tr> (Erişim Tarihi:10.03.2019).
- Kubilay, B. (2006). Turizmde Can ve Mal Güvenliği, Turistlerin Türkiye’de Can ve MalGüvenliğine İlişkin Uygulamalara Bakışı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kuloğlu A. (2009). Türkiye’nin Güvenlik Algılamaları ve ABD Politikalarının Güvenliğimize Etkileri. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(3):52-53.
- Kurt, V. (2018). *Ortadoğu’da Ulusal Güvenlik Stratejileri*.(1.Baskı). İstanbul: SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma Yöntemleri*. (1.Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kuveloğlu, D. (2004). *Turizm@gelecek.tr*. Ankara: Elips Kitap.
- Küçükaltan, D. (2006). *Tourism And Terrorisme: An Experience of Turkey and The World*, ISBN D-595-38998-8, New York: iUniverse.
- Küçükaltan, D. (2012). *Terörizmin Hedefindeki Sektör: Turizm (Kronolojik Bir Yaklaşım)*. (1.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Küçükşahin, A. (2005). Doğu ve Güneydoğu Anadolu’yu PKK Terörüne Hazırlayan Nedenler. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 1(2): 0-94.

- Küçükşahin, A. (2006). Güvenlik Bağlamında, Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir?.*Güvenlik Stratejileri Dergisi*, (4): 7-40.
- Küçükşahin, A.ve Akkan, T. (2007). Değişen Güvenlik Algılamaları Işığında Tehdit ve Asimetrik Tehdit. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(5).
- Küçükşahin, A., Şafak, İskender C., Dedeoğlu, Ç.(2009). Güvenlik Bağlamında Risk ve Risk Yönetimi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 5(10).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017. Turizm İstatistikleri. <http://basin.kulturturizm.gov.tr/TR-212048/turkiye39ye-mayis39ta-gelen-turist-sayisi-yuzde-27-artt-.html>. (Erişim Tarihi: 05.03.2019).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Konaklama İstatistikleri. (2018). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html>. (Erişim Tarihi: 10.03.2019).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizmde Ürün Çeşitliliği, İnanç Turizmi 2019, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-9872/turizmde-urun-cesitliliği.html>. (Erişim Tarihi: 04.03.2019)
- Laws, E., Scott, N., Parfitt, N. (2002). Synergies in Destination Image Management: A Case Study and Conceptualization. *International Journal of Tourism Research*, 4(1): 39-55. <https://doi.org/10.1002/jtr.353>. (Erişim Tarihi: 05.02.2019).
- Lankford, S. (1996). Crime and Tourism: A study of Perceptions in the Pacific Northwest,(In *Tourism, Crime and International Security Issues*, edited by A. Pizam and Y. Mansfeld) Chichester, UK: Wiley.
- Lee, Jeoung-Hak, Kim, Hyun-Duck, Ko, Yong J., Sagas, M. (2011). The Influence Of Service Quality On Satisfaction And Intention: A Gender Segmentation Strategy. *Sport Management Review*, 14(1): 54–63.
- Lertputtarak, S. (2012). The Relationship Between Destination Image, Food Image, and Revisiting Pattaya, Thailand. *International Journal of Business and Management*, 7(5): 111 - 122.

- Lepp, A., Gibson, H. (2003). Tourist Roles, Perceived Risk and International Tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(3): 606-624.
- Lipschutz R. D. (1995). *On Security*. New York: Columbia University Press: 46-86.
- Liu, A., Pratt, S. (2017). Tourism's Vulnerability and Resilience to Terrorism. *Tourism Management*, 60: 404-417.
- Lorcu, F. (2015). *Örneklerle Veri Analizi: SPSS Uygulamalı*. (1. Baskı) Ankara: Detay Yayıncılık.
- Lupton, D. (1999). *Risk and Sociocultural Theory: New Directions and Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mansfeld, Y., Pizam, A. (2006). Toward a Theory of Tourism Security. In Y. Mansfeld & A. Pizam (Eds.). *Tourism, Security and Safety: From theory to practice*. MA: Elsevier, Butterworth-Heinemann.
- Mantar, İ. (2010). Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Gelişimi ve Genişleme Sürecinde Transatlantik Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü*. (2. Baskı), (Çeviren: O. Akınhay ve D. Kömürcü Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50: 4 <https://psycnet.apa.org/buy/1943-03751-001> (Erişim Tarihi: 28.02.2019): 370-396.
- Mathews, Jessica T. (1989). Redefining Security, *Foreign Aff Affs*, 68(2): 162- 177.
- Mawby, R. I. (2000). Tourists' Perceptions of Security: The Risk-Fear Paradox. *Tourism Economics*, 6(2): 109-121.
- McDowall, S., Ma, E. (2010). An Analysis of Tourists' Evaluation of Bangkok's Performance, Their Satisfaction, and Destination Loyalty: Comparing International Versus Domestic Thai Tourists. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 11(04): 260-282.

- Mechler, R. (2003). Natural Disaster Risk Management and Financing Disaster Losses in Developing Countries. Karlsruhe: Verlag Versicherungswirtschaft.
- Meyer, J.P., & Allen, N.J. (1997). *Commitment in the Workplace. Theory, Research and Application*. London: Sage Publications.
- McSweeney B. (1999). *Identity and Interests: A Sociology of International Relations*, Cambridge University Press, Port Chester, NY. USA.
- Moran, T. (1990/91). International Economics and National Security. *Foreign Aff Affs*, 69(5): 74-90.
- Morgenthau, H. (1970). *Uluslararası Politika*. (Çeviren: B. Oran, ve Ü. Öskay) Ankara: Sevinç Matbası.
- Murphy, P., Pritchard, M. P., Smith, B. (2000). The Destination Product and Its Impact on Traveller Perceptions. *Tourism Management*, 21(1): 43-52. <https://eurekamag.com/research/003/582/003582450.php>. (Erişim Tarihi: 01.04.2019).
- Newman, E. (2001). Human Security and Constructivism, *International Studies Perspectives*, (2): 239-251.
- Nordlinger, Eric A. (1996). *Isolationism Reconfigured: American Foreign Policy for a New Century*, (New Ed edition): Princeton University Press.
- Oh, H. (2000). Diners' Perceptions of Quality, Value and Satisfaction. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 41 (3): 58-66.
- Oğuzlu, Tarık H. (2007). Dünya Düzenleri ve Güvenlik: Ulus-Devlet Güvenlik Anlayışı Aşılıyor mu?. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(6): 1-35.
- Okuyucu, A., Somuncu, M. (2018). 1990-2015 Yılları Arasında Türkiye'ye Yönelik Uluslararası Turizm Hareketlerindeki Değişim. *Türk Coğrafya Dergisi*, (71): 7-13.
- Olgun, P. (2002). Müşteri Memnuniyeti ve Gölge Müşteri Araştırmaları, Eğitim Programı. 25 Eylül, İstanbul.

- Ooi, C.A., Hooy, C.W. , Som, A.P.M. (2013). Tourism Crises and State Level Tourism Demand İn Malaysia. *International Journal of Business and Society*, 14 (3), 376-389.
- Olalı, H., Timur, A. (1988). *Turizm Ekonomisi*. İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık.
- Opperman, M. (2000). Tourism Destination Loyalty. *Journal of Travel Research*, (39): 78-84. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/004728750003900110>. (Erişim Tarihi: 15.01.2019).
- Ortadağ, Y. (2005). Türkiye’de Gıda Güvenliği Kapsamında Yürütülen Tarım Politikalarının AB ile Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Öksüz, B., Batu, M. (2017). Kriz İletişimi ve Turizm: 2016 Yılı Terör Saldırıları. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (1): 85-108.
- Öktem, E. (2004). Uluslar arası Hukukta Terörizm Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3(5): 133-147.
- Öncel, A. (2010). Turistik Bölgelerde Hava Limanlarında Görevli Güvenlik Personelinin Etik Kuralları Algılama Biçimlerinin Değerlendirilmesi (İstanbul ve Antalya Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Öney, H. (2013). *Alternatif Turizm*. (1.Baskı). Eskişehir: Web Ofset Tesisleri.
- Örgün, F. (2002). 11 Eylül, Küreselleşen Terör ve Medya. *Hatay Polis Dergisi*, 5(5): 49-59.
- Oliver, R.L., Swan, J.E. (1989). Consumer Perceptions of Interpersonal Equity and Satisfaction in Transactions: A Field Survey Approach. *Journal of Marketing*, 53(2): 21-35. <https://doi.org/10.2307/1251411>. (Erişim Tarihi: 20.04.2019).
- Oppermann, M. (2000). Tourism Destination Loyalty. *Journal of Travel Research*,39: 78–84.

- Organ, A., Soydaş Muhammet E. (2012). Yerli Turistlerin Hizmet Kalitesi ve Tekrar Ziyaret Niyetlerine Yönelik Tutumları: Karahayıt' ta Bir Uygulama. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12): 63-72.
- Örgün, F. (2002). 11 Eylül, Küreselleşen Terör ve Medya. *Hatay Polis Dergisi*, 5(5).
- Özcan, A. (2004). Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özdipçiner, Nuray S. (2008). Türk Turizm Pazarında Yaşlı Yabancı Tüketicilerin Turistik Tercihleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(2): 134-146.
- Özgen, N. (2010). Doğu Anadolu Bölgesi'nin Doğal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi Ve Planlamaya Yönelik Öneriler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2): 1408-1438.
- Özgen, N. (2013). Siirt'in İnanç Turizmi Mekânları: Ziyaret (Veysel Karani) ve Tillo (Aydınlar) Örnekleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(27): 251-272.
- Özkan, Y., Arpat, B. (2015). Mavi Yakalılarda Güvenlik Kültürü Algısı: Denizli İli Kablo İmalat Endüstrisi Örneği. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 16.Çalışma Ekonomisi Endüstri İlişkileri Kongresi Özel Sayısı: 205-240.
- Özkılıç, Ö. (2014). Risk Değerlendirmesi. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK).Ankara: Ajans-Türk Gazetecilik Matbaacılık.
- Özkösedag, Ö. (2017). Değişen Güvenlik Anlayışının Uluslararası Örgüt Örnekleri Üzerinden Analiz Edilmesi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 13(25): 99-148.
- Öztürk, Y., Seyhan, K. (2005). Konaklama İşletmelerinde Sunulan Hizmet Kalitesinin Artırılmasında İşgören Eğitiminin Yeri ve Önemi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2): 170-182.
- Öztürk, S., Çelik, K. (2009). Terörizm ve Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri. JEL Kodu: G21, G33, E44.
- Özükan, B. (2007). *Türkiye'nin Kutsal Mekanları*. (1.Baskı). İstanbul: Boyut Yayıncılık.

- Parasuraman A. Zeithaml V. A., Berry L. L. (1985). A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research, *Journal of Marketing*, (49): 41-50.
- Parasuraman, A., Grewal, D. (2000). The Impact of Technology on The Quality-Value-Loyalty Chain: A Research Agenda. *Academy of Marketing Science. Journal*, 28(1): 168-174.
- Petrack, James F., Morais, Duarte D. Ve Norman, William C. (2001). An Examination Of The Determinants Of Entertainment Vacationers' Intentions To Revisit”, *Journal of Travel Research*, 40(1): 41-48.
- Phipps, P. (1999). *Tourists, Terrorists, Death and Value*,(in Kaur, R. and Hutnyk, J.: Travel Worlds: Journeys in contemporary cultural politics) London: Zed Books, 74-93.
- Pirinçci F. (2010). Orta Doğu'daki Silahlanma Girişimlerinin Küresel ve Bölgesel Güvenliğe Etkisi: Soğuk Savaş Dönemi. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Pizam, A., Mansfeld, Y. (1996). *Tourism, Crime and International Security Issues*. Chichester: John Wiley.
- Pizam, M. (1999). A Comprehensive Approach to Classifying Acts of Crime and Violence at Tourism Destinations. *Journal of Travel Research*, (38): 5-12.
- Pizam, A., Ellis, T.(1999). Customer Satisfaction and Its Measurement in Hospitality Enterprises. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 11(7):326-339. <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/09596119910293231>. Er işim Tarihi:(20.02.2019).
- Pizam, A., Smith, G. (2000). Tourism and Terrorism: A Quantitative Analysis of Major Terrorist Acts and Their Impact on Tourism Destinations. *Tourism Economics*, 6(2): 123-138.
- Pizam, A., Fleischer, A. (2002). Severity vs. Frequency of Acts of Terrorism: Which Has a Larger Impact on Tourism Demand?.*Journal of Travel Research*, 40(3): 337-339.

- Pizam, A., Jeong, G., Reichel, A., Van Boemmel, H., Lusson, J., Steynberg, L., Volo, S., Kroesbacher, C., Kucerova, J., Montmany, N. (2004). The Relationship Between Risk Taking, Sensation Seeking and the Tourist Behavior of Young Adults: A Cross Cultural Study. *Journal of Travel Research*, 42: 251–260.
- Pratminingsih, Sri A., Rudatin, Christina L., Rimenta, T. (2014). Motivation and Destination Image in Predicting Tourist Revisit Intention: A Case of BandungIndonesia. *International Journal of Innovation, Management and Technogy*, 5(1): 19-24.
- Qu, H. Kim, L. H. ve Im, H. H. (2011). A Model of Destination Branding: Integrating the Concepts of the Branding and Destination Image. *Tourism Management*, 32(3): 465 - 476.
- Ramseook-Munhurrun, P., Naidoo, P., Seebaluck, V. N., Pillai, P. (2016). The Impact of Destination Service Quality on Tourist Satisfaction and Loyalty: Evidence from Mauritius. Proceedings of the International Academic Research Conference on Marketing & Tourism (MTCI16 Paris Conference), 1-3 July, Paris, France. ISBN 978-1-943579-40-2.
- Reisinger Y., Mavondo, F. (2005). Travel Anxiety and Intentions to Travel Internationally: Implications of Travel Risk Perception. *Journal of Travel Research*, 43(3): 212 - 225.
- Reisinger Y., Mavondo, F. (2006). Cultural Differences in Travel Risk Perception. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 20(1): 13-31.
- Resmi Gazete, (2000). Turizm Tesisleri Yönetmeliği. Sağlık, Temizlik ve Çevre Korunmasına Yönelik Önlemler. Madde 17. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2000/07/20000706.htm>. (Erişim Tarihi: 09.03.2019).
- Resmi Gazete, (2016). Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği. 3617 sayılı yazısı üzerine, 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun Madde 23. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170121-10.pdf>. (Erişim Tarihi: 09.03.2019)

- Richter, Linda K., Waugh, William L. (1986). Terrorism and Tourism as Logical Companions. *Tourism Management*, 7(4): 230-238.
- Richter, L.K., Richter, W. L. (1999). Ethics Challenges: Health, Safety and Accessibility in international Travel and Tourism, *Public Personnel Management*, 28(4): 594-615. www.independentliving.org/docs1/richter.html. (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Roehl, W. and Fesenmaier, D. (1992). Risk Perceptions and Pleasure Travel: An Exploratory Analysis. *Journal of Travel Research*, 2(4):17–26.
- Ronis, S.R (2011). *Economic Security: Neglected Dimension of National Security*. Washington, D.C. : National Defense University Press.
- Rust, R.T., Zahorik, A.J. (1993). Customer Satisfaction, Customer Retention, and Market Share. *Journal of Retailing*, (69): 193-215. [http://dx.doi.org/10.1016/0022-4359\(93\)90003-2](http://dx.doi.org/10.1016/0022-4359(93)90003-2). (Erişim Tarihi: 20.02.2019).
- Ryan, C. (1993). Crime, Violence, Terrorism and Tourism: An Accidental or İntrinsic Relationship?, *Journal Tourism Management*, 14(3): 173-183.
- Sağsen, İ. (2011). İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya Etkileri. *The Security Dimension of The Climate Change And Its Effects On The Middle East Ortadoğu Analiz Dergisi*, 3(26).
- Salmon, T. C. (1992). The Nature of International Security”, *International Security in the Modern World*, Roger Carey ve Traver C. Salmon (Ed.), St. Martin's Press, New York.
- Sarı, B., Tınas, M. (2018). *İnsanlığa ve Demokrasiye Terör Tehdidi: PKK Örneği*. (16.Baskı). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Seğilmiş, C. (2005). Turistlerin Ziyaret Ettikleri Yörelerdeki Güvenlik Algılamaları ve Turizmde Güvenlik Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Seğilmiş, C. (2009). Turistlerin Kişisel Değişkenlerinin Güvenlik Algılamalarındaki Rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30): 152-166.
- Seğilmiş, C., Ünlüönen, K. (2009). İstanbul'u Ziyaret Eden Turistlerin Güvenlik Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 65-84.

- Sevim, B., Seçilmiş, C., Görkem, O. (2013). Algılanan Destinasyon İmajının Tavsiye Davranışı Üzerine Etkisi: Safranbolu’da Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(20): 115-129.
- Seymen, O., Bolat, T., Çeken, H. (2004). Turizm İşletmelerinde Krizler, Etkileri ve Krizden Çıkış: Kriz Yönetimi. *Verimlilik Dergisi*, (2).
- Sezal, İ. (2003). *Sosyolojiye Giriş*. (2.Baskı). Ankara: Martı Yayınları.
- Shiau, W. L., Luo, M. M. (2012). Factors Affecting Online Group Buying Intention And Satisfaction: A Social Exchange Theory Perspective. *Computers in Human Behavior*, 28(6): 2431-2444.
- Shin, J. I., Chung, K. H., Oh, J. S., Lee, C. W. (2013). The Effect Of Site Quality On Repurchase Intention İn İnternet Shopping Through Mediating Variables: The Case Of University Students İn South Korea. *International Journal of Information Management*, 33(3):453-463.
- Sinay, J. (2011). *Security Research and Safety Aspects in Slovakia*. Klaus Thoma (Ed.), European Perspectives on Security Research. Springer-Verlag Berlin Heidelberg: 81-89.
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA). 2015’ te Türkiye. <https://www.setav.org/2015te-turkiye/>. (Erişim Tarihi: 29.03.2019).
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (2019). <https://www.setav.org/kategori/guvenlik/> (Erişim Tarihi: 01.03.2019).
- Smith, V. L. (1998). War and Tourism: An American Ethnography. *Annals of Tourism Research*, 25(1): 202-227.
- Soykan, F. (1996). Ege Bölgesinde Turizm Ulaştırması. *Ege Coğrafya Dergisi*, 9(1): 71-88.
- Soyu, E., Karaçor, S., Altınok, S., Fırat, E. (2017). Türkiye’de Turizm Gelirlerinin Ekonomideki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme. *International Conference of Eurasian Economies*, (SESSION 4C): 442-449.

- Sönmez, S. (1998). Tourism, Terrorism and Political Instability. *Annals of Tourism Research*, 25(2): 416.
- Sönmez, S., Graefe A.R. (1998). Determining Future Travel Behavior from Past Travel Experience and Perceptions of Risk and Safety. *Journal of Travel Research*, 37(2): 172-177.
- Sönmez, S., Apostolopoulos, Y., Tarlow P. (1999). Tourism in Crisis: Managing the Effects of Terrorism. *Journal of Travel Research*, 38(1): 13–18.
- Sönmez, M. E. (2012). Tillo (Siirt) İlçesi'nin Kültürel Turizm Potansiyeli. *Türk Coğrafya Dergisi*, (59) 27-44.
- Sönmez, Sevil F. (2017). Turizm, Terörizm ve Siyasi İstikrarsızlık. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 28(1): 110-137.
- Stupnik Haber Türkiye. (2016). Uçak Krizinin Yıldönümünde Rus Turist Kaybı %84. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201611231025945730-ucak-kriz-yildonumu-rus-turist/> (Erişim Tarihi: 20.03.2019).
- Subaşı, E. (2007). Turizm Güvenliği Alanında Kolluğun Yeniden Yapılanması: Muğla Turizm Jandarması Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Şengül, S., Bayhan, İ., Genç, K., Torun, Mehmet K. (2018). Turizm Destinasyonu Seçiminde Güvenlik Algısı: Yozgat Örneği. 2.Uluslararası Bozok Sempozyumu, (4 - 6 Mayıs). ss: 260-272. Yozgat.
- Payam, M. M. (2018). Emniyet, Güvenlik, Kent ve Kent Güvenliği: Kavramsal Bir Analiz. *Avrasya Terim Dergisi*, 6(1): 15-25.
- Patankar M.S., Taylor J.C.,(2004). *Risk Management and Error Reduction In Aviation Maintenance*, Ashgate Publishing.
- Patterson, P. G., Spreng, R. A. (1997). Modeling the Relationship Between Perceived Value, Satisfaction and Repurchase Intentions in a Business Services Context: An Empirical Examination. *International Journal of Service Industry Management*, 8(5), 414-418.

- Pazarçeviren Selim Y., Celayir, D. (2015). Risk Yönetimi: İmalat Sektörüne Yönelik Bir Erken Uyarı Sistemi. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(21): 450-458.
- Rigterink, A. S. (2015). Does Security Imply Safety? On the (Lack of) Correlation Between Different Aspects of Security. *Stability: International Journal of Security & Development*, 4(1): 39:1-21.
- Sarıkavak, K. (1997). *Düşünce Tarihinde Urfa ve Harran*. (1.Baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Scott, N., Laws, E. (2005). Tourism Crises and Disasters: Enhancing Understanding of System Effects. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 19(2-3): 149-158.
- Sençermen, Ö. (2013). Çevresel Güvenlik: Postkolonyel Dönemde Alman Doğu Afrikası İçin Çatışma Çözümleme Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Serçek, G., Serçek, S. (2016). Turizm Sektörünün Gelişmesi Önündeki Engel: Terörizm. *International Journal Of Social Science*, 42 (3): 431-444.
- Stynes, Daniel J. (1997), Economic Impacts of Tourism: A Handbook for Tourism Professionals, *Illinois Bureau of Tourism and Illinois Department of Commerce and Community Affairs*, Michigan State University.
- Şen, Furkan Y. (2015). Terörün Toplumlar Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkilerine Bakış: Pkk Terörü ve Ağrı Gerçeği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2): 17-70.
- Tataroğlu, M., Subaşı, E. (2009). Kolluk Güçlerinde Modernleşme: Muğla Örneğinde Turizm Jandarması Yapılanması. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 16(2): 79-93.
- Tavmergan, İge P. (1998). Turizm İşletmeciliğinde Verimliliği Arttıran Yeni Teknolojiler ve Yaklaşımlar. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, (9): 39-43.
- Tian-Cole, S., Crompton, J., Willson, V. L. (2002). An Empirical investigation of the Relationships Between Service Quality, Satisfaction and Behavioral Intentions Among Visitors to a Wildlife Refuge. *Journal of Leisure Research*, 34: 1-24.

[https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1901576](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1901576). (Erişim Tarihi: 15.02.2019).

Topal, A. Hamdi. (2004). Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma Yetkisi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tse, T.S.M. (2006). *Crisis Management in Tourism*. D. Buhalis ve C. Costa (Eds.), *Tourism Management Dinamics, Trend, Management and Tolls* (ss.28-38). Elsevier Butterworth- Heinemann.

Turizm Aktüel (2016). Alman Turistlerin Türkiye'nin Güvenliğine Dair Fikirleri. <http://www.turizmaktuel.com/haber/alman-turist-artik-turkiye-yi-guvenli-bulmuyor>. (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

Türksoy, A., Altınığne, N. (2008). Konaklama İşletmelerinde Gıda Güvenliği ve Çeşme İlçesinde Yer Alan Turizm Belgeli Konakama Tesislerinde Gıda Güvenliği Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 8(2): 605-629.

Türkiye Gazetesi. (2018). Doğu Ekspresi Kış Turizminin Gözdesi. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/ekonomi/593657.aspx>. (Erişim Tarihi: 08.04.2019).

Türk Dili Kurumu (2005), Büyük Türkçe Sözlük. Ankara: TDK.

Türk Dili Kurumu (2012), Büyük Türkçe Sözlük. Ankara: TDK.

Türk Dili Kurumu (2017), Büyük Türkçe Sözlük. Ankara: TDK.

Türk Trafikleri Kazalarını Önleme Derneği, (2019). Dünyada Yol Güvenliği <http://www.turktrafik.org/>. (Erişim Tarihi: 02.03.2019).

Ullman, R. H. (1983) Redefining Security, *International Security*, 8(1): 129:153.

Ulu, M. (2016). Kişilik ve Şiddet İlişkisi Üzerine Psikolojik Bir Araştırma. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi. 15 (88): 61-64.

- Demokrasi ve Siyasal Katılım Uluslararası Konferansı. (2012). Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, Ezgi Ofset Baskı. (www.tr.boell.org) https://tr.boell.org/sites/default/files/demokrasi_ve_siyasal_katirim_konf_kitabi_2013.pdf. (Erişim Tarihi: 10.03.2019).
- Umur, M., Eren, D. (2016). Destinasyon İmajı ve Destinasyon Kişiliğinin, Ziyaretçi Memnuniyeti ve Geleceğe Yönelik Ziyaretçi Davranışı Üzerine Etkisi: Kapadokya Örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 271-294.
- Ural, A., Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss ile Veri Analizi*. (4. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Urhal, Ö. (2009). *Küreselleşen Dünyada Güvenlik*. (1.Baskı). Ankara, Adalet Yayınevi, 57.
- Ülger, İ. K., *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Arka Planı, Oluşumu ve Temel Anlaşmazlık Konuları*. Ankara, (2002): 85. Aktaran: Yiğittepe, L., *Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye*, Ankara, Seçkin yayınları, 4(7)(2017): 12-27.
- Ülker, E. (2010). Destinasyon Pazarlamasında Destinasyon Seçimi Karar Verme Süreci Üzerine Bir Çalışma: Bozcaada Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ütenler, Ö. (2016). Küreselleşen Dünyada Değişen Güvenlik Algısı: Çevre Güvenliği Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Venetis, K. A., Ghauri, P. N. (2004). Service Quality And Customer Retention: Building Long-Term Relationships. *European Journal of Marketing*, 38(11): 1577–1598.
- Vertzberger, Y.I. (1998) . Risk Taking and Decisionmaking: Foreign Military Intervention Decisions. *The American Political Science Review*, 92(4): 985-986.
- Viotti, P. R. , Kauppi, M. V. (2014). *Uluslararası İlişkiler ve Dünya Siyaseti* (5.Basım) (Çeviren: Özbay Erozan, A.), Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Vural, Ç. (2017). Hindistan Örneğinde İklim Değişikliği Politikalarının Çevresel Güvenlik Bağlamında Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Williams Paul D., (2013). *Security Studies: An Introduction*, (2nd Edition), Routledge, London-New York.
- Wolfers A. (1952). National Security as an Ambiguous Symbol. *Political Science Quarterly*, 67(4): 484-485.
- Yakışır, Aliye N. (2009). Bir Modern Olgu Olarak Çokkültürlülük. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yalçınkaya, T. (2004). Risk ve Belirsizlik Algılamasının İktisadi Davranışlara Yansımaları. *Muğla Üniversitesi İİBF Tartışma Tebliğleri*.
- Yamaç, F. (2002). Siber Terörizm. *Hatay Polis Dergisi*, (4).
- Yavaş, A. (2004). Terörizm ve Turizm Endüstrisini Hedef Alma Nedenleri. *Polis Dergisi*, Sayı: 40.
- Yavuz, Cavit I. (2006). Risk-Risk Değerlendirmesi ve Risk Algılama. Hisam Hekim Modüler Eğitim Programı İş Sağlığı ve Güvenliğinde Güncel/Özel Konular Modül-6-Sağlık Boyutu ile Ergonomi. Hacettepe Üniversitesi Hisam İş Sağlığı ve Güvenliği Meslek Hastalıkları Uygulama ve Araştırma Merkezi. Ankara.
- Yenişehirlioğlu, E., Erdoğan, Ç., Polat, S., Sarıışık, M. (2013). Politik Krizlerin Turizm Talebi Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Araştırma: Mısır Turizmi. *Akademik Turizm ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 57-69
- Yeşiltaş, M., Öztürk, İ., Türkmen, F. (2008). Terör Faaliyetlerinin Turizm Sektörüne Etkilerinin Çözüm Önerileri Perspektifinde Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1): 176-189.
- Yeşiltaş, M. (2015). *İç Savaşa Komşu Olmak Türkiye'nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaseti*. Analiz. İstanbul: Seta, Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık.

- Yorulmaz, M. (2014). “Değişen” Uluslar arası Güvenlik Algılamaları Bağlamında Türkiye-Yunanistan İlişkilerinde “Değişmeyen” Güvenlik Paradoksu. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 3(1):103-135.
- Yoon, Y., Uysal, M. (2005). An Examination of the Effects of Motivation and Satisfaction on Destination Loyalty: A Structural Model. *Tourism Management*, (26): 45-56.
- Yıldırım, F. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Yaşamdaki Riskleri Algılamaları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, H. (2012). Fiziksel ve Sanatsal Güvenlik Algısının TBMM Çalışanları Açısından Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Yıldız, A. (2010). Küreselleşmenin İç Güvenliğe Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Yıldız, Z. (2011). Turizm Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5): 54-71.
- Yılmaz, Burcu S., Yılmaz, D. (2005). Terörizm ve Terörizmin Hedefi Olarak Turizm Endüstrisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13):39-58.
- Yılmaz, S. (2008). *Güç ve Politika*. (1.Baskı) İstanbul: Alfa BasımYayımları.
- Yiğittepe, L. (2017). Avrupa Birliği'nin Güvenlik Politikaları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi(International Journal of Social and Educational Sciences)*, 4(7): 17-27.
- Yumak, S., Crimm LL.M. (2015). Kriminoloji ve Ceza Hukuku: Hukuk Fakültelerinde Kriminoloji Öğretiminin Faydaları ve Türkiye'deki Güncel Durum.
- Yüksel, A. (2001). Managing Customer Satisfaction and Retention: A Case of Tourist Destinations, Turkey. *Journal of Vacation Marketing*, 7(2): 153-168.

- Yücenur, Nilay G., Demirel, Nihan Ç., Ceylan, C., Demirel, T. (2011). Hizmet Değerinin Müşterilerin Davranışsal Niyetleri Üzerindeki Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeli İle Ölçülmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 12(1): 156-168.
- Taşçı Aslı D. A., Gartner, William C. (2007). Destination Image and Its Functional Relationships. *Journal of Travel Research*, 45(4): 413 – 425.
- Taşkıran, Ö. (2016). Türkiye’de Havayolu Ulaşımının Gelişimi ve İç Turizm Hareketlerine Etkisi Açısından Değerlendirilmesi: THY Örneği. 17. Ulusal Turizm Kongresi Akademi Sektör Buluşması (20-23 Ekim 2016) Bildiri Kitabı. (Editör: Güney Ege Kalkınma Ajansı’nın GEKA ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi), Ankara: Detay Yayıncılık, S:194.
- Tarlow, P., Santana, G. (2002). Providing Safety for Tourists: A Study of a Selected Sample of Tourist Destinations in the United States and Brazil. *Journal of Travel Research*, 40: 424-431
- Tekin, F. (2014). *Sınırın Sosyolojisi: Ulus, Devlet ve Sınır İnsanları*. (1.Baskı). İstanbul: Açılım Kitap.
- Thompson, A. (2011). Terrorism and Tourism in Developed Versus Developing Countries. *Tourism Economics*, 17(3): 693-700.
- Tirab, A. (2017). Toplumsal Güvenliğin Sağlanması Kapsamında Nefret Suçlarının Önlenmesinde İletişimin Rolü. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13): 147-165.
- Tosun, C., Timothy, D. J., ÖZTÜRK, Y. (2003). Türkiye’de Turizmin Büyümesi, Ulusal Kalkınma ve Bölgesel Eşitsizlik. *Sürdürülebilir Turizm Dergisi*, 11(2-3): 133-161.
- Tunç, A., Saç, F. (1998). *Genel Turizm Gelişimi ve Geleceği*, (1.Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Turan, S., ve Köroğlu N. (2017). *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kuramları ve Sorunlarına Yönelik Temel Yaklaşımlar*. (3.Baskı), Transnational Press London.

- Turizm Günlüğü, 2018. <https://www.turizmgunlugu.com/2018/07/09/emniyetten-turistlerin-huzur-ve-guvenligi-icin-yeni-uygulama/>(Erişim Tarihi: 09.01.2019).
- Türkiye Otelciler Birliği (TUROB) İstatistikler, 2018, <http://www.turob.com/tr/istatistikler/unwto-uluslar-arasi-seyahat-2017-yilinda--7lik-artisla-1322-milyon-seviyesine-ulasti-76a8840>. Erişim Tarihi: 27.03.2019.
- TÜİK, *Türkiye İstatistik Kurumu*. <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do?metod=search&araType=dy>. (Erişim Tarihi: 02.02.2019)
- Türk, I., Akgül, S., Seçkin, M., Tekingündüz, S., Zekioğlu, A. (2018). Hasta Güvenliği Kültürü Üzerine Bir Araştırma: Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği. *Sağlık Akademisyenleri Derneği*, 5(1): 25-34.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB), Çözüm Süreci ve Bölgesel Turizm Raporu 2018, http://www.tursab.org.tr/dosya/12190/tursab-cozum-sureci-ve-bolgesel-turizm-raporu115813785472_12190_556663.pdf. (Erişim Tarihi: 03.02.2019)
- Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED) Turizm Raporu 2018, <https://www.turofed.org.tr/turizm-raporu>. (Erişim Tarihi: 04.03.2019).
- Tütüncü, Ö., Kiremitçi, İ., Çalışkan, U. (2011). Sağlık Turizmi, Güvenlik ve Kalite. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1): 91-93.
- Uluslararası Standardizasyon Örgütü (1999). ISO/IEC Kılavuzu 51: 1999. Güvenlik Hususları – Standartlara Dahil Edilmeleri İçin Rehber.
- Um, S. (1997). Decomposing Annual Visitation to Amusement Parks into the Categories of Initial Visitor and Revisitors: Application of Bass's Model of Diffusion Process. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 2(1): 43–50.
- Unur, K. (2000). Turizm-Terörizm İlişkisi ve Türkiye Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, (11): 169-177.
- Ünder, H. (1996). *Çevre Felsefesi*, Ankara: Doruk Yayınları, Aktaran: Birdişi, F. (2007). 1990 Sonrası Yeniden Yapılanan Dünyada Türkiye'nin Güvenlik Siyaseti. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Ünüsán, Ç., Sezgin, M. (2005). *Turizmde Strateji Eksenli Pazarlama İletişimi*. Konya: Nüve Kültür Merkezi.
- Ütenler, Ö. (2015). Küreselleşen Dünyada Değişen Güvenlik Algısı: Çevre Güvenliği Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Valle, P. O. D., Silva, J. A., Mendes, J., Guerreiro, M. (2006). Tourist Satisfaction And Destination Loyalty intention: A Structural and Categorical Analysis. *International Journal of Business Science and Applied Management*, 1(1): 25-44.
- Weigert, M. (2012). The Challenges of Tourism in the Mediterranean Region. In: European Institut of the Mediterranean (IEMed), IEMed Mediterranean Yearbook Med.2012, Barcelona: IEMed, 209-213.
- Walmsley, James D., Boskoviç, Rudiger M., Pigram, John J. (1981), Tourism and Crime: An Austrilian Perspective, *Department of Geography University of New England, Armidale, NSW 2351*.
- Waewer O. (1995). Securitization and Desecuritization, (Ed: Ronnie D. Lipschutz) *On Security*. (Chapter 5). New York: Columbia University Press.
- Waewer, O. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18): 151-178.
- Wang, Y. S. (2009). The İmpact of Crisis Events and Macroeconomic Activity on Taivan's İnternational İnbound Tourism Demend. *Tourism Management*, (30): 75-82.
- Wood, Richard W. (1991). *Aviation Safety Program A Management Hand Book*. (3 edition). USA: Jeppesen Sanderson. Aktaran: Emhan, A. (2009). Risk Yönetim Süreci ve Risk Yönetmekte Kullanılan Teknikler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3): 209-220.
- World Health Organization (WHO), (1950). Work of WHO, 1950: Annual Report of the Director-General to the World Health Assembly and to the United

- Nations. *World Health* . <http://www.who.int/iris/handle/10665/85609>. (Erişim Tarihi: 15.04.2019).
- World Trade Organization (WTO) (2001). 2001 Haberleri. https://www.wto.org/english/news_e/news01_e/news01_e.htm. (Erişim Tarihi: 20.03.2019).
- World Tourism Organization (UNWTO) (2009). Turizmin Önemli Noktaları. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284413591>. (Erişim Tarihi: 20.03.2019).
- World Tourism Organization(2011). Faaliyet Raporu(2016).<https://www2.unwto.org/publication/unwto-annual-report-2011>. (Erişim Tarihi: 27.03.2019).
- Yamaç, F. (2002). Siber Terörizm. *Hatay Polis Dergisi*, Sayı: 4.
- Yechiam, E., Barron, G. ve Erev, I. (2005). The Role of Personal Experience in Contributing to Different Patterns of Response to Rare Terrorist Attacks. *Journal of Conflict Resolution*, 49(3): 430-439.
- Yoo, Y. S., Cho, K. M., Chon, S. S. (2003). The Effect Of Customer Satisfaction On Repurchase Intention At Golf Practice Ranges in South Korea. *Korean Journal of Sport Management*, 7(2), 1-13. [https:// www.researchgate.net/publication/291127261_The_effect_of_customer_satisfaction_on_repurchase_intention_at_golf_practice_ranges_in_South_Korea](https://www.researchgate.net/publication/291127261_The_effect_of_customer_satisfaction_on_repurchase_intention_at_golf_practice_ranges_in_South_Korea). (Erişim Tarihi: 01.04.2019).
- Young, W. B. and Montgomery, R. J. (1998). Crisis Management and its Impact on Destination Marketing: A Guide to Convention and Visitors Bureaus. *Journal of Convention and Exhibition Management*, 1(1): 3-18.
- Yüksel, A., Yüksel, F. Bilim, Y. (2010). Müşteri Memnuniyeti ve Bilişsel, Duygusal ve Konvansiyonel Sadakat Üzerine Etkileri. *Turizm İşletmeciliği*, 31(2): 274-284.
- Zeithaml, Valaire A. (1988). Consumer Perceptions of Price, Quality, and Value: A Means-End Model and Synthesis of Evidence. *Journal of Marketing*, 52(3): 2–22.

- Zelinka, A., Brennan, D. (2001). *Safescape: Creating Safer, More Livable Communities Through Planning and Design*. Chicago: APA Planners Press.
- Zeydan, Ö., Sevim, B. (2008). İklim Değişikliğinin Kış Turizmine Etkileri. TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) ve İklim Değişimi Sempozyumu. (13-14 Mart). Küresel İklim Değişimi ve Türkiye Bildiriler Kitabı. Ankara.
- Zhang, David D., Lee, Harry F., Wang, C. Li, B., Pei, Zhang, J., An, Y. (2011). The Causality Analysis of Climate Change and Large-Scale Human Crisis. *Proceedings of The National the National Academy of Sciences of the United States of America*, 108(42): 17296-17301.
- Zortuk, M., Bayrak, S. (2013). Seçilmiş Ülkelere Göre Türkiye'nin Turizm Talebi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 0(19): 38-58.
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. (2004). Birinci Kısım: Temel İlkeler, Tanımlar ve Uygulama Alanı.
- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. (2012). Birinci Bölüm. Amaç, Kapsam ve Tanımlar.

Ek-1 Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı bünyesinde yüksek lisans tezi olarak yürütülmektedir. Çalışmanın amacı turistlerin güvenlik algısını ölçmektir. Ankete vereceğiniz cevaplar, bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Bu nedenle anket sorularının tamamının içtenlikle cevaplandırılması çok önemlidir. Ankete katılanların verdikleri bilgiler gizli tutulacaktır, anket kesinlikle ticari bir amaç için kullanılmayacaktır.

Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN

Tuğçe POLAT

1.BÖLÜM: Kişisel Bilgiler	
1. Cinsiyetiniz	() Erkek () Kadın
2. Yaşınız	() 18-30 yaş arası () 31-50 yaş arası () 51 yaş ve üstü
3. Eğitim Düzeyiniz	() İlköğretim () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü
4. Medeni Durumunuz	() Evli () Bekar
5. Seyahate çıkma amacınız hangisi/hangileridir?	() İş () Eğlenme () Dinlenme () Farklı yerler/kültürler görme isteği () Diğer (Açıklayınız).....
6. Ulaşım Şekliniz nedir?	() Kendi Aracınız () Uçak () Otobüs () Tren
7. Turistik seyahatinizi belirlemenize yardımcı olan bilgi kaynağı/kaynakları nelerdir?	() Filmler () Seyahat Acentesi () Haberler () Sosyal Medya () Merak () Yakınların tavsiyeleri () Televizyon () Duyulan Hikayeler/Efsaneler () İlgi, beklenti ve zevkler () Diğer (Açıklayınız).....

2.BÖLÜM	Çok Güvensiz	Güvensiz	Orta	Güvenli	Çok Güvenli
<i>Aşağıdaki konular yönünden size göre gittiğiniz bölgenin güvenliğini değerlendiriniz.</i>					

1. Şehirde yaya olarak gezmek					
2. Araç trafiği					
3. Toplu taşıma araçları ile seyahat					
4. Konaklama işletmeleri (kaza, yangın, hijyen, gıda, kişisel bilgilerin güvenliği vb. yönünden)					
5. Turistik eğlence mekanları (uyuşturucu, hırsızlık, gasp, yaralanma vb. yönünden)					
6. Hastalığa yakalanma riski açısından					
7. Terör olayları açısından					
<i>Aşağıdaki sorularda tercihinizi ifade eden seçeneğindeki önem düzeyini değerlendiriniz.</i>	Çok Önemsiz	Önemsiz	Orta	Önemli	Çok Önemli
8. Gideceğiniz yerin seçiminde güvenlik sizin için ne düzeyde önemlidir?					
9. Güvenliğinize ilişkin uyarı ve bilgilendirme yazıları görmek sizin için ne düzeyde önemlidir?					
10. Çevrenizde polislerin fazla olması güvende hissetmeniz için ne düzeyde önemlidir?					

3.BÖLÜM <i>Gittiğiniz Bölge/Yerleri, Tekrar Ziyaret Etme Niyet Derecenize Göre Değerlendiriniz.</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Nötr	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
11. Tatil için tekrar gelme ihtimalim çok yüksek.					
12. Tatile tekrar gelmeye değer.					
13.Çevreme, gördüğüm yerlere gelmelerini tavsiye edeceğim.					
14. Gezmiş olduğum yerler tekrar ziyaret edebileceğim güvenli bir turizm merkezidir.					

Vakit Ayırdığınız İçin Teşekkür Ederiz...